

Lagrådsremiss

Säkerhetsförvaring – en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 23 oktober 2025

Pål Jonson

Walo von Greyerz
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslår regeringen att en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd ska införas och att påföljden ska kallas säkerhetsförvaring. Påföljden ska kunna användas för personer som har begått allvarliga brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid och som har en hög risk för återfall i sådan brottslighet. Förslagen innebär bland annat följande.

- Det införs ett nytt 33 kap. i brottsbalken med rubriken Om säkerhetsförvaring. I kapitlet regleras bland annat när påföljden kan dömas ut och vilka tidsramar som gäller för påföljden.
- När rätten dömer någon till säkerhetsförvaring ska rätten fastställa den kortaste tiden för frihetsberövande (minimitiden) och den totala tiden för påföljdens verkställighet (ramtiden).
- Ramtiden kan förlängas med högst tre år vid varje tillfälle om ett fortsatt frihetsberövande är absolut nödvändigt för att tillgodose behovet av samhällsskydd.
- Påföljden avtjänas i kriminalvårdsanstalt och det införs en ny verkställighetslag.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2026.

Innehållsförteckning

1	Beslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om verkställighet av säkerhetsförvaring	6
2.2	Förslag till lag om ändring i brottsbalken.....	12
2.3	Förslag till lag om ändring i passlagen (1978:302)	22
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister	27
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder	30
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål	31
2.7	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	32
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.....	34
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.....	36
2.10	Förslag till lag om ändring i strafftidslagen (2018:1251)	37
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område	39
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område	41
2.13	Förslag till lag om ändring i lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål	42
2.14	Förslag till lag om ändring i lagen (2025:798) om ändring i passlagen (1978:302)	45
3	Ärendet och dess beredning	47
4	Bakgrund.....	47
4.1	Frihetsberövande påföljder	47
4.1.1	Fängelse på viss tid.....	47
4.1.2	Fängelse på livstid	49
4.1.3	Rättspsykiatrisk vård	50
4.1.4	Sluten ungdomsvård	51
4.1.5	Staten har en skyldighet att skydda sina medborgare från brott.....	52
4.1.6	Möjligheter att beakta behovet av samhällsskydd enligt nuvarande regler.....	54
4.1.7	Tidsbestämda påföljder och Europakonventionen.....	55

4.2	Tidsobestämda påföljder i Norge, Danmark och Finland.....	57
4.2.1	Norge	57
4.2.2	Danmark	57
4.2.3	Finland.....	58
5	En ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd	58
5.1	Det ska införas en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd.....	58
5.1.1	Allmänna utgångspunkter för den nya påföljden.....	58
5.1.2	Det ska införas ett nytt kapitel i brottsbalken och en ny verkställighetslag.....	65
5.2	Den nya påföljdens tillämpningsområde	68
5.3	Det behövs en särskild reglering för barn och unga	78
5.4	Den nya påföljdens utformning	80
5.4.1	Påföljdens tidsramar	80
5.4.2	Villkorad utslussning och säkerhetsförvaringens upphörande	84
5.4.3	Ramtiden ska få förlängas	89
6	Processuella frågor	91
6.1	Särskild riskutredning.....	91
6.2	Domstolsprövningen vid tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden	98
6.3	Preskription	104
7	Verkställighet av påföljden	104
7.1	Grundläggande utformning av verkställigheten	104
7.2	Permission och annan tillfällig vistelse utanför anstalt	110
7.3	Villkorad utslussning.....	115
7.3.1	Innehållet i den villkorade utslussningen och krav på den dömda.....	115
7.3.2	Åtgärder vid misskötsamhet	122
7.4	Beslutsordning.....	126
7.5	Bemyndiganden.....	128
8	Frågor som aktualiseras vid återfall i brott.....	128
8.1	Bestämmelserna om ny påföljdsbestämning efter tidigare dom.....	128
8.2	Det behövs en särskild reglering vid återfall i brott i förhållande till den nya påföljden.....	130
8.2.1	Säkerhetsförvaringens förhållande till en tidigare dom.....	130
8.2.2	Säkerhetsförvaringens förhållande till tillkommande brottslighet.....	133
9	Verkställighet av beslut om avvisning och utvisning.....	140
10	Överförande av verkställighet	143
11	Sekretessfrågor.....	148
12	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	152

13	Konsekvenser av förslagen	155
14	Författningskommentar	160
14.1	Förslaget till lag om verkställighet av säkerhetsförvaring	160
14.2	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken	181
14.3	Förslaget till lag om ändring i passlagen (1978:302)	205
14.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister	208
14.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder	210
14.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål	210
14.7	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	211
14.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen	212
14.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande	213
14.10	Förslaget till lag om ändring i strafftidslagen (2018:1251)	213
14.11	Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område	215
14.12	Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område	216
14.13	Förslaget till lag om ändring i lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål	217
14.14	Förslaget till lag om ändring i lagen (2025:798) om ändring i passlagen (1978:302)	219
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Ett ändamålsenligt samhällsskydd – Vissa reformer av straff- och straffverkställighetslagstiftningen (SOU 2024:48) i relevanta delar	220
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag i relevanta delar	224
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	256

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om verkställighet av säkerhetsförvaring,
2. lag om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i passlagen (1978:302),
4. lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister,
5. lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder,
6. lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål,
7. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
8. lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen,
9. lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräkning av tid för frihetsberövande,
10. lag om ändring i strafftidslagen (2018:1251),
11. lag om ändring i lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område,
12. lag om ändring i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område,
13. lag om ändring i lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål,
14. lag om ändring i lagen (2025:798) om ändring i passlagen (1978:302).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om verkställighet av säkerhetsförvaring

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om verkställighet av säkerhetsförvaring enligt 33 kap. brottsbalken och om särskilda riskutredningar.

2 § Kriminalvården ansvarar för verkställigheten av säkerhetsförvaring.

3 § Vid verkställighet av säkerhetsförvaring ska följande bestämmelser i fängelselagen (2010:610) tillämpas:

1. 2 kap. 1, 2 och 4–5 §§ om placering,
 2. 3–9 kap. om sysselsättning och ersättning, fritid, personliga tillhörigheter, vistelse i gemensamhet och avskildhet, besök och andra kontakter, särskilda kontroll- och tvångsåtgärder samt hälso- och sjukvård,
 3. 10 kap. 2 och 3 §§ om särskild permission och inställelse vid domstol eller annan myndighet,
 4. 12 kap. 1, 3 och 4 §§ om varning och handläggning,
 5. 12 a kap. om avbrott i verkställigheten,
 6. 13 kap. 6 § om regeringens prövning av ärenden om vistelse utanför anstalt, och
 7. 15 kap. 1–4 a §§ om straff och förpassning m.m.
- I 4 kap. 2 § finns bestämmelser om när sådana åtgärder som finns i 11 kap. fängelselagen får beviljas och vilka bestämmelser som ska tillämpas i fråga om sådana åtgärder.
- Vid tillämpningen av fängelselagen ska det som där sägs om
- dom på fängelse eller fängelsestraff gälla dom på säkerhetsförvaring,
 - straffets fullgörande gälla påföljdens fullgörande, och
 - permission enligt 10 kap. 1 § den lagen gälla permission enligt 2 kap. 5 § denna lag.

4 § Bestämmelser om när säkerhetsförvaring får verkställas och om hur tiden för verkställigheten ska beräknas finns i strafftidslagen (2018:1251).

2 kap. Verkställighetens innehåll

1 § Varje intagen ska bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet.

2 § Verkställigheten ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas.

Verkställigheten ska, i den utsträckning det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd eftersätts, särskilt inriktas på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott. Särskild vikt ska läggas vid att minska risken för ny brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid.

För varje intagen ska det upprättas en individuellt utformad verkställighetsplan. Verkställigheten ska planeras och utformas efter samråd med den intagne och i samverkan med berörda myndigheter.

3 § Verkställigheten får inte innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än som följer av denna lag eller som är nödvändiga för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas.

En kontroll- eller tvångsåtgärd får endast användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas.

4 § En intagen får under verkställigheten vistas utanför anstalten i enlighet med vad som följer av denna lag. En intagen får även vistas utanför anstalten om det sker med stöd av bestämmelser i annan lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till en annan stat.

Som vistelse utanför anstalt anses inte att en intagen, genom Kriminalvårdens försorg, transporteras utanför en anstalt med anledning av att ett beslut enligt lagen ska verkställas.

5 § För att underlätta den intagnes anpassning i samhället får han eller hon beviljas tillstånd att vistas utanför anstalt för viss kort tid (permission) om

1. minst tre fjärdedelar av minimitiden har avtjänats, och

2. det inte finns en påtaglig risk för att han eller hon kommer att begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt missköta sig.

Om det finns särskilda skäl får permission beviljas trots att den tid som avses i första stycket 1 inte har förflutit.

6 § En intagen som inte har beviljats tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § brottsbalken ska, om det inte är uppenbart obehövligt, stå under bevakning då han eller hon vistas utanför anstalt.

7 § Ett tillstånd till vistelse utanför anstalt som avses i 4 § ska förenas med de villkor som behövs.

Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att villkor som har meddelats följs.

8 § I anslutning till vistelse utanför anstalt enligt denna lag, 4 kap. 29, 29 a och 31 §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål samt 2 kap. 12 § och 3 kap. 3 § lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder får en intagen tillfälligt placeras i häkte, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena.

9 § Vid tillämpningen av denna lag ska sådana villkor som uppställts för överförande av straffverkställighet från en annan stat till Sverige följas.

3 kap. Om särskild riskutredning

1 § I 33 kap. 3 och 9 §§ brottsbalken finns bestämmelser om när rätten ska besluta om att hämta in en särskild utredning med utlåtande om risken för att den tilltalade begår nya brott av allvarligt slag mot annans liv, hälsa, frihet eller frid (särskild riskutredning).

2 § Rättsmedicinalverket ansvarar för genomförandet av särskilda riskutredningar. Sådana utredningar ska utföras med största möjliga skyndsamhet.

En utredning med utlåtande om risken för att den tilltalade eller dömde begår nya brott av allvarligt slag mot annans liv, hälsa, frihet eller frid samt de omständigheter som bedömningen grundas på ska omedelbart ges in till rätten när utredningsarbetet har avslutats. Utredningen ska ges in inom fyra veckor om den tilltalade är häktad och annars inom sex veckor från det att beslutet om riskutredning kom in till Rättsmedicinalverket.

Rätten får bevilja anstånd, om det finns synnerliga skäl.

3 § En tilltalad som inte är häktad är skyldig att inställa sig för en särskild riskutredning på tid och plats som Rättsmedicinalverket bestämmer. Om det är möjligt ska utredningen genomföras så att den tilltalade inte hindras i sin förvärvsverksamhet eller utsätts för någon annan olägenhet.

Om den tilltalade är på fri fot ska Polismyndigheten på Rättsmedicinalverkets begäran lämna biträde för att inställa den tilltalade till riskutredningen.

4 § Sådana uppgifter om den tilltalade eller dömde som behövs för en särskild riskutredning ska lämnas ut av

1. Försäkringskassan, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 28 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),

2. Arbetsförmedlingen, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 28 kap. 11 eller 12 § samma lag,

3. Kriminalvården, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 35 kap. 15 § samma lag,

4. Migrationsverket, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 37 kap. 1 § samma lag,

5. Totalförsvarets plikt- och provningsverk, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 38 kap. 1 § första stycket 1, 2, 3 eller 5 samma lag, och

6. den som bedriver verksamhet där det gäller sekretess enligt 25 kap. 1–5 §§ eller 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen eller tystnadsplikt enligt 29 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, 17 kap. 11 § socialtjänstlagen (2025:400) eller 6 kap. 12 § patientsäkerhetslagen (2010:659), trots sekretess eller tystnadsplikt.

5 § Ett urin-, utandnings-, saliv-, svett-, blod- eller hårprov får tas på en person som genomgår en särskild riskutredning om det behövs för att kunna bedöma personens psykiska eller kroppsliga tillstånd.

En urinprovtagning får inte utföras eller bevitnas av någon av motsatt kön som inte är läkare eller legitimerad sjuksköterska.

4 kap. Om villkorad utslussning

1 § Villkorad utslussning ska vara förenad med övervakning. Om inte annat beslutas upphör övervakningen när säkerhetsförvaringen är helt verkställd.

Kriminalvården får besluta att övervakningen ska upphöra vid en tidigare tidpunkt om behovet av samhällsskydd kan tillgodoses utan övervakning och det inte finns en beaktansvärd risk för att den dömde kommer att begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt missköta sig.

2 § Om det behövs för att underlätta övergången till verkställighet utanför anstalt får Kriminalvården bevilja sådana åtgärder som finns i 11 kap. fängelselagen (2010:610).

Det som sägs om skyldighet för en intagen att lämna vissa prover och om upphävande av tillstånd till en utslussningsåtgärd i 11 kap. 7 och 8 §§ fängelselagen ska tillämpas även i fråga om den som genomgår villkorad utslussning. Detsamma gäller det som sägs om beslut om upphävande av tillstånd till en utslussningsåtgärd och om överklagande av beslut i 13 kap. 3–5 §§ och 14 kap. 4 § samma lag.

3 § Bestämmelserna i 26 kap. 11 och 13–17 §§ brottsbalken ska tillämpas även i fråga om den som genomgår villkorad utslussning. Därutöver får en särskild föreskrift avse hur och på vilket sätt den dömde får använda elektronisk kommunikationsutrustning.

Vid tillämpningen av 26 kap. 11 § brottsbalken ska det som där sägs om prövotid gälla den villkorade utslussningen.

4 § Om det finns anledning till det får Kriminalvården ändra beslut enligt 3 § om användning av elektronisk kommunikationsutrustning eller beslut enligt 26 kap. 13 § andra stycket, 16 och 17 §§ brottsbalken eller besluta om nya åtgärder enligt dessa bestämmelser.

5 § Om den dömde bryter mot föreskrifter eller anvisningar om det som i övrigt ska gälla för den villkorade utslussningen, får Kriminalvården vidta en åtgärd som avses i 4 §. Om en sådan åtgärd anses otillräcklig, får Kriminalvården besluta att en varning ska meddelas den dömde. Det som föreskrivs om varning i 38 kap. 10 § brottsbalken ska tillämpas även beträffande varning enligt denna paragraf.

Om överträdelsen inte är av mindre betydelse och det inte är tillräckligt att Kriminalvården beslutar om någon sådan åtgärd som avses i första stycket, får Kriminalvården upphäva tillståndet till vistelse utanför anstalt.

6 § Om ett tillstånd till vistelse utanför anstalt upphävs enligt 5 § andra stycket, ska den dömda omedelbart föras till en anstalt för fortsatt verkställighet av påföljden i anstalten. Detsamma gäller om en utslussningsåtgärd upphävs enligt 2 § andra stycket.

7 § Ett beslut om tillstånd till villkorad utslussning ska upphävas om den dömda allvarligt åsidosätter sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt särskilda föreskrifter som meddelats med stöd av 3 §.

Frågan om upphävande prövas av övervakningsnämnden efter anmälan av Kriminalvården.

Ett offentligt biträde ska förordnas för den dömda, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde. Innan ett beslut om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning meddelas ska den dömda beredas tillfälle att yttra sig.

Bestämmelser om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning när den som har dömts till säkerhetsförvaring har begått ett annat brott finns i 34 kap. 10 § brottsbalken.

8 § En fråga om upphävande enligt 7 § första stycket ska avgöras skyndsamt och prövas av den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde den anstalt där den dömda är inskriven är belägen.

Om det finns särskilda skäl, får även en annan övervakningsnämnd pröva en sådan fråga.

9 § Övervakningsnämndens beslut enligt detta kapitel får överklagas till allmän domstol. Ett beslut överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömda är inskriven är belägen.

Övervakningsnämnden ska inte vara part i domstolen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

5 kap. Övriga bestämmelser

1 § Ett beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat beslutas.

2 § Om inte annat föreskrivs, fattas beslut enligt denna lag av Kriminalvården.

Kriminalvårdens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Ett beslut överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets den anstalt är där den dömda var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades är belägen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

3 § Ett beslut får inte överklagas enligt 2 § andra stycket innan beslutet har omprövats av Kriminalvården. En sådan omprövning får begäras av den som beslutet gäller om det har gått honom eller henne emot. Ett överklagande av ett beslut som inte har omprövats ska anses som en begäran om omprövning.

Vid omprövning enligt första stycket får beslutet inte ändras till klagandens nackdel.

4 § En begäran om omprövning ska vara skriftlig och ha kommit in till Kriminalvården inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. I begäran om omprövning ska klaganden ange vilket beslut som avses och vilken ändring i beslutet som han eller hon begär.

Kriminalvården prövar om skrivelsen med begäran om omprövning har kommit in i rätt tid. Om skrivelsen har kommit in för sent ska den avvisas, om inte förseningen beror på att myndigheten inte har lämnat klaganden en korrekt underrättelse om hur man begär omprövning.

5 § Ett beslut enligt utlänningslagen (2005:716) om att avvisa eller utvisa en utlänning som har dömts till säkerhetsförvaring får inte verkställas förrän

1. utlänningen har avtjänat minimitiden, rätten har beslutat om tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § brottsbalken och det begärs av den myndighet som ska verkställa beslutet, eller

2. verkställigheten av säkerhetsförvaringen har förts över till ett annat land.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 1 kap. 3 och 5 §§, 26 kap. 25 §, 30 kap. 1 och 6 §§, 34 kap. 1, 5, 6 och 8 §§ och 38 kap. 6 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 33 kap., och fem nya paragrafer, 34 kap. 9 och 10 §§ och 38 kap. 3 a, 3 b och 8 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §¹

Med påföljd för brott förstås i denna balk straffen böter och fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn, och överlämnande till särskild vård.

Med påföljd för brott förstås i denna balk straffen böter och fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn, överlämnande till särskild vård och säkerhetsförvaring.

5 §²

Fängelse är att anse som ett svårare straff än böter.

Om förhållandet mellan fängelse samt villkorlig dom och skyddstillsyn föreskrivs i 30 kap. 1 §.

Om förhållandet mellan fängelse och säkerhetsförvaring samt villkorlig dom och skyddstillsyn föreskrivs i 30 kap. 1 §.

26 kap.

25 §³

Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller slutet ungdomsvård, ska livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning, slutet ungdomsvård eller säkerhetsförvaring, ska livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång dom på säkerhetsförvaring och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller slutet ungdomsvård, ska säkerhets-

¹ Senaste lydelse 1988:942.

² Senaste lydelse 1988:942.

³ Senaste lydelse 2020:617.

förvaringen träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång en dom på fängelse på viss tid i minst två år och en dom på böter eller förvandlingsstraff för böter som har meddelats innan den förstnämnda påföljden har börjat verkställas, ska fängelsestraffet träda i stället för den andra påföljden.

30 kap.

1 §⁴

Vid val av påföljd är fängelse att anse som *en* svårare *påföljd* än villkorlig dom och skyddstillsyn.

Vid val av påföljd är
– fängelse *och säkerhetsförvaring* att anse som svårare *påföljder* än villkorlig dom och skyddstillsyn,

– *säkerhetsförvaring* att anse som en svårare *påföljd* än fängelse på viss tid, och

– fängelse på livstid att anse som en svårare *påföljd* än *säkerhetsförvaring*.

Bestämmelser om användningen av överlämnande till särskild vård finns i 31 och 32 kap.

6 §⁵

Den som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska i första hand dömas till en annan påföljd än fängelse. Rätten får döma till fängelse endast om det finns synnerliga skäl. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska rätten beakta

Den som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska i första hand dömas till en annan påföljd än fängelse *eller säkerhetsförvaring*. Rätten får döma till fängelse *eller säkerhetsförvaring* endast om det finns synnerliga skäl. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska rätten beakta

1. om brottet har ett högt straffvärde,
2. om den tilltalade saknar eller har ett begränsat behov av psykiatrisk vård,
3. om den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus eller på något annat liknande sätt, samt
4. omständigheterna i övrigt.

Rätten får inte döma till fängelse, om den tilltalade till följd av den allvarliga psykiska störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Detta gäller dock inte om den tilltalade har vållat sin bristande

Rätten får inte döma till fängelse *eller säkerhetsförvaring*, om den tilltalade till följd av den allvarliga psykiska störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Detta gäller dock inte om den tilltalade

⁴ Senaste lydelse 2006:891.

⁵ Senaste lydelse 2008:320.

förmåga på det sätt som anges i har vållat sin bristande förmåga på första stycket 3. det sätt som anges i första stycket 3.

Om rätten i fall som avses i första eller andra stycket finner att någon påföljd inte bör dömas ut, ska den tilltalade vara fri från påföljd.

33 kap. Om säkerhetsförvaring

1 § Den som har begått brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid av sådant allvar att han eller hon skulle ha dömts till fängelse i fyra år eller mer om påföljden hade bestämts till fängelse för den brottsligheten får dömas till säkerhetsförvaring, om han eller hon tidigare dömts till en frihetsberövande påföljd för sådan brottslighet genom en dom som har fått laga kraft.

Till säkerhetsförvaring får även den dömas som vid ett och samma tillfälle döms för upprepad brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid, om den brottsligheten är av sådant allvar att han eller hon skulle ha dömts till fängelse i sex år eller mer om påföljden hade bestämts till fängelse.

För att påföljden ska få bestämmas till säkerhetsförvaring enligt första eller andra stycket krävs också

1. att det finns en påtaglig risk för återfall i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid, och
2. att det inte är tillräckligt med fängelse på viss tid eller andra åtgärder för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Påföljden får inte bestämmas till säkerhetsförvaring om det finns skäl att döma till fängelse på livstid eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

2 § För brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt arton år får det inte dömas till säkerhetsförvaring.

Rätten får dock döma till säkerhetsförvaring som gemensam påföljd även för brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt arton år, om de brott som har begåtts efter det att han eller hon har fyllt arton år i sig uppfyller förutsättningarna i 1 §.

3 § Innan påföljden bestäms till säkerhetsförvaring, ska rätten besluta om att hämta in en särskild utredning med utlåtande om risken för att den tilltalade begår nya brott av allvarligt slag mot annans liv, hälsa, frihet eller frid (särskild riskutredning). En sådan utredning behöver dock inte hämtas in om det är uppenbart obehövt.

Beslut om att hämta in en särskild riskutredning får bara meddelas om övertygande bevisning har presenterats om att den tilltalade har begått brott som kan leda till att påföljden bestäms till säkerhetsförvaring.

4 § När påföljden bestäms till säkerhetsförvaring ska rätten fastställa den kortaste tiden för frihetsberövande (minimitiden) och den totala tiden för säkerhetsförvaringens verkställighet (ramtiden).

Minimitiden ska motsvara längden av det fängelsestraff som skulle ha dömts ut om fängelse hade valts som påföljd och får högst uppgå till arton år. Ramtiden ska bestämmas till en tid som överstiger minimtiden med lägst fyra och högst sex år. Vid bestämmande av ramtidens längd ska

rätten beakta hur allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid som den tilltalade ska dömas för. Ramtiden kan förlängas enligt det som framgår av 8 §.

5 § Den som har dömts till säkerhetsförvaring ska för verkställighet av påföljden tas in i kriminalvårdsanstalt.

6 § Rätten får, efter ansökan av den dömda eller Kriminalvården, besluta om tillstånd till villkorad utslussning. Ett sådant tillstånd innebär att Kriminalvården får besluta att den dömda får vistas utanför anstalt med särskilt stöd och under kontroll. Det får dock inte ske några utslussningsåtgärder före minimitidens utgång.

7 § Vid bedömningen av om tillstånd till villkorad utslussning ska beslutas ska rätten särskilt beakta

1. risken för att den dömda återfaller i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid,
2. den tid som den dömda har avtjänat,
3. det som framgår av domen om brottslighetens karaktär,
4. om den dömda på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten, och
5. om den dömda har medverkat till att genomföra åtgärder som syftar till att främja hans eller hennes anpassning i samhället.

8 § Rätten får, efter ansökan av åklagaren, förlänga ramtiden med högst tre år vid varje tillfälle om ett fortsatt frihetsberövande är absolut nödvändigt för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Ramtiden får också förlängas med högst ett år vid varje tillfälle om det behövs för att villkorad utslussning enligt 6 § ska kunna pågå under tillräckligt lång tid för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Kriminalvården ska anmäla till åklagaren om det finns skäl att ansöka om förlängning.

9 § Rätten ska besluta om att hämta in en särskild riskutredning i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning enligt 6 § och i ärenden om förlängning av ramtiden enligt 8 §. En sådan utredning behöver dock inte hämtas in om det är uppenbart obehövligt.

En ansökan om tillstånd till villkorad utslussning eller om förlängning av ramtiden enligt 8 § första stycket får inte bifallas utan att en sådan utredning har hämtats in.

Frågor om tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden ska handläggas skyndsamt.

10 § Säkerhetsförvaringen är helt verkställd vid ramtidens utgång om rätten inte har fattat beslut enligt 38 kap. 3 b § tredje stycket.

11 § Bestämmelser om verkställighet av säkerhetsförvaring och om särskilda riskutredningar finns i lagen (2026:000) om verkställighet av säkerhetsförvaring.

34 kap.

1 §⁶

Om den som har dömts till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller slutna ungdomsvård har begått ett annat brott före domen (nyupptäckt brott) eller om den dömda begår ett nytt brott efter domen men innan påföljden helt har verkställts eller annars upphört (nytt brott), ska rätten bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten.

I stället för att bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten får rätten, i de fall som avses i 3 och 4 §§, besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den brottsligheten, eller undanröja den utdömda påföljden och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten.

Undergår den dömda fängelse på livstid får rätten endast besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten.

För den som har dömts till säkerhetsförvaring finns särskilda bestämmelser i 9 och 10 §§.

Lydelse enligt prop. 2025/26:34

Föreslagen lydelse

5 §

Om 1 § första stycket tillämpas i fråga om brott som har begåtts under prövotiden för någon som villkorligt frigetts från fängelse, ska den villkorligt medgivna friheten förklaras förverkad om inte särskilda skäl talar mot det.

Som särskilda skäl för att inte förverka eller för att förverka endast en del av villkorligt medgiven frihet får rätten beakta

1. om den nya brottsligheten i förhållande till den tidigare är av lindrig beskaffenhet,

2. om lång tid har förflutit mellan brotten samt om lång tid har förflutit mellan tidpunkten för den villkorliga frigivningen och den nya brottsligheten, eller

3. om ett förverkande annars skulle framstå som oskäligt.

Om påföljden bestäms till säkerhetsförvaring får villkorligt medgiven frihet inte förverkas.

Om rätten inte beslutar om förverkande enligt första stycket, får den besluta om åtgärd som avses i 26 kap. 19 § första stycket eller förlänga prövotiden med högst ett år utöver den tid som följer av 26 kap. 10 §. Rätten får dock inte besluta om elektronisk övervakning enligt 26 kap. 17 §.

En åtgärd enligt tredje stycket får beslutas endast före prövotidens utgång. Förverkande får beslutas endast om frågan tas upp i ett mål där den frigivne häktats eller fått

En åtgärd enligt fjärde stycket får beslutas endast före prövotidens utgång och inte i något fall om påföljden bestäms till säkerhetsförvaring. Förverkande får beslutas

del av åtal inom ett år från prøvotidens utgång.

Nuvarande lydelse

Om rätten med tillämpning av 3 § genom dom som fått laga kraft har beslutat att fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning *eller* sluten ungdomsvård som dömts ut i tidigare mål ska avse ytterligare brott, och om den tidigare påföljden ändras av högre rätt genom dom som får laga kraft, ska frågan om påföljd för den tillkommande brottsligheten efter anmälan av åklagare prövas på nytt. Detsamma ska gälla, när påföljd avseende fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn *eller* sluten ungdomsvård bestämts med tillämpning av 2 § och den tidigare påföljden ändras.

Visar det sig, när en dom på fängelse på viss tid *eller* sluten ungdomsvård ska verkställas, att den dömda begått brottet före det att en påföljd som han eller hon dömts till för något annat brott har dömts ut, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden har beaktats, ska, sedan domarna fått laga kraft, rätten efter anmälan av åklagare med tillämpning av 2 § bestämma vad den dömda ska undergå till följd av den dom som sist ska verkställas. En sådan prövning hindrar inte att domen får verkställas, om inte rätten beslutar något annat.

endast om frågan tas upp i ett mål där den frigivne häktats *eller* fått del av åtal inom ett år från prøvotidens utgång.

Föreslagen lydelse

6 §⁷

Om rätten med tillämpning av 3 § *eller* 9 § första stycket genom dom som fått laga kraft har beslutat att fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning, sluten ungdomsvård *eller* säkerhetsförvaring som dömts ut i tidigare mål ska avse ytterligare brott, och om den tidigare påföljden ändras av högre rätt genom dom som får laga kraft, ska frågan om påföljd för den tillkommande brottsligheten efter anmälan av åklagare prövas på nytt. Detsamma ska gälla, när påföljd avseende fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn *eller* sluten ungdomsvård bestämts med tillämpning av 2 § och den tidigare påföljden ändras.

Visar det sig, när en dom på fängelse på viss tid, sluten ungdomsvård *eller* säkerhetsförvaring ska verkställas, att den dömda begått brottet före det att en påföljd som han eller hon dömts till för något annat brott har dömts ut, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden har beaktats, ska, sedan domarna fått laga kraft, rätten efter anmälan av åklagare med tillämpning av 2 § bestämma vad den dömda ska undergå till följd av den dom som sist ska verkställas. En sådan prövning hindrar inte att domen får verkställas, om inte rätten beslutar något annat.

⁷ Senaste lydelse 2020:617.

Uppkommer fråga om överlämnande eller utlämning till Sverige för verkställighet av en dom, varigenom någon dömts till fängelse som gemensam påföljd för två eller flera brott, och kan överlämnande eller utlämning enligt den andra statens lagstiftning inte ske för alla brotten, ska rätten, efter anmälan av åklagare, undanröja den gemensamt utdömda påföljden och döma till påföljd för den brottslighet för vilken överlämnande eller utlämning kan äga rum.

Uppkommer fråga om överlämnande eller utlämning till Sverige för verkställighet av en dom, varigenom någon dömts till fängelse *eller säkerhetsförvaring* som gemensam påföljd för två eller flera brott, och kan överlämnande eller utlämning enligt den andra statens lagstiftning inte ske för alla brotten, ska rätten, efter anmälan av åklagare, undanröja den gemensamt utdömda påföljden och döma till påföljd för den brottslighet för vilken överlämnande eller utlämning kan äga rum.

Det som föreskrivs i första stycket ska även gälla då fråga uppkommer om att en svensk brottmålsdom som avser två eller flera brott ska verkställas utomlands enligt lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet, lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen eller lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål, men det finns hinder mot verkställighet enligt den andra statens lagstiftning i fråga om något eller några av brotten.

9 §⁹

Om den som har dömts till säkerhetsförvaring ska dömas för ny eller nyupptäckt brottslighet, ska rätten besluta att säkerhetsförvaringen ska avse också den tillkommande brottsligheten.

I stället för att besluta att säkerhetsförvaringen ska avse också den tillkommande brottsligheten får rätten bestämma en ny påföljd för den brottsligheten. En sådan dom får meddelas endast om säkerhetsförvaringen är helt verkställd och det är fråga om

1. ny brottslighet och det är påkallat med hänsyn till den nya brottslighetens allvar, eller

2. nyupptäckt brottslighet och denna påtagligt skulle ha påverkat minimitidens längd, om säkerhets-

⁸ Senaste lydelse 2025:522.

⁹ Tidigare 9 § upphävd genom 1981:211.

förvaring hade dömts ut för den samlade brottsligheten.

Rätten får även undanröja en tidigare utdömd säkerhetsförvaring och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten. Ett sådant beslut får meddelas endast om det finns särskilda skäl för det samt domen på säkerhetsförvaring har fått laga kraft och dom meddelas innan säkerhetsförvaringen är helt verkställd.

10 §¹⁰

När rätten beslutar att en tidigare utdömd säkerhetsförvaring ska avse också tillkommande brottslighet får rätten samtidigt förlänga minimitiden och ramtiden samt upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning.

Minimitiden och ramtiden får förlängas endast om det är fråga om

1. ny brottslighet och det är påkallat med hänsyn till den nya brottslighetens allvar, eller

2. nyupptäckt brottslighet och denna påtagligt skulle ha påverkat minimitidens längd, om säkerhetsförvaring hade dömts ut för den samlade brottsligheten.

Om den tillkommande brottsligheten utgör brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid får ramtiden förlängas med längre tid än den tid minimitiden förlängs med. Ramtiden får dock aldrig överstiga minimitiden med mer än sex år. Om förlängning beslutas enligt andra stycket 1 får minimitiden överstiga arton år och ramtiden tjugofyra år.

38 kap.

3 a §

En ansökan om tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § eller en ansökan om förlängning av ramtiden enligt 33 kap. 8 §

¹⁰ Tidigare 10 § upphävd genom 2016:491.

ska vara skriftlig och tas upp av den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömda är belägen.

Åklagaren ska vara den dömdes motpart.

Ett offentligt biträde ska förordnas för den dömda, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde.

3 b §

En ansökan om tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § får göras tidigast ett år före minimitidens utgång. Om en ansökan från den dömda avslås, får han eller hon ansöka på nytt tidigast ett år efter det att beslutet har fått laga kraft.

En ansökan om förlängning av ramtiden enligt 33 kap. 8 § ska ha kommit in till tingsrätten senast sex månader innan ramtiden löper ut.

Om ansökan enligt andra stycket har gjorts i rätt tid får rätten besluta att verkställigheten av säkerhetsförvaringen ska fortsätta till dess att saken är slutligt avgjord.

6 §¹¹

Nämndemän ska delta när en tingsrätt avgör en fråga som avses i 2 eller 2 a § eller i 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §, 32 kap. 4 § eller 34 kap. 6 § andra stycket eller 8 §. Detsamma ska gälla i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 4 §, förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 5 §.

Nämndemän ska delta när en tingsrätt avgör en fråga som avses i 2 eller 2 a § eller i 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §, 32 kap. 4 §, 33 kap. 6 eller 8 § eller 34 kap. 6 § andra stycket eller 8 §. Detsamma ska gälla i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 4 §, förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 5 §.

Vid avgörande av en fråga som avses i 27 kap. 2 a § tredje stycket eller 5 § tredje stycket eller 28 kap. 11 § första och tredje styckena, är en tingsrätt domför med en lagfaren domare.

8 a §

I ärenden om åtgärd enligt 33 kap. 6 eller 8 § ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig över det som tillförts ärendet genom någon annan. Om den dömde begär att bli hörd muntligen, ska han eller hon ges tillfälle till det om det inte är uppenbart obehövligt.

Om det inte är uppenbart obehövligt ska rätten hämta in ett yttrande från Kriminalvården.

Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

I övrigt gäller det som föreskrivs om brottmål i rättegångsbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2. Bestämmelserna i 33 kap. 1 § tillämpas inte på brott som begåtts före ikraftträdandet. De bestämmelserna får dock tillämpas även på sådana brott om de brott som begåtts efter ikraftträdandet i sig uppfyller förutsättningarna i bestämmelserna.

2.3 Förslag till lag om ändring i passlagen (1978:302)

Härigenom föreskrivs att 7, 12, 18, 19, 21, 24 och 26 §§ passlagen (1978:302) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Passansökan ska avslås, om

1. bestämmelserna i 6 § inte har iakttagits och sökanden inte har följt uppmaningen att avhjälpa bristen,

2. ansökan avser pass för barn under arton år och barnets vårdnadshavare inte har lämnat medgivande och det inte finns synnerliga skäl att ändå utfärda pass,

3. sökanden är anhållen, häktad eller underkastad övervakning enligt 24 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken eller reseförbud eller anmälningsskyldighet enligt 25 kap. 1 § samma balk,

4. sökanden är föremål för ett beslut om övervakningsåtgärder enligt 2 kap. 1 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen och åklagare inte har lämnat medgivande,

5. sökanden är föremål för en uppföljningsförklaring som avser en övervakningsåtgärd enligt 3 kap. 3 § 3–5 lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen och åklagare inte har lämnat medgivande,

6. sökanden är efterlyst och ska omhändertas omedelbart vid anträffandet,

7. sökanden genom en dom som har fått laga kraft har dömts till frihetsberövande påföljd, som inte har börjat verkställas, och det finns sannolika skäl att anta att han eller hon har för avsikt att undandra sig verkställigheten,

8. sökanden avtjänar fängelsestraff och den sammanlagda tiden att avtjäna är fängelse i minst ett år och sökanden inte har villkorligt frigivits,

9. sökanden avtjänar säkerhetsförvaring,

9. sökanden genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

10. sökanden genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

10. sökanden genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, eller

11. sökanden genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, eller

11. sökanden enligt 2 kap. 12 § eller 6 kap. 6 § konkurslagen (1987:672) är ålagd att lämna ifrån sig sitt pass eller förbud att utfärda

12. sökanden enligt 2 kap. 12 § eller 6 kap. 6 § konkurslagen (1987:672) är ålagd att lämna ifrån sig sitt pass eller förbud att utfärda

pass för sökanden har meddelats enligt samma bestämmelser.

pass för sökanden har meddelats enligt samma bestämmelser.

12 §²

Passmyndigheten ska återkalla ett gällande pass, om

1. passinnehavaren har förlorat eller efter ansökan har befriats från sitt svenska medborgarskap,

2. passet avser barn under arton år och barnets vårdnadshavare eller, om barnet vistas här i landet och står under vårdnad av båda föräldrarna, en av dem begär att passet ska återkallas och det inte finns synnerliga skäl mot återkallelse,

3. en passinnehavare, som är efterlyst och ska omhändertas omedelbart vid anträffandet, uppehåller sig utomlands och det av särskilda skäl är motiverat att passet återkallas,

4. passinnehavaren genom en dom som har fått laga kraft har dömts till frihetsberövande påföljd, som inte har börjat verkställas, och det finns sannolika skäl att anta att han eller hon har för avsikt att undandra sig verkställigheten,

5. passinnehavaren avtjänar fängelsestraff och den sammanlagda tiden att avtjäna är fängelse i minst ett år och innehavaren inte har villkorligt frigetts,

6. *passinnehavaren avtjänar säkerhetsförvaring,*

6. passinnehavaren genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

7. passinnehavaren genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,

8. det fanns hinder mot att bevilja passansökan enligt 7 § vid tiden för passets utfärdande och hindret fortfarande består,

9. någon annan än den *för vilken* passet är *utställt* förfogar över passet, eller

10. passinnehavaren är underkastad ett utreseförbud enligt 31 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller ett tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag.

Ett särskilt pass ska dessutom återkallas, när de skäl som har *föranlett passets utfärdande* inte längre finns.

7. passinnehavaren genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

8. passinnehavaren genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,

9. det fanns hinder mot att bevilja passansökan enligt 7 § vid tiden för passets utfärdande och hindret fortfarande består,

10. någon annan än den *som* passet är *utfärdat till* förfogar över passet, eller

11. passinnehavaren är underkastad ett utreseförbud enligt 31 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller ett tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag.

Ett särskilt pass ska dessutom återkallas, när de skäl som har *lett till att passet utfärdades* inte längre finns.

² Senaste lydelse 2020:351.

Vad som sägs i första stycket 2 ska inte gälla i det fall pass har utfärdats utan vårdnadshavares medgivande enligt 11 § andra stycket.

Vad som sägs i första stycket 10 ska inte gälla i det fall pass har utfärdats enligt 7 a § andra stycket eller 11 §.

Det som sägs i första stycket 2 ska inte gälla i det fall pass har utfärdats utan vårdnadshavares medgivande enligt 11 § andra stycket.

Det som sägs i första stycket 11 ska inte gälla i det fall pass har utfärdats enligt 7 a § andra stycket eller 11 §.

18 §³

Passmyndigheten får besluta att pass ska omhändertas, om

1. fråga om återkallelse av passet enligt 12 § första stycket 2, 4 eller 10 har uppkommit och det finns risk att passinnehavaren reser ut ur landet innan beslut om återkallelse hinner meddelas,

2. framställning enligt 24 eller 25 § har beslutats och det finns risk att passinnehavaren reser ut ur landet innan fråga om återkallelse av passet eller begränsning av dess giltighet har slutbehandlats.

Bestämmelserna i 17 § tillämpas också när beslut om omhändertagande har meddelats enligt första stycket.

Om pass som har omhändertagits enligt första stycket 1 inte har återkallats inom en vecka efter passets omhändertagande, ska innehavaren ges tillfälle att få tillbaka passet. Pass som har omhändertagits enligt första stycket 2 ska förvaras av passmyndigheten tills frågan om återkallelse eller begränsning har avgjorts slutligt.

1. fråga om återkallelse av passet enligt 12 § första stycket 2, 4 eller 11 har uppkommit och det finns risk att passinnehavaren reser ut ur landet innan beslut om återkallelse hinner meddelas,

19 §⁴

Passtillstånd *fordras* för den som

1. avtjänar fängelsestraff och inte är villkorligt frigiven, eller genomgår sluten ungdomsvård, utom när straffet eller vården är en månad eller kortare tid, *eller*

2. står under övervakning efter dom på skyddstillsyn eller efter villkorlig frigivning från fängelse.

Passtillstånd *krävs* för den som

1. avtjänar fängelsestraff och inte är villkorligt frigiven, eller genomgår sluten ungdomsvård, utom när straffet eller vården är en månad eller kortare tid,

2. avtjänar *säkerhetsförvaring, eller*

3. står under övervakning efter dom på skyddstillsyn eller efter villkorlig frigivning från fängelse.

21 §⁵

En fråga om passtillstånd för den som avtjänar fängelsestraff enligt 19 § 1 eller står under övervakning

En fråga om passtillstånd för den som avtjänar fängelsestraff enligt 19 § 1, *avtjänar säkerhetsförvaring*

³ Senaste lydelse 2020:351.

⁴ Senaste lydelse 2005:655.

⁵ Senaste lydelse 2005:974.

enligt 19 § 2 prövas av Kriminalvården. Myndigheten får hänskjuta ärendet till övervakningsnämnd för avgörande. Ärendet *skall* alltid hänskjutas, om Kriminalvården finner att tillstånd inte bör meddelas. Ärenden som gäller den som avtjänar fängelsestraff *skall* hänskjutas till den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde den kriminalvårdsanstalt där den intagne är inskriven är belägen. Ärenden som gäller den som står under övervakning *skall* hänskjutas till den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde det frivårds-kontor där den övervakade är inskriven är beläget. En fråga om passtillstånd för den som genomgår sluten ungdomsvård enligt 19 § 1 prövas av Statens institutionsstyrelse.

Passtillstånd *skall* vägras, om det skäligen kan antas att den dömda skulle ägna sig åt brottslig verksamhet i samband med en utlandsresa, att han eller hon genom att resa utomlands skulle söka undandra sig fortsatt verkställighet av den ådömda påföljden eller att resan annars skulle motverka hans eller hennes anpassning i samhället.

enligt 19 § 2 eller står under övervakning enligt 19 § 3 prövas av Kriminalvården. Myndigheten får hänskjuta ärendet till övervakningsnämnd för avgörande. Ärendet *ska* alltid hänskjutas, om Kriminalvården finner att tillstånd inte bör meddelas. Ärenden som gäller den som avtjänar fängelsestraff *ska* hänskjutas till den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde den kriminalvårdsanstalt där den intagne är inskriven är belägen. Ärenden som gäller den som står under övervakning *ska* hänskjutas till den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde det frivårds-kontor där den övervakade är inskriven är beläget. En fråga om passtillstånd för den som genomgår sluten ungdomsvård enligt 19 § 1 prövas av Statens institutionsstyrelse.

Passtillstånd *ska* vägras, om det skäligen kan antas att den dömda skulle ägna sig åt brottslig verksamhet i samband med en utlandsresa, att han eller hon genom att resa utomlands skulle söka undandra sig fortsatt verkställighet av den ådömda påföljden eller att resan annars skulle motverka hans eller hennes anpassning i samhället.

24 §⁶

Om en passinnehavare avtjänar fängelsestraff som anges i 19 § 1, eller står under övervakning enligt 19 § 2 och skulle passtillstånd ha vägrats enligt 21 § andra stycket, kan övervakningsnämnden besluta att framställning *skall* göras hos passmyndigheten om att passet *skall* återkallas. Om en passinnehavare genomgår sluten ungdomsvård enligt 19 § 1 och skulle passtillstånd ha vägrats enligt 21 § andra stycket, kan Statens institu-

Om en passinnehavare avtjänar fängelsestraff som anges i 19 § 1, *avtjänar säkerhetsförvaring enligt 19 § 2*, eller står under övervakning enligt 19 § 3 och skulle passtillstånd ha vägrats enligt 21 § andra stycket, kan övervakningsnämnden besluta att framställning *ska* göras hos passmyndigheten om att passet *ska* återkallas. Om en passinnehavare genomgår sluten ungdomsvård enligt 19 § 1 och skulle passtillstånd ha vägrats enligt 21 § andra

⁶ Senaste lydelse 2005:655.

tionsstyrelse göra en motsvarande framställning.

Om en passinnehavare bereds vård som anges i 20 § och om det med hänsyn till ändamålet med vården är olämpligt att han eller hon har pass, kan Socialstyrelsen besluta att en framställning *skall* göras hos passmyndigheten om att passet *skall* återkallas.

stycket, kan Statens institutionsstyrelse göra en motsvarande framställning.

Om en passinnehavare bereds vård som anges i 20 § och om det med hänsyn till ändamålet med vården är olämpligt att han eller hon har pass, kan Socialstyrelsen besluta att en framställning *ska* göras hos passmyndigheten om att passet *ska* återkallas.

26 §⁷

Om en passmyndighet får kännedom om att ett pass har utfärdats i strid mot bestämmelserna om passtillstånd, *skall* den omedelbart anmäla detta till myndighet som anges i 24 §, om passinnehavaren fortfarande avtjänar fängelsestraff eller genomgår sluten ungdomsvård, står under övervakning eller bereds sjukvård som avses i nämnda paragraf.

Om en passmyndighet får kännedom om att ett pass har utfärdats i strid mot bestämmelserna om passtillstånd, *ska* den omedelbart anmäla detta till myndighet som anges i 24 §, om passinnehavaren fortfarande avtjänar fängelsestraff eller *säkerhetsförvaring eller* genomgår sluten ungdomsvård, står under övervakning eller bereds sjukvård som avses i *den paragrafen*.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 17 och 18 §§ lagen (1998:620) om belastningsregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Utöver vad som följer av 16 § ska uppgifter om

1. fängelse- eller förvandlingsstraff för böter gallras tio år efter frigivningen,

2. fängelsestraff som ska anses helt verkställt genom tidigare frihetsberövande eller från vilket någon genom beslut om nåd helt har befriats gallras tio år efter domen eller beslutet,

3. förvandlingsstraff för böter som har fallit bort enligt 18 § bötesverkställighetslagen (1979:189) gallras fem år efter det att straffet föll bort,

4. säkerhetsförvaring gallras tio år efter det att påföljden är helt verkställd,

4. skyddstillsyn eller villkorlig dom gallras

5. skyddstillsyn eller villkorlig dom gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

5. sluten ungdomsvård gallras tio år efter det att påföljden helt verkställts,

6. sluten ungdomsvård gallras tio år efter det att påföljden helt verkställts,

6. ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning gallras

7. ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

7. överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall gallras

8. överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

8. överlämnande till rättspsykiatrisk vård gallras tio år efter utskrivningen,

9. överlämnande till rättspsykiatrisk vård gallras tio år efter utskrivningen,

9. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,

10. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,

¹ Senaste lydelse 2025:159.

10. att någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras a) tio år efter domen eller beslutet, eller b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten, 11. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras a) tio år efter beslutet, eller b) tre år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet, 12. beslut om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder gallras tio år efter beslutet, 13. beslut om tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek gallras fem år efter beslutet, och 14. beslut om vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud gallras a) tio år efter beslutet, eller b) fem år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för beslutet.	11. att någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras 12. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras 13. beslut om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder gallras tio år efter beslutet, 14. beslut om tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek gallras fem år efter beslutet, och 15. beslut om vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud gallras

18 §²

Om det före utgången av den tid som anges i 17 eller 17 a § har gjorts en ny anteckning enligt 3, 4 eller 4 a § som avser samma person, ska ingen av uppgifterna gallras så länge någon av dem ska finnas kvar i registret. Detta ska dock inte gälla om den nya anteckningen avser penningböter.

En uppgift ska dock alltid gallras senast tjugo år efter den dom eller det beslut som ledde till att uppgiften fördes in i registret. I fråga om uppgift som avses i 17 § 1 eller 8 gäller detta endast om de tidsfrister som anges där har gått ut.

En uppgift ska dock alltid gallras senast tjugo år efter den dom eller det beslut som ledde till att uppgiften fördes in i registret. I fråga om uppgift som avses i 17 § 1, 4 eller 9 gäller detta endast om de tidsfrister som anges där har gått ut.

Ska en uppgift som avses i 3, 4 eller 4 a § gallras enligt denna paragraf, ska även sådana uppgifter som har antecknats i anslutning till uppgiften gallras, om inte regeringen föreskriver annat.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Den som har avtjänat fängelsestraff, sluten ungdomsvård eller förvandlingsstraff för böter har rätt till ersättning, om det efter överklagande eller anlitande av särskilt rättsmedel meddelas frikännande dom eller döms ut en mindre ingripande påföljd eller om den dom som har legat till grund för verkställigheten undanröjs utan beslut om ny handläggning. Detsamma gäller den som efter beslut av domstol enligt 31 kap. 3 § brottsbalken har varit intagen för rättspsykiatrisk vård.

Den som har avtjänat fängelsestraff, *säkerhetsförvaring*, sluten ungdomsvård eller förvandlingsstraff för böter har rätt till ersättning, om det efter överklagande eller anlitande av särskilt rättsmedel meddelas frikännande dom eller döms ut en mindre ingripande påföljd eller om den dom som har legat till grund för verkställigheten undanröjs utan beslut om ny handläggning. Detsamma gäller den som efter beslut av domstol enligt 31 kap. 3 § brottsbalken har varit intagen för rättspsykiatrisk vård.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 29 a och 31 a §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

29 a §¹

Efter ansökan av en annan stat får en frihetsberövad person, som avtjänar ett fängelsestraff i Sverige enligt lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål, överföras till den stat där *fängelsestraffet* har dömts ut för att där inställa sig för en ny prövning av domen. Ett sådant överförande får ske endast om den frihetsberövade samtycker till det. Samtycket ska framgå av ansökan.

Efter ansökan av en annan stat får en frihetsberövad person, som avtjänar ett fängelsestraff *eller säkerhetsförvaring* i Sverige enligt lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål, överföras till den stat där *påföljden* har dömts ut för att där inställa sig för en ny prövning av domen. Ett sådant överförande får ske endast om den frihetsberövade samtycker till det. Samtycket ska framgå av ansökan.

31 a §²

En svensk domstol får begära att en frihetsberövad person som, enligt lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål, *avtjänar ett i Sverige utdömt fängelsestraff i en annan stat*, förs över till Sverige för att inställa sig till en ny prövning av den dom som verkställigheten gäller. Av ansökan ska det framgå att den frihetsberövade samtycker till att överföras.

En svensk domstol får begära att en frihetsberövad person som, enligt lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål, *i en annan stat avtjänar ett fängelsestraff eller säkerhetsförvaring som har dömts ut i Sverige*, förs över till Sverige för att inställa sig till en ny prövning av den dom som verkställigheten gäller. Av ansökan ska det framgå att den frihetsberövade samtycker till att överföras.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

¹ Senaste lydelse 2025:525.

² Senaste lydelse 2025:525.

2.7 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 35 kap. 13 och 17 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.

13 §

Sekretess gäller hos domstol i brottmål samt i annat mål eller ärende som bestämmelserna om förundersökning i brottmål är tillämpliga på, för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer vid särskild personutredning, rättspsykiatrisk undersökning eller annan sådan utredning, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i en annan myndighets verksamhet för att bistå domstol med sådan utredning.

Sekretess gäller hos domstol i brottmål samt i annat mål eller ärende som bestämmelserna om förundersökning i brottmål är tillämpliga på, för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer vid särskild personutredning, *särskild riskutredning*, rättspsykiatrisk undersökning eller annan sådan utredning, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i en annan myndighets verksamhet för att bistå domstol med sådan utredning.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

17 §

Sekretess gäller i ärende om nåd och i ärende enligt lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller även hos en myndighet som lämnar biträde i sådana ärenden.

Sekretess gäller i ärende om nåd, i *ärende om tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § brottsbalken eller förlängning av ramtiden enligt 33 kap. 8 § samma balk* och i ärende enligt lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller även hos en myndighet som lämnar biträde i sådana ärenden.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 § och 3 kap. 12 och 21 §§ lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

Med en svensk dom på frihetsberövande påföljd avses i denna lag en dom eller ett slutligt beslut

1. som har meddelats av en svensk domstol,
2. som avser fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård, och
3. som har fått laga kraft.

2. som avser fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård, sluten ungdomsvård eller säkerhetsförvaring, och

3 kap.

12 §

Om den frihetsberövande påföljden i den utländska domen behöver anpassas för att kunna verkställas i Sverige, ska Kriminalvården

1. besluta i fråga om påföljdens art eller längd, eller
2. överlämna åt Åklagarmyndigheten att göra en ansökan hos tingsrätten om att en ny påföljd ska bestämmas.

Beslut enligt första stycket 1 får meddelas endast om anpassningen av påföljden är av enklare slag.

En utländsk dom på frihetsberövande påföljd får, med hänsyn till dess art, endast anpassas till fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård.

En utländsk dom på frihetsberövande påföljd får, med hänsyn till dess art, endast anpassas till fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård, sluten ungdomsvård eller säkerhetsförvaring.

En frihetsberövande påföljd som har anpassats enligt första stycket får inte bli strängare än den ursprungliga frihetsberövande påföljden.

21 §¹

Verkställighet i Sverige ska ske enligt vad som gäller vid verkställighet av fängelse, sluten ungdomsvård eller överlämnande till

Verkställighet i Sverige ska ske enligt vad som gäller vid verkställighet av fängelse, sluten ungdomsvård, överlämnande till rätts

rättspsykiatrisk vård, om inte psykiatrisk vård *eller säkerhetsför-*
annat följer av denna lag. *varing*, om inte annat följer av
denna lag.

Verkställighet får ske även om påföljden är strängare än vad som enligt svensk lag hade kunnat följa på brottet eller brotten.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Om någon har dömts till fängelse på viss tid eller till sluten ungdomsvård och den dömde med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar, ska tiden för frihetsberövandet tillgodoräknas den dömde som verkställighet av påföljden.

Om någon har dömts till fängelse på viss tid, *till säkerhetsförvaring* eller till sluten ungdomsvård och den dömde med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar, ska tiden för frihetsberövandet tillgodoräknas den dömde som verkställighet av påföljden.

Tillgodoräknande ska dock inte ske om

1. tiden för frihetsberövandet redan tillgodoräknats den dömde, eller
2. den dömde samtidigt avtjänat sådan frihetsberövande påföljd i annat mål.

Villkor som uppställts vid överförande av verkställighet från en annan stat till Sverige ska gälla vid tillämpning av denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.10 Förslag till lag om ändring i strafftidslagen (2018:1251)

Härigenom föreskrivs att 1, 18 och 21 §§ strafftidslagen (2018:1251) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas.

Det som föreskrivs om fängelsestraff och strafftid i denna lag ska gälla även för säkerhetsförvaring och för tid för verkställighet av säkerhetsförvaring, om inte något annat är föreskrivet.

18 §

När ett fängelsestraff på viss tid verkställs ska strafftiden beräknas i dagar. Ett fängelsestraff i månader eller år ska omräknas till dagar. Med en månad ska avses trettio dagar och med ett år trehundra-sextiofem dagar.

När ett fängelsestraff på viss tid *eller säkerhetsförvaring* verkställs ska strafftiden beräknas i dagar. Ett fängelsestraff i månader eller år ska omräknas till dagar. Med en månad ska avses trettio dagar och med ett år trehundrasextiofem dagar.

Lydelse enligt prop. 2025/26:34

Föreslagen lydelse

21 §

En dömd ska meddelas ett strafftidsbeslut som fastställer

1. dagen för strafftidens början,
2. fängelsestraffets längd i dagar,
3. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande,
4. dagen för strafftidens slut,
5. tidigaste dag för villkorlig frigivning,
6. återstående strafftid i dagar, och
7. dagen för prövotidens utgång.

Om ett *beslut enligt första stycket* avser ett fängelsestraff på livstid, ska beslutet fastställa

1. dagen för strafftidens början, och

2. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande om straffet tidsbestäms.

Om ett *strafftidsbeslut* avser ett fängelsestraff på livstid, ska beslutet fastställa

Om ett strafftidsbeslut avser säkerhetsförvaring, ska beslutet fastställa

1. dagen för verkställighetens början,
2. minimitidens längd i dagar,

3. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande, och

4. dagen för ramtidens slut.

Beslutet ska meddelas utan dröjsmål.

Beslutet ska meddelas omedelbart.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 7 och 8 §§ lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2024/25:190 *Föreslagen lydelse*

4 kap.

7 §

Personuppgifter som kan antas ha samband med brottslig verksamhet och som har gjorts gemensamt tillgängliga enligt 3 kap. 2 § första stycket 1 får, om de behandlas i ett ärende, inte behandlas längre än ett år efter det att ärendet avslutades.

Om personuppgifterna inte behandlas i ett ärende får de inte behandlas längre än tre år efter utgången av det kalenderår då registreringen avseende personen gjordes. Personuppgifter som kan antas ha samband med brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer får inte behandlas längre än fem år efter utgången av det kalenderår då registreringen gjordes. Om en ny registrering beträffande personens anknytning till brottslig verksamhet görs före utgången av de tidsfristerna, får de personuppgifter som redan finns om personen fortsätta att behandlas så länge någon av uppgifterna får behandlas.

Den tid då en misstänkt person avtjänar ett fängelsestraff eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av de tidsfrister som anges i andra stycket.

Den tid då en misstänkt person avtjänar ett fängelsestraff eller genomgår *säkerhetsförvaring* eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av de tidsfrister som anges i andra stycket.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Personuppgifter som behandlas i samband med sådan övervakning som avses i 3 kap. 2 § första stycket 2 får inte behandlas längre än tio år efter utgången av det kalenderår då den senaste registreringen avseende personen gjordes.

Den tid då en övervakad person avtjänar ett fängelsestraff eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av den tidsfrist som anges i första stycket.

Den tid då en övervakad person avtjänar ett fängelsestraff eller genomgår *säkerhetsförvaring* eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av den tidsfrist som anges i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 8 och 9 §§ lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

8 §

Personuppgifter som kan antas ha samband med sådan brottslig verksamhet som anges i 3 kap. 2 § första stycket 1 får, om de behandlas i ett ärende, inte behandlas längre än ett år efter det att ärendet avslutades.

Om personuppgifterna inte behandlas i ett ärende får de inte behandlas längre än tre år efter utgången av det kalenderår då registreringen avseende personen gjordes. Personuppgifter som kan antas ha samband med brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer får inte behandlas längre än fem år efter utgången av det kalenderår då registreringen gjordes. Om en ny registrering beträffande personens anknytning till brottslig verksamhet görs före utgången av de tidsfristerna, får de uppgifter som redan finns om personen fortsätta att behandlas så länge någon av uppgifterna får behandlas.

Den tid då en misstänkt person avtjänar ett fängelsestraff eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av de tidsfrister som anges i andra stycket.

Den tid då en misstänkt person avtjänar ett fängelsestraff *eller säkerhetsförvaring* eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av de tidsfrister som anges i andra stycket.

9 §

Personuppgifter som behandlas i samband med sådan övervakning som avses i 3 kap. 2 § första stycket 2 får inte behandlas längre än tio år efter utgången av det kalenderår då den senaste registreringen avseende personen gjordes.

Den tid då en övervakad person avtjänar ett fängelsestraff eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av den tidsfrist som anges i första stycket.

Den tid då en övervakad person avtjänar ett fängelsestraff *eller säkerhetsförvaring* eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av den tidsfrist som anges i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 § och 3 kap. 11 och 20 §§ lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

I denna lag avses med

1. svensk dom på frihetsberövande påföljd: en av svensk domstol meddelad lagakraftvunnen dom, eller ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet beslut, som avser fängelse eller överlämnande till rättspsykiatrisk vård,

2. svenskt bötesstraff: en av svensk domstol meddelad lagakraftvunnen dom, eller ett av svensk myndighet utfärdat och godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, som avser böter enligt 25 kap. brottsbalken,

3. svenskt beslut om förverkande: ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet beslut, eller ett av svensk myndighet utfärdat och godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, om förverkande

a) som avser

– vinster från ett brott, eller

– egendom som någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av den mottagna ersättningen,

b) som avser egendom

– som har använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott,

– som har framställts genom brott,

– vars användande utgör brott,

– som någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott, eller

– som på annat liknande sätt har varit föremål för brott, eller

c) som meddelats med stöd av 36 kap. 5 eller 6 § brottsbalken,

4. utländsk dom på frihetsberövande påföljd: ett lagakraftvunnet avgörande som efter ett straffrättsligt förfarande har meddelats av en domstol i en annan stat och som avser fängelse eller någon annan frihetsberövande åtgärd under en begränsad eller obegränsad tid på grund av en gärning som är straffbar i den staten,

5. utländskt bötesstraff: ett lagakraftvunnet avgörande som efter ett straffrättsligt förfarande har meddelats av en domstol i en annan stat och som avser en skyldighet för en fysisk person att betala ett penningbelopp på grund av en gärning som är straffbar i den staten,

6. utländskt beslut om förverkande: ett lagakraftvunnet avgörande som efter ett straffrättsligt förfarande har meddelats av en domstol i en annan stat och som avser ett slutligt berövande av egendom när domstolen

a) förklarat att egendomen har utgjort
– vinster från ett brott, eller
– ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av den mottagna ersättningen,

b) förklarat att förverkandet avser egendom
– som har använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott,

– som har framställts genom brott,
– vars användande utgör brott,
– som någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott, eller
– som på annat liknande sätt har varit föremål för brott, eller

c) förklarat att egendomen härrör från brottslig verksamhet enligt regler som motsvarar bestämmelserna i 36 kap. 5 eller 6 § brottsbalken,

7. *utländsk utevarodotom*: ett avgörande enligt 4, 5 eller 6 som inte behöver ha fått laga kraft, när avgörandet har meddelats efter talan av annan än den dömda eller den som beslutet om förverkande gäller och utan att han eller hon varit personligen närvarande vid förhandling i saken inför domstol.

Avgöranden som har meddelats av en domstol i en annan stat enligt första stycket 5 och 6 a och b ska likställas med avgöranden som i den staten meddelats av en myndighet efter ett straffrättsligt förfarande, i den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige. Detsamma gäller sådana avgöranden som har meddelats efter ett förfarande som i den internationella överenskommelsen likställs med ett straffrättsligt förfarande.

3 kap.

11 §

Om den frihetsberövande påföljden i den utländska domen behöver anpassas för att kunna verkställas i Sverige, ska Kriminalvården

1. besluta i fråga om påföljdens art eller längd, eller

2. överlämna åt Åklagarmyndigheten att ansöka hos rätten om att en ny påföljd ska bestämmas.

En frihetsberövande påföljd får, med hänsyn till dess art, endast anpassas till fängelse <i>eller</i> överlämnande till rättspsykiatrisk vård.	En frihetsberövande påföljd får, med hänsyn till dess art, endast anpassas till fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård <i>eller säkerhetsförvaring</i> .
--	---

En frihetsberövande påföljd som har anpassats får inte bli strängare än den ursprungliga frihetsberövande påföljden.

20 §

Verkställighet i Sverige ska ske i enlighet med vad som gäller enligt svenska regler vid verkställighet av fängelse *eller* överlämnande till rättspsykiatrisk vård.

Verkställighet i Sverige ska ske i enlighet med vad som gäller enligt svenska regler vid verkställighet av fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård *eller säkerhetsförvaring*.

Verkställighet får ske även om påföljden är strängare än vad som enligt svensk lag hade kunnat följa på brottet eller brotten.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:798) om ändring i passlagen (1978:302)

Härigenom föreskrivs i fråga om passlagen (1978:302)

dels att 7 § lagen i stället för lydelsen enligt lagen (2025:798) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse,

dels att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2025:798) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2025:798

Föreslagen lydelse

7 §

Passansökan ska avslås, om

1. bestämmelserna i 6 § inte har följts och sökanden inte har följt uppmaningen att avhjälpa bristen,

2. ansökan avser pass för barn under arton år och barnets vårdnads-havare inte har lämnat medgivande och det inte finns synnerliga skäl att ändå utfärda pass,

3. sökanden är anhållen, häktad eller underkastad övervakning enligt 24 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken eller reseförbud eller anmälningsskyldighet enligt 25 kap. 1 § samma balk,

4. sökanden är föremål för ett beslut om övervakningsåtgärder enligt 2 kap. 1 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen, och åklagaren inte har lämnat medgivande,

5. sökanden är föremål för en uppföljningsförklaring som avser en övervakningsåtgärd enligt 3 kap. 3 § 3–5 lagen om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen, och åklagaren inte har lämnat medgivande,

6. sökanden är efterlyst och ska omhändertas omedelbart vid anträffandet,

7. sökanden genom en dom som har fått laga kraft har dömts till frihetsberövande påföljd, som inte har börjat verkställas, och det finns sannolika skäl att anta att han eller hon har för avsikt att undandra sig verkställigheten,

8. sökanden avtjänar fängelsestraff och den sammanlagda tiden att avtjäna är fängelse i minst ett år och sökanden inte har villkorligt frigetts,

9. sökanden avtjänar säkerhets-förvaring,

9. sökanden genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

10. sökanden genomgår rätts-psykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, eller

11. sökanden enligt 2 kap. 12 § eller 6 kap. 6 b § konkurslagen (1987:672) är ålagd att lämna ifrån

10. sökanden genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

11. sökanden genomgår rätts-psykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, eller

12. sökanden enligt 2 kap. 12 § eller 6 kap. 6 b § konkurslagen (1987:672) är ålagd att lämna ifrån

sig sitt pass eller förbud att utfärda pass för sökanden har meddelats enligt samma bestämmelser.

2. Vid tillämpningen av 7 § 11 ska ett beslut om att sökanden ska lämna ifrån sig sitt pass, eller om ett förbud att utfärda pass för sökanden, som har meddelats enligt 6 kap. 6 § konkurslagen (1987:672) i dess lydelse före den 1 juli 2026, anses som ett beslut enligt 6 kap. 6 b § konkurslagen.

sig sitt pass eller förbud att utfärda pass för sökanden har meddelats enligt samma bestämmelser.

2. Vid tillämpningen av 7 § 12 ska ett beslut om att sökanden ska lämna ifrån sig sitt pass, eller om ett förbud att utfärda pass för sökanden, som har meddelats enligt 6 kap. 6 § konkurslagen (1987:672) i dess lydelse före den 1 juli 2026, anses som ett beslut enligt 6 kap. 6 b § konkurslagen.

3 Ärendet och dess beredning

Den 30 juni 2022 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att överväga och föreslå ändringar i bland annat lagstiftningen om villkorlig frigivning och skyddstillsyn som kan innebära ett förstärkt samhällsskydd vid allvarlig och upprepade brottslighet, minska risken för återfall i brott, leda till ökad trygghet för brottsoffer samt medföra skärpta reaktioner vid misskötsamhet eller återfall i brott (dir. 2022:95).

Genom tilläggsdirektiv som beslutades den 1 juni 2023 skulle utredaren också bland annat överväga om det bör införas en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd och, oavsett ställningstagande i sak, lämna förslag på hur en sådan påföljd kan utformas (dir. 2023:74).

Utredningen, som antog namnet Utredningen om påföljder, återfall och verkställighet, överlämnade den 4 juli 2024 betänkandet Ett ändamålsenligt samhällsskydd – Vissa reformer av straff- och straffverkställighetslagstiftningen (SOU 2024:48). En sammanfattning av betänkandet i relevanta delar finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag i relevanta delar finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (www.regeringen.se) och i Justitiedepartementet (Ju2024/01558).

Regeringen gav den 22 maj 2025 Rättsmedicinalverket i uppdrag att förbereda verksamheten för de åtgärder som kan komma att krävas med hänsyn till regeringens avsikt att, med förbehåll för riksdagens godkännande, införa bestämmelser om en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd (Ju2025/01198).

I lagrådsremissen behandlas betänkandets förslag om en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd.

4 Bakgrund

4.1 Frihetsberövande påföljder

4.1.1 Fängelse på viss tid

Fängelse döms ut på viss tid eller på livstid enligt vad som närmare är föreskrivet för de olika brottstyperna. Fängelse på viss tid får inte understiga fjorton dagar och inte överstiga tio år. Dock får fängelse på viss tid bestämmas till högst arton år om fängelse på längre tid än tio år och på livstid är föreskrivet för brottet, eller om det följer av bestämmelserna om fängelse som gemensamt straff för flera brott, fängelsestraffets längd i återfallssituationer eller vid synnerligen försvårande omständigheter (26 kap. 1 § brottsbalken).

När fängelse döms ut i förening med skyddstillsyn gäller i stället vad som anges i 28 kap. 3 §. Där föreskrivs att skyddstillsyn får förenas med fängelse i lägst fjorton dagar och högst tre månader. Det finns också särskilda regler för fängelse som förvandlingsstraff för böter. Regeringen har föreslagit att allmänna fängelseminimum ska höjas från fjorton dagar

till en månad (30 dagar) från den 1 januari 2026 (propositionen Skärpta regler för villkorlig frigivning, prop. 2025/26:34). Detta innebär att fängelse på viss tid därefter inte får understiga en månad och inte överstiga tio år, eller arton år i vissa fall. När fängelse döms ut i förening med skyddstillsyn kommer i stället gälla att skyddstillsyn får förenas med fängelse i lägst en och högst tre månader.

Enligt 26 kap. 6 § ska den som har dömts till ett tidsbestämt fängelsestraff frigives villkorligt när minst två tredjedelar av fängelsestraffet, men alltid minst trettio dagar, har avtjänats. Villkorlig frigivning får dock inte ske från fängelse som dömts ut i förening med skyddstillsyn enligt 28 kap. 3 § eller från ett förvandlingsstraff för böter. Den villkorliga frigivningen kan under vissa omständigheter skjutas upp (26 kap. 6 a §).

I prop. 2025/26:34 föreslås att villkorlig frigivning i stället ska ske när minst tre fjärdedelar av straffet har avtjänats och att samtliga fängelsestraff – även de allra kortaste – ska omfattas av systemet med villkorlig frigivning. Däremot ska villkorlig frigivning inte få ske från fängelse som verkställs på grund av beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet. Det föreslås också ändringar som innebär att den villkorliga frigivningen ska kunna skjutas upp i fler fall. Vad gäller höjningen av kvotdelen från två tredjedelar till tre fjärdedelar föreslås lagändringen införas stegvis och först omfatta fängelsestraff som uppgår till sex år eller mer.

Efter den villkorliga frigivningen gäller en prøvotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, men alltid minst ett år (26 kap. 10 §). Under den villkorliga frigivningen ska den frigivne vara skötsam och efter förmåga försöka försörja sig och betala eventuellt skadestånd som har dömts ut på grund av brottet. Den frigivne är också skyldig att inställa sig hos Kriminalvården efter kallelse. (26 kap. 11 §.) Om det behövs för att minska risken för att han eller hon begår nya brott eller för att på annat sätt underlätta hans eller hennes anpassning i samhället ska den frigivne ställas under övervakning efter beslut av Kriminalvården (26 kap. 12 §). Regeringen har föreslagit att den kortaste prøvotid som kan följa efter villkorlig frigivning ska förlängas från ett till två år och att den villkorliga frigivningen som utgångspunkt ska vara förenad med övervakning från dagen för frigivningen, det vill säga att det ska föreligga en presumtion för övervakning (prop. 2025/26:34).

Om det behövs för att minska risken för att den som står under övervakning begår nya brott eller för att på annat sätt underlätta hans eller hennes anpassning i samhället får Kriminalvården besluta om särskilda föreskrifter enligt 26 kap. 16 § för den som är ställd under övervakning. En särskild föreskrift får avse bland annat deltagande i återfallsförebyggande eller missbruksrelaterad programverksamhet, vistelseort eller andra anvisningar om på vilka platser eller inom vilka områden den dömde ska vistas eller inte får vistas, eller skyldighet att lämna prover för kontroll av att den övervakade inte är påverkad av vissa närmare angivna medel. En sådan föreskrift ska beslutas för en viss tid, högst ett år åt gången. Om det behövs för att kontrollera att en föreskrift enligt 16 § följs får Kriminalvården besluta om elektronisk övervakning (26 kap. 17 §).

Om den frigivne missköter sig under prøvotiden får Kriminalvården enligt 26 kap. 19 § besluta om de åtgärder som framgår av 18 §, vilket bland annat är nya eller ändrade föreskrifter och varning. Om misskötsamheten är allvarlig och det kan antas att den frigivne inte rättar sig efter någon

sådan åtgärd som Kriminalvården kan vidta får i stället övervakningsnämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad till en tid om högst nittio dagar varje gång.

Vid återfall i brott under prövotiden kan domstolen besluta om förverkande av villkorligt medgiven frihet eller, om så inte sker, besluta om åtgärder enligt 26 kap. 19 § eller förlänga prövotiden med upp till ett år (34 kap. 5 §). Domstolen får besluta om förverkande av villkorligt medgiven frihet om frågan tas upp i ett mål där den frigivne häktats eller fått del av åtal inom ett år från prövotidens utgång, medan de alternativa åtgärderna endast får beslutas före prövotidens utgång. Regeringen har föreslagit att bestämmelsen i 34 kap. 5 § ska förtydligas på så sätt att domstolen som utgångspunkt ska förverka hela den villkorligt medgivna friheten (prop. 2025/26:34).

För den som friges villkorligt är fängelsestraffet till fullo verkställt först när prövotiden har löpt ut, förutsatt att villkorligt medgiven frihet inte längre kan förklaras förverkad (26 kap. 10 § andra stycket).

4.1.2 Fängelse på livstid

Fängelse kan dömas ut på livstid endast om det är föreskrivet för den aktuella brottstypen. Livstids fängelse är föreskrivet för relativt få brottstyper i brottsbalken och i specialstraffrätten. Den stora merparten av samtliga utdömda livstidsdomar avser mord (inklusive försök, förberedelse, medhjälp och anstiftan till mord). Under perioden 2020–2024 dömdes totalt 158 livstidsdomar ut i tingsrätt. Av dessa avsåg 157 domar mord (inklusive försök, förberedelse, medhjälp och anstiftan till mord) (Brå, Tabell 432, Domslut med påföljd fängelse efter huvudbrott och fängelsetidens längd i år, 2020–2024). Den 1 oktober 2024 fanns det 224 livstidsdömda inom Kriminalvården, vilket var 22 fler än 2023 (Kriminalvården, KOS 2024 s. 50).

Fängelse på livstid är ett tidsobestämt straff. Det betyder att det vid tidpunkten för domen inte är bestämt när den dömde kan komma att friges. När den dömde har avtjänat minst tio år av livstidsstraffet får han eller hon, eller Kriminalvården om det finns särskilda skäl, ansöka om att få straffet tidsbestämt (2 och 3 §§ lagen [2006:45] om omvandling av fängelse på livstid). Som en följd av förslaget om höjning av den kvotdel som ska avtjänas innan villkorlig frigivning kan aktualiseras har regeringen också föreslagit att ansökan om omvandling får göras först när den dömde avtjänat minst tolv år av livstidsstraffet (prop. 2025/26:34).

Vid prövningen av ansökan ska domstolen särskilt beakta den tid som den dömde har avtjänat, vad som framgår av domen om de omständigheter som legat till grund för straffmätningen, om det finns risk för att den dömde återfaller i brottslighet av allvarligt slag, om den dömde har åsidosatt vad som gäller för verkställigheten och om den dömde har medverkat till att främja sin anpassning i samhället (4 § första stycket).

Av förarbetena till omvandlingslagen (propositionen Lag om omvandling av fängelse på livstid, prop. 2005/06:35 s. 39 och 60) framgår att riskbedömningen och betydelsen av återfallsrisken ska avgöras från fall till fall och att ansökan ska avslås om det föreligger en konkret och beaktansvärd risk för återfall i allvarlig brottslighet. Vad en konkret och

beaktansvärd risk innebär klargörs inte närmare i förarbetena, men det framhålls att det är ett lägre krav än påtaglig risk. Enligt Högsta domstolen ska riskbedömningen i en omvandlingsprövning grundas på konkreta omständigheter som direkt kan hänföras till den dömden. För att risken ska anses vara konkret och beaktansvärd är det heller inte tillräckligt att det allmänt sett inte kan uteslutas att den dömden skulle kunna återfalla i allvarlig brottslighet. (Se NJA 2008 s. 579 I.)

En ansökan om omvandling tas upp av Örebro tingsrätt och åklagaren är den dömdes motpart (6 och 7 §§). Domstolens bedömningsunderlag utgörs dels av en utredning från Rättsmedicinalverket med ett utlåtande om återfallsrisken (10 §), dels annat material samt andra faktorer som att den dömden begått nya brott eller allvarligt misskött sig under verkställigheten av straffet.

Om ansökan bifalls ska det utdömda livstidsstraffet omvandlas till fängelse på viss tid (4 § andra stycket). Fängelsestraffets längd ska bestämmas med utgångspunkt från den tid som den dömden har avtjänat och med beaktande av reglerna om villkorlig frigivning samt den dömdes behov av åtgärder för att underlätta övergången till ett liv i frihet (4 § tredje stycket). Fängelsestraffets längd får inte understiga det längsta tidsbestämda straff som kan dömas ut, det vill säga fängelse i arton år.

Den strafftid som livstidsdomarna omvandlas till har blivit längre över tid. Medelvärdet för tidsomvandlade livstidsstraff var 15,5 år under perioden 1985–1994, 20,6 år under perioden 1995–2004 och 24,9 år under perioden 2005–2013 (Brå, Kortanalys 2015, Livstidsdomar – utveckling och faktisk strafftid s. 7). De allt längre verkställighetstiderna hänger samman med att regeringens nådepraxis skärptes under 1990-talet. Bland annat hade det då skett förändringar i möjligheterna att döma till längre tidsbestämda fängelsestraff vid bland annat återfallsbrottslighet och flerfaldig brottslighet, vilket sannolikt medförde att praxis ändrades även när det gäller tidsbestämningen av livstidsstraffen mot allt längre verkställigheter. (Se Brå, Kortanalys 2015, Livstidsdomar – utveckling och faktisk strafftid s. 8 och betänkandet Frigivning från livstidsstraff, SOU 2002:26 s. 45.)

När ett livstidsstraff har omvandlats till ett tidsbestämt fängelsestraff gäller samma regler för straffet som för andra tidsbestämda fängelsestraff, se avsnitt 4.1.1.

4.1.3 Rättspsykiatrisk vård

Under vissa förhållanden får rätten överlämna den som har begått ett brott för vilket påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter till rättspsykiatrisk vård. För det krävs att den tilltalade lider av en allvarlig psykisk störning och att det, med hänsyn till hans eller hennes psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt, är påkallat att han eller hon är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård som är förenad med frihetsberövande och annat tvång (31 kap. 3 § första stycket brottsbalken).

Om det till följd av den psykiska störningen finns risk för att den tilltalade återfaller i brottslighet som är av allvarligt slag och brottet har begåtts under påverkan av allvarlig psykisk störning får rätten besluta att den rättspsykiatriska vården ska förenas med särskild utskrivningsprövning (31 kap. 3 § andra stycket).

Rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning får inledningsvis pågå i högst fyra månader (12 § lagen [1991:1129] om rättspsykiatrisk vård). På ansökan av chefsöverläkaren får förvaltningsrätten därefter medge förlängning med högst sex månader åt gången (12 a §). Chefsöverläkaren ska genast besluta att vården av en patient som ges rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning ska upphöra om patienten inte längre lider av en allvarlig psykisk störning, eller det inte längre med hänsyn till patientens psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han eller hon är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård som är förenad med frihetsberövande och annat tvång eller ges öppen rättspsykiatrisk vård. Chefsöverläkaren ska fortlöpande överväga frågan om den rättspsykiatriska vårdens upphörande (13 §).

När det gäller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska vården i stället enligt 16 § upphöra när det inte längre till följd av den psykiska störning som föranlett beslutet om särskild utskrivningsprövning finns risk för att den dömda återfaller i brottslighet som är av allvarligt slag. Det krävs dessutom att det inte heller annars med hänsyn till patientens psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han eller hon är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård som är förenad med frihetsberövande och annat tvång, eller ges öppen rättspsykiatrisk vård. Det är förvaltningsrätten som prövar frågor om rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska upphöra (16 a §).

När den nu gällande lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård och behandling av psykiskt störda lagöverträdare infördes motiverades systemet med en särskild utskrivningsprövning med att det i vissa fall är angeläget med en ordning som särskilt syftar till att tillgodose behovet av samhällsskydd (propositionen om psykiatrisk tvångsvård, m.m., prop. 1990/91:58 s. 465). Det framhölls vidare att skyddsaspekterna måste beaktas nog i de fall där det finns en beaktansvärd risk för att den dömda på nytt gör sig skyldig till brott (prop. 1990/91:58 s. 466).

Under 2024 fattades 378 lagföringsbeslut med rättspsykiatrisk vård som huvudpåföljd i tingsrätt. 278 av dessa avsåg rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning. De vanligaste brotten som föranlett rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning är misshandel och grov misshandel (totalt 81 fall) och mord (26 fall). Andra brott som föranlett rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning i relativt många fall är olaga hot och grovt olaga hot (totalt 27 fall), våld eller hot mot tjänsteman (19 fall), mordbrand och grov mordbrand (totalt 19 fall), skadegörelse och grov skadegörelse (totalt 15 fall) och brott mot lagen (1988:254) om förbud träffande knivar och andra farliga föremål (14 fall). (Brå, Tabell 420, Lagföringsbeslut, efter huvudbrott och huvudpåföljd, 2024.)

4.1.4 Slutna ungdomsvård

Den som har begått brott före arton års ålder särbehandlas vid påföljdsvalet och döms normalt sett antingen till böter eller till någon av de särskilda ungdomspåföljderna i 32 kap. brottsbalken, det vill säga ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning och slutna ungdomsvård.

Fängelse får väljas som påföljd endast om det finns synnerliga skäl (30 kap. 5 §). Frågan om det finns synnerliga skäl avgörs framför allt med

beaktande av längden av det straff som skulle ha dömts ut om fängelse hade valts som påföljd. Om rätten anser att det finns synnerliga skäl för fängelse ska påföljden ändå som utgångspunkt inte bestämmas till fängelse utan till sluten ungdomsvård, om inte särskilda skäl talar mot det (32 kap. 5 §). Den slutna ungdomsvården ska bestämmas till lägst fjorton dagar och högst fyra år. Särskilda skäl som talar mot att bestämma påföljden till sluten ungdomsvård är i första hand den tilltalades ålder vid lagföringen. Om det har förflutit så lång tid mellan brottet och lagföringen att den tilltalade åldersmässigt inte längre passar in vid ett särskilt ungdomshem bör påföljden i stället bestämmas till fängelse (propositionen Vissa reformer av påföljdssystemet, prop. 1997/98:96 s.195). En annan omständighet som kan utgöra särskilda skäl mot att döma den unge till sluten ungdomsvård är att ett frihetsberövande om fyra år inte utgör en tillräckligt ingripande reaktion (prop. 1997/98:96 s. 196).

När domstolen bestämmer den slutna ungdomsvårdens längd ska den beakta att villkorlig frigivning inte förekommer vid sluten ungdomsvård och att det faktiska frihetsberövandet inte bör bli längre än vad det skulle ha blivit vid en dom på fängelse. Detta innebär i praktiken att fyra års slutna ungdomsvård motsvarar ett fängelsestraff om sex år (se dock prop. 2025/26:34 där det föreslås att den andel av det utdömda fängelsestraffet som ska avtjänas innan villkorlig frigivning kan aktualiseras ska höjas från två tredjedelar till tre fjärdedelar av strafftiden).

I betänkandet En Översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44) föreslås att påföljden slutna ungdomsvård ska utmönstras och att den som har begått ett så allvarligt brott före arton års ålder att en frihetsberövande påföljd är aktuell i stället ska dömas till fängelse. Betänkandet bereds i Regeringskansliet. Regeringen gav den 28 september 2023 Kriminalvården i uppdrag att förbereda inrättandet av särskilda enheter för barn och unga i åldern femton till sjutton år. Med förbehåll för riksdagens ställningstagande ska enheterna vara redo att tas i drift senast den 1 juli 2026 (Ju2023/02157). Regeringens avsikt är alltså att barn och unga ska dömas till fängelse i stället för slutna ungdomsvård. Samhällsskydd som utgångspunkt för straffrättsliga åtgärder

4.1.5 Staten har en skyldighet att skydda sina medborgare från brott

Samhällsskydd handlar om att staten i vissa fall har ett ansvar för att skydda sina medborgare från en persons (fortsatta) brottslighet. Det handlar med andra ord om ett skydd för samhället i kollektiv bemärkelse. Statens skyldighet att vidta lämpliga åtgärder för att skydda individer från brott gäller såväl för dem som är direkt drabbade som för dem som är potentiella brottsoffer. Behovet av samhällsskydd är särskilt påtagligt vid allvarliga brott mot liv och hälsa samt återfall i sådan brottslighet. Samhället måste kunna reagera adekvat mot den typen av brottslighet eftersom var och en har en rätt till skydd mot grov brottslighet. Detta gäller särskilt allvarliga vålds- och sexualbrott samt allvarligare brott som utgjort led i en organiserad eller systematisk brottslighet.

Att staten har en skyldighet att vidta åtgärder för att skydda enskilda från brott följer av ett flertal internationella konventioner, bland annat FN:s

konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som gäller som lag i Sverige genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen) och Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (Lanzarotekonventionen).

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), som gäller som lag i Sverige genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, är av central betydelse i det här sammanhanget. Det finns en växande praxis från Europadomstolen som handlar dels om en rätt att i vissa fall skyddas mot brott, dels om det skydd som brottsoffer har genom de grundläggande mänskliga rättigheterna i Europakonventionen. I det avseendet är framför allt artiklarna 2 och 3, men även 8, av intresse. Konventionsbestämmelserna ger enligt Europadomstolens praxis inte bara upphov till en negativ förpliktelse för det allmänna att avhålla sig från att handla på ett visst sätt utan även en positiv förpliktelse att se till att enskilda i förhållande till andra enskilda tillförsäkras dessa rättigheter. Den negativa förpliktelsen för det allmänna att avhålla sig från kränkningar av frihetsberövade personers rättigheter behandlas i avsnitt 4.2.3.

I artikel 2 regleras rätten till liv, vilken anses vara den mest grundläggande av rättigheterna i Europakonventionen. Av den följer bland annat att staten har en skyldighet att vidta ändamålsenliga åtgärder för att skydda rätten till liv. Den positiva förpliktelsen kan delas in i två delar, dels en skyldighet att ha relevant lagstiftning för att skydda människors liv, dels en skyldighet att vidta vissa förebyggande åtgärder i enskilda fall. Statens ansvar har kommit att omfatta positiva skyldigheter att vidta lämpliga åtgärder för att skydda individer. Det kan till exempel handla om att rättsväsendet effektivt lagför våldsbrott med dödlig utgång. Om en person utsätts för livsfara kan det också åligga myndigheterna att förse personen med särskilt skydd (jfr Hans Danelius m.fl., Mänskliga rättigheter i europeisk praxis. En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, 2023, version 6, JUNO s. 79). Staten är vidare skyldig att bedöma om risken som ledde till ett visst brott kvarstår och, om den gör det, vidta skyddsåtgärder för att motverka den risken (se exempelvis Opuz mot Turkiet, nr 33401/02, dom den 9 juni 2009, där domstolen avseende partnervåld undersökte om de nationella myndigheterna hade vidtagit alla rimliga åtgärder för att förhindra återkommande våldsamma attacker mot offrets fysiska integritet).

I artikel 3 finns ett förbud mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Artikelns anses positivt förplikta staterna att ge medborgare skydd mot sådana allvarliga kränkningar av den fysiska integriteten, till exempel genom att utreda och beivra brott samt se till att gärningspersonerna straffas på ett proportionerligt sätt eller drabbas av andra adekvata påföljder (se bland annat Hans Danelius m.fl., Mänskliga rättigheter i europeisk praxis. En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, s. 102).

En del av den positiva förpliktelsen att skydda var och en från våld som också följer av artikel 8 (rätten till skydd för privat- och familjeliv) är att se till att den som utsatts för övergrepp tillhandahålls tillräckliga medel för

att få upprättelse genom rättsväsendet (se till exempel X och Y mot Nederländerna, nr 8978/80, dom den 26 mars 1985).

I senare praxis har Europadomstolen utvidgat kravet att skydda enskilda som identifieras som potentiella mål för dödliga handlingar och skyldigheten att ge ett allmänt samhällsskydd. Domstolen har betonat den plikt som statliga myndigheter har när de bedömer den risk som vissa individer och deras potentiella handlingar kan utgöra och det allmänna skyddet för rätten till liv, till exempel i sammanhang som rör beviljande av tillfällig vistelse utanför fängelse eller annan behandling av farliga dömda (se till exempel Mastromatteo mot Italien, nr 37703/97, dom den 24 oktober 2002, särskilt p. 69, 72 och 76).

4.1.6 Möjligheter att beakta behovet av samhällsskydd enligt nuvarande regler

Intresset av samhällsskydd är en integrerad del av det straffrättsliga systemet. Den nuvarande ordningen med fängelsestraff på livstid som, efter prövning av domstol, kan omvandlas till fängelse på viss tid motiveras bland annat med att det utifrån ett samhällsskyddsperspektiv kan finnas tillfällen då en livstidsdömd inte bör frigges, trots att avtjänandet pågått under lång tid, och att det är en rimlig utgångspunkt att den som har gjort sig skyldig till mycket allvarlig brottslighet, om det föreligger en risk för återfall i sådana brott, bör kunna hållas frihetsberövad tills en positiv förändring kan påvisas (prop. 2005/06:35 s. 19).

När det gäller förutsättningarna för omvandling av ett livstidsstraff till ett tidsbestämt straff har intresset av samhällsskydd en framträdande plats. Det framkommer bland annat genom att rätten vid prövningen ska beakta om det finns risk för att den dömda återfaller i brottslighet av allvarligt slag (prop. 2005/06:35 s. 38 och 39). Den dömdes återfallsrisk ska också beaktas i samband med handläggningen av nådeärenden enligt 12 kap. 9 § regeringsformen (prop. 2005/06:35 s. 69).

Återfallsrisken är däremot inte en faktor som kan beaktas när det gäller valet mellan fängelse på viss tid och livstid (jfr Svea hovrätts dom den 22 december 2016 i mål nr B 9585–16). Vid påföljdsvalet är det endast när rätten överväger att överlämna den dömda till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning som samhällsskyddsaspekten kan tillmätas självständig betydelse (se avsnitt 4.1.3).

I straffverkställighetslagstiftningen är samhällsskyddsaspekterna tydligt framträdande, se exempelvis 1 kap. 5 § andra stycket fängelselagen (2010:610) där det föreskrivs att verkställigheten särskilt ska inriktas på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott i den utsträckning det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd efterges.

Behovet av att skydda samhället från ny brottslighet är också ett av motiven till regeringens förslag att införa en möjlighet att skjuta upp den villkorliga frigivningen om det finns en konkret och beaktansvärd risk för att den dömda begår nya brott av allvarligt slag för den som avtjänar fängelse i minst fyra år för brottslighet mot liv, hälsa, frihet eller frid eller fängelse i minst två år för brott som har utgjort led i en brottslighet som utövats i organiserad form (se prop. 2025/26:34).

4.1.7 Tidsobestämnda påföljder och Europakonventionen

Som redogörs för i avsnitt 4.2.1 ger ett flertal bestämmelser i Europakonventionen upphov till positiva förpliktelser för staten att se till att enskilda i förhållande till andra enskilda tillförsäkras rättigheterna i konventionen. För utformandet av en straffrättslig påföljd är även de negativa förpliktelserna i konventionen, det vill säga statens skyldighet att inte handla på ett visst sätt, av central betydelse.

Europakonventionen innehåller inte något förbud mot vissa straffrättsliga påföljder i sig, med undantag för dödsstraff och tvångsarbete. Däremot ställs det upp krav på hur frihetsberövande påföljder kan utformas för att de ska vara konventionsenliga. I det sammanhanget är framför allt artiklarna 3 och 5 av intresse.

Enligt artikel 3 får ingen utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Förbudet är absolut och något undantag är inte möjligt ens när det handlar om allvarligt samhällsomstörtande verksamhet som terrorism eller organiserad brottslighet. Begreppet tortyr är inte definierat i artikel 3, men FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning innehåller en beskrivning som anses vara av betydelse för tolkningen (se artikel 1 i den konventionen). Begreppen omänsklig och förnedrande behandling anses dock vara av så allmän natur att de inte kan definieras på ett meningsfullt sätt utan de får i stället ges en mer konkret innebörd genom Europadomstolens praxis. Domstolen har också framhållit att behandling eller bestraffning måste ske med betydande hårdhet eller hänsynslöshet ("a minimum of severity") för att strida mot artikel 3. Artikeln syftar till att garantera att staterna inte orsakar sina medborgare allvarlig skada.

Ett livstidsstraff som inte ger den intagne något hopp om frigivning ens i en avlägsen framtid har av Europadomstolen ansetts strida mot artikel 3. Domstolen har i det sammanhanget betonat att det i europeisk och internationell rätt finns ett klart stöd för principen att alla fångar, också de som avtjänar livstidsstraff, ska erbjudas möjligheten till återanpassning samt utsikter till frigivning om återanpassningen fungerar. (Se exempelvis Vinter m.fl. mot Förenade kungariket [stor kammare], nr 66069/09, 130/10 och 3896/10, dom den 9 juli 2013, och Čačko mot Slovakien, nr 49905/08, dom den 22 juli 2014).

I ett annat avgörande (Léger mot Frankrike, nr 19324/02, dom den 30 mars 2009) uttalade Europadomstolen att ett livstidsstraff under en första period måste anses tjäna ett bestraffningssyfte men att frihetsberövandet därefter måste grundas på att den dömda är farlig för sin omgivning och att en frigivning skulle medföra risker för samhället. I det aktuella fallet hade den enskildes rättigheter inte kränkts eftersom han hade kunnat ansöka om frigivning med vissa intervaller, det inte var uteslutet att han skulle friges någon gång och frigivningen hade vägrats på grund av att de experter som uttalat sig inte uteslutit att han alltjämt kunde skada andra.

Enligt artikel 5 har var och en rätt till frihet och personlig säkerhet. Ingen får berövas friheten förutom i de sex fall som särskilt räknas upp i artikeln (punkten 1 a–f) och i den ordning lagen föreskriver. Uppräkningen är

uttömmande, vilket innebär att frihetsberövanden i alla andra situationer än dessa strider mot konventionen. Syftet med artikeln är att hindra godtyckliga frihetsberövanden. Målet är också att artikeln ska leda till att kravet på förutsebarhet uppfylls genom att det tydligt måste framgå av lag när och hur en person kan frihetsberövas. Även frihetsberövanden som sker med stöd av lag kan vara godtyckliga i konventionens mening, till exempel för att de saknar motivering.

Ett frihetsberövande ska också vara omgärdat av särskilda rätts-säkerhetsgarantier (punkterna 2–5). Enligt punkten 4 har var och en som är berövad friheten rätt att begära att domstol snabbt prövar lagligheten av frihetsberövandet och beslutar att frige honom, om frihetsberövandet inte är lagligt.

Vid alla frihetsberövanden gäller ett krav på proportionalitet. Ett frihetsberövande får inte ske om det framstår som oproportionerligt i förhållande till syftet med åtgärden. Alltför ingripande frihetsberövanden kan anses vara godtyckliga i konventionens mening. Den allmänna repressionsnivån, eller vad som är ett proportionellt straff i relation till en viss gärning, faller dock utanför artikelns tillämpningsområde.

Bland de tillåtna fallen av frihetsberövanden nämns i punkten 1 a) att någon är lagligen berövad friheten efter fällande dom av behörig domstol. Enligt Europadomstolens praxis måste det finnas såväl ett kausalt som ett tidsmässigt samband mellan domen och frihetsberövandet för att det ska anses vara grundat på en dom av behörig domstol (se exempelvis Monnell och Morris mot Förenade kungariket, nr 9562/81 och 9818/82, dom den 2 mars 1987 och James, Wells och Lee mot Förenade kungariket, nr 25119/09, 57715/09 och 57877/09, dom den 18 september 2012). Frihetsstraff som verkställs efter en fällande brottmålsdom, liksom sådana frihetsberövanden som sker efter beslut i övervakningsnämnd, anses vara förenliga med punkten 1 a).

I vissa fall kan det kausala sambandet minska med tiden, och det har flera gånger fått till följd att domstolen slagit fast att ett frihetsberövande som från början var i överensstämmelse med konventionen har övergått till att inte vara det. Det kan till exempel gälla beslut om att inte frige en person eller förlänga ett beslut om ett preventivt frihetsberövande om de skäl som motiverar ett fortsatt frihetsberövande inte längre överensstämmer med de omständigheter som låg till grund för brottmålsdomen. När det gäller preventiva frihetsberövanden krävs det vidare, för att frihetsberövandet ska vara förenligt med konventionen, att en oberoende och professionell bedömning ger vid handen att den dömde utgör en fara för samhället (se exempelvis Dörr mot Tyskland, nr 2894/08, beslut den 22 januari 2013, H.W. mot Tyskland, nr 17167/11, dom den 19 september 2013 och D.J. mot Tyskland, nr 45953/10, dom den 7 september 2017). Det ska med andra ord föreligga en risk för återfall i brott om den dömde släpps fri. Det är viktigt att domstolen har ett gediget beslutsunderlag, till exempel medicinsk expertis, när farligheten bedöms. Det är också av vikt att tillse att dömda personer får behandling i syfte att minska återfallsrisken. Att inte frige en gärningsperson på grund av hög risk för återfall i brott och samtidigt inte tillse att det finns nödvändig behandling i syfte att minska den dömdes farlighet kan strida mot grunderna bakom artikel 5 (se exempelvis Ostermünchner mot Tyskland, nr 36035/04, dom den 22 mars

4.2 Tidsobestämda påföljder i Norge, Danmark och Finland

4.2.1 Norge

I Norge är det längsta fängelsestraff som kan dömas ut tjugoett år eller, för till exempel folkmord, brott mot mänskligheten och allvarliga terroristbrott, trettio år. Det finns alltså inte någon möjlighet att döma ut fängelse på livstid. Den strängaste påföljden som kan dömas ut är i stället ”forvaring i anstalt under kriminalomsorgen” (se 7 kap. §§ 40–47 lov om straff).

Forvaring är ett straff, men samtidigt en särreaktion, som döms ut i stället för ett fängelsestraff för personer som anses särskilt farliga för andras liv, hälsa och frihet. Syftet med forvaring är inte att bestraffa de allvarligaste brotten med ett särskilt strängt straff utan det anses vara en särskild åtgärd för särskilt farliga förövare för att skydda samhället från att de begår nya farliga brott i framtiden. Om ett tidsbestämt fängelsestraff inte kan anses tillräckligt bör, enligt det norska synsättet, samhället på annat sätt kunna värna sig mot dessa personer.

4.2.2 Danmark

I Danmark kan fängelse dömas ut på livstid eller på viss tid, mellan sju dagar och sexton år (i vissa fall tjugo år). I Danmark finns också den tidsobestämda åtgärden ”forvaring”, som rent systematiskt inte är ett straff utan en annan rättsföljd av en straffbar handling. Även den som är under arton år kan dömas till forvaring. Forvaring kan tillämpas när den dömdes brottslighet och karaktären av densamma, tillsammans med den dömdes farlighet, inte kan mötas med fängelse på livstid eller annars ett mycket långvarigt fängelsestraff.

För att forvaring ska kunna dömas ut ska följande tre kriterier vara uppfyllda:

1. Den dömda ska ha gjort sig skyldig till mord, rån, olaga frihetsberövande, allvarlig våldsbrottslighet, vissa särskilt allvarliga hot eller mordbrand eller försök till något av dessa brott.
2. Det ska utifrån karaktären av det begångna brottet och vad som är känt om den dömdes person, särskilt tidigare brottslighet, kunna antas att han eller hon utgör en näraliggande fara för andras liv, kropp, hälsa eller frihet.
3. Det ska vara nödvändigt med forvaring i stället för fängelse för att förebygga denna fara.

Sedan 1997 kan forvaring också dömas ut om den dömda har gjort sig skyldig till våldtäkt eller något annat allvarligt sexualbrott eller försök till ett sådant brott. Även då krävs att punkten 2 är uppfylld, men det räcker med väsentlig fara i stället för näraliggande fara. Den tidigare brottsligheten ska beaktas men inte särskilt. Enligt förarbetena är ”väsentlig” ett bredare begrepp än ”näraliggande”, och eftersom ”särskilt” har utgått ur lagtexten

ska också mindre vikt läggas vid tidigare kriminalitet i dessa fall. Målet enligt förarbetena är att förvaring ska tillämpas i något fler fall i just våldtäkts- och övriga sexualbrottsfall, särskilt vid brott mot barn, än vad som gällde innan lagen ändrades. (Se lovforslag nr 12/1996–97, bemärkningar til nr 8 og 9.)

4.2.3 Finland

I Finland är det strängaste straffet som kan dömas ut fängelse på livstid. I praktiken är det endast vid mord som påföljden döms ut och omkring 200 personer avtjänar fängelse på livstid i Finland.

Det förbereds ett förslag med syfte att införa ett förvaringsstraff. Enligt regeringsprogrammet är syftet att skydda samhället mot personer som gjort sig skyldiga till allvarliga brott och som bedöms vara farliga också i framtiden och på så sätt förbättra den allmänna säkerheten. Målet är att en regeringsproposition ska lämnas till riksdagen i början av 2026. (Projektets nummer OM077:00/2023, ärendenummer VN/24081/2023.)

5 En ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd

5.1 Det ska införas en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd

5.1.1 Allmänna utgångspunkter för den nya påföljden

Regeringens förslag

Det ska införas en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd avsedd att tillämpas i förhållande till den som har begått allvarlig brottslighet och som har en hög risk för återfall i sådan brottslighet. Påföljden ska benämnas säkerhetsförvaring.

Den som döms till säkerhetsförvaring ska tas in i kriminalvårdsanstalt. Kriminalvården ska ansvara för verkställigheten.

Vid val av påföljd ska säkerhetsförvaring anses vara en svårare påföljd än villkorlig dom och skyddstillsyn. Säkerhetsförvaring ska också anses vara en svårare påföljd än fängelse på viss tid men fängelse på livstid ska anses vara en svårare påföljd än säkerhetsförvaring.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår dock att den nya påföljden ska utgöra ett straff och benämnas säkerhetsstraff. Vidare föreslår utredningen att det ska regleras i förordning och inte i lag att den som döms till den nya påföljden ska tas in i kriminalvårdsanstalt och att Kriminalvården ska ansvara för verk-

ställigheten. Utredningens förslag har även en delvis annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna

Remissutfallet är blandat. Ett antal remissinstanser, däribland *Brottsförebyggande rådet*, *Brottsofferjouren Sverige*, *Brottsoffermyndigheten*, *Hovrätten för Övre Norrland*, *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Kalmar tingsrätt*, *Kristianstads tingsrätt*, *Lunds tingsrätt*, *Malmö kommun*, *Seko*, *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks)* och *Unizon*, instämmer i eller har inte något att invända mot utredningens förslag att en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd ska införas och framhåller att en sådan påföljd kan fylla en lucka i påföljdssystemet i dess nuvarande utformning.

Andra remissinstanser, bland annat *Norrköpings tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, delar utredningens bedömning att nuvarande påföljdsregler i vissa situationer är otillräckliga för att tillgodose behovet av samhällsskydd men framhåller att andra åtgärder bör prövas och utvärderas innan en ny påföljd införs eller att en annan modell som bygger på det befintliga påföljdssystemet bör övervägas. Åklagarmyndigheten tillstyrker däremot att den nya påföljden införs som en straffrättslig påföljd och att Kriminalvården ska ansvara för verkställigheten. Även *Göteborgs universitet (Centrum för etik, juridik och mental hälsa, CELAM)* anser att det är rimligt att Kriminalvården ansvarar för verkställigheten.

Riksdagens ombudsmän (JO) och *Justitiekanslern* framhåller att det i grunden är ett politiskt ställningstagande huruvida en tidsobestämd frihetsberövande påföljd av det aktuella slaget ska införas eller inte. JO påpekar dock att förslaget innebär en avvikelse från den grundläggande straffrättsliga principen att ingripandet ska stå i proportion till gärningens allvar.

Domstolsverket delar utredningens bedömning att det saknas ett reellt samhällsskydd mot personer som har en hög benägenhet att återfalla i brott. Domstolsverket understryker dock vikten av att det straffrättsliga regelverket svarar mot högt ställda krav på rättssäkerhet och att principerna om proportionalitet, likabehandling och förutsebarhet även fortsatt är den grund på vilken det straffrättsliga systemet vilar.

Kriminalvården har ingen principiell invändning mot att en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd införs men för fram att det skulle vara ingripande för den enskilde. Kriminalvården framhåller som skäl mot en sådan påföljd att den skulle innebära att dömde inte endast hålls frihetsberövad utifrån vad han eller hon gjort utan också av preventiva skäl och att tidsobestämda påföljder kan upplevas som mer psykiskt pressande av de dömda än tidsbestämda påföljder och inverka negativt på intagnas möjlighet till återanpassning.

Ett antal andra remissinstanser motsätter sig utredningens förslag. Det gäller bland annat *Svea hovrätt*, som menar att en den föreslagna påföljden inte är förenlig med de grundläggande principerna om ekvivalens och proportionalitet som finns inom den svenska straffrätten och att de skäl som utredningen anger för att ändå införa påföljden inte är övertygande. Hovrätten ifrågasätter också möjligheten att göra träffsäkra riskbedömningar inför påföljdsbestämningen och framhåller risken att det kan

komma att sitta ett antal individer frihetsberövade, i preventivt syfte, utan att dessa har en reell återfallsrisk i allvarlig brottslighet. Liknande synpunkter förs också fram av bland annat *Göta hovrätt*, *Stockholms tingsrätt*, *Uppsala universitet (Juridiska fakulteten)*, *Göteborgs universitet (CELAM)*, *Stockholms universitet (Juridiska fakulteten och Kriminologiska institutionen)*, *Linnéuniversitetet (Institutionen för kriminologi och polisiärt arbete)*, *Sveriges advokatsamfund* och *Civil Rights Defenders*.

Göta hovrätt framför som alternativ till den föreslagna påföljden att det ska vara möjligt att döma ut fängelse på livstid vid upprepade återfall i allvarliga brott mot andra personers liv och hälsa.

Göta hovrätt, *Solna tingsrätt*, *Svea hovrätt* och *Övervakningsnämnden i Sundsvall* anser inte att den nya påföljden bör benämnas säkerhetsstraff. *Solna tingsrätt* och *Övervakningsnämnden i Sundsvall* anser att det bör väljas en benämning som bättre beskriver vad det handlar om och föreslår fängelse på obestämd tid. Även *Svea hovrätt* föreslår benämningen fängelse på obestämd tid, alternativt tidsobestämt fängelse. Göta hovrätt anser att ordet fängelse bör ingå i namnet.

Skälen för regeringens förslag

Regeringens omläggning av kriminalpolitiken

Samhället har under de senaste åren genomgått stora förändringar. Det har bland annat skett en ökning av antalet grova våldsbrott i form av skjutningar och sprängningar och den systematiska och organiserade brottsligheten har kommit att påverka allt fler delar av samhället. Den organiserade brottsligheten drabbar också i allt större utsträckning utomstående.

Allvarliga våldsbrott mot person orsakar ett stort mänskligt lidande för såväl brottsoffer som deras anhöriga och minskar tryggheten i samhället även utanför den organiserade brottsligheten. Inte minst gäller det vid allvarligt och upprepat våld i nära relationer samt vid allvarlig brottslighet mot barn. När samhället brister i ingripande och kontroll i dessa situationer förvärras lidandet och otryggheten för många brottsoffer.

Samhällets syn på brottsligheten har också förändrats. En ordning där en person som har begått allvarliga vålds- eller sexualbrott försätts på fri fot efter avtjänat straff trots en hög återfallsrisk brister i trovärdighet. Regeringen genomför mot den bakgrunden en omläggning av kriminalpolitiken där fokus flyttas från gärningsmannen till brottsoffer och samhällsskydd.

Som har konstaterats i avsnitt 4.2.1 har staten en skyldighet enligt Europakonventionen att skydda sina medborgare från brott. Kriminalpolitikens främsta syfte är att minska brottsligheten och att öka människors trygghet. Straffsystemet, inbegripet påföljdssystemet, har en central roll i det sammanhanget där särskilt fängelsestraffet fyller en viktig funktion. Straffet är repressivt, men möjliggör också kontroll och påverkan för att förebygga återfall i brott. Kravet på samhällsskydd betonas i fängelselagen i de grundläggande bestämmelserna om verkställighetens mål och utformning (se 1 kap. 5 § andra stycket). För att upprätthålla samhällsskyddet tas det vid verkställigheten av ett fängelsestraff särskild hänsyn när det gäller intagna som har gjort sig skyldiga till allvarlig brottslighet. Det ska bland

annat beslutas om särskilda villkor för långtidsdömda om placering i anstalt, permission och särskilda utslussningsåtgärder (1 kap. 7 §). Under anstaltsvistelsen finns det också en möjlighet för Kriminalvården att kontrollera vilka kontakter den intagne har med omvärlden. Ett av Kriminalvårdens uppdrag är vidare att förebygga återfall i brott. Som en del i Kriminalvårdens återfallsförebyggande arbete erbjuds därför dömda som konstateras ha medelhög eller hög risk för återfall i brott att delta i behandlingsprogram. Framför allt kan inte den som avtjänar ett fängelsestraff i anstalt, under den tid som han eller hon är frihetsberövad, begå nya brott ute i samhället. I det sagda ligger att straffet kan tillgodose angelägna samhällsskyddsintressen som att hindra fortsatt brottsaktivitet och skapa trygghet för brottsoffer.

För att ytterligare stärka samhällsskyddet har regeringen föreslagit ett flertal skärpningar av reglerna för villkorlig frigivning. Regeringen har bland annat föreslagit att den tid som ska avtjänas innan villkorlig frigivning kan aktualiseras ska ökas från två tredjedelar till tre fjärdedelar, att tröskeln för att skjuta upp den villkorliga frigivningen om den dömd missköter sig under anstaltsvistelsen ska sänkas och att det i vissa fall ska vara möjligt att skjuta upp den villkorliga frigivningen om det finns en risk för att den dömd återfaller i allvarlig brottslighet (se prop. 2025/26:34).

Ytterligare åtgärder behöver vidtas

Den som döms till ett tidsbestämt fängelsestraff kommer att friges vid någon tidpunkt även om det alltjämt finns en konkret och beaktansvärd risk för återfall i brottslighet av allvarligt slag. Utifrån ett samhällsskyddsperspektiv kan det konstateras att det finns mycket starka skäl som talar för att en person som begått mycket allvarliga brott och som samtidigt är återfallsbenägen inte ska friges så länge det föreligger en påtaglig risk för att han eller hon kommer att återfalla i allvarlig brottslighet. Ju allvarligare och farligare brottslighet det är fråga om, desto större ansvar är det befogat att samhället tar för att förhindra återfall i brott.

Merparten av dem som återfaller i våldsbrottslighet ingår inte i den kategori som i lagens mening klassificeras som allvarligt psykiskt störda. Samtidigt är livstidsstraffet förbehållet de allra allvarligaste brotten. När det gäller exempelvis personer som har en allvarlig aggressivitet till följd av missbruk, vissa allvarliga personlighetsstörningar (som inte anses utgöra allvarlig psykisk störning) eller personer med allvarliga sexuella avvikelser saknas det således i vissa fall ett reellt samhällsskydd. Det gäller inte minst vid återfall i allvarlig vålds- eller sexualbrottslighet mot en partner eller barn där straffvärdet inte är så högt att livstidsstraffet aktualiseras. Samhällsskyddsåtgärder som bara träffar allvarligt psykiskt störda lagöverträdare och dem som döms till fängelse på livstid är därför enligt regeringens bedömning inte tillräckliga. I fall där risken för återfall i allvarliga brott mot person är hög är det samhälleliga intresset av mer långtgående straffrättsliga ingripanden särskilt starkt. Genom att möjliggöra frihetsberövande och kontroll av vissa dömda under längre tid hindras de att begå brott ute i samhället.

En påföljd som innebär att hänsyn kan tas till samhällsskyddsaspekter genom att beakta risken för återfall såväl vid påföljdsvalet som inför

frigivning är enligt regeringen ett ändamålsenligt komplement till rättspsykiatrisk vård och livstids fängelse.

Ett flertal remissinstanser, bland annat *Göta hovrätt*, *Svea hovrätt* och *Sveriges advokatsamfund*, delar inte utredningens bedömning att det finns ett behov av att införa en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd. Som skäl för detta framhålls framför allt att den föreslagna påföljden inte är förenlig med de grundläggande principer om ekvivalens och proportionalitet som finns inom den svenska straffrätten och att de skäl som utredningen anger för att ändå införa påföljden inte är övertygande. Även *Domstolsverket* framhåller liknande synpunkter.

Det är redan i dag möjligt att överlämna personer till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning baserat bland annat på en bedömning av den enskildes återfallsrisk, se avsnitt 4.1.3. Ett överlämnande till rättspsykiatrisk vård innebär ett frihetsberövande på obestämd tid för den enskilde. I det sammanhanget kan det också noteras att det för ett överlämnande till rättspsykiatrisk vård är tillräckligt att den enskilde har begått ett brott för vilket påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter. Även vid bedömningen av om fängelse på livstid ska omvandlas till fängelse på viss tid ska återfallsrisken beaktas (se avsnitt 4.1.2). Liknande lösningar finns dessutom redan i Norge och Danmark, och planeras att införas även i Finland (se avsnitt 4.3).

En ordning som innebär att risken för återfall i allvarlig brottslighet kan beaktas vid påföljdsvalet i vissa fall innebär inte heller – om tillämpningsområdet begränsas till särskilt kvalificerade fall – att den begångna brottslighetens allvar saknar betydelse för det utdömda straffet. Regeringen delar därför inte *Göta hovrätts*, *Svea hovrätts* och *Sveriges advokatsamfunds* invändningar att en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd skulle vara oförenlig med de principer som den svenska straffrätten bygger på.

En ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd måste utformas på ett sådant sätt att den dels uppfyller de högt ställda kraven på förutsebarhet och rättssäkerhet som det svenska straffrättsliga systemet bygger på, dels är i överensstämmelse med Europakonventionen. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att Europakonventionen inte i sig hindrar vare sig livstids fängelse eller preventiva frihetsberövanden på obestämd tid, men att den ställer vissa krav på utformningen och tillämpningen av påföljderna (se avsnitt 4.2.3).

Påföljden bör vidare utformas på ett sådant sätt att den i möjligaste mån inte inverkar negativt på intagnas möjlighet till återanpassning, vilket *Kriminalvården* framhåller. Regeringen återkommer till dessa frågor i avsnitt 5.3.2 och 7.

I den avvägning som måste göras mellan individers befogade intresse av att skyddas från allvarlig brottslighet och intresset av att straffets längd endast ska bestämmas utifrån den begångna brottslighetens allvar är det regeringens uppfattning att de förstnämndas intresse i vissa kvalificerade fall måste ha företräde.

Göta hovrätt framhåller att i stället för att införa en ny tidsobestämd påföljd bör möjligheterna att döma ut fängelse på livstid vid upprepade återfall i allvarliga brott mot liv och hälsa utökas. Straffreformutredningen har lämnat ett förslag som innebär att fängelse på livstid ska kunna dömas ut som gemensamt straff om flera av brotten har ett maximistraff som

uppgår till fängelse i tolv år, samtidigt som maximistrafken för brotten synnerligen grov misshandel, grov våldtäkt och grov våldtäkt mot barn föreslås höjas till fängelse i tolv år (se betänkandet En straffreform, SOU 2025:66, s. 1468–1474). Förslagen har remitterats och bereds i Regeringskansliet. Regeringen kan dock redan nu konstatera att förslaget om en ny tidsbestämd påföljd inte kan ersättas med den förändring som Straffreformutredningen förslagit eftersom behovet av ökat samhällsskydd är betydligt bredare än de fall där det skulle kunna dömas till livstids fängelse utifrån Straffreformutredningens förslag. Tillämpningsområdet för den föreslagna nya påföljden är vidare just för att tillgodose detta bredare behov. Regeringen bedömer därför att den föreslagna lösningen är mer ändamålsenlig än den som förespråkas av hovrätten. Sammantaget instämmer regeringen därför i utredningens bedömning att en ny tidsbestämd frihetsberövande påföljd bör införas. Regeringen tar i detta sammanhang inte ställning till om Straffreformutredningens förslag bör genomföras, vid sidan av att den nya påföljden införs. Detta avser regeringen att återkomma till när Straffreformutredningens förslag behandlas vidare.

Säkerhetsförvaring ska införas

Regeringen delar utredningens bedömning att behovet av en ytterligare möjlighet till frihetsberövande på obestämd tid bör tillgodoses genom en straffrättslig åtgärd. En sådan ordning stämmer bäst överens med artikel 5.1 a) i Europakonventionen (se avsnitt 4.2.3) och säkerställer att en så ingripande åtgärd som ett frihetsberövande på obestämd tid innebär hanteras inom ramen för en brottmålsprocess som omgärdas av starka rättssäkerhetsgarantier med åklagaren som motpart och företrädare för allmänintresset.

En första fråga är hur denna straffrättsliga åtgärd bör utformas. En variant skulle kunna vara att införa en ny form av tidsbestämd fängelse. Det som i någon mån talar för en sådan ordning är att Kriminalvården föreslås vara huvudman för påföljden och att den föreslås avtjänas i kriminalvårdsanstalt (se avsnitt 5.1.2). Enligt regeringen riskerar dock en ny variant av fängelse att förväxlas med fängelse på livstid, som i praktiken innebär fängelse på obestämd tid. Vidare bör den som döms till den nya påföljden i flera avseenden omfattas av ett annat regelverk än det som gäller för fängelse (se avsnitt 5.3 och 7), vilket talar emot att en ny variant av fängelse införs. I samma riktning talar även det faktum att påföljdsvalet och frihetsberövandets längd delvis kommer att styras av andra utgångspunkter än vad som gäller för befintliga fängelsestraff. Regeringen delar således utredningens bedömning att en ny sorts påföljd bör införas.

En andra fråga är om den nya påföljden bör utgöra ett nytt straff, i enlighet med utredningens förslag, eller en annan påföljd för brott. I brottsbalken används begreppet påföljd för brott som ett samlingsbegrepp för böter, fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård. Av dessa påföljder är det endast böter och fängelse som också utgör straff (1 kap. 3 § brottsbalken). I 1 kap. 4 § föreskrivs att det för användningen av straffen gäller vad i bestämmelserna om de särskilda brotten är stadgat samt vad därutöver är särskilt föreskrivet. Övriga

påföljder får, enligt vad därom är föreskrivet, tillämpas trots att de inte är nämnda i bestämmelserna om de särskilda brotten. Det som särskiljer straffen från övriga påföljder är alltså att vilket straff som får användas framgår av de enskilda brottens straffskalor (se NJA II 1962 s. 26 och 27), vilket inte är fallet vad gäller de övriga påföljderna. Straffen bildar alltså den straffskala som gäller för brotten i fråga och utgör ramen för straffmätningen. Med att det för användningen av straffen också gäller vad som därutöver är särskilt föreskrivet avses i första hand straffmättningsreglerna i 29 kap. (regeringens proposition 1987/88:120 om ändring i brottsbalken m.m. s. 72). Utredningen föreslår inte att den nya påföljden ska anges i de enskilda straffbestämmelserna, utan i stället föreslås det införas ett nytt kapitel i brottsbalken i vilket förutsättningarna för påföljdens tillämpning ska regleras. Den nya påföljden kommer därmed inte att påverka ramarna för straffmätningen och inte heller att ha ett eget tillämpningsområde vid sidan av böter och fängelse utan är i stället avsedd att utgöra ett alternativ till ett tidsbestämt fängelsestraff i vissa fall (se avsnitt 5.2). Enligt regeringen skiljer sig den föreslagna regleringen därför från hur de befintliga straffen hanteras på ett sådant grundläggande sätt att det skulle strida mot brottsbalkens systematik att införa påföljden som en ny straffart. Regeringen anser därför inte att den nya påföljden bör utgöra ett straff utan i stället en annan påföljd för brott.

När det slutligen gäller den nya påföljdens benämning föreslår utredningen namnet säkerhetsstraff. *Solna tingsrätt* anser att den nya påföljden bör benämnas fängelse på obestämd tid eftersom det huvudsakliga innehållet i påföljden är ett fängelsestraff. Liknande synpunkter framförs av *Göta hovrätt*, *Svea hovrätt* och *Övervakningsnämnden i Sundsvall*. Eftersom regeringen inte föreslår att den nya påföljden ska utgöra ett nytt straff eller en ny form av fängelse blir såväl det namn som utredningen föreslår som de namn som förespråkas av remissinstanserna missvisande. Regeringen anser att det är av vikt att den nya påföljden benämns på ett sätt som tydligt beskriver påföljdens samhällsskyddande och preventiva karaktär. Den nya påföljden bör därför benämnas säkerhetsförvaring. Att förvaring ingår i benämningen på den nya påföljden ligger även väl i linje med hur motsvarande påföljder benämns i de övriga nordiska länderna (jfr avsnitt 4.3).

Säkerhetsförvaring ska avtjänas i kriminalvårdsanstalt

Regeringen instämmer i utredningens förslag att den som döms till säkerhetsförvaring bör avtjäna påföljden i kriminalvårdsanstalt. Till skillnad från utredningen anser dock regeringen att detta bör regleras i lag. Verkställigheten bör, som utvecklas närmare i avsnitt 7.1, till stor del utformas i enlighet med de regler som gäller för fängelsestraff i övrigt. Mot den bakgrunden framstår det som uteslutet att någon annan myndighet än Kriminalvården ska ansvara för verkställigheten. Regeringen anser att även detta bör regleras uttryckligen i lag (se avsnitt 5.1.2).

Förhållandet mellan säkerhetsförvaring och andra påföljder

Vid påföljdsvalet bör säkerhetsförvaring, liksom fängelse, anses som en svårare påföljd än villkorlig dom och skyddstillsyn eftersom det är fråga om en frihetsberövande påföljd som dessutom är på obestämd tid. Säker-

hetsförvaring bör också vara att anse som en svårare påföljd än fängelse på viss tid (jfr avsnitt 5.4), men inte än fängelse på livstid (jfr avsnitt 5.2).

5.1.2 Det ska införas ett nytt kapitel i brottsbalken och en ny verkställighetslag

Regeringens förslag

Det ska införas ett nytt 33 kap. i brottsbalken med rubriken Om säkerhetsförvaring. Verkställigheten av påföljden ska regleras i en ny lag med benämningen lag om verkställighet av säkerhetsförvaring.

Nödvändiga ändringar till följd av att en ny påföljd införs ska göras i författningar utanför brottsbalken.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen lämnar dock inte förslag på samtliga följdändringar som regeringen föreslår.

Remissinstanserna

Kriminalvården noterar att lagen om kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område kan behöva ändras för att möjliggöra behandlingen av personuppgifter avseende personer som döms till den nya påföljden. Ingen annan remissinstans yttrar sig särskilt över förslagen.

Skälen för regeringens förslag

Det ska införas ett nytt kapitel i brottsbalken och en ny lag ska reglera verkställigheten av säkerhetsförvaring

Den nya påföljden föreslås skilja sig från befintliga påföljder på flera sätt. Det gäller bland annat hur påföljdens tillämpningsområde föreslås utformas (se avsnitt 5.2) och hur själva påföljden föreslås vara konstruerad (se avsnitt 5.4). Påföljden föreslås inte heller omfattas av reglerna om villkorlig frigivning (se avsnitt 5.4.2). Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att ett nytt 33 kapitel bör införas i brottsbalken och att det bör benämnas "Om säkerhetsförvaring". Bestämmelser om verkställigheten av säkerhetsförvaring bör också, som utredningen föreslår, regleras i en särskild lag som bör benämnas lag om verkställighet av säkerhetsförvaring.

Nödvändiga följdändringar

I likhet med utredningen anser regeringen att införandet av den nya påföljden leder till ett behov av att göra vissa nödvändiga följdändringar i författningar utanför brottsbalken.

I passlagen (1978:302) finns bestämmelser om när en passansökan ska avslås (7 §) och när ett pass ska återkallas (12 §). Det ska bland annat ske om sökanden/passinnehavaren avtjänar ett fängelsestraff, om den sam-

manlagda tiden att avtjäna är minst ett år och sökanden inte har villkorligt frigivits, eller om sökanden/passnehavaren genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning. Skälen för den regleringen gör sig gällande även i förhållande till den påföljd som nu föreslås införas. Den nya påföljden bör därför också omfattas av 7 § så att passansökan ska avslås om sökanden avtjänar säkerhetsförvaring. Av författningstekniska skäl bör motsvarande ändring göras i lagen (2025:798) om ändring i passlagen, som träder i kraft den 1 juli 2026. Den nya påföljden bör också omfattas av 12 § så att passmyndigheten kan återkalla ett gällande pass om passnehavaren avtjänar säkerhetsförvaring. I 18 § hänvisas till vissa punkter i 12 § första stycket. Till följd av den föreslagna ändringen i 12 § bör hänvisningen i 18 § också ändras. Den nya påföljden bör också läggas till i de bestämmelser i passlagen som reglerar frågor om passtillstånd för den som är dömd till vissa i bestämmelserna angivna påföljder, det vill säga 19, 21, 24 och 26 §§.

I lagen (1998:620) om belastningsregister finns uppgifter om den som, genom dom, beslut, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, har ålagts påföljd för brott (3 § 1). I regel ska uppgifterna gallras ur registret efter tio år (17 §). Som en följd av att det föreslås att en ny påföljd ska införas kommer det att finnas uppgifter om den nya påföljden i belastningsregistret. Den nya påföljden bör därför också omfattas av reglerna om gallring. I enlighet med utredningens förslag bör det därför i 17 § införas en bestämmelse med innebörden att en uppgift om säkerhetsförvaring ska gallras tio år efter det att påföljden är helt verkställd. I 18 § finns regler om så kallad uppskjuten gallring. I första stycket föreskrivs det att om det före utgången av den tid som anges i 17 eller 17 a § har gjorts en ny anteckning i belastningsregistret avseende samma person ska ingen av uppgifterna gallras så länge någon av uppgifterna ska finnas kvar i registret, med undantag för om den nya anteckningen avser penningböter. Enligt andra stycket ska dock en uppgift alltid gallras senast tjugo år efter den dom eller det beslut som ledde till att uppgiften fördes in i registret. För uppgift om fängelse- eller förvandlingsstraff för böter och överlämnande till rättspsykiatrisk vård gäller det endast om de tidsfrister som anges i 17 § 1 och 8 har gått ut. Eftersom verkställigheten av säkerhetsförvaring kommer att pågå under obestämd tid bör bestämmelsen om gallring i andra stycket gälla på motsvarande sätt för uppgift om säkerhetsförvaring. Det bör därför i 18 § andra stycket införas en hänvisning till den föreslagna bestämmelsen i 17 § om säkerhetsförvaring.

I lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder finns bestämmelser om rätt till ersättning för den som har avtjänat fängelsestraff, sluten ungdomsvård eller förvandlingsstraff för böter om det efter överklagande eller anlitande av särskilt rättsmedel meddelas frikännande dom eller döms ut en mindre ingripande påföljd eller om den dom som har legat till grund för verkställigheten undanröjs utan beslut om ny handläggning (4 § första meningen). På samma sätt som gäller för dessa frihetsberövande påföljder bör det även vara möjligt att ansöka om ersättning för den som i en motsvarande situation har avtjänat säkerhetsförvaring. Den nya påföljden bör därför omfattas av paragrafens tillämpningsområde i enlighet med utredningens förslag.

Strafftidslagen (2018:1251) innehåller bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas. Utredningen föreslår att lagen ska göras tillämplig även på den nya påföljden. Som framgår i avsnitt 5.1.1 bedömer regeringen, till skillnad från utredningen, att den nya påföljden inte ska utgöra ett nytt straff. Samtidigt kommer påföljden ha stora likheter med ett fängelsestraff, bland annat genom att den som döms till säkerhetsförvaring ska intas i kriminalvårdsanstalt och Kriminalvården ska ansvara för verkställigheten av påföljden. När någon döms till säkerhetsförvaring ska rätten även fastställa vissa tidsramar som styr påföljdens verkställighet (se avsnitt 5.4). Det finns därför ett behov av att ha en motsvarande reglering för den nya påföljden som för fängelsestraff. Regeringen instämmer därför i utredningens förslag att ett nytt andra stycke bör läggas till med innebörden att det som föreskrivs om fängelsestraff i lagen ska gälla även för säkerhetsförvaring. Eftersom det i formell mening inte kommer att vara fråga om någon strafftid bör det även i samma paragraf läggas in en bestämmelse om att det som föreskrivs om strafftid i lagen ska gälla även för tid för verkställighet av en säkerhetsförvaring om inte något annat är föreskrivet. Det bör även göras ett tillägg i 18 § för att tydliggöra att samma beräkningssätt som för fängelsestraff på viss tid ska gälla när säkerhetsförvaring verkställs. När det gäller strafftidsbeslut kan dock vad som föreskrivs om fängelsestraff inte appliceras rakt av på säkerhetsförvaring eftersom påföljdens föreslagna utformning i centrala delar skiljer sig åt från fängelsestraffets (se avsnitt 5.4). Det bör därför, som utredningen föreslår, införas en särskild reglering avseende vad som ska fastställas i ett strafftidsbeslut när det är fråga om verkställighet av säkerhetsförvaring.

Slutligen finns det viss reglering som rör behandling av personuppgifter som bör ändras. I 4 kap. 7 och 8 §§ lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område och i 4 kap. 8 och 9 §§ lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område regleras hur länge personuppgifter får behandlas i underrättelseverksamhet respektive hur länge uppgifter om en person som är föremål för övervakning får behandlas. I paragraferna föreskrivs att tid som en misstänkt eller övervakad person avtjänar en frihetsberövande påföljd inte ska räknas in vid beräkning av de olika tidsfristerna. Som en följd av att regeringen föreslår att en ny frihetsberövande påföljd ska införas bör påföljden läggas till bestämmelserna så att inte heller den tid som en misstänkt eller övervakad person avtjänar säkerhetsförvaring ska räknas in i tidsfristerna.

Som *Kriminalvården* noterar kan även vissa bestämmelser i lagen (2018:1699) om kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område (kriminalvårdens brottsdatalog) behöva ändras. I lagrådsremissen En modern lagstiftning för Kriminalvårdens personuppgiftsbehandling, som beslutades den 16 oktober 2025, föreslås ändringar i kriminalvårdens brottsdatalog som bland annat möjliggör att personuppgifter om personer som dömts till säkerhetsförvaring kommer att kunna behandlas och göras gemensamt tillgängliga och att personerna i vissa fall kommer att kunna registreras i det så kallade säkerhetsregistret. Dessa ändringar föreslås visserligen träda i kraft den 1 april 2026, det vill säga en månad efter förslagen i denna lagrådsremiss. Eftersom ingen kommer att hinna påbörja verkställighet av den nya påföljden innan dess

bör dock förslagen vara tillräckliga. Utöver nämnda ändringar kan det finnas anledning att ändra kriminalvårdens brottsdatalag på andra sätt, såsom att anpassa grunderna för behandling av uppgifter i säkerhetsregistret om personer som dömts till säkerhetsförvaring. Det saknas dock beredningsunderlag för sådana ändringar i detta lagstiftningsärendet och regeringen får därför vid behov återkomma till frågan i ett annat sammanhang.

5.2 Den nya påföljdens tillämpningsområde

Regeringens förslag

Den som har begått brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid av sådant allvar att han eller hon skulle ha dömts till fängelse i fyra år eller mer om påföljden hade bestämts till fängelse för den brottsligheten ska få dömas till säkerhetsförvaring, om han eller hon tidigare dömts till en frihetsberövande påföljd för sådan brottslighet genom en dom som har fått laga kraft.

Till säkerhetsförvaring ska även få dömas den som vid ett och samma tillfälle döms för upprepad brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid om den brottsligheten är av sådant allvar att han eller hon skulle ha dömts till fängelse i sex år eller mer om påföljden hade bestämts till fängelse.

För att påföljden ska få bestämmas till säkerhetsförvaring ska det också krävas att det finns en påtaglig risk för återfall i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid, och att det inte är tillräckligt med fängelse på viss tid eller andra åtgärder för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Påföljden ska inte få bestämmas till säkerhetsförvaring om det finns skäl att döma till fängelse på livstid eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår att endast tidigare domar på fängelse ska kunna ligga till grund för den nya påföljden i återfallssituationen och att det i flerbrottsfallet inte ska regleras hur allvarlig brottslighet som krävs utöver att brottsligheten ska vara synnerligen allvarlig. Vidare har utredningens förslag en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna

Åklagarmyndigheten instämmer i förslaget att det ska krävas en påtaglig risk för återfall i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid och att ett tidsbestämt fängelsestraff eller andra åtgärder inte ska anses tillräckliga för att tillgodose behovet av samhällsskydd för att den nya påföljden ska kunna dömas ut samt att fängelse på livstid och rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska ha företräde framför den nya påföljden. Myndigheten invänder dock mot förslaget att

bedömningen ska utgå från det utdömda fängelsestraffet eftersom domstolen vid straffmätningen kan beakta förmildrande omständigheter och strafflindring kan ges av skäl som inte kan kopplas till brottets allvar eller den dömdes återfallsbenägenhet. Myndigheten påpekar även att påföljdens tillämpningsområde inte omfattar den som tidigare har dömts till rättspsykiatrisk vård eller till sluten ungdomsvård. *Kriminalvården* noterar att den nya påföljdens tillämpningsområde inte heller omfattar någon som tidigare har dömts till påföljden.

Justitiekanslern framhåller att det på senare år har skett en mängd förändringar av straffskalorna för olika brott och att det för närvarande pågår en översyn av straffskalorna och påföljdssystemets utformning. Om ytterligare straffskärpningar genomförs kan detta medföra att fler brott kan komma att leda till den nya påföljden än dem som utredningen har kunnat utgå från. Liknande synpunkter framförs av *Stockholms tingsrätt*.

Uppsala universitet (Juridiska fakulteten) och *Eskilstuna tingsrätt* efterfrågar ytterligare vägledning avseende vilka brott som ska kunna leda till den nya påföljden. Tingsrätten föreslår att det i stället för en hänvisning till brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid bör anges vilka kapitel och brott som ska kunna leda till den nya påföljden. *Kalmar tingsrätt* anser att förslaget konstruktion medför att påföljdens tillämplighet på ett olyckligt sätt görs beroende av om flerfaldig brottslighet prövas vid en eller flera rättegångar. *Göteborgs tingsrätt* påpekar att det i återfallssituationen bör framgå av lagtexten att den tidigare domen ska ha fått laga kraft.

Göta hovrätt anser att det bör förtydligas i lagtexten att straffmättningsvärdet vid flerfaldig brottslighet ska uppgå till minst sex års fängelse för att påföljden ska kunna dömas ut. Även *Kristianstads tingsrätt* efterfrågar ett flertal förtydliganden, bland annat avseende frågan om det är straffvärdet eller straffmättningsvärdet som ska vara av betydelse i återfallssituationen och vad som avses med påtaglig risk för återfall i brott. Tingsrätten anser vidare att en eventuell återfallsskärpning inte bör beaktas i flerbrottsfallet och att det ska vara det samlade straffvärdet av de relevanta brotten som ska avgöra om brottsligheten är tillräckligt allvarlig, utan beaktande av andra brott. Även *Norrköpings tingsrätt* efterfrågar förtydliganden avseende tillämpningsområdet. *Kammarrätten i Sundsvall* anser däremot att rekvisiten för när den nya påföljden ska kunna dömas ut begränsar tillämpningsområdet på ett nödvändigt sätt. *Hovrätten för Övre Norrland* anser bland annat att kontinuerliga omprövningar av riskbedömningen och det föreslagna tillräcklighetsrekvisitet utgör en garanti för rättssäkerhet och förutsebarhet. *Svea hovrätt* framför vad gäller tillräcklighetskravet att domstolarna sällan har information om vilken eventuell behandlingsverksamhet som kan genomföras under anstaltstiden och att det inte rutinmässigt hämtas in personutredningar när åtalet avser gärningar med ett högt straffvärde.

Ett flertal remissinstanser, däribland *Göteborgs tingsrätt*, *Stockholms tingsrätt*, *Stockholms universitet (Kriminologiska institutionen och Juridiska fakultetsnämnden)*, *Svea hovrätt*, *Sveriges Advokatsamfund* och *Uppsala universitet (Juridiska fakulteten)*, framhåller svårigheterna med att göra en korrekt bedömning av återfallsrisken och anser att förslaget riskerar att leda till ett antal omotiverade frihetsberövanden. Även *Göteborgs universitet (CELAM)* lyfter fram svårigheterna med att göra korrekta bedömningar av återfallsrisk och anser att det är oklart vilka och

hur många som kommer att kunna dömas till den nya påföljden. Kriminalvården påpekar att det är förenat med stora svårigheter att på individnivå bedöma risken för återfall i brott av visst allvar och viss sort på det sätt som föreslås. Kristianstads tingsrätt anser att det är svårt att se hur bedömningen i praktiken ska skilja sig åt från den bedömning som görs vid omvandlingsprövningar av livstidsstraff.

Eskilstuna tingsrätt och Justitiekanslern påpekar att det bör förtydligas att det är just rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning som ska ha företräde framför den nya påföljden.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter för utformningen av tillämpningsområdet

Legalitetsprincipen och andra rättssäkerhetsgarantier gör sig starkt gällande när en ny påföljd ska införas. Detta gäller särskilt när det är fråga om en så ingripande påföljd som säkerhetsförvaring. Den nya påföljden har även ett tydligt preventivt inslag på det sättet att den som döms till säkerhetsförvaring kommer att vara frihetsberövad under längre tid än vad som hade varit fallet om han eller hon i stället hade dömts till fängelse (se avsnitt 5.4). Även detta talar med styrka för att det bör ställas upp klara och tydliga kriterier för påföljdens tillämpningsområde. Reglerna bör därför utformas så tydligt och precist som möjligt för att minimera utrymmet för skönsmässiga bedömningar. I det ligger också att regelverket bör vara så lättillämpat som möjligt.

En utgångspunkt för tillämpningsområdet är att påföljden bör kunna komma till användning i sådana situationer där behovet av samhällsskydd är stort men där det i det nuvarande systemet saknas ett reellt samhällsskydd (se avsnitt 5.1). Det preventiva inslaget gör dock samtidigt att det är nödvändigt att avgränsa tillämpningsområdet till sådana situationer där intresset av att skydda potentiella nya offer från allvarlig brottslighet väger klart tyngre än den enskildes rätt till frihet.

Tillämpningsområdet ska begränsas till viss brottslighet

En första fråga är om tillämpningsområdet bör avgränsas till vissa särskilda brottstyper. Utredningen föreslår att påföljden endast ska kunna dömas ut för brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid.

Regeringen delar utredningens bedömning att en avgränsning bör göras till viss typ av brottslighet och att vissa kategorier av brott bör pekas ut i lagtexten. Ett annat alternativ skulle vara att göra direkta hänvisningar till de kapitel och brott som ska kunna föranleda säkerhetsförvaring, vilket förespråkas av *Eskilstuna tingsrätt*. Vissa brottstyper är dock sådana att ett brott under vissa förhållanden är av sådan karaktär att det bör kunna föranleda säkerhetsförvaring, men inte alltid. Detta kommer att utvecklas närmare nedan. En sådan hänvisning skulle dessutom behöva bli omfattande för att kunna täcka in alla relevanta brott. Regeringen anser därför att det inte är lämpligt eller möjligt att hänvisa till uttryckliga straffbestämmelser på det sätt som tingsrätten föreslår.

Frågan är då vilka kategorier av brott som bör omfattas. I andra sammanhang, när samhällsskyddsåtgärder för psykiskt störda lagöverträdare har diskuterats, har det varit ett tydligt fokus på brott mot liv eller hälsa (se

exempelvis propositionen 1990/91:58 om psykiatrisk tvångsvård, m.m. s. 466 och 467, propositionen Anmälningsskyldighet, säkerhet och tillsyn inom psykiatrisk tvångsvård, prop. 2005/06:63 s. 16 och 17 och betänkandet Psykiatrin och lagen – tvångsvård, straffansvar och samhällsskydd, SOU 2012:17 s. 519 och 520). Det har i dessa fall i princip funnits enighet om att ökat samhällsskydd kan berättiga preventiva insatser vid särskilt allvarlig brottslighet som riktar sig mot liv eller hälsa.

I Norge och Danmark ingår även brott som i ett svenskt sammanhang kan kategoriseras som brott mot frihet och frid bland de brott som kan leda till en preventiv frihetsberövande påföljd (se avsnitt 4.3.1 och 4.3.2). De brott som ingår i den kategorin kan, precis som brott mot liv och hälsa, vara mycket integritetskränkande och orsaka stort lidande för den enskilda.

Med en avgränsning till brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid skulle sådana gärningar som utgör brott mot en annan person som mord, grov misshandel, människorov, olaga frihetsberövande, våldtäkt eller andra sexualbrott att omfattas av påföljdens tillämpningsområde. Om sådana brott bevitnats av barn som är närstående eller tidigare närstående till både gärningsmannen och den som gärningen begås mot kan även barnfridsbrott träffas av definitionen. Även andra sammansatta brott, som grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning, kan omfattas. Även exempelvis rån och grovt rån omfattas. Mordbrand och allmänfarlig ödeläggelse kan omfattas om det vid gärningen förelegat fara för människors liv eller hälsa.

Det rör sig alltså i huvudsak om brott enligt 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken, men även andra brott där våld, hot om våld eller frihetsberövande ingår som moment i gärningen. Regeringen delar utredningens bedömning att det finns ett särskilt starkt behov av ett ökat samhällsskydd för den här typen av brottslighet och instämmer med utredningens förslag att påföljdens tillämpningsområde bör avgränsas till brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid. Detta innebär att brott som i större utsträckning skapar abstrakt fara, till exempel vapenbrott och narkotikabrott, inte kommer att omfattas.

Till skillnad från *Eskilstuna tingsrätt* och *Uppsala universitet (Juridiska fakulteten)* anser regeringen att den föreslagna avgränsningen till vissa brottstyper – i kombination med det krav på att det ska vara fråga om brottslighet av visst allvar som redogörs för i nästkommande avsnitt – med tillräcklig tydlighet avgränsar den nya påföljdens tillämpningsområde.

Den som har återfallit i allvarlig brottslighet ska kunna dömas till säkerhetsförvaring

Utöver att påföljdens tillämpningsområde bör begränsas till vissa brottstyper, som till sin natur innebär en kränkning av brottsoffret, bör det även avgränsas utifrån brottslighetens allvar. Det är enligt regeringen inte rimligt att den som har begått ett brott som inte motiverar en allvarigare påföljd än fängelse i några månader frihetsberövas på obestämd tid. Hur allvarlig brottslighet som bör krävas kan skilja sig åt beroende på om den tilltalade har återfallit i brott eller om han eller hon är tidigare ostraffad.

Vad gäller den som återfallit i brottslighet framhåller utredningen att en tidigare lagföring är den tydligaste indikatorn på att en person kommer att begå brott även i framtiden. Utredningen anser därför att de som i första hand ska kunna dömas till den nya påföljden är personer som tidigare har

dömts för allvarlig brottslighet och därefter återfallit i allvarlig brottslighet. För den här kategorin föreslår utredningen att den tilltalade tidigare ska ha dömts till fängelse i lägst fyra år och därefter ha återfallit i brott av minst lika allvarligt slag, det vill säga brottslighet som har ett straffmättningsvärde som uppgår till fängelse i fyra år eller mer. Utredningen anser dock inte att någon fast gräns bör ställas upp i lagtext såvitt gäller den nya brottsligheten. I stället anser utredningen att domstolen bör beakta likheten mellan brotten, hur snabbt återfallet skedde efter frigivningen och om det är fråga om återfall i ett allvarligare eller mindre allvarligt brott.

Regeringen instämmer i utredningens förslag att en första kategori som bör omfattas av påföljdens tillämpningsområde är personer som tidigare har dömts för allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid och därefter återfallit i sådan brottslighet. Regeringen instämmer också i utredningens förslag att en utgångspunkt ska vara att den som tidigare dömts till fängelse i lägst fyra år för brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid och därefter återfallit i sådan brottslighet ska kunna dömas till säkerhetsförvaring.

En sådan konstruktion medför visserligen, som *Justitiekanslern* och *Stockholms tingsrätt* påpekar, att påföljden kan komma att få ett vidare tillämpningsområde till följd av framtida ändringar av straffskalor och regler för straffmätning än vad utredningen har kunnat förutse. Regeringen anser inte att detta talar emot förslaget utan konstaterar att det är en naturlig och önskvärd effekt av regeringens omläggning av kriminalpolitiken.

Vissa remissinstanser, bland annat *Kristianstads tingsrätt*, efterfrågar förtydliganden av om det är straffvärdet eller straffmättningsvärdet som ska vara avgörande vid prövningen. Andra remissinstanser, bland annat *Åklagarmyndigheten*, invänder mot förslaget att bedömningen ska utgå från det utdömda fängelsestraffet eftersom domstolen vid straffmätningen kan beakta förmildrande omständigheter och strafflindring kan ges av skäl som inte kan kopplas till brottets allvar eller den dömdes återfallsbenägenhet.

Regeringen anser att det som bör vara avgörande vid prövningen är längden av det fängelsestraff som dömts ut i den tidigare domen eller – om en annan frihetsberövande påföljd än fängelse dömts ut – längden av det fängelsestraff som skulle ha dömts ut om påföljden bestämts till fängelse. Regeringen har viss förståelse för Åklagarmyndighetens invändning men anser ändå detta vara den bästa lösningen. En annan viktig aspekt är att en ordning som knyter an till det fängelsestraff som annars skulle ha dömts ut, i stället för det samlade straffvärdet för brottsligheten, möjliggör att även en eventuell återfallsskärpning får genomslag när det gäller möjligheten att välja säkerhetsförvaring som påföljd. Det är enligt regeringen önskvärt att den som upprepade gånger återfaller i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid ska kunna dömas till säkerhetsförvaring även i ett fall där straffvärdet understiger fyra års fängelse men där en återfallsskärpning gör att brottsligheten når över gränsen. På så sätt kan också de risker som *Kalmar tingsrätt* pekar på, det vill säga att påföljdens tillämpning görs beroende av om flerfaldig brottslighet prövas vid en eller flera rättegångar, i någon mån minskas.

Som påpekas av Åklagarmyndigheten och *Kriminalvården* innebär utredningens förslag, som är begränsat till att den tilltalade tidigare har dömts till fängelse, att den som tidigare har dömts till rättspsykiatrisk vård,

sluten ungdomsvård eller säkerhetsförvaring och därefter återfallit i allvarlig brottslighet inte kan dömas till säkerhetsförvaring. Att någon som tidigare har dömts till säkerhetsförvaring och därefter återfallit i allvarlig brottslighet ska kunna dömas till påföljden på nytt är enligt regeringen närmast en självklarhet om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. Det kan inte heller uteslutas att någon som tidigare har dömts till rättspsykiatrisk vård återfaller i allvarlig brottslighet utan att det finns förutsättningar att på nytt överlämna honom eller henne till rättspsykiatrisk vård. Om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda för säkerhetsförvaring bör rätten i en sådan situation också kunna välja säkerhetsförvaring som påföljd.

Vad gäller den som tidigare har dömts till sluten ungdomsvård och därefter har återfallit i allvarlig brottslighet kan det visserligen noteras att regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen med förslag om att påföljden ska utmönstras och ersättas av fängelse (se avsnitt 4.1.4). Eftersom det i det här lagstiftningsärendet är fråga om att någon tidigare har dömts till en viss påföljd och därefter återfallit i brott kommer det dock under en längre tid framöver att förekomma personer som tidigare har dömts till sluten ungdomsvård. Eftersom regeringen bedömer att det inte finns skäl att i återfallssituationer särbehandla personer som dömts för brott före arton års ålder och senare återfallit i brott efter att de fyllt arton år (se avsnitt 5.3) är det av mindre betydelse huruvida den tilltalade tidigare har dömts till sluten ungdomsvård enligt nu gällande regelverk eller till fängelse. I likhet med Åklagarmyndigheten anser därför regeringen att även den som tidigare dömts till sluten ungdomsvård bör kunna dömas till säkerhetsförvaring om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

Regeringens bedömning är sammanfattningsvis att samtliga nu befintliga frihetsberövande påföljder ska omfattas av den nya påföljdens tillämpningsområde i återfallssituationen. Det kan uttryckas på så sätt att den som tidigare dömts till en frihetsberövande påföljd av tillräcklig längd kan dömas till säkerhetsförvaring om han eller hon återfaller i brott.

En annan fråga är vad som ska gälla när någon har dömts för såväl brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid som annan brottslighet, som inte i sig kan ligga till grund för säkerhetsförvaring. Utredningen föreslår att domstolen i ett sådant fall ska göra en bedömning av vilket straffvärde den tidigare brottsligheten som utgjorde brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid hade.

Det kan vara förenat med vissa svårigheter för en domstol att i en senare rättegång avgöra hur långt fängelsestraff som skulle ha dömts ut för vissa kategorier av brott, beroende på hur utförliga domskälen i den tidigare domen är. Regeringen anser dock att svårigheterna inte bör överdrivas. I många fall kommer det att vara uppenbart att den tilltalade i det tidigare målet, om han eller hon endast hade dömts för brottslighet som ingår i den relevanta kategorin, hade dömts till minst fyra års fängelse alternativt hade dömts till ett betydligt kortare fängelsestraff. En eventuell osäkerhet i frågan om brottsligheten når upp till fyra års fängelse eller inte bör leda till att förutsättningarna för säkerhetsförvaring inte anses uppfyllda och påföljden i stället får bestämmas till fängelse. Regeringen anser därför att domstolen, när den tidigare domen omfattar såväl säkerhetsförvaringsgrundande brottslighet som annan brottslighet, får göra en bedömning av hur långt fängelsestraff som skulle ha dömts ut för den relevanta brottsligheten, om påföljden hade bestämts till fängelse.

Regeringen delar *Göteborgs tingsrätts* uppfattning att det bör krävas att den tidigare domen ska ha fått laga kraft för att någon ska kunna dömas till säkerhetsförvaring efter att ha återfallit i brott. En annan ordning skulle kunna leda till felaktiga bedömningar i frågan om den tilltalade har återfallit efter att tidigare ha lagförts för brott av visst allvar eller inte.

Slutligen anser regeringen, till skillnad från utredningen, att det bör regleras uttryckligen i lagtext hur allvarlig den nya brottsligheten ska vara för påföljdens tillämplighet. Även där bör kravet vara att brottsligheten mot annans liv, hälsa, frihet eller frid ska vara av sådant allvar att den tilltalade skulle ha dömts till fängelse i fyra år eller mer om påföljden hade bestämts till fängelse för den brottsligheten.

Den som har begått upprepade brott av visst allvar ska också kunna dömas till säkerhetsförvaring

Även när det gäller personer som tidigare är ostraffade, eller som tidigare dömts endast för annan typ av eller lindrigare brottslighet än sådan som kan motivera säkerhetsförvaring, kan det finnas skäl att bestämma påföljden till säkerhetsförvaring. Utredningen föreslår att den som vid ett och samma tillfälle döms för upprepad brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid som sammantaget är synnerligen allvarlig också ska kunna dömas till säkerhetsförvaring.

I många fall när en person döms för upprepade brott är det närmast en slump att brotten hanteras i en och samma rättegång, exempelvis till följd av att brotten inte har upptäckts tidigare. Det kan dock ändå stå klart att den som upprepade gånger begår allvarliga brott visar samma likgiltighet inför rättsordningen som en återfallsförbrytare gör. Regeringen instämmer därför med utredningens förslag att den som begår upprepade brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid ska kunna dömas till säkerhetsförvaring om brottsligheten är synnerligen allvarlig.

Bland annat *Kristianstads tingsrätt* efterfrågar förtydligande av om det är straffvärdet eller straffmättningsvärdet som ska vara av betydelse i flerbrottsfallet och anför att det inte finns några bärande skäl för att utgå från annat än straffvärdet. Av samma skäl som anförts tidigare angående återfallssituationen anser regeringen att det är det alternativa fängelsestraffets längd som bör vara avgörande. Regeringen delar således inte tingsrättens uppfattning att rätten i flerbrottsfallet ska utgå från straffvärdet.

Enligt utredningen avses med synnerligen allvarlig brottslighet sådan brottslighet som har ett samlat straffmättningsvärde som uppgår till omkring sex års fängelse. Regeringen instämmer i att detta är en rimlig avgränsning men anser, i likhet med *Göta hovrätt*, att det bör anges uttryckligen i lagtext att det ska vara fråga om brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid som skulle ha lett till minst sex års fängelse, om påföljden hade bestämts till fängelse.

Utredningen föreslår vidare att det ska vara fråga om brottslighet av seriebrottskaraktär för att säkerhetsförvaring ska kunna dömas ut. Regeringen anser dock att det saknas skäl att, när det gäller den brottslighet som ska ha begåtts, begränsa påföljdens tillämpningsområde ytterligare utöver att det ska vara fråga om upprepad brottslighet, att det ska röra sig

om brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid och att brottsligheten ska vara av ett visst allvar (se dock även de två nästföljande avsnitten).

Regeringen anser sammanfattningsvis att säkerhetsförvaring också bör kunna dömas ut om någon begår upprepade brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid om brottsligheten är av sådant allvar att han eller hon skulle dömas till fängelse i sex år eller mer om påföljden bestämts till fängelse.

En ytterligare förutsättning för påföljdens tillämpning ska vara att det finns en påtaglig risk för återfall i allvarlig brottslighet

Utredningen föreslår att det ska föreligga en påtaglig risk för återfall i allvarlig brottslighet för att någon ska kunna dömas till den nya påföljden.

Ett flertal remissinstanser, däribland *Stockholms tingsrätt*, *Sveriges Advokatsamfund* och *Göteborgs universitet (CELAM)*, framhåller svårigheterna med att göra en korrekt bedömning av återfallsrisken. Regeringen konstaterar att riskbedömningar görs redan i dag inom straffrätten, samtidigt är det som remissinstanserna påtalar många gånger svårt att göra träffsäkra prognoser av risken för återfall i brott. Av det skälet föreslår regeringen, som redogörs för i de tre tidigare avsnitten, att påföljdens tillämpningsområde bör vara tydligt avgränsat till sådana fall där behovet av samhällsskydd är särskilt stort och där det finns tydliga indikationer på en hög sådan risk. Regeringen delar också utredningens uppfattning att det som både motiverar och berättigar att den nya påföljden införs är behovet av att skydda potentiella framtida brottsoffer från brott och att det därför är nödvändigt att knyta påföljdens tillämpning till den tilltalades risk för återfall. Regeringen föreslår vidare att den nya påföljden utformas på ett sådant sätt att en bedömning av återfallsrisken görs vid upprepade tillfällen, vilket ytterligare förbättrar förutsättningarna för att påföljden används på ett sätt som är motiverat (se avsnitt 5.4 och 6.4) – något som lyfts fram av *Hovrätten för Övre Norrland*.

Det är inte heller främmande för det svenska straffrättsliga och straffprocessuella systemet att knyta olika åtgärder till en bedömning av återfallsrisk. Det är bland annat en sådan bedömning som avgör om fängelse på livstid ska omvandlas till fängelse på viss tid (se avsnitt 4.1.2) och som avgör om rättspsykiatrisk vård ska förenas med särskild utskrivningsprövning (se avsnitt 4.1.3). Risken för återfall är vidare en av flera omständigheter som kan ligga till grund för ett beslut om häktning (24 kap. 1 § rättegångsbalken). Regeringen har också föreslagit att en risk för återfall i allvarlig brottslighet ska kunna ligga till grund för ett beslut att skjuta upp den villkorliga frigivningen från ett fängelsestraff, om den dömd avtjänar fängelse i minst fyra år för brottslighet mot liv, hälsa, frihet eller frid eller fängelse i minst två år för brott som har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form (se prop. 2025/26:34).

Vad gäller vilken risknivå som bör krävas gör regeringen följande överväganden. Att det rör sig om ett frihetsberövande på obestämd tid medför att inte vilken återfallsrisk som helst bör kunna läggas till grund för påföljden. Ett alltför lågt ställt krav på vilken risk som ska krävas riskerar att leda till att en mycket stor andel av dem som antingen har återfallit i allvarlig brottslighet eller som har begått upprepade fall av synnerligen allvarlig brottslighet skulle komma att omfattas av tillämpningsområdet eftersom risken för att den som har begått allvarlig

brottslighet och döms till en frihetsberövande påföljd återfaller i brott alltid är förhöjd. Det bör därför krävas en högre risk för återfall i brott än den återfallsrisk som föreligger generellt hos personer som begår brott.

Regeringen anser, i likhet med utredningen, att det bör vara fråga om en påtaglig risk för återfall. Med påtaglig risk menas att det inte får vara fråga om en obetydlig, oklar eller avlägsen risk utan att det måste vara en klar och konkret risk. Det innebär att det måste finnas konkreta omständigheter som talar för att en sådan risk finns hos just den individ som bedöms. Påtaglig risk är en något högre risknivå än vad som gäller för omvandling av ett livstidsstraff till ett tidsbestämt straff där det i stället krävs att risken ska vara konkret och beaktansvärd för att den ska kunna beaktas av domstolen (prop. 2005/06:35 s. 38–40 och 60). *Kristianstads tingsrätt* menar att det är svårt att se hur bedömningen i praktiken ska skilja sig åt från den bedömning som görs vid omvandlingsprövningar av livstidsstraff. Regeringen delar dock inte den bedömningen.

Vad som närmare utgör en påtaglig risk måste alltid avgöras från fall till fall. Bedömningen bör grundas på konkreta omständigheter som direkt kan hänföras till den dömde. Allvaret i den begångna brottsligheten liksom vilka typer av handlingar det är fråga om är till exempel av betydelse för värderingen av återfallsrisken. När det är fråga om återfall i brott bör den tidigare brottslighetens karaktär och allvar också vara av betydelse. Andra moment som bör ingå i prövningen är den dömdes beteende, sociala situation och personliga utveckling. Även prognosen för den framtida sociala situationen bör beaktas. Miljötillhörighet, missbruk samt sexuell beteende är andra omständigheter som, när det är relevant, bör ingå i bedömningen.

Utredningen föreslår vidare att återfallsrisken ska avse allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid. *Kriminalvården* framhåller att det är svårare att bedöma risken för återfall i brott av visst allvar och viss sort än att göra en mer generell bedömning av risken för återfall i brott. Eftersom det är just mot den typen av brottslighet som behovet av samhällsskydd är allra störst anser dock regeringen att det är en rimlig avgränsning. Regeringen anser också att en sådan avgränsning är nödvändig mot bakgrund av att det är fråga om ett frihetsberövande med ett tydligt preventivt inslag.

I fråga om vad som avses med allvarlig brottslighet bör vägledning kunna hämtas från den praxis som har utvecklats kring motsvarande begrepp i omvandlingslagen och i fråga om rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning, där prövningen också ska avse en risk kopplad till återfall i brottslighet av allvarligt slag. Det bör dock uppmärksammas att den reglering som nu föreslås är begränsad till en risk för återfall i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid medan rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning kan komma i fråga även vid grova egendomsbrott, grov skadegörelse, narkotikabrottslighet, spioneri och andra brott som inte direkt kan sägas drabba någon enskild (se prop. 1990/91:58 s. 533). Frågan om brottsligheten är tillräckligt allvarlig för att beaktas bör avgöras utifrån en helhetsbedömning och med utgångspunkt i de gärningar som åtalet avser liksom den tilltalades tidigare brottslighet. Det måste inte vara fråga om likartad brottslighet för att det ska röra sig om brottslighet av allvarligt slag. Att

brottsligheten ska vara allvarlig innefattar ett krav på att det ska vara brottslighet som har ett relativt högt straffvärde.

Säkerhetsförvaring ska endast få dömas ut om det behövs för att tillgodose behovet av samhällsskydd

Utöver en prövning av brottslighetens karaktär och allvar och den tilltalades risk för återfall anser regeringen, i likhet med utredningen, att det också bör krävas att det ska framstå som nödvändigt med ett frihetsberövande på obestämd tid för att tillgodose behovet av samhällsskydd för att det ska vara möjligt att välja säkerhetsförvaring som påföljd.

Tillräcklighetskravet syftar till att ställa upp ett ytterligare krav på motivering för påföljdens användande i det enskilda fallet. Längden av det frihetsberövande som annars skulle ha dömts ut ska inte anses tillräcklig för att tillgodose samhällsskyddsintresset. I många fall kommer intresset av samhällsskydd anses tillräckligt tillgodosett genom att fängelse på viss tid döms ut. Det handlar om att påföljden bör kunna tillämpas endast i de fall där ett väsentligt intresse av samhällsskydd inte kan tillgodoses genom ett tidsbestämt fängelsestraff.

I denna bedömning bör allvaret i det eller de brott som är föremål för prövning samt antalet brott i kombination med den bedömda risken för återfall i brott bedömas. Utredningen framhåller vidare att om det till exempel finns relevant behandlingsverksamhet som kan genomföras under strafftiden i anstalt kan det tala för att ett tidsbestämt straff är tillräckligt. Regeringen delar den bedömningen, men konstaterar att det – som påpekas av *Svea hovrätt* – i många fall inte hämtas in en personutredning i ett mål som rör så allvarlig brottslighet och att domstolarna alldeles oavsett sällan har information om vilken eventuell behandlingsverksamhet som kan genomföras under anstaltstiden. I förekommande fall – när sådan information finns – bör det dock vara en omständighet som domstolen kan beakta vid bedömningen.

Fängelse på livstid och rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska ha företräde framför den nya påföljden

En sista prövning som rätten bör göra när den tar ställning till om säkerhetsförvaring ska väljas som påföljd bör vara om påföljden i stället ska bestämmas till fängelse på livstid eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Regeringen delar utredningens bedömning att det saknas skäl att låta den nya påföljdens tillämpningsområde omfatta situationer där förutsättningarna för att döma ut fängelse på livstid är uppfyllda. Livstids fängelse innebär ett frihetsberövande på obestämd tid och återfallsrisken ska beaktas vid bedömningen av om straffet ska omvandlas till ett tidsbestämt fängelsestraff (se avsnitt 4.1.2). Samhällsskyddsintresset tillgodoses därför redan genom den ordning som finns för livstidsdömda. Den nya påföljden är inte heller avsedd att vara en lika ingripande påföljd som fängelse på livstid (se avsnitt 5.1.1). För att tydliggöra detta bör det framgå av lagtexten att påföljden inte får bestämmas till säkerhetsförvaring om det finns skäl att döma till fängelse på livstid.

När en brottslig gärning har begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning kan domstolen i vissa situationer välja mellan rätts-

psykiatrisk vård och fängelse. Av 30 kap. 6 § första stycket brottsbalken framgår att den som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning i första hand ska dömas till en annan påföljd än fängelse och att rätten får döma till fängelse endast om det finns synnerliga skäl. Det anges vidare i paragrafen vad rätten ska beakta vid bedömningen av om det finns sådana skäl. I de fall domstolen får bestämma påföljden till fängelse eftersom synnerliga skäl föreligger bör det också vara möjligt att i stället bestämma påföljden till säkerhetsförvaring. Rätt psykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning bör dock ha företräde framför den nya påföljden. Som *Eskilstuna tingsrätt* och *Justitiekanslern* påpekar bör detta framgå av lagtexten. Att det endast bör gälla vård som förenats med särskild utskrivningsprövning beror på att det endast är i de fallen som behovet av samhällsskydd tillgodoses i motsvarande utsträckning som genom den nya påföljden.

I vissa situationer råder det ett absolut fängelseförbud. Av 30 kap. 6 § andra stycket framgår att rätten inte får döma till fängelse om den tilltalade till följd av den allvarliga psykiska störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt, om inte den tilltalade själv har vållat sin bristande förmåga i anslutning till brottet genom rus eller på något annat liknande sätt. Fängelseförbudet motiveras med att bristerna i den tilltalades psykiska status ibland kan vara så allvarliga att fängelse överhuvudtaget inte bör få dömas ut, vilket kan vara fallet när den tilltalades verklighetsuppfattning varit så nedsatt att det kan ifrågasättas om det utifrån skuldprincipen är rimligt att döma till en påföljd (se propositionen Påföljder för psykiskt störda lagöverträdare, prop. 2007/08:97 s. 25 och 26). Av samma skäl bör det även gälla ett absolut förbud mot att döma till säkerhetsförvaring. I sådana fall, där det i övrigt finns förutsättningar att bestämma påföljden till säkerhetsförvaring, bör det dock regelmässigt finnas förutsättningar att överlämna den tilltalade till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning (se avsnitt 4.1.3), vilket innebär att behovet av samhällsskydd kan tillgodoses på det sättet.

5.3 Det behövs en särskild reglering för barn och unga

Regeringens förslag

Det ska inte få dömas till säkerhetsförvaring för brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt arton år. Rätten ska dock få döma till säkerhetsförvaring som gemensam påföljd även för brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt arton år, om de brott som har begåtts efter det att han eller hon har fyllt arton år är tillräckligt allvarliga för att i sig uppfylla förutsättningarna för påföljden.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår att brott som någon har begått före arton års ålder ska

kunna ligga till grund för den nya påföljden om han eller hon har begått brott även efter artonårsdagen om det finns särskilda skäl.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslagen. *Göteborgs tingsrätt* och *Barnombudsmannen* delar utredningens bedömning att den nya påföljden inte ska få dömas ut endast för brott som någon begått innan han eller hon har fyllt arton år. Tingsrätten anser att det behöver förtydligas när sådana brott ändå ska kunna beaktas i prövningen. Liknande förtydliganden efterfrågas av *Lunds tingsrätt*. *Kristianstads tingsrätt* påpekar att utredningens förslag kan läsas som att den som lagförts för brott innan han eller hon fyllde arton år därefter aldrig kan dömas till den nya påföljden.

Skälen för regeringens förslag

Barn under arton år särbehandlas i ett antal straffrättsliga sammanhang, bland annat på så sätt att barn inte får dömas till lika stränga straff som vuxna. Har någon begått brott innan han eller hon fyllt tjugoott år, ska hans eller hennes ungdom beaktas särskilt vid straffmätningen (så kallad ungdomsreduktion). Rätten får då döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet. Den som begått ett brott innan han eller hon fyllt arton år får inte heller dömas till svårare straff än fängelse i tio år, eller, i vissa speciella fall, fängelse i högst fjorton år (29 kap. 7 § brottsbalken). Fängelse på livstid får inte dömas ut för brott som någon har begått före arton års ålder. För att över huvud taget döma till fängelse för brott som någon har begått innan han eller hon fyllt arton år krävs dessutom att det finns synnerliga skäl (30 kap. 5 § brottsbalken). I delbetänkandet Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39) föreslås att ungdomsreduktionen ska avskaffas för lagöverträdare i åldern arton till tjugو år och att den ska minskas kraftigt för lagöverträdare i åldern femton till sjutton år. I slutbetänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11) föreslås att det längsta straff som får dömas ut mot någon som har begått brott innan han eller hon fyllde arton år ska vara fängelse i arton år.

Unga personer är särskilt sårbara för de nackdelar som följer av tidsbestämda frihetsberövanden. Prognoser avseende risken för återfall i allvarlig brottslighet är också särskilt osäkra för unga personer eftersom de mognar och utvecklas i takt med åldern.

Det framgår bland annat av artikel 37 i barnkonventionen att frihetsberövanden av barn endast får användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid. Vidare framgår att livstids fängelse utan möjlighet till frigivning inte får utdömas för brott som begåtts av personer som är under arton år. Barnrättskommittén har också rekommenderat konventionsstaterna att fastställa maximistraff för barn som anklagas för brott som speglar principen om kortast lämpliga tid och rekommenderat staterna starkt att de avskaffar alla former av livstids fängelsestraff, inklusive icke tidsbestämda fängelsestraff, för alla brott som har begåtts av personer som var under arton år när brottet begicks (FN:s kommitté för barnens rättigheter, Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det

straffrättsliga systemet, CRC/C/GC/24 p. 77 och 81). Ett livstids fängelsestraff gör det mycket svårt, om inte omöjligt, att uppnå målen för återanpassning enligt kommittén.

Regeringen instämmer sammantaget i utredningens bedömning att det för brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt arton år inte bör få dömas till säkerhetsförvaring.

Det kan dock uppstå situationer där en person har dömts för allvarlig brottslighet innan han eller hon fyllde arton år och därefter, efter att ha fyllt arton år, återfaller i allvarlig brottslighet. Eftersom den som i en sådan situation återfaller i brott dels har begått nya brott efter artonårsdagen, dels har fyllt arton år vid domstillfället, är de argument som kan lyftas mot att döma ett barn till säkerhetsförvaring inte längre aktuella. Regeringen delar utredningens bedömning att rätten i en sådan situation bör kunna bestämma påföljden till säkerhetsförvaring under de förutsättningar som redogörs för i avsnitt 5.2. Till skillnad från utredningen anser dock regeringen att det inte finns skäl att ställa upp ett krav på att det ska finnas särskilda skäl för att bestämma påföljden till säkerhetsförvaring i en sådan situation. I sammanhanget kan det konstateras att regeringen, till skillnad från utredningen, föreslår att säkerhetsförvaring ska kunna dömas ut i återfallssituationer om den som har återfallit i brott tidigare har dömts till slutet ungdomsvård (se avsnitt 5.2).

Det kan också uppstå en situation där någon vid ett och samma tillfälle ska dömas för brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid som begåtts såväl före som efter att han eller hon har fyllt arton år. I ett sådant fall bör påföljden få bestämmas till säkerhetsförvaring endast om den tilltalade har begått brott efter artonårsdagen i en omfattning som är tillräcklig för att i sig motivera en säkerhetsförvaring. Domstolen måste i så fall vid fastställandet av påföljdens tidsramar beakta att vissa brott har begåtts före den tilltalades artonårsdag i syfte att säkerställa att den tilltalade inte straffas för hårt för brottsligheten. Det gäller både vid bestämmande av straffets minimitid och ramtid (se avsnitt 5.4). När det gäller minimitiden, som föreslås motsvara det fängelsestraff som annars hade dömts ut, bör domstolen avseende de brott som har begåtts före artonårsdagen ta hänsyn till att villkorlig frigivning inte sker från säkerhetsförvaring. De tidigare brotten bör därför påverka minimistraffets längd i mindre mån än om brotten hade begåtts efter artonårsdagen. När ramtidens längd bestäms bör domstolen endast beakta de brott som har begåtts efter artonårsdagen.

5.4 Den nya påföljdens utformning

5.4.1 Påföljdens tidsramar

Regeringens förslag

När påföljden bestäms till säkerhetsförvaring ska rätten i domen fastställa den kortaste tiden för frihetsberövande (minimitiden) och den totala tiden för säkerhetsförvaringens verkställighet (ramtiden).

Minimitiden ska motsvara längden av det fängelsestraff som skulle ha dömts ut om fängelse hade valts som påföljd och får högst uppgå till

arton år. Ramtiden ska bestämmas till en tid som överstiger minimitiden med lägst fyra och högst sex år. Vid bestämmande av ramtidens längd ska rätten beakta hur allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid som den tilltalade ska dömas för.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår delvis andra begrepp, bland annat att begreppet maximitid ska användas för den totala tiden för påföljdens verkställighet, och att den totala tiden för påföljdens verkställighet ska vara minst tio år och högst arton år, eller högst tjugofyra år om det för brottet, eller något av brotten, finns fängelse på livstid i straffskalan. Utredningen föreslår inte en uttrycklig reglering av hur lång tiden mellan minimitiden och den längsta tiden för påföljdens verkställighet ska vara.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslagen. Av dem som yttrar sig särskilt anser *Institutet för mänskliga rättigheter* att den förslagna utformningen är förenlig med Sveriges internationella konventionsåtaganden. *Göteborgs tingsrätt* framhåller att det finns en direkt koppling mellan straffmättningsvärdet och den förväntade strafftiden genom att straffmättningsvärdet styr minimitiden, som i sin tur avgör den totala tiden för påföljdens verkställighet.

Andra remissinstanser är mer kritiska. *Eskilstuna tingsrätt* ifrågasätter att återfallsrisken vid domstillfället ska påverka under hur lång tid påföljden ska verkställas. Även *Stockholms tingsrätt* ifrågasätter hur frihetsberövandets längd föreslås bestämmas. *Solna tingsrätt* instämmer i förslaget att det vid utdömande av påföljden ska anges en minimitid men däremot inte att det ska anges en totaltid för påföljdens verkställighet. Enligt tingsrätten bör det i stället vid minimitidens utgång alltid ske en prövning som utmynnar i att påföljden antingen förlängs på viss tid eller att den dömda får tillstånd till villkorlig utslussning.

Även *Åklagarmyndigheten* ifrågasätter konstruktionen med en totaltid för påföljdens verkställighet och anser att benämningen maximitid är felaktig eftersom påföljden föreslås kunna förlängas. Myndigheten anser vidare att den nya påföljden bör utformas på ett sätt som bygger mer på det befintliga påföljdssystemet.

Kristianstads tingsrätt påpekar att det behöver tydliggöras vilka faktorer som rätten ska beakta när den bestämmer den totala tiden för påföljdens verkställighet. Tingsrätten föreslår som alternativ lösning att den totala tiden för påföljdens verkställighet alltid ska vara arton år eller, om livstid ingår i straffskalan för något av brotten, tjugofyra år.

Skälen för regeringens förslag

Som redogörs för i avsnitt 5.1 syftar den nya påföljden till att öka samhällsskyddet mot särskilt allvarlig brottslighet. För att uppnå detta är det av central betydelse att påföljden utformas på ett sådant sätt att särskilt återfallsbenägna personer inte friges förrän återfallsrisken har minskat.

En påföljds tidsobestämthet kan uppnås på olika sätt. När det exempelvis gäller fängelse på livstid fastställs ingen längsta tid för straffet vid domstillfället, i stället kan den dömda efter en viss tid ansöka om att livstidsstraffet ska omvandlas till ett tidsbestämt fängelsestraff. Utredningen föreslår en annan konstruktion för den nya påföljden, nämligen att domstolen ska fastställa en så kallad minimitid som ska motsvara brottets eller brottslighetens straffvärde, eller i förekommande fall straffmättningsvärde, och en så kallad maximitid som ska kunna förlängas. Utredningen föreslår vidare att den dömda inte ska friges villkorligt från den nya påföljden. Möjligheten till förlängning medför att påföljden är tidsobestämd.

Regeringen instämmer i utredningens förslag att den nya påföljden bör utformas på ett annat sätt än fängelse på livstid. Eftersom den, liksom fängelse på livstid, är tidsobestämd men avsedd att tillämpas vid brottslighet som inte är av sådant allvar att fängelse på livstid kan dömas ut, är det av särskilt stor vikt att den konstrueras på ett sätt som garanterar att den enskilde inte frihetsberövas under längre tid än vad som är nödvändigt för att upprätthålla samhällsskyddet. Det är också av stor vikt att påföljden utformas på ett sätt som skapar tydlighet och förutsebarhet för den enskilde och att den omgärdas av nödvändiga rättssäkerhetsgarantier.

Till en början bör påföljden utformas på det sättet att det vid domstillfället fastställs en kortaste tid som den tilltalade måste avtjäna i anstalt (minimitiden). Minimitiden bör, i enlighet med utredningens förslag, motsvara längden av det fängelsestraff som annars hade dömts ut. På så sätt blir det tydligt för såväl den tilltalade som för brottsoffret att frihetsberövandet i varje fall inte kommer att vara kortare än en viss tid. Genom att knyta minimitiden till det alternativa fängelsestraffet behålls också en koppling till den begångna gärningen och till proportionalitetsprincipen, vilket är önskvärt. Till skillnad från *Åklagarmyndigheten* anser regeringen att en sådan ordning medför att den nya påföljden i tillräcklig grad överensstämmer med de nuvarande påföljderna.

Eftersom minimitiden kopplas till det alternativa fängelsestraffets längd kommer minimitiden som kortast att kunna vara fyra år (se avsnitt 5.2) och som längst arton år (jfr 26 kap. 1–3 a §§ brottsbalken).

För att säkerställa att den nya påföljden lever upp till de krav som ställs upp i bland annat Europakonventionen och för att skapa garantier mot alltför långa frihetsberövanden instämmer regeringen också, till skillnad från *Solna tingsrätt*, i utredningens förslag att domstolen även bör fastställa längden av den totala tiden för påföljdens verkställighet. För att påföljden ändå ska vara tidsobestämd, och därmed möjliggöra att särskilt farliga personer kan frihetsberövas så länge det behövs, bör den tiden dock kunna förlängas under vissa förutsättningar (se avsnittet Ramtiden ska kunna förlängas nedan). Utredningen föreslår att begreppet maximitid ska användas för den totala tiden för straffets verkställighet. Regeringen anser dock i likhet med *Åklagarmyndigheten* att begreppet maximitid riskerar att bli missvisande eftersom tiden kan komma att förlängas. Enligt regeringen bör i stället begreppet ramtid användas för den totala tiden för den utdömda påföljdens verkställighet.

Vad gäller frågan om ramtidens längd föreslår utredningen att den ska kunna bestämmas till högst arton år, eller högst tjugofyra år om det för

brottet, eller något av brotten, finns fängelse på livstid i straffskalan. Enligt regeringen finns det inte skäl att begränsa ramtiden till högst arton år för brott som inte har fängelse på livstid i straffskalan. Det är nämligen möjligt att i vissa fall döma ut upp till arton års fängelse även för sådana brott, se 26 kap. 1–3 a §§ brottsbalken. Utredningens förslag medför att om någon ska dömas för så allvarlig brottslighet att han eller hon, om fängelse hade valts som påföljd, hade dömts till fängelse i exempelvis sexton år skulle utrymmet för utslussning bli begränsat. Hade straffet annars blivit fängelse i arton år skulle utrymmet för utslussning bli obefintligt. För att möjliggöra en ordnad utslussning även för dem som kan komma att dömas till säkerhetsförvaring med en minimitid i det övre spannet bör ramtidens längd kunna bestämmas till högst tjugofyra år för samtliga. På så sätt säkerställs att den dömde under tillräckligt lång tid kan vara föremål för kontroll och återfallsförebyggande insatser.

Utredningen föreslår vidare att ramtiden ska kunna bestämmas till som kortast tio år och att den ska överstiga minimitiden med mellan fyra och sex år. Eftersom minimitiden som kortast kan vara fyra år innebär utredningens förslag att den som precis når upp till gränsen för att kunna dömas till den nya påföljden alltid kommer att få en ramtid som överstiger minimitiden med sex år medan det på högre straffnivåer kommer att vara möjligt att ha en ramtid som överstiger minimitiden med kortare tid. Det framstår enligt regeringen inte som en rimlig eller ändamålsenlig ordning.

Ett alternativ skulle kunna vara att domstolen ska bestämma ramtiden så att den alltid överstiger minimitiden med sex år. *Kristianstads tingsrätt* förespråkar som alternativ till utredningens förslag att ramtiden alltid ska vara arton år (eller tjugofyra år om fängelse på livstid ingår i straffskalan för något av brotten). Båda dessa lösningar skulle vara förutsebara och lätta att tillämpa. Regeringen instämmer dock i utredningens bedömning att det bör finnas ett visst utrymme att variera med hur lång tid ramtiden ska överstiga minimitiden.

Som utgångspunkt bör den tid som ramtiden överstiger minimitiden med vara längre ju längre minimitiden är. När någon döms till säkerhetsförvaring för såväl brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid som för annan brottslighet, som inte kan ligga till grund för påföljden, bör dock ramtidens längd i förhållande till minimitiden bestämmas i relation till hur långt fängelsestraff som annars hade dömts ut för den säkerhetsförvaringsgrundande brottsligheten. På så sätt bibehålls en koppling till den relevanta brottslighetens allvar även för ramtidens längd. Regeringen delar inte *Stockholms tingsrätts* uppfattning att det finns skäl att ifrågasätta en konstruktion där ramtidens längd relateras till minimitiden utan bedömer att den föreslagna konstruktionen är ändamålsenlig.

Regeringen instämmer i utredningens förslag att ramtiden bör överstiga minimitiden med mellan fyra och sex år. Till skillnad från utredningen bedömer regeringen att det i lagtexten bör regleras med hur lång tid ramtiden får överstiga minimitiden och att domstolen vid bestämmande av ramtidens längd ska beakta hur allvarlig brottsligheten mot annans liv, hälsa, frihet eller frid är. Med en sådan ordning tydliggörs hur ramtidens längd ska bestämmas, vilket efterfrågas av *Kristianstads tingsrätt*. En konsekvens av att i lagtexten reglera med hur lång tid ramtiden får överstiga minimitiden blir att ramtiden kommer att kunna bestämmas till som lägst åtta år och inte tio år som utredningen föreslår. En annan

konsekvens är att ramtiden kommer att kunna bestämmas till som högst tjugofyra år i samtliga fall. Till skillnad från utredningen anser regeringen inte att det finns skäl att ange den längsta och kortaste tiden som ramtiden får bestämmas till i lagtexten.

5.4.2 Villkorad utslussning och säkerhetsförvaringens upphörande

Regeringens förslag

Villkorlig frigivning ska inte ske från säkerhetsförvaring. Tidigast ett år före minimitidens utgång ska den dömda eller Kriminalvården i stället kunna ansöka om att domstolen ska besluta om tillstånd till villkorad utslussning. Ett sådant tillstånd innebär att Kriminalvården får besluta att den dömda får vistas utanför anstalt med särskilt stöd och under kontroll. Utslussning får dock inte påbörjas före minimitidens utgång.

Vid bedömningen av om tillstånd till villkorad utslussning ska beslutas ska rätten särskilt beakta följande:

1. risken för att den dömda återfaller i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid,
2. den tid som den dömda har avtjänat,
3. det som framgår av domen om brottslighetens karaktär,
4. om den dömda på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten, och
5. om den dömda har medverkat till att genomföra åtgärder som syftar till att främja hans eller hennes anpassning i samhället.

Om ansökan om tillstånd till villkorad utslussning avslås får den dömda ansöka på nytt tidigast ett år efter det att beslutet om avslag har fått laga kraft.

Den villkorade utslussningen ska pågå tills ramtiden har löpt ut, om inte annat bestäms.

Säkerhetsförvaringen är helt verkställd vid ramtidens utgång om det inte vid den tidpunkten pågår en prövning av om ramtiden ska förlängas och rätten har beslutat att verkställigheten av säkerhetsförvaringen ska fortsätta till dess att den saken är slutligt avgjord. Vid behov ska den dömda vid den tidpunkten friges genom beslut av Kriminalvården.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens, men har en annan lagteknisk utformning. Utredningen föreslår att bestämmelser om vem som ska få ansöka om tillstånd till villkorad utslussning och när ansökan ska få göras samt när den nya påföljden upphör ska placeras i den nya verkställighetslagen. Utredningen föreslår att det regleras uttryckligen att Kriminalvårdens beslut att ansöka om tillstånd till villkorad utslussning inte får överklagas.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget.

Åklagarmyndigheten påpekar att frihetsberövandet som huvudregel kommer att bli avsevärt längre än den beslutade minimitiden eftersom utslussningsåtgärder inte får påbörjas innan minimitidens utgång. Vidare ifrågasätter myndigheten vad som händer när totaltiden för påföljdens verkställighet löper ut och den dömde fortfarande inte når upp till kraven för villkorad utslussning. Myndigheten anser också att lagtextens utformning beträffande kriterierna för att bevilja tillstånd till villkorad utslussning bör övervägas på nytt eftersom det inte ges någon ledning om hur de uppräknade omständigheterna ska bedömas eller vilken nivå av risk som skulle hindra en utslussning. Förslaget om att en ansökan om tillstånd till villkorad utslussning kan göras först ett år efter ett avslag anses som väl avvägt.

Eskilstuna tingsrätt påpekar att utredningens förslag avseende en minimitid utan möjlighet till villkorlig frigivning innebär att den som döms till den nya påföljden kommer att avtjäna en längre tid i anstalt än den som döms till ett fängelsestraff för lika allvarlig brottslighet.

Skälen för regeringens förslag

Villkorad utslussning ska kunna påbörjas när minimitiden har löpt ut

En säkerhetsförvaring kan i praktiken komma att pågå under mycket lång tid, varför återanpassningen till ett liv i frihet kommer att behöva äga rum under noggrant kontrollerade former. Det är därför väsentligt att den dömde ges så goda frigivningsförberedande åtgärder som möjligt. Som regeringen har redogjort för i avsnitt 5.4.1 är det av vikt att den som döms till säkerhetsförvaring inte frigives förrän samhällsskyddsaspekterna medger att det sker. Någon villkorlig frigivning bör därför inte ske.

Eskilstuna tingsrätt motsätter sig detta med motiveringen att det innebär att den som döms till den nya påföljden får avtjäna en längre tid i anstalt än den som döms till fängelse för lika allvarlig brottslighet. Säkerhetsförvaring är dock avsedd att vara en strängare påföljd än ett tidsbestämt fängelsestraff, något som bland annat uppnås genom att den som döms till säkerhetsförvaring måste avtjäna hela minimitiden i anstalt i stället för att frigives villkorligt vid en tidigare tidpunkt.

Av samma skäl bör den dömde inte heller frigives automatiskt så snart han eller hon har avtjänat minimitiden. När minimitiden har löpt ut bör den dömde som utgångspunkt fortsätta avtjäna påföljden på en kriminalvårdsanstalt. Regeringen föreslår däremot, i likhet med utredningen, att ett system med villkorad utslussning ska införas för att möjliggöra en återanpassning till ett liv i frihet.

Efter tillstånd av domstol bör Kriminalvården få besluta att en del av säkerhetsförvaringen avtjänas utanför anstalt under övervakning och kontroll. Genom villkorad utslussning ska det alltså vara möjligt att på ett noggrant och kontrollerat sätt förbereda den dömde för ett liv i frihet utan att kravet på samhällsskydd eftersätts. Regeringen återkommer till frågan om det närmare innehållet i den villkorade utslussningen i avsnitt 7.3.

Den dömde eller Kriminalvården bör kunna ansöka om tillstånd att inleda villkorad utslussning tidigast ett år före minimitidens utgång.

Eftersom eventuell häktningstid och viss annan tid som den dömda varit frihetsberövad ska avräknas mot minimitiden och ramtiden (se avsnitt 7.1) kan en sådan ansökan aktualiseras relativt snart i de fall minimitiden inte är så lång. Till skillnad från utredningen, anser regeringen att bestämmelserna om vem som kan ansöka om tillstånd till villkorad utslussning bör framgå av 33 kap. brottsbalken.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att Kriminalvårdens beslut att ansöka om tillstånd till villkorad utslussning inte bör få överklagas. Av 38 kap. 13 § brottsbalken framgår att Kriminalvårdens beslut enligt balken inte kan överklagas annat än i de fall det är särskilt föreskrivet. Eftersom regeringen föreslår att bestämmelserna om vem som kan ansöka om tillstånd till villkorad utslussning bör placeras i brottsbalken finns det därmed inget behov av att, som utredningen föreslår, införa en uttrycklig bestämmelse om att Kriminalvårdens beslut att ansöka om tillstånd till villkorad utslussning inte får överklagas.

För att påföljden inte ska urholkas bör de faktiska utslussningsåtgärderna inte få påbörjas före minimitidens utgång. Som *Åklagarmyndigheten* påpekar, innebär det följaktligen att frihetsberövandet som utgångspunkt blir längre än den beslutade minimitiden, vilket också är avsikten. När tillstånd till villkorad utslussning har beslutats kommer det dock att vara möjligt att redan vid minimitidens utgång successivt och kontrollerat slussa ut den dömda i samhället. Redan innan den villkorade utslussningen påbörjas, bör verkställigheten av säkerhetsförvaringen också många gånger kunna ske i mer öppna former som ett led i progressionen mot frigivning. I avsnitt 7.1 föreslås att placering ska ske utifrån reglerna i fängelselagen. Vid gynnsam utveckling bör den intagne därmed kunna placeras i anstalt med lägre säkerhetsklass innan villkorad utslussning påbörjas. Det bör därtill påpekas att permission inte föreslås utgöra en del av den villkorade utslussningen, och kan alltså beviljas före minimitidens utgång (se avsnitt 7.2).

Det är både rimligt och ändamålsenligt att de som dömts till säkerhetsförvaring ges en rätt till kontinuerlig omprövning av frihetsberövandet. En sådan ordning bidrar till att säkerställa att frihetsberövandet inte pågår under längre tid än nödvändigt för att tillgodose intresset av samhällsskydd och för att tillgodose de krav som gäller för tidsbestämda påföljder enligt Europakonventionen (se avsnitt 4.2.3). Regeringen instämmer i utredningens förslag att den dömda bör kunna ansöka på nytt tidigast ett år efter att beslutet fått laga kraft vid avslag av en ansökan gjord av honom eller henne om tillstånd till villkorad utslussning. Om ansökan görs tidigare än så bör den avvisas. Det kan noteras att samma intervall gäller också för ansökan om omvandling av livstidsstraff och har delvis motiverats med uttalanden från Europadomstolen (prop. 2005/06:35 s. 35 och 36). Kriminalvården bör dock kunna ansöka om tillstånd till villkorad utslussning på nytt utan någon frist, oavsett vem som initierat den tidigare ansökan. Till skillnad från utredningen anser regeringen att bestämmelser om när i tiden en ansökan om villkorad utslussning ska få göras, även i fråga när det gäller en ny ansökan efter ett tidigare avslag, bör placeras i 38 kap. brottsbalken.

Tiden för den villkorade utslussningen bör motsvara den återstående tiden fram till ramtidens slut. I avsnitt 5.4.3 föreslås dock att ramtiden i vissa fall ska kunna förlängas, bland annat om det behövs för att villkorad

utslussning ska kunna pågå under tillräckligt lång tid för att tillgodose behovet av samhällsskydd. Vid ramtidens utgång bör påföljden som utgångspunkt vara helt verkställd. Om det vid den tidpunkten pågår en prövning om förlängning föreslås dock i avsnitt 6.2 att domstolen ska ha möjlighet att besluta att verkställigheten ska fortsätta till dess att saken är slutligt avgjord. Till skillnad från utredningen, anser regeringen – som konstaterar att en motsvarande bestämmelse för fängelsestraff finns i 26 kap. 10 § brottsbalken – att en bestämmelse om när påföljden är helt verkställd bör tas in i 33 kap. brottsbalken. Om den dömde vid den tidpunkten är intagen i kriminalvårdsanstalt bör han eller hon friges genom beslut av Kriminalvården.

I sammanhanget bör det framhållas att en person som har dömts till säkerhetsförvaring kommer att vara frihetsberövad under en mycket lång tid och det kan därför förväntas att övergången till ett liv i frihet kommer att vara svår. Av den anledningen bör det som utgångspunkt inte komma i fråga att den dömde friges utan att ha varit föremål för några utslussningsåtgärder.

Kriterier som ska beaktas särskilt vid tillståndsprövningen

De kriterier som rätten ska beakta när den tar ställning till om tillstånd till villkorad utslussning ska beslutas bör av förutsebarhetsskäl komma till tydligt uttryck i lagtext. Som utredningen påpekar, bör en utgångspunkt vid utformningen av kriterierna vara att frihetsberövandet efter minimtiden är preventivt och motiveras utifrån återfallsrisken. Vid utformningen av kriterierna för tillstånd till villkorad utslussning bör ledning tas från vad som ska beaktas vid prövningen av omvandling av livstidsstraff (se 4 § omvandlingslagen).

Det är av stor vikt att tillstånd till villkorad utslussning endast beslutas om kravet på samhällsskydd kan upprätthållas. Liksom vid omvandlingsprövningen bör det därför särskilt beaktas om det finns en risk för att den dömde återfaller i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid. I avsnitt 6.1 föreslås att rätten som utgångspunkt ska hämta in en särskild riskutredning som underlag för bedömningen i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning samt att ett sådant tillstånd inte får beslutas utan att en särskild riskutredning har hämtats in. Avsikten är att domstolen utifrån tillgängligt underlag ska göra en självständig bedömning av om förutsättningarna för villkorad utslussning är uppfyllda.

Som utredningen framhåller, bör det uppmärksammas att villkorad utslussning endast innebär att tillstånd ges till att påbörja utslussning vilket innebär en väsentlig skillnad jämfört med prövningen av omvandling av livstids fängelse, som handlar om att någon ska friges vid en viss tidpunkt. I avsnitt 7.3.2 föreslås också att allvarlig misskötsamhet ska kunna leda till att tillståndet till villkorad utslussning upphävs. Som utredningen konstaterar bör därför en något högre återfallsrisk kunna accepteras jämfört med vad som gäller vid omvandling av livstids fängelse. Villkorad utslussning bör dock inte komma i fråga om det finns en hög risk för återfall i brott mot liv, hälsa, frihet eller frid. Samtidigt bör det beaktas att identifierade risker i vissa fall kan neutraliseras genom att Kriminalvården föreskriver om villkor för den som genomgår villkorad utslussning, vilket behandlas närmare i avsnitt 7.3.1. Det framstår bland annat mot den

bakgrunden inte som lämpligt att, som *Åklagarmyndigheten* efterfrågar, i lagtext specificera vilken risknivå som bör innebära att villkorad utslussning inte får ske.

Vid prövningen av återfallsrisken bör rätten se även till omständigheter som inträffat efter domen, det vill säga om det finns konkreta omständigheter som leder till en annan bedömning av återfallsrisken än vid tillfället för domen. Exempel på omständigheter som kan ha betydelse är utfallet av permissioner och andra vistelser utanför anstalt och om den dömde tagit ansvar för och deltagit i återfallsförebyggande åtgärder såsom behandling eller programverksamhet.

Utöver återfallsrisken bör såväl den tid som den dömde har avtjänat som brottslighetens karaktär beaktas. I detta hänseende bör domstolen utgå från det som framgår av domen avseende de brott som säkerhetsförvaringen kommit att omfatta. Även det som i den domen framkommer om tidigare brottslighet kan vara relevant för bedömningen och bör kunna beaktas.

I tillståndsprövningen bör det även beaktas om den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten och om han eller hon har medverkat till att genomföra åtgärder som syftar till att främja anpassningen i samhället. Som utredningen konstaterar, är det ett rimligt grundkrav att den dömde ska sköta sig och följa de regler som gäller för verkställigheten. Därutöver kan ett sådant krav ge incitament till skötsamhet och aktivt arbete under hela verkställigheten. På detta sätt ges den dömde möjlighet att själv påverka sin situation och arbeta mot en frigivning, vilket utgör en grundläggande utgångspunkt för utformningen av verkställigheten av säkerhetsförvaring (se avsnitt 7.1).

Som utredningen föreslår bör det anges i lagtexten att de omständigheter som nu har redogjorts för ska beaktas särskilt. Genom en sådan konstruktion ges rätten en möjlighet att utöver de angivna kriterierna beakta även andra relevanta omständigheter. I detta avseende bör det främst röra sig om sådana omständigheter som brukar beaktas inom ramen för nådeinstitutet (exempelvis svår sjukdom eller synnerligen starka tredjemansskäl).

Åklagarmyndigheten påpekar att det inte framgår av lagtexten hur kriterierna ska värderas eller bedömas. Regeringen anser, i likhet med utredningen, att kriterierna bör vägas mot varandra i en helhetsbedömning utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Av den anledningen framstår det inte som lämpligt eller ändamålsenligt att i lag närmare specificera vilken vikt som ska tillmätas de olika kriterierna. Av naturliga skäl bör utgångspunkten dock vara att risken för återfall i brott bör tillmätas stor betydelse. Samtidigt måste det kriteriet vägas mot de andra relevanta omständigheterna, exempelvis den tid som den dömde avtjänat. Ju längre tid den dömde avtjänat, desto tyngre bör tidskriteriet väga i förhållande till övriga kriterier. Det är dock viktigt att beakta att intresset av samhällsskydd ibland kommer vara så stort att det motiverar ett fortsatt frihetsberövande även om den dömde avtjänat lång tid i anstalt. I avsnitt 6.1 föreslås att domstolen ska hämta in en särskild utredning med utlåtande om återfallsrisken från Rättsmedicinalverket inför prövningen av tillstånd till villkorad utslussning. I avsnitt 6.2 föreslås att ett yttrande också ska hämtas in från Kriminalvården. Det kan emellertid även bli aktuellt för domstolen att hämta in ett yttrande från andra myndigheter,

exempelvis Migrationsverket om det finns ett förordnande om utvisning i brottmålsdomen.

5.4.3 Ramtiden ska få förlängas

Regeringens förslag

Ramtiden ska få förlängas med högst tre år vid varje tillfälle om det är absolut nödvändigt med ett fortsatt frihetsberövande för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Ramtiden ska också få förlängas med högst ett år vid varje tillfälle om det behövs för att den villkorade utslussningen ska kunna pågå under tillräckligt lång tid för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

En ansökan om förlängning av ramtiden prövas av rätten efter ansökan av åklagare. Om en sådan ansökan inte har gjorts senast sex månader innan ramtiden löper ut, upphör påföljden vid ramtidens utgång. Kriminalvården ska anmäla till åklagare om det finns skäl att ansöka om förlängning.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår att den totala tiden för påföljdens verkställighet ska få förlängas med högst tre år även i det fall det behövs för att möjliggöra villkorad utslussning under tillräckligt lång tid. Utredningen föreslår vidare att uttrycket ”oundgängligen påkallat” ska användas för att beskriva när ramtiden ska få förlängas för att tillgodose behovet av samhällsskydd. Utredningen föreslår slutligen att reglerna om förlängning av den nya påföljden ska placeras i den nya verkställighetslagen.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget. Av dem som yttrar sig särskilt framhåller *Brottsofferjouren* att rättssäkerheten tillgodoses genom att den totala tiden för påföljdens verkställighet endast kan förlängas i exceptionella fall och efter beslut av allmän domstol och *Hovrätten för Övre Norrland* lyfter fram att reglerna om maximitid och kontinuerliga omprövningar av risken utgör en garanti för rättssäkerhet och förutsebarhet.

Åklagarmyndigheten anser att det är för otydligt när den nya påföljden ska kunna förlängas och att kravet för förlängning är för högt ställt. Även *Kristianstads tingsrätt* påpekar att det bör övervägas om kravet för förlängning av påföljden är för högt ställt.

Skälen för regeringens förslag

Som framgår i avsnitt 5.4.1 ska domstolen fastställa en ramtid under vilken säkerhetsförvaringens verkställighet ska pågå. Det kommer dock ofrånkomligen förekomma att personer som dömts till säkerhetsförvaring fortfarande har en så hög risk för återfall i allvarlig brottslighet när ramtiden närmar sig sitt slut att han eller hon inte bör frigges. För att upprätt-

hålla samhällsskyddet är det nödvändigt att ramtiden i sådana situationer kan förlängas. Det kan också i vissa fall finnas ett behov av att förlänga ramtiden för att möjliggöra en ordnad utslussning (se mer om utslussningen i avsnitt 7.4).

Utredningen föreslår att påföljden ska få förlängas med upp till tre år åt gången om det framstår som oundgängligen påkallat med ett fortsatt frihetsberövande för att tillgodose behovet av samhällsskydd eller om det behövs för att villkorad utslussning ska kunna pågå under tillräckligt lång tid för att tillgodose behovet av samhällsskydd. *Åklagarmyndigheten* menar att oundgängligen påkallat är ett för högt ställt krav och framhåller att de olika risknivåer som föreslås av utredningen kan resultera i att en person bedöms ha för hög återfallsrisk för villkorad utslussning samtidigt som han eller hon inte bedöms ha så pass hög återfallsrisk att det är oundgängligen påkallat med en förlängning av den nya påföljden. Även *Kristianstad tingsrätt* framför liknande synpunkter.

Till att börja med delar regeringen utredningens uppfattning att det bör vara möjligt att förlänga ramtiden om det behövs för att den villkorade utslussningen ska kunna pågå under tillräckligt lång tid. Denna möjlighet är avsedd att användas när det finns förutsättningar för villkorad utslussning men det behövs längre tid för att kunna genomföra utslussningen på ett säkert sätt. I sådana situationer bör ramtiden endast få förlängas en kortare tid. Till skillnad från utredningen anser regeringen att möjligheten till förlängning på den grunden bör begränsas till högst ett år vid varje tillfälle.

När det gäller möjligheten att förlänga ramtiden på grund av den dömdes återfallsrisk delar regeringen utredningens bedömning att förlängningsmöjligheten bör tillämpas i undantagsfall och endast när behovet av samhällsskydd är så starkt att det tydligt motiverar ett fortsatt frihetsberövande. Samtidigt har regeringen förståelse för Åklagarmyndighetens och Kristianstads tingsrätts farhågor i det avseendet att den som alltjämt har för hög risk för återfall för att kunna påbörja utslussning inte bör friges från säkerhetsförvaringen. Den tidigare nämnda möjligheten till förlängning för att tillgodose en ordnad utslussning bör enligt regeringen inte användas i den situationen. Regeringen bedömer dock att en sådan situation bör omfattas av utredningens förslag, det vill säga att det bör anses vara oundgängligen påkallat att förlänga ramtiden om det inte har varit möjligt att påbörja utslussning på grund av den dömdes återfallsrisk. Enligt regeringen är utredningens förslag väl avvägt mellan intresset av att tillgodose samhällsskyddet och intresset av att inte frihetsberöva personer under längre tid än nödvändigt. Uttrycket "oundgängligen påkallat" är dock föråldrat och svårtillgängligt. Regeringen anser att uttrycket "absolut nödvändigt" bör användas i stället, vilket bedöms ha samma innebörd som oundgängligen påkallat. Ramtiden bör därför få förlängas om det är absolut nödvändigt för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Risken för återfall bör vara avgörande för bedömningen av om ramtiden ska förlängas för att tillgodose behovet av samhällsskydd. I den bedömningen bör hänsyn tas bland annat till om det föreläggat omfattande misskötsamhet under verkställighetstiden eller bristande deltagande i återfallsförebyggande åtgärder. Om återfallsrisken fortfarande är påtaglig kommer det således i många fall att vara absolut nödvändigt med ett fortsatt frihetsberövande och därmed bör förlängning beslutas.

Som utredningen föreslår, bör en ansökan om förlängning av ramtiden prövas av rätten efter talan av åklagare. Ansökan bör göras senast sex månader innan ramtiden löper ut. Om ansökan inte har gjorts inom rätt tid, bör säkerhetsförvaringen upphöra vid ramtidens utgång (se även avsnitt 5.4.2). Till skillnad från utredningen anser regeringen att detta bör framgå av 33 kap. brottsbalken. Det bör även föras in en bestämmelse i det kapitlet om att Kriminalvården ska anmäla till åklagare om det finns skäl att ansöka om förlängning. Det bör således vara Kriminalvården som ansvarar för att bevaka frågan om förlängning. Om Kriminalvården anser att det finns skäl att förlänga ramtiden bör åklagaren endast undantagsvis avstå ifrån att ansöka om förlängning. I avsnitt 6.2 föreslås att rätten får besluta att säkerhetsförvaringen ska fortgå till dess att saken är slutligt avgjord om ansökan om förlängning har gjorts i rätt tid.

6 Processuella frågor

6.1 Särskild riskutredning

Regeringens förslag

Innan påföljden bestäms till säkerhetsförvaring ska rätten, om det inte är uppenbart obehövligt, hämta in en särskild utredning med utlåtande om risken för att den tilltalade begår nya brott av allvarligt slag mot annans liv, hälsa, frihet eller frid (särskild riskutredning).

Beslut om att hämta in en särskild riskutredning ska bara få meddelas om övertygande bevisning har presenterats om att den tilltalade har begått brott som kan leda till att påföljden bestäms till säkerhetsförvaring.

Rätten ska hämta in en särskild riskutredning i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och i ärenden om förlängning av ramtiden om det inte är uppenbart obehövligt.

En ansökan om tillstånd till villkorad utslussning får inte bifallas utan att ett utlåtande om risk hämtats in. Detsamma ska gälla en ansökan om förlängning av ramtiden på den grunden att ett fortsatt frihetsberövande är absolut nödvändigt för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Det ska införas en bestämmelse i den nya verkställighetslagen om att Rättsmedicinalverket ska ansvara för att genomföra särskilda riskutredningar. Närmare bestämmelser om hur den särskilda riskutredningen ska genomföras ska införas i den nya verkställighetslagen.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens, men har en annan lagteknisk utformning. Utredningen föreslår att rätten ska ha möjlighet att hämta in en särskild riskutredning innan den nya påföljden döms ut, men bedömer att det inte bör ställas upp något krav på inhämtande. Utredningen föreslår att reglerna om rättens inhämtande av en särskild riskutredning ska placeras i den nya verkställighetslagen.

Utredningen föreslår också att en ansökan om förlängning, oavsett på vilken grund en förlängning begärs, inte får beviljas utan att ett utlåtande om risk hämtas in. Utredningen föreslår inte att Rättsmedicinalverkets ansvar för genomförandet av särskilda riskutredningar regleras i lag.

Remissinstanserna

Remissutfallet är blandat. Flera remissinstanser har synpunkter som rörinhämtandet av en särskild riskutredning inför domstillfället. *Stockholms tingsrätt* och *Göta hovrätt* anser att det bör vara obligatoriskt för rätten att hämta in en särskild riskutredning innan den nya påföljden döms ut. *Åklagarmyndigheten* och *Göteborgs universitet (CELAM)* instämmer däremot i utredningens förslag att rätten ska ha möjlighet att hämta in en särskild riskutredning vid domstillfället. *Svea hovrätt* framför att det framstår som oklart vilket innehåll en sådan utredning ska ha och vad Rättsmedicinalverket ska uttala sig om i det skedet. Hovrätten pekar på svårigheterna med att bedöma återfallsrisken när den tilltalade är ostraffad sedan tidigare. Även *Uppsala universitet* ifrågasätter vilket underlag Rättsmedicinalverkets uttalande vid domstillfället ska grundas på.

Norrköpings tingsrätt framhåller att den initiala riskbedömningen kan förutsättas bli svår att göra och att rätten sannolikt alltid kommer att hämta in en särskild riskutredning i de fall den nya påföljden är aktuell. Tingsrätten anser vidare att det finns skäl att anta att Rättsmedicinalverkets utlåtande skulle få samma tyngd som det har vid övervägande av rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Rättsmedicinalverket anser att det är oklart vilka grupper av individer som kan tänkas bli aktuella för en särskild riskutredning. Rättsutvecklingen behöver följas noga eftersom det kan påverka frågor om säkerhet, behovet av ytterligare reglering och förutsättningarna för att genomföra uppdraget. Rättsmedicinalverket instämmer i förslaget att myndigheten ska anförtros ansvaret att avgöra hur riskutredningarna ska genomföras och hur slutsatserna i sådana utredningar ska utformas. Rättsmedicinalverket framhåller att det är av stor vikt att en rättspsykiatrisk undersökning har genomförts innan en särskild riskutredning hämtas in och anser att det bör övervägas om det bör införas en författningsreglering som klargör att en särskild riskutredning och en rättspsykiatrisk undersökning inte kan hämtas in vid samma tillfälle. Om sådana utredningar ändå ska kunna hämtas in parallellt, kan en alternativ lösning vara att rätten ska kunna bevilja anstånd om Rättsmedicinalverket bedömer att utfallet av en rättspsykiatrisk undersökning bör inväntas innan ett utlåtande avseende en särskild riskutredning avges. Rättsmedicinalverket påtalar vidare att det råder osäkerhet kring de närmare formerna för hur en särskild riskutredning ska genomföras och utformas och om hur lång tid som behövs för att genomföra en sådan utredning. Myndigheten anser att det bör införas en reglering som tydliggör att eventuella utredningssamtal som huvudregel ska ske på en rättspsykiatrisk undersökningsenhet inom Rättsmedicinalverket. Det finns också behov av att se över regleringen om Rättsmedicinalverkets tvångsbefogenheter.

Göteborgs tingsrätt anser att det framstår som en rimlig ordning att innehållet i de särskilda riskutredningarna till stor del lämnas till

Rättsmedicinalverket att utforma, men påtalar att det förhållandet innebär att det är svårt att uttala sig om eventuella utmaningar för domstolarna kopplade till riskbedömningarna.

Göteborgs universitet (CELAM) påpekar att Rättsmedicinalverket måste få tid och resurser för att genomföra en kunskapsförstärkning gällande bedömning av återfallsförövare utan psykisk störning och andra förberedande åtgärder innan reformen genomförs. Universitetet påpekar också att utredningen tycks ha underskattat mängden riskutredningar som Rättsmedicinalverket skulle bli ombudade att utföra.

Kammarrätten i Sundsvall ifrågasätter om det är tillräckligt att föreskrifter som anger att yttrande över utredningen får hämtas in från Socialstyrelsen meddelas i förordning.

Skälen för regeringens förslag

Rätten ska hämta in en särskild riskutredning med utlåtande om återfallsrisken

För att ett renodlat preventivt frihetsberövande ska vara förenligt med Europakonventionen talar mycket för att det krävs att en oberoende professionell bedömning visar att den dömda utgör en fara för samhället. Det är därför viktigt att rätten har ett gediget beslutsunderlag när återfallsrisken bedöms.

Rätten har att ta ställning till risken för återfall i brott dels i samband med att den överväger om påföljden ska bestämmas till säkerhetsförvaring, dels vid bedömningen i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden. Med hänsyn till de svårigheter som är förknippade med riskbedömningar bör rätten ha tillgång till ett underlag för bedömningen i form av en särskild riskutredning i samtliga dessa situationer, även om den slutliga riskbedömningen ligger på rätten. Som utredningen föreslår, bör den särskilda riskutredningen innehålla ett utlåtande om risken för att den tilltalade eller dömda begår nya brott av allvarligt slag mot annans liv, hälsa, frihet eller frid.

Utredningen föreslår att rätten ska ha en möjlighet att hämta in en riskutredning innan den dömer ut den nya påföljden, men bedömer att det inte bör ställas upp något krav på inhämtande. Utredningen påpekar att påföljdsvalet är en rättslig bedömning som rätten måste ta ansvar för och som inte kan överlåtas på någon annan expertis. *Stockholms tingsrätt* och *Göta hovrätt* anser tvärtom att det bör vara obligatoriskt för rätten att hämta in en särskild riskutredning innan den nya påföljden döms ut. Regeringen har förståelse för den synpunkten. Att påföljden bestäms till säkerhetsförvaring är synnerligen ingripande för den enskilde. Av rättssäkerhetsskäl bör rätten därför vid domstillfället ha tillgång till ett så gediget beslutsunderlag som möjligt. Till skillnad från utredningen anser regeringen att rätten som utgångspunkt ska hämta in en särskild riskutredning innan påföljden bestäms till säkerhetsförvaring, om det inte är uppenbart obehövligt. Möjligheten att avstå ifrån att hämta in en särskild riskutredning innan dom meddelas bör tillämpas mycket restriktivt. Som exempel på när det kan framstå som uppenbart obehövligt att hämta in en sådan utredning kan nämnas att den tilltalade tidigare avtjänat en säkerhetsförvaring och kort efter att verkställigheten avslutats återfallit i

sådan allvarlig brottslighet som kan ligga till grund för en ny säkerhetsförvaring.

Att rätten som utgångspunkt ska hämta in en särskild riskutredning innebär inte att ansvaret för påföljdsvalet överläts på någon annan aktör. Som utredningen påpekar är valet av påföljd en rättslig bedömning. Rätten ansvarar alltså för att utifrån befintligt underlag avgöra om de kriterier som ställs upp i lagen är uppfyllda.

Ett beslut om att hämta in en särskild riskutredning bör förutsätta att övertygande bevisning har presenterats om att den tilltalade begått brott som kan leda till att säkerhetsförvaring väljs som påföljd. Till skillnad från vad som gäller för beslut om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål, bör endast det förhållandet att den tilltalade erkänt gärningen inte vara tillräckligt (jfr 2 § lagen [1991:1137] om rättspsykiatrisk undersökning).

Det bör även införas en bestämmelse om att rätten ska hämta in en särskild riskutredning i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och i ärenden om förlängning av ramtiden om det inte är uppenbart obehövligt. Utredningen föreslår att varken en ansökan om tillstånd till villkorad utslussning eller förlängning av den nya påföljden bör få bifallas utan att en särskild riskutredning har hämtats in. Regeringen instämmer i utredningens förslag i fråga om tillstånd till villkorad utslussning. Det bör alltså vara obligatoriskt att hämta in en riskutredning innan tillstånd till villkorad utslussning beviljas. I vissa fall kan det dock vara uppenbart att det inte finns förutsättning för att bevilja villkorad utslussning, till exempel då den dömda tidigare fått avslag på en ansökan om villkorad utslussning och ansöker på nytt utan att omständigheterna har förändrats i något relevant hänseende. I sådana fall bör rätten kunna avstå ifrån att hämta in en särskild riskutredning. När det gäller förlängning av ramtiden föreslås i avsnitt 5.4.3 att det ska vara möjligt att besluta om förlängning i två situationer, dels i de fall ett fortsatt frihetsberövande är absolut nödvändigt för att tillgodose behovet av samhällsskydd, dels om det behövs för att den villkorade utslussningen ska kunna pågå under tillräckligt lång tid för att tillgodose behovet av samhällsskydd. I det förstnämnda fallet, det vill säga då grunden för förlängningen är hänförlig till den dömdes återfallsrisk, bör ett beslut om förlängning inte få meddelas utan att en särskild riskutredning hämtats in. Regeringen instämmer alltså i utredningens förslag i den delen. När det gäller den andra situationen kan frågan om förlängning exempelvis aktualiseras om utslussning har påbörjats men det behövs mer tid för att den ska kunna genomföras på ett lämpligt sätt eller då tillstånd till villkorad utslussning har beslutats men utslussningsåtgärder ännu inte hunnit påbörjats. I de situationerna bör rätten kunna besluta om förlängning utan att en särskild riskutredning har hämtats in. Eftersom en riskutredning alltid kommer att hämtas in innan ett beslut om tillstånd till villkorad utslussning beviljas bör det många gånger vara uppenbart obehövligt att en ny riskutredning hämtas in när prövningen avser en kortare tids förlängning i syfte att den villkorade utslussningen ska kunna ske under tillräckligt lång tid. Rättens behov av utredning i sådana ärenden torde många gånger tillgodoses genom att den hämtar in ett yttrande från Kriminalvården (se avsnitt 6.2).

Regeringen instämmer i utredningens förslag att det bör införas ett skyndsamhetskrav i lagtexten som innebär att en särskild riskutredning ska utföras med största möjliga skyndsamhet. Det kan noteras att det

beträffande rättspsykiatriska undersökningar föreskrivs ett motsvarande skyndsamhetskrav i 6 § lagen om rättspsykiatrisk undersökning. Vidare bör det föreskrivas att en utredning med riskutlåtande samt de omständigheter som bedömningen grundas på ska ges in till rätten omedelbart när utredningsarbetet har avslutats. När den tilltalade är häktad, ska utredningen ges in inom fyra veckor och annars inom sex veckor från det att beslutet om riskutredning kom in till den ansvariga myndigheten. Regeringen instämmer även i utredningens förslag om att rätten ska få bevilja anstånd om det finns synnerliga skäl.

De närmare formerna för genomförandet av särskilda riskutredningar bör regleras i den nya verkställighetslagen. Till skillnad från utredningen anser dock regeringen att domstolens inhämtande av en särskild riskutredning och förutsättningarna för att en sådan utredning ska få hämtas in, bör regleras i 33 kap. brottsbalken.

Relationen mellan rättspsykiatrisk undersökning och särskild riskutredning

En särskild fråga är i vilken utsträckning rätten inför påföljdsvalet bör ha möjlighet att hämta in såväl en rättspsykiatrisk undersökning enligt lagen om rättspsykiatrisk undersökning som en särskild riskutredning enligt 33 kap. brottsbalken. Som utredningen och *Rättsmedicinalverket* påpekar finns det flera skäl mot att hämta in en särskild riskutredning parallellt med en rättspsykiatrisk undersökning. För det första kan slutsatserna av den rättspsykiatriska undersökningen leda till att det överhuvudtaget inte är aktuellt med ett fängelsestraff eller säkerhetsförvaring, till exempel om den misstänkte enligt bedömningen till följd av en allvarlig psykisk störning saknade förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Parallella utredningsuppdrag kan därmed innebära en risk för att integritetskänsliga utredningsåtgärder vidtas i onödan. För det andra kan det, som *Rättsmedicinalverket* framhållit i sina kontakter med utredningen, inte uteslutas att det kan uppstå intressekonflikter mellan rättspsykiatriska undersökningsmoment och rena riskutredande inslag, samt att sådana konflikter riskerar att inverka negativt på respektive utrednings bedrivande. Slutligen är det ur ett riskutredningsperspektiv viktigt att veta huruvida den misstänkte lider av en allvarlig psykisk störning eller inte. Inför bedömningen av risk inom ramen för en särskild riskutredning behöver därför riskutredarna ta del av resultatet av den rättspsykiatriska bedömningen, om en sådan har hämtats in. I detta avseende har utredningen som exempel lyft att det föreligger en allvarlig psykisk störning som ett led i en säkerställd kronisk sjukdom. I sådana fall kan det sannolikt vara en risksänkande faktor att personen upprätthåller kontakten med psykiatrisk vård samt tar läkemedel. Om riskutredaren inte har kännedom om detta kan det leda till att sådana riskreducerande åtgärder inte kan anges i riskutredningen, vilket riskerar att drabba den som är föremål för utredningen negativt.

Sammantaget bör det inte förekomma att rättspsykiatrisk undersökning och särskild riskutredning förordnas vid samma tillfälle. Regeringen anser dock inte att det finns behov av att reglera detta förhållande i lag.

Eftersom rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska väljas som påföljd före säkerhetsförvaring (se avsnitt 5.2) bör domstolen i

första hand besluta om en rättspsykiatrisk undersökning, om förutsättningarna för att hämta in en sådan utredning är uppfyllda. När utlåtandet från den rättspsykiatriska undersökningen har kommit in får rätten, beroende på resultatet, bedöma om det finns behov av att hämta in en särskild riskutredning. Rätten bör dock noga överväga om det behövs ytterligare utredning. Om det utifrån bedömningarna i den rättspsykiatriska undersökningen, eventuellt tillsammans med tidigare brottslighet, är uppenbart att det finns en påtaglig risk för återfall i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid kan det många gånger vara uppenbart obehövt att hämta in ytterligare utredning.

Det bör understrykas att avsikten inte är att den föreslagna ordningen ska leda till att fler rättspsykiatriska undersökningar hämtas in. Behovet av en rättspsykiatrisk undersökning ska även framöver ske utifrån gällande reglering i detta avseende.

Rättsmedicinalverket ska ansvara för den särskilda riskutredningen

Rättsmedicinalverket ansvarar för utredningar om risk för återfall i brott enligt omvandlingslagen och inför beslut om särskild utskrivningsprövning. Myndigheten har således god erfarenhet av bedömningar av återfallsrisk och de metoder som används är vetenskapligt utprovade. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att Rättsmedicinalverket bör anförtrös ansvaret att göra de bedömningar av risk för återfall i brott som ska utgöra underlag för om säkerhetsförvaring ska dömas ut, liksom då ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden avgörs. Till skillnad från utredningen anser regeringen att Rättsmedicinalverkets ansvar för genomförandet av särskilda riskutredningar bör framgå av den nya verkställighetslagen.

Bedömningen av återfallsrisk kommer sannolikt i stor utsträckning att kunna utföras på samma sätt som när det gäller omvandling av fängelse på livstid. Det bör dock framhållas att de olika påföljderna fängelse på livstid och säkerhetsförvaring delvis är motiverade utifrån olika utgångspunkter som kan vara av betydelse för bedömningen av återfallsrisken. Som bland annat *Göteborgs universitet (CELAM)* påpekar, krävs förberedande åtgärder för att Rättsmedicinalverket ska kunna hantera dessa nya ärenden. Den 22 maj 2025 beslutade regeringen om ett uppdrag till Rättsmedicinalverket att förbereda verksamheten för de åtgärder som kan komma att krävas med hänsyn till regeringens avsikt att införa en ny tidsobestämd påföljd (dnr. Ju2025/01198). I uppdraget ingår bland annat att ta fram ett kunskapsunderlag gällande den typ av gärningspersoner som kan komma att bli föremål för de nya riskbedömningarna.

Svea hovrätt och *Uppsala universitet* efterlyser klarhet i vilket innehåll en utredning ska ha och vilket underlag Rättsmedicinalverkets uttalande vid domstillfället ska grundas på. I detta avseende anser regeringen att reglerna om särskilda riskutredningar bör utformas på liknande sätt som enligt omvandlingslagen och tas in i den nya verkställighetslagen. Av utlåtandet från Rättsmedicinalverket bör framgå vilka riskfaktorerna är och vilka omständigheter som talar för respektive mot att den misstänkte kommer att återfalla i brott. Att föreslå riskreducerande åtgärder utgör en viktig del av riskbedömningen. Information i en sådan utredning kan ha betydelse för och utgöra stöd i den dömdes rehabilitering.

Det framstår inte som ändamålsenligt att närmare reglera innehållet i en särskild riskutredning i lag. På samma sätt som när det gäller riskutredningar i ärenden om omvandling av livstidsstraff, bör det i stället överlåtas till Rättsmedicinalverket att avgöra hur utlåtandet som myndigheten ska lämna efter genomförd utredning närmare ska utformas. Myndigheten bör beakta rådande kunskapsläge och att syftet med utlåtandet är att ge domstolen ett så bra underlag som möjligt inför bedömning av återfallsrisken. Det bör därför inte uppställas något krav på att Rättsmedicinalverket ska ange hur stor risken för återfall är eller på vilket sätt slutsatserna ska uttryckas.

Vid domstillfället kommer, som Svea hovrätt påpekar, bedömningsunderlaget att kunna skilja sig åt jämfört med det underlag som finns vid en riskutredning i samband med prövningen av omvandling av ett livstidsstraff. Vid en omvandlingsprövning finns det alltid ett långvarigt fängelsestraff att utvärdera, medan det i det så kallade flerbrottsfallet inte är säkert att den som är aktuell för säkerhetsförvaring tidigare varit föremål för straffrättsliga reaktioner. Även om det givetvis är så att utfallet av tidigare straffverkställigheter kan utgöra ett viktigt bedömningsunderlag vid riskbedömningen, är det inte avgörande för möjligheten att utföra en sådan bedömning. I detta hänseende konstaterar regeringen att samma situation kan föreligga även för den som är aktuell för rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning, där Rättsmedicinalverket också har i uppgift att uttala sig om återfallsrisken vid domstillfället, eftersom överlämnande till sådan vård inte förutsätter att den tilltalade tidigare dömts för brott. I avsnitt 11 föreslås sekretessbrytande regler som möjliggör att vissa myndigheter, exempelvis Försäkringskassan, Kriminalvården och Migrationsverket, kan lämna över uppgifter till Rättsmedicinalverket. Möjligheten att hämta in uppgifter från andra myndigheter kan utgöra en viktig aspekt för att den särskilda riskutredningen ska kunna genomföras utifrån relevant information.

Det kan i detta sammanhang nämnas att utredningen föreslår att det i förordning ska införas en möjlighet för domstolen att kunna hämta in Socialstyrelsens yttrande över utredningen, i likhet med vad som gäller när Rättsmedicinalverket genomför en rättspsykiatrisk undersökning samt vid omvandling av fängelse på livstid (se 12 § lagen om rättspsykiatrisk undersökning och 7 § förordningen om omvandling av fängelse på livstid). *Kammarrätten i Sundsvall* ifrågasätter om det är tillräckligt att sådana föreskrifter lämnas i förordning. Regeringen bedömer att föreskrifter avseende förutsättningarna för inhämtande av Socialstyrelsens yttrande över en särskild riskutredning faller inom den så kallade restkompetensen enligt 8 kap. 7 § regeringsformen och att det därför saknas skäl att reglera frågan i lag.

Den särskilda riskutredningen i praktiken

I likhet med utredningen, anser regeringen att det inte bör regleras i lag var den särskilda riskutredningen ska genomföras. Inte heller bör det införas ett uttryckligt krav på personlig inställelse för den som ska genomgå en särskild riskutredning. I stället bör Rättsmedicinalverket ansvara för att avgöra på vilken plats utredningen ska genomföras. Detsamma bör gälla huruvida den tilltalade eller dömde ska inställa sig personligen för

utredningssamtal, eller om det är tillräckligt att deltagande i sådana samtal sker i andra former, exempelvis via videokonferens. I speciella fall bör Rättsmedicinalverket även kunna avge ett utlåtande på grundval av det skriftliga materialet i ärendet, om Rättsmedicinalverket bedömer det lämpligt. Utgångspunkten bör dock vara att utredningssamtal ska hållas med den tilltalade eller dömde och att denne ska inställa sig personligen.

Om den tilltalade är häktad, vilket han eller hon regelmässigt kommer att vara, bör Kriminalvården i likhet med den ordning som utformats med anledning av 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m., inställa den dömde för eventuellt utredningssamtal hos Rättsmedicinalverket enligt vad myndigheterna kommer överens om. Någon särskild reglering om detta behövs inte.

För en tilltalad som inte är häktad eller frihetsberövad på annat sätt bör det föreskrivas en skyldighet att inställa sig för utredning på tid och plats som Rättsmedicinalverket bestämmer. Utredningen bör, såvitt möjligt, genomföras så att den tilltalade inte hindras i sin förvärvsverksamhet eller utsätts för någon annan olägenhet. Det bör också införas en bestämmelse som ger Rättsmedicinalverket en möjlighet att begära handräckning hos Polismyndigheten för inställelse av den tilltalade till riskutredningen. Det kan noteras att utredningen anger att Polismyndigheten ska kunna lämna biträde för att inställa den misstänkte till riskutredningen. Eftersom en särskild riskutredning vid domstillfället endast kan aktualiseras för den som är tilltalad, bör det förhållandet återspeglas i lagtexten.

Som utredningen föreslår, bör ett urin-, utandnings-, saliv-, svett-, blod- eller hårprov få tas på en person som genomgår en riskutredning om det behövs för att kunna bedöma personens psykiska eller kroppsliga tillstånd.

Rättsmedicinalverket anser att det finns behov av att se över regleringen om Rättsmedicinalverkets tvångsbefogenheter i samband med genomförandet av särskilda riskutredningar. Det kan konstateras att Rättsmedicinalverket har vissa befogenheter att utföra särskilda kontroll- och tvångsåtgärder i fråga om den som tas in på en undersökningsenhet för att genomgå en rättspsykiatrisk undersökning (se 5 a § lagen om rättspsykiatrisk undersökning). Att införa motsvarande befogenheter för Rättsmedicinalverket i samband med genomförandet av särskilda riskutredningar är dock inte möjligt inom ramen för detta lagstiftningsärende då det saknas beredningsunderlag för att göra sådana överväganden.

6.2 Domstolsprövningen vid tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden

Regeringens förslag

Ansökan om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden ska prövas av allmän domstol. Ansökan ska vara skriftlig och tas upp av den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömde är inskriven är belägen.

Frågor om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden ska handläggas skyndsamt. Åklagaren ska vara den dömdes motpart.

Om ansökan om förlängning av ramtiden har gjorts i rätt tid, ska rätten få besluta att verkställigheten av säkerhetsförvaringen ska fortsätta till dess att saken är slutligt avgjord.

Ett offentligt biträde ska förordnas för den dömde om det inte är uppenbart att ett behov av sådant saknas.

Om det inte är uppenbart obehövt ska rätten inför prövningen hämta in ett yttrande från Kriminalvården.

Om den dömde begär att bli hörd muntligen, ska han eller hon ges tillfälle till det om det inte är uppenbart obehövt. Tingsrätten ska ge parterna tillfälle att yttra sig över det som tillförts ärendet genom någon annan. Rättens avgörande ska ske genom beslut. I övrigt ska det som föreskrivs om brottmål i rättegångsbalken gälla.

När tingsrätten avgör en fråga om förlängning av ramtiden eller om tillstånd till villkorad utslussning ska den bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens, men har en annan lagteknisk utformning. Utredningen föreslår att ansökan om tillstånd till villkorad utslussning eller om förlängning av den nya påföljden ska tas upp antingen av den tingsrätt som dömt ut den nya påföljden eller av den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt som den dömde är inskriven i är belägen. Utredningen föreslår att den dömde ska ha rätt till offentligt biträde om det inte måste antas att ett behov av sådant saknas. Utredningens förslag om att parterna ska ges tillfälle att yttra sig över det som tillförts ärendet genom någon annan är inte begränsat till handläggningen i tingsrätten. Utredningen föreslår att bestämmelser om domstolsprövningen vid förlängning och tillstånd till villkorad utslussning ska placeras i den nya verkställighetslagen.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser, däribland *Domstolsverket*, *Åklagarmyndigheten*, *Göta hovrätt*, *Göteborgs tingsrätt*, *Kalmar tingsrätt* och *Norrköpings tingsrätt* anser att prövningar om förlängning av den nya påföljden och tillstånd till villkorad utslussning bör koncentreras till en eller ett fåtal tingsrätter. Domstolsverket anser att Örebro tingsrätt bör komma i fråga som första instans eftersom den tingsrätten är särskilt forum för prövningar rörande omvandling av livstidsstraff, vilka också innefattar bedömningar om risk för återfall i brott. Domstolsverket framhåller att det därmed redan finns upparbetade kunskaper och erfarenheter som kan vara värdefulla vid de bedömningar av återfallsrisk som kommer att aktualiseras avseende den nya påföljden.

Göta hovrätt anser i andra hand att forumregeln bör förtydligas så att ansökningarna provas antingen vid den domstol där påföljden dömdes ut eller där den dömde är intagen. Det bör dock inte vara fråga om alternativa forum. Norrköpings tingsrätt anser inte att det finns några praktiska fördelar med utredningens förslag om alternativa forum och framhåller att frågan om sammanträde aktualiseras först när ansökan redan tagits upp. Något stöd för att i det läget lämna över ärendet till det alternativa forumet,

det vill säga den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt som den dömde är inskriven i är belägen, torde då inte finnas.

Solna tingsrätt anser att frågor om tillstånd till villkorad utslussning ska prövas av allmän förvaltningsdomstol eftersom det avser en ren verkställighetsfråga. Göteborgs tingsrätt anser att vinsterna av möjligheten att göra undantag från rätten till offentligt biträde är begränsade i förhållande till rättssäkerhetsriskerna och framhåller att möjligheten att ansöka om tillstånd till villkorad utslussning föreslås få ske tidigast då ett år av minimitiden återstår och därefter endast en gång årligen. Av samma skäl anser tingsrätten att det kan övervägas om det finns behov av att göra undantag för rätten till muntlig förhandling i den aktuella typen av ärenden.

Skälen för regeringens förslag

Behörig domstol

I avsnitt 5.4.3 föreslås att ramtiden ska kunna förlängas om det är absolut nödvändigt med ett fortsatt frihetsberövande för att tillgodose behovet av samhällsskydd eller om det behövs för att den villkorade utslussningen ska pågå under tillräckligt lång tid. En förlängning av påföljden är en mycket ingripande åtgärd för den enskilde. Utredningen föreslår att prövningen ska ske i allmän domstol bland annat eftersom det är allmän domstol som prövar frågor om omvandling av fängelse på livstid. Det framhålls också som en fördel att en prövning i allmän domstol medför att det blir en tydlig tvåpartsprocess där åklagaren bevakar samhällsskyddsintresset liksom brottsofferaspekter på liknande sätt som i dag sker vid omvandling av livstidsstraff. Regeringen instämmer i utredningens förslag i den här delen.

Frågan är vad som ska gälla i detta avseende beträffande prövningen av tillstånd till villkorad utslussning. Som *Solna tingsrätt* påpekar, utgör frågan om tillstånd till villkorad utslussning i det närmaste en ren verkställighetsfråga, vilket i någon mån talar för att prövningen bör förläggas till allmän förvaltningsdomstol. De skäl som anförts i föregående stycke till grund för att prövningen av förlängning av ramtiden ska ske i allmän domstol gör sig emellertid gällande även i fråga om tillstånd till villkorad utslussning. Därtill kan den situationen uppstå att den dömde ansöker om tillstånd till villkorad utslussning samtidigt som åklagaren ansöker om förlängning av ramtiden. Det framstår som mest ändamålsenligt att en och samma domstol hanterar båda frågorna. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att allmän domstol ska pröva även frågor om tillstånd till villkorad utslussning.

Utredningen föreslår att prövningen av frågor om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden bör tas upp av den tingsrätt som dömt ut påföljden eller av den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt som den dömde är inskriven i är belägen. Flera remissinstanser, däribland *Domstolsverket*, *Göta hovrätt* och *Åklagarmyndigheten* anser att prövningen av frågor om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden bör koncentreras till en eller ett fåtal domstolar i likhet med vad som gäller för prövningen av ärenden om omvandling av livstids fängelse, som hanteras av Örebro tingsrätt (se 6 § omvandlingslagen). Regeringen har viss förståelse för den synpunkten. Ordningen enligt omvandlingslagen motiveras främst med att det är fråga om ett relativt litet

antal ärenden årligen och att handläggningen bör koncentreras till en domstol för att åstadkomma en enhetlig rättstillämpning (se prop. 2005/06:35 s. 27). Prövningen av frågor om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden kommer emellertid främst att ta sikte på att bedöma den dömdes återfallsrisk, det vill säga samma typ av prövning som ska göras när rätten bestämmer påföljden till säkerhetsförvaring (se avsnitt 5.2). Detta utgör en betydelsefull skillnad jämfört med prövningen i omvandlingsärenden, som på ett mer avgörande sätt skiljer sig från den prövning som görs när rätten bestämmer påföljden till livstids fängelse. De fördelar som kan nås genom att koncentrera prövningen till en eller ett fåtal domstolar gör sig därmed inte gällande på samma sätt när det gäller ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden som vid omvandlingsärenden. Sammantaget anser regeringen inte att det finns tillräckliga skäl för att utse en eller ett fåtal domstolar som ska hantera frågor om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden.

Slutligen är frågan om det, som utredningen föreslår, bör införas en alternativ forumregel som innebär att ansökan antingen ska tas upp av den tingsrätt som dömt ut säkerhetsförvaringen eller av den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömda är inskriven är belägen. Utredningen anger att det alternativa forumet främst bör användas för att undvika långa transporter till eventuella sammanträden. Regeringen instämmer i att det finns praktiska fördelar med att prövningen äger rum i den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt där dömda är inskriven är belägen. Som *Norrköpings tingsrätt* påpekar aktualiseras dock frågan om sammanträde först när ansökan om tillstånd till villkorad utslussning eller om förlängning av ramtiden anhängiggjorts. Något stöd för att i det läget överlämna ärendet till det alternativa forumet torde inte finnas. Till skillnad från utredningen anser regeringen att det inte bör införas en lösning med alternativa forum. Behörig tingsrätt bör vara den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömda är inskriven är belägen.

Närmare om handläggningen

Som utredningen föreslår bör ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden handläggas på liknande sätt som gäller för andra ärenden som handläggs enligt rättegångsbalken men inte utgör mål i den mening som avses där. Denna ordning gäller också vid omvandling av livstidsstraff. Regeringen instämmer även i utredningens förslag att åklagaren bör vara den dömdes motpart. Åklagarens uppgift bör främst vara att se till att de kriterier som prövningarna omfattar får en allsidig belysning. Som nämnts i avsnittet ovan om behörig domstol bör åklagaren därtill särskilt bevaka samhällsintresset och brottsofferaspekter. Eftersom frågan om ansvar är slutligt avgjord och prövningen i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden primärt är inriktad på omständigheter som inträffat efter domen delar regeringen utredningens bedömning att målsäganden inte bör ha ställning som motpart i ärenden av det aktuella slaget.

Ansökan om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden bör vara skriftlig. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det bör införas en uttrycklig bestämmelse till förtydligande

av reglerna i rättegångsbalken om att parterna ska ges tillfälle att yttra sig över det som tillförts ärendet genom annan. Bestämmelsen bör dock endast ta sikte på handläggningen i tingsrätten. För handläggningen i hovrätten gäller 52 kap. rättegångsbalken, som bland annat behandlar frågor om kommunikering av ett överklagande med motparten (se 7 §). Av Europakonventionen artikel 5.4 framgår att var och en som är berövad friheten ska ha rätt att begära att domstol snabbt prövar lagligheten av frihetsberövandet och beslutar att frige honom eller henne om frihetsberövandet inte längre är lagligt. Mot den bakgrunden bör det införas ett skyndsamhetskrav beträffande handläggningen av frågor om tillstånd till villkorad utslussning. Detsamma bör gälla även för frågor om förlängning av ramtiden, eftersom det rör sig om frågor under en pågående verkställighet.

Om en ansökan om förlängning av ramtiden kommit in innan ramtiden löpt ut, men prövningen alltjämt pågår, ska frigivning tidigast kunna ske när prövningen har avslutats. Rätten bör därför ha möjlighet att i ett särskilt beslut förordna om att säkerhetsförvaringen ska fortgå till dess att saken är slutligt avgjord, även om ramtiden har löpt ut. Åklagaren bör framställa ett sådant yrkande i samband med att begäran om förlängning ges in till rätten. Ett sådant beslut bör kunna fattas också av högre rätt, även i situationer när lägre rätt avslagit ansökan om förlängning. Utgångspunkten bör vara att säkerhetsförvaringen även vid överklagande till högre rätt inte ska upphöra innan frågan om förlängning är slutligt avgjord.

Då såväl frågor om tillstånd till villkorad utslussning som frågor om förlängning av ramtiden är av stor vikt för den dömden bör han eller hon ha möjlighet att komma till tals inför rätten. I många fall torde också ett hörande av den dömden ge domstolen ett bättre underlag för bedömningen. Den dömden bör därför regelmässigt ges tillfälle till att höras muntligen om han eller hon begär det. *Göteborgs tingsrätt* ifrågasätter om det finns ett behov av en, som utredningen föreslår, möjlighet att avstå ifrån en muntlig förhandling om det är uppenbart obehövligt. Regeringen konstaterar att det bör gälla en stark presumtion för att ett sammanträde ska hållas om den dömden begär det. Regeringen instämmer dock i utredningens förslag att ett sammanträde behöver hållas om det är uppenbart obehövligt. Motsvarande ordning gäller också i ärenden om omvandling av livstidsstraff (se 12 § omvandlingslagen). Det kan till exempel röra sig om att förhållandena inte förändrats på något relevant sätt sedan den förra prövningen eller om det något annat skäl är uppenbart att ansökan ska avslås.

Kriminalvården är bäst lämpad att tillgodose domstolens behov av utredning såväl inför tillstånd till villkorad utslussning som inför förlängning av ramtiden. Det bör därför införas en bestämmelse om att Kriminalvårdens yttrande ska hämtas in om det inte är uppenbart obehövligt.

Rättens avgörande bör ske genom beslut. När det gäller frågan om rättens sammansättning instämmer regeringen i utredningens bedömning att tingsrätten, på motsvarande sätt som gäller vid prövning av omvandling av livstidsstraff, bör bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän (se 13 § omvandlingslagen).

Regeringen instämmer i utredningens förslag att de regler i rättegångsbalken som är tillämpliga för brottmål ska gälla för handläggningen i övrigt. Det innebär bland annat att förfarandet huvudsakligen ska vara skriftligt och att rättegångsbalkens regler om överklagande blir tillämp-

liga. Med hänsyn till ärendenas karaktär har domstolen en allmän skyldighet att se till att ärendena blir så utredda som deras beskaffenhet kräver.

Den dömda ska ha rätt till offentligt biträde

Frågor om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden är av mycket stor betydelse för den dömda. Ett offentligt biträde bör därför som utgångspunkt förordnas för honom eller henne i sådana frågor.

Frågan är då om det, likt utredningens förslag, bör vara möjligt att avstå ifrån att förordna ett offentligt biträde om det måste antas att behov av biträde saknas. *Göteborgs tingsrätt* anser att vinsterna med en inskränkning av rätten till offentligt biträde framstår som begränsade i förhållande till rättssäkerhetsriskerna. Karaktären av ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden medför att det bör föreligga en stark presumtion för att förordna ett offentligt biträde för den dömda. Till skillnad från *Göteborgs tingsrätt*, anser regeringen att ett visst utrymme bör finnas för att avstå ifrån att förordna ett offentligt biträde, exempelvis om den dömda efter ett tidigare avslagsbeslut ansöker på nytt om tillstånd till villkorad utslussning och det redan från början står klart att förutsättningarna inte har förändrats sedan det tidigare beslutet. Den formulering av lagtexten som utredningen föreslår ger dock intryck av en något mer generös möjlighet att avstå ifrån att förordna ett offentligt biträde än vad som är avsett. För att markera att möjligheten att avstå ifrån att förordna ett offentligt biträde bör tillämpas mycket restriktivt anser regeringen att den dömda ska ha rätt till ett offentligt biträde om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde.

Om ett offentligt biträde förordnas betalas ersättning av staten i enlighet med bestämmelserna i lagen (1996:1620) om offentligt biträde. Även i övrigt gäller bestämmelserna i den angivna lagen.

Regler om domstolsprövningen ska placeras i 38 kap. brottsbalken

Utredningen föreslår att regler om domstolsprövningen av ärenden om tillstånd till villkorad utslussning samt om förlängning av påföljden ska placeras i den nya verkställighetslagen. I 38 kap. brottsbalken finns bestämmelser om rättegången i vissa brottmål. Kapitlet innehåller i första hand bestämmelser som kompletterar eller innebär avvikelser från de allmänna reglerna i rättegångsbalken. Regeringen anser, till skillnad från utredningen, att de föreslagna rättegångsbestämmelserna beträffande ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden bör placeras i 38 kap. brottsbalken.

6.3 Preskription

Regeringens bedömning

Utdömd säkerhetsförvaring bör inte kunna preskriberas.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Regler om påföljdspreskription finns i 35 kap. 7–9 §§ brottsbalken. De påföljder som kan komma att preskriberas är böter, sluten ungdomsvård och ungdomstjänst. Den reform av 35 kap. brottsbalken som trädde i kraft den 1 april 2025 innebar bland annat att utdömda fängelsestraff inte längre preskriberas. Regeringen anser att detsamma bör gälla för en utdömd säkerhetsförvaring och instämmer därför i utredningens bedömning att påföljden inte bör vara föremål för preskription.

7 Verkställighet av påföljden

7.1 Grundläggande utformning av verkställigheten

Regeringens förslag

Varje intagen ska bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet.

Verkställigheten ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas. Verkställigheten ska, i den utsträckning det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd eftersätts, vara särskilt inriktad på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott. Särskild vikt ska läggas vid att minska risken för ny brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid.

För varje intagen ska det upprättas en individuellt utformad verkställighetsplan. Verkställigheten ska planeras och utformas efter samråd med den intagne och i samverkan med berörda myndigheter.

Verkställigheten ska inte få innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än som följer av den nya verkställighetslagen eller som är nödvändiga för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas. En kontroll- eller tvångsåtgärd ska alltid prövas mot proportionalitetsprincipen.

I relevanta delar ska bestämmelser i fängelselagen om placering, sysselsättning och ersättning, fritid, personliga tillhörigheter, vistelse i gemensamhet och avskildhet, besök och andra kontakter, särskilda kontroll- och tvångsåtgärder, hälso- och sjukvård, varning och handläggning, avbrott i verkställigheten samt straff och förpassning tillämpas även på säkerhetsförvaring. Det ska införas en bestämmelse i den nya verkställighetslagen där det framgår att bestämmelser om när säkerhetsförvaring får verkställas och om hur tiden för påföljdens verkställighet ska beräknas finns i strafftidslagen.

Eventuell tid i häkte eller annat frihetsberövande ska tillgodoräknas den dömden i enlighet med lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande (tillgodoräknandelagen) och räknas av från minimitiden och ramtiden.

Regeringens bedömning

Det behöver inte utses någon särskild koordinators för den intagne.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens, men har en annan lagteknisk utformning. Utredningen föreslår att bestämmelserna i fängelselagen om verkställighetens mål och utformning ska göras tillämpliga på den nya påföljden genom hänvisning i den nya verkställighetslagen. Utredningen föreslår även att en särskild koordinators ska utses för den intagne. Utredningen har föreslagit att avräkning av eventuell tid i häkte eller annat frihetsberövande i enlighet med lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande endast ska ske mot minimitiden.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget. *Åklagarmyndigheten* tillstyrker förslaget och framför bland annat att det är positivt att regler för den nya påföljden regleras i en särskild lag och i fängelselagen i utvalda delar. Myndigheten är positiv till att en särskild koordinators förordnas för den dömden. *Kriminalvården* framhåller att myndigheten redan har etablerade arbetssätt för att intagna ska få hjälp och stöd under avtjänandet, däribland för intagna som avtjänar längre fängelsestraff. Myndigheten ser därför inte behov av att genom lag inrätta en särskild form av stöd och hjälp för den som avtjänar den nya påföljden.

Göteborgs universitet (CELAM) påpekar att implementering av de insatser för vård och behandling som är nödvändiga kräver betydande resurser både ekonomiskt och vad gäller personalförsörjning. Universitetet pekar bland annat på att den grupp som sannolikt är aktuell för den nya påföljden kommer att ha betydande vårdbehov, exempelvis till följd av hjärnskador eller personlighetssyndrom och behöva omfattande insatser för att återfallsrisken ska kunna reduceras.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Grundläggande utgångspunkter för verkställigheten

Införandet av en tidsobestämd påföljd innebär ett tydligt perspektivskifte där samhällets och potentiella brottsoffers behov av skydd mot allvarlig brottslighet sätts i förgrunden. All kriminalvård i Sverige bygger dock på att dömda personer förr eller senare ska friges. För intagna som avtjänar fängelsestraff kommer detta till uttryck bland annat genom att verkställigheten ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas. Verksamheten ska också, i den utsträckning det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd eftersätts, särskilt inriktas på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott (1 kap. 5 § fängelselagen). Det är vidare en grundläggande utgångspunkt att varje intagen ska bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet (1 kap. 4 §). Dessa utgångspunkter bör gälla även för dem som döms till säkerhetsförvaring. Med hänsyn till de kategorier av brott som kan ligga till grund för en säkerhetsförvaring bör särskild vikt läggas vid att minska risken för ny brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid.

Som redovisas närmare i avsnitt 4.2.3 framgår det av Europadomstolens praxis att den som dömts till livstids fängelse är berättigad att, redan när straffet börjar avtjänas, få veta vad han eller hon måste göra och vilka villkor som måste uppfyllas för att han eller hon i framtiden ska kunna komma i fråga för frigivning och när en prövning av frågan kan komma att ske (Čačko mot Slovakien, nr 49905/08, dom den 22 juli 2014). Samma krav måste gälla även för andra slag av tidsobestämda frihetsberövande påföljder. Därför bör verkställigheten av säkerhetsförvaring utformas så att det står klart för den dömda vad han eller hon har att göra för att friges.

Den som döms till säkerhetsförvaring måste vidare erbjudas åtgärder som möjliggör en utveckling mot frigivning och som innebär att han eller hon har en möjlighet att påverka sin situation. I detta sammanhang kommer deltagande i återfallsförebyggande åtgärder, såsom brotts- och missbruksrelaterad programverksamhet, inte sällan vara av avgörande betydelse. Som Göteborgs universitet (*CELAM*) påpekar, är det rimligt att utgå från att de personer som är aktuella för säkerhetsförvaring många gånger kommer ha ett betydande behov av insatser för att återfallsrisken ska kunna reduceras. Det kan vidare ofta förväntas vara nödvändigt med behandlande inslag för att minska den psykiska påfrestning som en tidsobestämd påföljd i sig innebär. Utgångspunkten bör vara att den dömda ska delta i åtgärder som Kriminalvården erbjuder och som syftar till att förebygga återfall i brott eller på annat sätt främja den dömdes anpassning i samhället. Göteborgs universitet framhåller att implementering av de insatser för vård och behandling som är nödvändiga kräver betydande resurser för Kriminalvården både ekonomiskt och vad gäller personalförsörjning. Regeringen återkommer till den frågan i avsnitt 13.

Verkställigheten bör så långt det är möjligt anpassas till den dömdes egna förutsättningar och behov. I likhet med utredningen anser dock regeringen att det inte framstår som lämpligt att i lag uppställa ett uttryckligt krav på att den dömda deltar i återfallsförebyggande åtgärder eller behandling. Deltagande i den typen av aktiviteter kan dock vara en

omständighet som kan läggas till grund för olika bedömningar under verkställigheten, till exempel när domstolen prövar frågan om tillstånd till villkorad utslussning eller förlängning av ramtiden (se avsnitt 5.4.2 och 5.4.3).

Detta innebär sammanfattningsvis att verkställigheten av säkerhetsförvaring bör utformas på liknande sätt som för dem som avtjänar långa tidsbestämda fängelsestraff eller fängelse på livstid, men med något större fokus på behandling och rehabilitering med anledning av påföljdens tidsobestämda och preventiva karaktär.

Det närmare innehållet i verkställigheten ska regleras i den nya verkställighetslagen

Utredningen föreslår att de grundläggande bestämmelserna i 1 kap. 4–6 §§ fängelselagen om verkställighetens mål och utformning ska tillämpas i fråga om den nya påföljden genom hänvisning i den föreslagna verkställighetslagen. Enligt regeringen är dock bestämmelser som reglerar mål och utformning för verkställigheten av säkerhetsförvaring av så central betydelse att de bör framgå direkt av den nya verkställighetslagen. Bestämmelserna bör utformas med 1 kap. 4–6 §§ fängelselagen som förlaga. I fråga om verkställighetens utformning bör det anges att särskild vikt ska läggas vid att minska risken för ny brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid.

I syfte att säkerställa att verkställigheten uppfyller de krav och målsättningar som ska gälla för verkställigheten ska det upprättas en individuell utformad verkställighetsplan. Verkställighetsplanen ska planeras och utformas efter samråd med den intagne och i samverkan med berörda myndigheter. Som utredningen påpekar, kommer dock samhällsskyddsaspekterna ibland behöva väga tyngre vid utformningen av verkställighetsplanen än då den dömda avtjänar ett tidsbestämt fängelsestraff.

Det bör vidare tas in en bestämmelse om vilka ramar Kriminalvården får utöva sina befogenheter inom. Av bestämmelsen bör framgå att verkställigheten inte får innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än vad som i övrigt följer av den nya verkställighetslagen eller som är nödvändiga för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas. Det bör också framgå att en kontroll- eller tvångsåtgärd endast får användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas.

Regeringen instämmer i utredningens förslag om att bestämmelserna om placering i 2 kap. 1, 2 och 4–5 §§ fängelselagen bör tillämpas även i fråga om säkerhetsförvaring genom hänvisning i den nya verkställighetslagen. Av 2 kap. 1 § fängelselagen framgår att en intagen inte får placeras så att han eller hon underkastas mer ingripande övervakning och kontroll än som är nödvändigt för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas. Vidare ska det vid beslut om placering i den utsträckning det är möjligt, tas hänsyn till den intagnes behov av sysselsättning, omvårdnad och en lämplig frigivningsplanering. Av 2 § framgår att en intagen som huvudregel inte får placeras med intagna av motsatt kön. I 4 § regleras under vilka försättningar en intagen får placeras på en avdelning med särskild hög grad av övervakning och kontroll (säkerhetsavdelning). I 4 a–4 b §§ finns bestämmelser om att en intagen i anslutning till omplacering får

placeras i häkte. Av 5 § framgår att en intagen får medges att ha sitt spädbarn hos sig om det kan anses vara till barnets bästa.

3 kap. fängelselagen innehåller bestämmelser om sysselsättning och ersättning. Av bestämmelserna framgår bland annat att den intagne ska ges möjlighet till sysselsättning i form av till exempel arbete, utbildning eller programverksamhet. Det framgår också att den intagne är skyldig att utföra eller delta i den sysselsättning som anvisas honom eller henne och har rätt till ersättning för denna sysselsättning. I 4 kap. finns bestämmelser om bland annat vistelse utomhus och fritidssysselsättning. 5 kap. innehåller bestämmelser om den intagnes personliga tillhörigheter. I 6 kap. regleras vistelse i gemensamhet och avskildhet. Bestämmelserna tar sin utgångspunkt i att en intagen i så stor utsträckning som möjligt ska vistas i gemensamhet med andra intagna. 7 kap. innehåller bestämmelser om besök. I 8 kap. regleras särskilda kontroll- och tvångsåtgärder, bland annat bestämmelser om kontroll av den intagnes bostadsrum, förutsättningar för kroppsvisitation och kroppsbesiktning och omhändertagande av otillåtna föremål. 9 kap. innehåller bestämmelser om hälso- och sjukvård. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att 3–9 kap. fängelselagen bör tillämpas i sin helhet även i fråga om säkerhetsförvaring.

Av 12 kap. 1 § fängelselagen framgår att en intagen som bryter mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten kan tilldelas en varning. 3 och 4 §§ innehåller bestämmelser om handläggningen i frågor om varning. Dessa bestämmelser bör göras tillämpliga även beträffande säkerhetsförvaring. Detsamma bör även gälla 12 a kap. om avbrott i verkställigheten.

Även bestämmelserna i 15 kap. 1–4 §§ om straff och förpassning m.m. ska tillämpas i fråga om säkerhetsförvaring. 1–2 §§ innehåller bland annat bestämmelser om ansvar för den som överlämnar eller försöker överlämna vissa farliga föremål, alkohol eller annat berusningsmedel till en intagen. 2 a § innehåller en särskild förpassningsregel för det fallet att en intagen som avvikit påträffas. 3 § innehåller bestämmelser om Kriminalvårdens befogenhet att förordna en väktare att utföra vissa bevakningsuppdrag. I 4 § regleras tystnadsplikt för förordnade väktare.

I avsnitt 5.1.2 föreslås att strafftidslagen görs tillämplig även på säkerhetsförvaring samt vissa andra nödvändiga följdändringar i strafftidslagen. Mot den bakgrunden bör det införas en bestämmelse i den nya verkställighetslagen där det framgår att bestämmelser om när säkerhetsförvaring får verkställas och om hur tiden för påföljdens verkställighet ska beräknas finns i strafftidslagen.

Eftersom det är fråga om en frihetsberövande påföljd instämmer regeringen slutligen med utredningens förslag att den dömd ska tillgodoräknas eventuell tid som frihetsberövad i enlighet med vad som gäller för tidsbestämda fängelsestraff enligt lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande. Som en följd av detta ska 2 § tillgodoräknandelagen ändras så att även säkerhetsförvaring omfattas av bestämmelsen. Till skillnad från utredningens förslag anser dock regeringen att avräkningen ska ske mot såväl minimitiden som ramtiden.

I avsnitt 7.2, 7.3 och 7.4 återkommer regeringen till vad som i övrigt bör regleras i den nya verkställighetslagen.

Kriminalvården behöver inte utse en särskild koordinator för den intagne

Utredningen föreslår att Kriminalvården ska utse en koordinator för den dömd i samband med att han eller hon tas in i anstalt. Förslaget motiveras med att det är fråga om ett tidsobestämt straff och att en koordinator skulle bidra till att tillse att progressionen mot frigivning aldrig avstannar. Den särskilda koordinatören skulle hålla regelbunden kontakt med den dömd och genom stöd, hjälp och kontroll främja att den dömd följer det som beslutas och nedtecknas i verkställighetsplanen. Koordinatören skulle också kunna medverka vid bevakade permissioner och vid planering av utslussningen. Beträffande utslussningen bedömer utredningen att koordinatören skulle ha en viktig uppgift i att hjälpa den dömd i kontakter med socialtjänsten, arbetsförmedling, behandlande organ samt andra samhällsaktörer. Utredningen hänvisar till att de goda erfarenheter som finns av att en koordinator utses vid verkställighet av ungdomsövervakning tas till vara och koordinatörens uppgifter utformas med förebild i detta.

Den psykiska påfrestning som en tidsobestämd påföljd medför, kommer inte sällan att innebära att den som dömts till säkerhetsförvaring har ett särskilt behov av stöd och hjälp under avtjänandet. Det är av största vikt att se till att den dömd erbjuds åtgärder som möjliggör en utveckling mot frigivning. Den individuellt utformade verkställighetsplanen som ska upprättas för varje intagen kommer att vara av central betydelse för att garantera sådana åtgärder.

Kriminalvårdens erfarenhet av en särskild koordinator för barn och unga som verkställer påföljden ungdomsövervakning är god. Verktälligheten av säkerhetsförvaring kommer dock, som utredningen också pekar på, att skilja sig i avgörande hänseenden från verkställigheten av ungdomsövervakning, inte minst eftersom säkerhetsförvaring föreslås avtjänas i anstalt och är avsedd för vuxna lagöverträdare.

Av Kriminalvårdens handbok för verkställighetsplanering (2016:2), avsnitt 3.10–3.12, framgår att ett antal funktionsuppdrag är kopplade till processen för verkställighetsplanering, den så kallade VSP-processen. En VSP-utredare har i uppgift att genomföra en utredning med den intagne och ta fram en övergripande plan för dennes verkställighet. Därefter ansvarar en VSP-koordinator för att möjliggöra att den övergripande planeringen faktiskt genomförs. I uppdraget ingår bland annat att kontinuerligt hålla kontakt med den intagne samt att verka motivationshöjande och agera för att hitta lösningar för ett fortsatt arbete enligt planen vid avvikelser eller misskötsamhet. Vidare utses en VSP-genomförare, som är den som genomför en eller flera planerade insatser med den intagne. För alla intagna som är aktuella för övervakning involveras också en frivårdskoordinator som ansvarar för tidig planering av insatser under övervakningstiden samt att det finns en plan för att slussa klienten tillbaka in i samhället. I uppdraget ingår bland annat att samverka med externa aktörer inför frigivning.

Det finns alltså, som *Kriminalvården* påpekar, redan etablerade arbetsätt inom myndigheten för att intagna ska få hjälp och stöd under avtjänandet. De uppgifter som utredningen föreslår att den särskilda koordinatören ska ha tas således redan om hand av befintliga funktioner kopplade till VSP-processen. Vad gäller långtidsdömda kan det därtill

framhållas att Kriminalvården enligt 8 § fängelseförordningen får förordna en så kallad förtroendeman för en intagen som är långtidsdömd och som behöver personligt stöd eller annan hjälp, om den intagne samtycker till det. Därför instämmer regeringen i Kriminalvårdens bedömning att det saknas behov av att genom lag inrätta en särskild form av stöd och hjälp för den som avtjänar säkerhetsförvaring. Det nuvarande systemet kan dock komma att behöva anpassas utifrån de skillnader i påföljdens utformning som föreligger mellan fängelsestraff och säkerhetsförvaring. Den uppgiften bör dock ankomma på Kriminalvården.

7.2 Permission och annan tillfällig vistelse utanför anstalt

Regeringens förslag

Den som dömts till säkerhetsförvaring och är intagen i kriminalvårdsanstalt ska få vistas utanför anstalten under verkställigheten i enlighet med vad som följer av den nya verkställighetslagen, eller om det sker med stöd av bestämmelser i annan lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till en annan stat.

För att underlätta den dömdes anpassning i samhället får han eller hon beviljas tillstånd att vistas utanför anstalt för viss kort tid (permission) om

1. minst tre fjärdedelar av minimitiden har avtjänats, och
2. det inte finns en påtaglig risk för att han eller hon kommer att begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt missköta sig.

Om det finns särskilda skäl ska permission få beviljas trots att minst tre fjärdedelar av minimitiden inte har avtjänats.

Bestämmelserna i fängelselagen om särskild permission och inställelse vid domstol eller annan myndighet ska tillämpas även beträffande den som dömts till säkerhetsförvaring.

En intagen som inte har beviljats tillstånd till villkorad utslussning ska, om det inte är uppenbart obehövt, stå under bevakning då han eller hon vistas utanför anstalt. Ett tillstånd till vistelse utanför anstalt ska förenas med de villkor som behövs. Elektroniska hjälpmedel ska få användas för att kontrollera att villkor som har meddelats följs.

Om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena ska en intagen tillfälligt kunna placeras i häkte i anslutning till vissa vistelser utanför anstalt.

Regeringens bedömning

Det finns inte behov av att uttryckligen ange i lagtext att en förutsättning för permission är att samhällsskyddet kan upprätthållas. Behovet av att en intagen ska kunna vistas utanför anstalt för att genomgå en särskild riskutredning tillgodoses genom bestämmelsen i 10 kap. 3 § fängelselagen om att en intagen tillfälligt får vistas utanför anstalt om en

myndighet begär att han eller hon ska inställa sig vid myndigheten.
Någon särskild reglering i detta avseende behövs därför inte.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens, men har en annan lagteknisk utformning. Utredningen föreslår att permission ska kunna beviljas om minst tre fjärdedelar, dock minst två år, av minimitiden har avtjänats. Vidare föreslår utredningen att det ska regleras uttryckligen att en förutsättning för permission är att samhällsskyddet kan upprätthållas. Utredningen föreslår inte någon möjlighet att bevilja permission trots att den så kallade kvalifikationstiden inte förflutit. Utredningen föreslår inte heller att bestämmelsen om placering i häkte i 10 kap. fängelselagen ska tillämpas i fråga om den nya påföljden. Utredningen föreslår att det ska regleras särskilt att en intagen får vistas utanför anstalt om han eller hon ska genomgå en särskild riskutredning innan rätten dömer ut den nya påföljden eller med anledning av ett ärende om förlängning av den nya påföljden eller tillstånd till villkorad utslussning.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna har inga invändningar mot eller yttrar sig inte särskilt över förslaget. *Åklagarmyndigheten* anser att det är positivt att verkställigheten kan ske i öppnare former redan innan villkorad utslussning inletts. *Kristianstads tingsrätt* påpekar att tidpunkten för när permission tidigast får beviljas rätteligen borde vara tre fjärdedelar, dock minst tre år, för att stämma överens med utredningens förslag om att minimitiden alltid kommer att uppgå till minst fyra års fängelse.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Det finns behov av särskilda regler om permission för den som avtjänar säkerhetsförvaring

För fängelsestraff regleras permission och annan tillfällig vistelse utanför anstalten i 10 kap. fängelselagen. I förarbetena anges att permissioner ofta är den mest betydelsefulla länken mellan anstalten och samhället i övrigt för den intagne. Permissioner kan bland annat användas för att en intagen ska kunna besöka frivården, socialtjänsten eller Arbetsförmedlingen, delta i möten som arrangeras av Anonyma alkoholister eller Anonyma narkomaner eller utöva en viss fritidsaktivitet. (Propositionen En ny fängelse- och häkteslagstiftning, prop. 2009/10:135 s. 94, 159 och 160.)

Av 10 kap. 1 § fängelselagen framgår att en intagen får beviljas tillstånd till permission om minst en fjärdedel av strafftiden, dock minst två månader, har avtjänats. I den så kallade kvalifikationstiden, det vill säga den tid av straffet som ska ha förflutit innan permission kan beviljas, räknas all strafftid som den intagne får tillgodoräkna sig in och således ska häktningstid samt övriga frihetsberövanden inräknas (Kriminalvården, Handbok om permission och annan tillfällig vistelse utanför anstalt [2012:4] s. 12). Som ytterligare förutsättningar för att permission ska beviljas krävs att det inte finns en påtaglig risk för att den intagne kommer

att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt missköta sig. I sammanhanget bör det uppmärksammas att utredningen lämnar förslag om ändrade regler för permission enligt fängelselagen som bereds i Regeringskansliet men inte omfattas av denna lagrådsremiss. Utredningen föreslår att det vid prövningen av om permission ska beviljas särskilt ska beaktas om den intagne (1) inte har deltagit i eller har misskött anvisade åtgärder som syftar till att förebygga återfall i brott eller på annat sätt främja hans eller hennes anpassning i samhället, eller (2) annars på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten. Utredningen lämnar även ett alternativt förslag om att det vid prövningen särskilt ska beaktas om den intagne är involverad i en kriminell gruppering eller motsvarande.

En möjlighet för den som dömts till säkerhetsförvaring att under säkra former vistas utanför anstalt är avgörande för att säkerställa att systemet innehåller mekanismer som möjliggör en reell progression mot frigivning. Vistelser utanför anstalt kommer att vara en betydelsefull del i den dömdes återanpassning och utfallet av sådana vistelser kan utgöra ett viktigt bedömningsunderlag för den riskbedömning som rätten ska göra inför prövningen av om tillstånd till villkorad utslussning ska beviljas (se avsnitt 5.4.2).

Eftersom det finns ett behov av att beakta samhällsskyddsaspekter vid vistelser utanför anstalt i större utsträckning för en intagen som dömts till säkerhetsförvaring än vad som i allmänhet gäller för en intagen som dömts till fängelse, delar regeringen utredningens bedömning att det delvis finns behov av att särreglera vad som ska gälla för permission avseende säkerhetsförvaring.

Det huvudsakliga syftet med permissionen bör, på motsvarande sätt som gäller för fängelsestraff, vara att underlätta den dömdes anpassning i samhället. För att tillvarata intresset av samhällsskydd bör en längre kvalifikationstid gälla för permissioner i samband med säkerhetsförvaring än vad som gäller generellt enligt fängelselagen. Regeringen anser att utredningens förslag om att minst tre fjärdedelar av minimitiden ska ha avtjänats för att permission ska kunna beviljas framstår som väl avvägt. Som *Kristianstads tingsrätt* påpekar kommer den minimitid som domstolen ska fastställa att uppgå till minst fyra år (se avsnitt 5.4.1). Förslaget innebär att permission alltså kan komma i fråga först när den intagne avtjänat tre år av minimitiden. Det framstår inte som nödvändigt att, utöver att en viss andel av minimitiden ska ha avtjänats, specificera kvalifikationstiden ytterligare. Regeringen föreslår därför att permission ska kunna beviljas om minst tre fjärdedelar av minimitiden har avtjänats.

Kvalifikationstiden ska dock inte ses som en utfästelse om permission vid en viss tidpunkt. En individuell bedömning ska alltid göras. Det kan till exempel i vissa fall vara nödvändigt att avvakta med permission trots att kvalifikationstiden i och för sig har löpt ut, till exempel för att den intagne misskött sig under verkställigheten eller inte bedöms klara av en vistelse utanför anstalt ens under bevakning.

I likhet med vad som gäller för fängelsestraff bör ett beslut om att bevilja permission kräva att det inte finns en påtaglig risk för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt missköta sig. Vid riskbedömningen bör exempelvis eventuella misskötsamheter vid tidigare eller pågående verkställighet och den

intagnes personliga förhållanden såsom missbruk eller psykisk ohälsa beaktas. Särskild hänsyn bör också tas till målsäganden. En riskbedömning ska göras inför varje permissionstillfälle.

Eftersom en förutsättning för att säkerhetsförvaring ska väljas som påföljd är att det finns en påtaglig risk för att gärningspersonen kommer att återfalla i allvarlig brottslighet bör det krävas att omständigheterna har förändrats i detta avseende för att permission ska beviljas. Om den dömde har skött sig under verkställigheten samt deltagit i de åtgärder som framgår av verkställighetsplanen bör det normalt kunna tas till intäkt för att det skett en sådan förbättring att risken inte längre är påtaglig. Det är därtill ofta möjligt att minska den risk som bedöms föreligga genom villkor eller bevakning. Utredningen föreslår att det som ytterligare förutsättning för permission även ska gälla att samhällsskyddet kan upprätthållas. Enligt utredningen markerar ett sådant krav att samhällsskyddsaspekterna ska tillmätas särskild betydelse i hanteringen av dem som dömts till säkerhetsförvaring. Regeringen instämmer i och för sig i att permission inte bör kunna beviljas om samhällsskyddet inte kan upprätthållas. Det förhållandet tillgodoses dock genom kravet på att det inte ska finnas en påtaglig risk för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt missköta sig. Till skillnad från utredningen anser inte regeringen att det finns behov av att uttryckligen ange att en förutsättning för permission är att samhällsskyddet kan upprätthållas.

Om det finns särskilda skäl kan en intagen som avtjänar fängelsestraff beviljas permission trots att den så kallade kvalifikationstiden inte förflutit (10 kap. 1 § tredje stycket fängelselagen). Mot bakgrund av att minimi-tiden som lägst kommer att uppgå till fyra år och att permission därmed som tidigast kommer att kunna beviljas först efter tre år, föreslår regeringen att det införs en motsvarande möjlighet att göra undantag från kvalifikationstiden beträffande intagna som avtjänar säkerhetsförvaring. Särskilda skäl för att bevilja permission trots att kvalifikationstiden inte förflutit kan föreligga om den intagne har behov av att exempelvis uppsöka en tandläkare eller socialtjänsten (jfr prop. 2009/10:135 s. 160).

Särskild permission och andra vistelser utanför anstalt

Så kallad särskild permission regleras i 10 kap. 2 § fängelselagen. Av bestämmelsen framgår att en intagen får beviljas tillstånd att vistas utanför anstalt för viss kort tid om det finns särskilt ömmande skäl och vissa förutsättningar i övrigt är uppfyllda. Med särskilt ömmande skäl avses till exempel besök hos en närstående som är allvarligt sjuk, närvaro vid en närståendes begravning eller en viktig angelägenhet som rör en intagens barn. Det kan också avse så kallad lufthålspermission, vilket kan beviljas en intagen som avtjänar ett långvarigt fängelsestraff och som till följd av detta behöver vistas utanför anstalt för att minska skadeverkningarna av frihetsberövandet. (Prop. 2009/10:135 s. 161.) Bestämmelsen om särskild permission bör gälla även för intagna som dömts till säkerhetsförvaring.

Av 10 kap. 3 § framgår bland annat att en intagen tillfälligt får vistas utanför anstalt om en myndighet begär att han eller hon ska inställa sig vid myndigheten. Även den bestämmelsen bör tillämpas i fråga om säkerhetsförvaring.

I avsnitt 6.1 föreslås att rätten ska hämta in en särskild riskutredning som underlag för bedömningen av påföljdsval innan påföljden bestäms till säkerhetsförvaring. En sådan utredning ska även hämtas in i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och i ärenden om förlängning av ramtiden. Utredningen föreslår att det ska införas en bestämmelse i den nya verkställighetslagen om att den intagna som ska genomgå en sådan utredning får vistas utanför anstalt i den utsträckning Rättsmedicinalverket anser att det behövs. En motsvarande reglering finns i 10 kap. 4 § fängelselagen i fråga om en intagen som ska genomgå en utredning om risk för återfall i brottslighet enligt 10 § omvandlingslagen. Bestämmelsen i 10 kap. 3 § fängelselagen, som föreslås tillämpas även i fråga om säkerhetsförvaring, medger dock att en intagen vistas utanför anstalt i samband med inställelse till en myndighet. Endast domstolar och övervakningsnämnder kan med bindande verkan förordna att en intagen ska inställa sig. Inställelse vid annan myndighet kan dock medges av Kriminalvården. Om Rättsmedicinalverket begär att en intagen ska inställa sig vid myndigheten för att genomgå en särskild riskutredning, får den intagne alltså med stöd av 10 kap. 3 § vistas utanför anstalten efter Kriminalvårdens medgivande. Det ligger i sakens natur att ett medgivande till inställelse många gånger bör lämnas om Rättsmedicinalverket begär att den intagne ska inställas. Kriminalvården bör dock ha ett visst utrymme att pröva lämpligheten av att inställa den intagne. Därför bedömer regeringen att behovet av att den intagne tillfälligt vistas utanför anstalt för att genomgå en särskild riskutredning tillgodoses genom att 10 kap. 3 § föreslås tillämpas även i fråga om säkerhetsförvaring. Det saknas därmed enligt regeringens mening behov av att införa en särskild reglering för dessa fall.

Regeringen instämmer i utredningens förslag att det bör framgå av den nya verkställighetslagen att en intagen får vistas utanför anstalt enligt vad som föreskrivs i den lagen. Förutom särskild permission och vistelse utanför anstalt om en myndighet begär att den intagne ska inställa sig, kan vistelse utanför anstalt med stöd av fängelselagen exempelvis medges om den intagne behöver föras över till sjukhus (se 9 kap. 1 § fängelselagen). Det bör också framgå av den nya verkställighetslagen att den intagne får vistas utanför anstalt om det sker med stöd av bestämmelser i annan lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till en annan stat.

Som utredningen föreslår bör det införas en bestämmelse i den nya verkställighetslagen som medger att en intagen tillfälligt får placeras i häkte i anslutning till vissa vistelser utanför anstalt, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena. Förutom vid vistelser utanför anstalt som sker med stöd av den nya verkställighetslagen, bör det vara möjligt att tillfälligt placera en intagen i häkte i anslutning till vistelser utanför anstalt enligt 4 kap. 29, 29 a och 31 §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål samt 2 kap. 12 § och 3 kap. 3 § lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder.

Bevakning och andra villkor

Ett tillstånd till vistelse utanför anstalt för en intagen som avtjänar säkerhetsförvaring bör förenas med de villkor som behövs för att åtgärden ska uppnås eller för att Kriminalvården ska kunna utöva nödvändig

kontroll. Det kan till exempel röra sig om villkor beträffande vistelseort, anmälningsskyldighet, krav på nykterhet och förbud mot att kontakta brottsoffer. Elektroniska hjälpmedel, till exempel gps-övervakning, bör få användas för att kontrollera meddelade villkor.

Bevakade vistelser utanför anstalt innebär att den intagne kontrolleras av medföljande personal från Kriminalvården under hela vistelsen utanför anstalt. Av fängelselagen framgår att en intagen som vistas utanför anstalt ska stå under bevakning om det är nödvändigt av säkerhetsskäl (10 kap. 5 § första stycket). Det ligger i sakens natur att behovet av samhällsskydd är särskilt starkt för intagna som dömts till säkerhetsförvaring. Det bör därför gälla en stark presumtion för bevakning vid permission eller andra vistelser utanför anstalt i tiden före det att villkorad utslussning har påbörjats. Kriminalvården bör kunna avstå ifrån att bevaka den dömda endast om det är uppenbart obehövligt. Så kan exempelvis vara fallet vid placering inom psykiatrin eller på sjukhus samt när det inte längre är påkallat av säkerhetsskäl, till exempel för att flertalet bevakade permissioner skötts utan anmärkning och den intagne kan kontrolleras på ett betryggande sätt med exempelvis elektroniska hjälpmedel. När tillstånd till villkorad utslussning beviljats bör målet vara att på ett säkerhetsmässigt försvarligt sätt kunna låta bli bevakning, till exempel genom att i stället använda elektronisk övervakning.

7.3 Villkorad utslussning

7.3.1 Innehållet i den villkorade utslussningen och krav på den dömda

Regeringens förslag

Villkorad utslussning ska vara förenad med övervakning. Om inte annat beslutas ska övervakningen upphöra vid ramtidens utgång. Om det behövs för att underlätta övergången till verkställighet utanför anstalt ska Kriminalvården få bevilja sådana särskilda utslussningsåtgärder som avses i 11 kap. fängelselagen. I relevanta delar ska reglerna i fängelselagen om särskilda utslussningsåtgärder vara tillämpliga även i fråga om säkerhetsförvaring. Om ett tillstånd till en påbörjad särskild utslussningsåtgärd upphävs, ska den dömda omedelbart föras till en anstalt för fortsatt verkställighet av påföljden i anstalten.

Det som sägs i 26 kap. brottsbalken om skötsamhetskrav, övervakning, särskilda föreskrifter och elektronisk övervakning ska tillämpas även beträffande den som är under villkorad utslussning. Kriminalvården ska även få besluta om särskilda föreskrifter avseende vilken kommunikationsutrustning den dömda får använda och på vilket sätt.

Om det finns anledning till det ska Kriminalvården under ramtiden få ändra ett beslut om övervakning, särskilda föreskrifter eller elektronisk övervakning, eller besluta om nya sådana åtgärder.

Regeringens bedömning

Det finns inte behov av att uttryckligen reglera att inriktningen för den villkorade utslussningen ska vara att minska risken för återfall i brott och underlätta den dömdes anpassning i samhället.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens, men har en annan lagteknisk utformning. Utredningen föreslår att det uttryckligen ska regleras att utslussningen särskilt ska inriktas på åtgärder som är ägnade att minska risken för återfall i brott och underlätta den dömdes anpassning i samhället. Utredningen föreslår inte att det uttryckligen ska regleras vilka bestämmelser om särskilda utslussningsåtgärder i 11 kap. fängelselagen som ska tillämpas beträffande den som genomgår villkorad utslussning. Utredningen föreslår att 26 kap. 18 § första stycket brottsbalken ska tillämpas även beträffande den som genomgår villkorad utslussning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna yttrar sig inte över förslaget. *Åklagarmyndigheten* anser att det bör uppmärksammas om det föreslagna systemet fullt ut tillgodoser behovet av en ordnad och säker utslussning. Myndigheten instämmer i bedömningen att det är särskilt viktigt med en gradvis och kontrollerad samt långsam övergång från anstalt till ett liv i frihet för intagna som avtjänar den nya påföljden.

Kriminalvården efterfrågar ytterligare vägledning gällande hur den villkorade utslussningen ska fungera i praktiken, bland annat omfattningen av tiden som den dömda ska få vistas utanför anstalt och var den dömda ska bo under utslussningstiden.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Kriminalvården ska besluta om det närmare innehållet i den villkorade utslussningen

Avsikten med villkorad utslussning är att den dömda under en utslussningsfas får avtjäna en del av påföljden utanför anstalt under övervakning och kontroll. När tillstånd till villkorad utslussning har beviljats av rätten bör det vara Kriminalvården som beslutar när utslussningsåtgärderna ska påbörjas och vilket närmare innehåll som utslussningen ska ges. Som regeringen återkommer till i nedanstående avsnitt, föreslås att den villkorade utslussningen ska vara förenad med övervakning och att Kriminalvården ska få besluta om särskilda föreskrifter som ska följas av den dömda samt bevilja särskilda utslussningsåtgärder. Det kommer därmed att vara möjligt att föreskriva i princip samma villkor för den som genomgår villkorad utslussning som för den som slussas ut och därefter villkorligt frigges från ett fängelsestraff.

Som konstaterats i bland annat avsnitt 5.4.2 kommer övergången till ett liv i frihet för den som varit frihetsberövad under en längre tid inte sällan att vara utmanande. Utslussningen bör därför planeras noggrant med

hänsyn till den dömdes individuella behov och förutsättningar. Behovet av kontroll av den dömda sätter ramarna för vilka åtgärder som kan vidtas.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att den villkorade utslussningen särskilt ska inriktas på åtgärder som, utan att behovet av samhällsskydd eftersätts, är ägnade att minska risken för återfall i brott och underlätta den dömdes anpassning i samhället. I avsnitt 7.1 föreslås att det införs en bestämmelse i den nya verkställighetslagen om att verkställigheten ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas. Det föreslås också framgå av bestämmelsen att verkställigheten särskilt ska inriktas på åtgärder som, i den utsträckning det är möjligt utan att behovet av samhällsskydd eftersätts, är ägnade att förebygga återfall i brott och att särskild vikt ska läggas vid att minska risken för brott mot liv, hälsa, frihet och frid. Eftersom den föreslagna bestämmelsen även omfattar den del av verkställigheten som tar sikte på den villkorade utslussningen, anser regeringen inte att det finns behov av att införa en särskild reglering om att den villkorade utslussningen särskilt ska inriktas på åtgärder som minskar risken för återfall i brott och underlättar den dömdes anpassning i samhället.

För att utslussningen ska ske under säkra former, måste behovet av samhällsskydd vara avgörande för alla åtgärder som beslutas. Som utvecklas närmare i avsnittet nedan om övervakning av den dömda, är avsikten att den som genomgår villkorad utslussning som huvudregel ska stå under övervakning under hela utslussningstiden. I avsnittet nedan om att Kriminalvården ska få besluta om särskilda föreskrifter bedömer regeringen att det föreslagna systemet tillgodoser behovet av en ordnad och säker utslussning. Därtill kommer att regeringen i avsnitt 7.4.2 föreslår att den dömda omedelbart ska kunna återintas i anstalt vid allvarlig misskötsamhet.

Kriminalvården efterfrågar ytterligare vägledning kring hur den villkorade utslussningen ska fungera i praktiken. Eftersom utslussningen ska utformas med hänsyn till den dömdes individuella situation framstår det varken som lämpligt eller ändamålsenligt att närmare reglera innehållet i den villkorade utslussningen i lag. När det gäller den närmare planeringen av innehållet i den villkorade utslussningen, såsom i vilka steg som utslussningen ska ske, bedömer regeringen att det i likhet med vad som gäller i fråga om utslussning från fängelsestraff bör överlåtas till Kriminalvården. De erfarenheter som Kriminalvården har avseende utslussningsarbete av dem som avtjänar livstids fängelse och andra långtidsdömda kommer att vara värdefulla i detta sammanhang. Det bör emellertid påpekas att det framstår som särskilt viktigt med en gradvis och långsam kontrollerad utslussning från anstalt till ett liv i frihet för dem som avtjänar säkerhetsförvaring. Det bör i många fall innebära att den dömda mot slutet av verkställigheten i stor utsträckning kan vistas utanför anstalt på motsvarande sätt som om han eller hon hade frigetts villkorligt från ett fängelsestraff.

Den villkorade utslussningen ska vara förenad med övervakning

Den som villkorligt friges från ett fängelsestraff ska ställas under övervakning om det behövs för att minska risken att han eller hon begår nya

brott eller för att på annat sätt underlätta hans eller hennes anpassning i samhället (26 kap. 12 § första stycket brottsbalken). Regeringen har dock i prop. 2025/26:34 s. 47–51 föreslagit att den villkorliga frigivningen ska vara förenad med övervakning från dagen från frigivningen, det vill säga det ska gälla en presumtion för övervakning. Enligt förslaget ska Kriminalvården få besluta att den som frigives villkorligt inte ska ställas under övervakning, om det saknas anledning att befara att han eller hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet eller om det finns särskilda skäl.

För att tillgodose behovet av samhällsskydd och minska risken för fortsatt brottslighet från den dömdes sida bör även den som avtjänar säkerhetsförvaring ställas under övervakning i samband med att han eller hon påbörjar utslussningsåtgärder. Utredningen föreslår att det bör införas en bestämmelse i den nya verkställighetslagen om att den som genomgår villkorad utslussning ska ställas under övervakning tills annat beslutas och att det inte ska krävas att Kriminalvården fattar ett beslut om övervakning. Regeringen instämmer i bedömningen att det bör införas en presumtion för övervakning under den villkorade utslussningen och att det inte bör krävas något särskilt beslut om detta. För att tydliggöra att det inte krävs ett beslut bör dock i lagtexten anges att den villkorade utslussningen ska vara förenad med övervakning, på motsvarande sätt som i regeringens förslag om ändring i 26 kap. 12 § första stycket brottsbalken, se prop. 2025/26:34. Beroende på hur Kriminalvården i det enskilda fallet utformar det närmare innehållet i utslussningen, kan den dömde i varje fall i det inledande skedet av utslussningen helt eller delvis komma att vistas i anstalt. Av naturliga skäl är det i praktiken endast när den dömde vistas utanför anstalt som någon faktisk övervakning kommer att äga rum.

Övervakningen bör som utgångspunkt pågå fram till dess att påföljden är helt verkställd (se avsnitt 5.4.2). Om samhällsskyddet kan upprätthållas och det inte finns en beaktansvärd risk för att den dömde kommer att begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt missköta sig, bör dock Kriminalvården ha möjlighet att besluta att övervakningen ska upphöra. Ett sådant beslut bör kunna initieras antingen av Kriminalvården själv eller genom att den som genomgår villkorad utslussning begär att övervakningen ska upphöra. I enlighet med utredningens förslag bör möjligheten att besluta om att övervakningen ska upphöra tillämpas restriktivt och ett sådant beslut bör främst komma i fråga i slutskedet av utslussningen. Det bör stå klart att den dömde klarar sig på egen hand och därmed inte är i behov av vare sig den kontroll eller det stöd som övervakningen innebär.

Utredningen föreslår att bestämmelserna i 26 kap. 11 § och 13–15 §§ brottsbalken ska tillämpas även beträffande den som genomgår villkorad utslussning. Av 26 kap. 11 § framgår ett allmänt skötsamhetskrav, som bland annat innebär att den som är villkorligt frigiven ska vara skötsam och efter förmåga försöka försörja sig och betala skadestånd som har dömts ut på grund av brottet. Av 13 § framgår bland annat att Kriminalvården får förordna en eller flera personer att biträda vid övervakningen. Enligt 14 § ska Kriminalvården genom stöd och kontroll verka för att den frigivne inte begår nya brott och för att hans eller hennes anpassning i samhället även i övrigt främjas. Det framgår också att en individuell utformad plan ska upprättas för varje frigiven och att Kriminalvården i

planen får meddela anvisningar om vad som ska gälla under övervakningen. I 14 a § klargörs att kontroll- och tvångsåtgärder alltid ska prövas mot proportionalitetsprincipen. I 15 § framgår bland annat att den som står under övervakning ska följa den plan för övervakning som har upprättats enligt 14 § andra stycket och hålla övervakaren underrättad om förhållanden som är av betydelse för övervakningen. Det framgår också att den övervakade är skyldig att inställa sig hos övervakaren efter kallelse och i övrigt hålla kontakt med övervakaren enligt dennes anvisningar. Regeringen instämmer i utredningens förslag att de bestämmelser som nu redogjorts för även bör tillämpas för den som genomgår villkorad utslussning. Givet att den villkorade utslussningen är avsedd att innebära en gradvis och kontrollerad övergång från anstalt till ett liv i frid kommer en tillämpning av bestämmelserna framför allt att bli aktuella under den senare delen av den villkorade utslussningen.

Utredningen föreslår att 26 kap. 18 § första stycket ska tillämpas även för den som genomgår villkorad utslussning. Av den bestämmelsen framgår bland annat att Kriminalvården ska kunna ändra ett beslut om övervakning som meddelats enligt 12 § eller 13 § andra stycket. Regeringen instämmer i att Kriminalvården bör kunna ändra ett beslut om övervakning för den som genomgår villkorad utslussning. Eftersom det föreslås att det ska regleras särskilt i den nya verkställighetslagen att den dömd ska ställas under övervakning omfattar möjligheterna att ändra formerna för övervakning enligt 26 kap. 18 § första stycket dock inte övervakning som meddelats med stöd av verkställighetslagen. Möjligheterna för Kriminalvården att ändra ett beslut om övervakning bör därför regleras särskilt i verkställighetslagen.

Den intagne ska kunna beviljas särskilda utslussningsåtgärder

I 11 kap. fängelselagen finns regler om så kallade särskilda utslussningsåtgärder, som kan beviljas en intagen som avtjänar ett fängelsestraff för att minska risken för att han eller hon återfaller i brott eller för att på annat sätt underlätta hans eller hennes anpassning i samhället (1 §). Det finns fyra former av utslussningsåtgärder; frigång, vårdvistelse, vistelse i halvvägshus och utökad frigång (2–5 §§). Utslussningsåtgärderna kan kombineras med varandra utifrån behov och förutsättningar i syfte att uppnå en ändamålsenlig utslussning i samhället. Målet är att den successiva övergången till ett liv utanför anstalt – med stöd och kontroll från bland annat Kriminalvården, andra myndigheter och frivilligorganisationer – ska leda till en så gynnsam frigivningssituation som möjligt. Det bör noteras att utredningen, i delar som inte omfattas av denna lagrådsremiss, föreslår att de nuvarande fyra utslussningsåtgärderna ska slås samman till en enda åtgärd under samlingsbegreppet frigivningsförberedande åtgärder. Vidare föreslås att fängelselagen ändras på så sätt att det i lagen endast föreskrivs en generell möjlighet för Kriminalvården att bevilja en utslussningsåtgärd. Myndigheten ges enligt förslaget sedan beslutanderätt att i det enskilda fallet bestämma hur utslussningsåtgärden närmare ska utformas. Avsikten är att öka möjligheterna att anpassa utslussningsåtgärderna utifrån den dömdes individuella behov. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

För den som genomgår villkorad utslussning föreslår utredningen att Kriminalvården, om det behövs för att underlätta övergången till verkställighet utanför anstalt, ska få besluta om åtgärder enligt 11 kap. fängelselagen. Enligt regeringens mening kan sådana åtgärder förväntas spela en avgörande roll för möjligheten till en successiv och individuellt anpassad övergång från livet i anstalt till ett liv i frihet. Om det finns förutsättningar för att bevilja särskilda utslussningsåtgärder, torde det många gånger vara lämpligt att den villkorade utslussningen inleds med sådana åtgärder. Regeringen instämmer därför i utredningens förslag. I 11 kap. fängelselagen används begreppet ”bevilja” i fråga om att en intagen ges tillstånd till vistelse utanför anstalt genom särskilda utslussningsåtgärder. För att undvika missförstånd bör samma begrepp användas i fråga om särskilda utslussningsåtgärder för den som genomgår villkorad utslussning. Av 11 kap. fängelselagen framgår att en förutsättning för att bevilja en särskild utslussningsåtgärd är att det inte finns någon beaktansvärd risk för att den intagna ska begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt allvarligt missköta sig. I avsnittet nedan om särskilda föreskrifter föreslås att Kriminalvården ska få besluta om särskilda föreskrifter som ska följas av den som genomgår villkorad utslussning. Genom möjligheten att förena ett tillstånd till en utslussningsåtgärd med nödvändiga föreskrifter torde det många gånger vara möjligt att neutralisera en eventuell risk till en sådan nivå att den inte längre kan ses som beaktansvärd.

Enligt regeringen framstår det till viss del som oklart om utredningens förslag innebär att bestämmelserna i 11 kap. fängelselagen om exempelvis upphävande av tillstånd till en utslussningsåtgärd ska tillämpas även i fråga om säkerhetsförvaring. Regeringen anser att detta bör tydliggöras genom att det i den nya verkställighetslagen anges vilka bestämmelser i 11 kap. fängelselagen som ska tillämpas i detta avseende i fråga om säkerhetsförvaring. I 7 § föreskrivs en skyldighet för den dömda att lämna vissa angivna prover för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av vissa berusningsmedel och hälsofarliga varor. Av 8 § framgår att ett tillstånd till en utslussningsåtgärd ska upphävas vid misskötsamhet av den intagne eller om det inte längre finns förutsättningar för åtgärden. Dessa bestämmelser bör göras tillämpliga i fråga om den som genomgår villkorad utslussning.

Enligt 11 kap. 9 § ska den intagne omedelbart föras till en anstalt för fortsatt verkställighet av straffet i anstalten om ett tillstånd till en påbörjad utslussningsåtgärd upphävs. I avsnitt 7.3.2 föreslås att en bestämmelse tas in i den nya verkställighetslagen om att den dömda får återtas i anstalt om ett tillstånd till vistelse utanför anstalt upphävs. Enligt regeringens mening bör det också framgå av den bestämmelsen att detsamma ska gälla om ett tillstånd till en särskild utslussningsåtgärd upphävs.

I avsnitt 7.4 behandlas frågan om beslutsordning och överklagande i frågor om upphävande av tillstånd till vissa särskilda utslussningsåtgärder.

Kriminalvården ska få besluta om särskilda föreskrifter som ska följas av den som genomgår villkorad utslussning

Enligt 26 kap. 16 § brottsbalken får Kriminalvården meddela vissa särskilda föreskrifter för den som är föremål för övervakning inom ramen

för villkorlig frigivning. De föreskrifter som kan komma i fråga är bland annat föreskrifter om kontaktskyldighet och deltagande i olika återfallsförebyggande eller missbruksrelaterade åtgärder. En särskild föreskrift får också avse arbete, utbildning eller annan sysselsättning. Det är vidare möjligt att meddela en särskild föreskrift om boende, exempelvis om placering på ett behandlingshem eller annat boende som tillhandahåller stöd- och kontrollåtgärder. En särskild föreskrift får också avse vistelseort eller andra anvisningar om på vilka platser eller inom vilka områden den dömda ska vistas eller inte får vistas. Därutöver finns en möjlighet att föreskriva en skyldighet för den övervakade att lämna vissa prov för kontroll av att den övervakade inte är påverkad av alkohol eller andra beroendeframkallande medel. Av 17 § i samma kapitel framgår att Kriminalvården får besluta om elektronisk övervakning om det behövs för att kontrollera att en föreskrift enligt 16 § följs. Regeringen instämmer i utredningens förslag att 26 kap. 16 och 17 §§ bör tillämpas även i fråga om den som övervakas inom ramen för villkorad utslussning. På så sätt kommer i princip samma villkor att kunna föreskrivas för den som genomgår villkorad utslussning som för den som är villkorligt frigiven, vilket framstår som en lämplig ordning.

En uppenbar skillnad jämfört med den som frigetts villkorligt från ett fängelsestraff är att den som genomgår villkorad utslussning ännu inte har frigetts från påföljden, vilket har betydelse i frågan om vilket innehåll den villkorade utslussningen ska ges och vilka krav som ska åläggas den dömda. Eftersom behovet av samhällsskydd är särskilt påtagligt vid säkerhetsförvaring, bör särskilda föreskrifter regelmässigt beslutas för den som genomgår villkorad utslussning. För att det ska vara fråga om en säkerhetsmässigt försvarlig utslussning kan det ofta vara nödvändigt att besluta om fler än en föreskrift och många gånger bör den som genomgår villkorad utslussning behöva följa fler föreskrifter än den som är villkorligt frigiven. Som utredningen påpekar, kan det dessutom ofta vara aktuellt att besluta om elektronisk övervakning för den som genomgår villkorad utslussning.

Utöver de särskilda föreskrifter som framgår av 26 kap. 16 § föreslår utredningen att Kriminalvården även ska kunna besluta om inskränkningar vad gäller den dömdes användande av elektroniska kommunikationstjänster. Med elektroniska kommunikationstjänster avses bland annat att ringa och ta emot telefonsamtal – såväl genom fast som mobil telefoni – och skicka och ta emot e-post och att använda internet (se propositionen Stärkt rättssäkerhet vid genomförande av särskilda befogenheter på särskilda ungdomshem och LVM-hem 2017/18:169 s. 117). Regeringen instämmer i utredningens förslag i denna del. Som utredningen pekar på kan en sådan föreskrift vara lämplig om det finns behov av att skydda målsäganden från sådana kontakter, eller om risken för återfall avser brott som begås på internet. Av 26 kap. 18 § första stycket framgår bland annat att Kriminalvården får ändra ett beslut om särskilda föreskrifter och elektronisk övervakning som meddelats med stöd av 16 och 17 §§ eller besluta om nya åtgärder om det finns anledning till det. Utredningen föreslår att den paragrafen ska tillämpas även beträffande den som genomgår villkorad utslussning. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att Kriminalvården bör kunna ändra ett beslut om särskilda föreskrifter och elektronisk övervakning om det finns anledning till det.

En hänvisning till 26 kap. 18 § första stycket omfattar dock inte förslaget om att det, för dem som genomgår villkorad utslussning, även ska vara möjligt att besluta om inskränkningar vad gäller den dömdes användande av elektroniska kommunikationstjänster. Kriminalvårdens möjlighet att ändra beslut om särskilda föreskrifter och elektronisk övervakning eller besluta om nya åtgärder bör därför regleras särskilt i den nya verkställighetslagen.

7.3.2 Åtgärder vid misskötsamhet

Regeringens förslag

Om den dömden efter beslut om tillstånd till villkorad utslussning misssköt sig ska Kriminalvården i första hand ändra formerna för utslussningen. Om en sådan åtgärd inte är tillräcklig får Kriminalvården besluta att en varning ska meddelas den dömden. Bestämmelsen i brottsbalken om att en varning utan dröjsmål ska meddelas den dömden personligen ska tillämpas även beträffande en varning som meddelats den som genomgår villkorad utslussning. Om överträdelsen inte är av mindre betydelse och det inte är tillräckligt att formerna för utslussningen ändras eller att den dömden meddelas en varning får Kriminalvården besluta att upphäva tillståndet till vistelse utanför anstalt. Den dömden ska då omedelbart föras till en anstalt för fortsatt verkställighet av påföljden i anstalten.

Om den dömden allvarligt åsidosätter sina skyldigheter under den villkorade utslussningen ska Kriminalvården begära hos övervakningsnämnden att tillståndet till villkorad utslussning ska upphävas.

Ett offentligt biträde ska förordnas för den dömden i ett ärende om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde. Innan ett beslut om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning meddelas ska den dömden beredas tillfälle att yttra sig. Frågor om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning ska avgöras skyndsamt.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens, men har en annan lagteknisk utformning. Utredningen föreslår att 26 kap. 19 § första stycket brottsbalken ska tillämpas beträffande den som genomgår villkorad utslussning. Utredningen föreslår inte att det ska regleras att en varning omedelbart ska meddelas den dömden personligen. Utredningen föreslår inte att förutsättningarna för återtagande i anstalt vid missskötighet ska regleras i lagtext. Utredningen lämnar inte något förslag om att ett offentligt biträde ska förordnas i ett ärende om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning. Utredningen lämnar inte heller något förslag om att den dömden ska beredas tillfälle att yttra sig innan ett beslut om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning meddelas.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget.

Kriminalvården anser att förutsättningarna för återintagande i anstalt vid misskötsamhet bör framgå av lagtext samt att den avsedda varaktigheten av ett sådant återintagande bör förtydligas.

Solna tingsrätt anser att prövningen av upphävande av ett tillstånd till villkorad utslussning bör hanteras av samma myndighet som har lämnat tillståndet (vilket enligt tingsrätten bör vara allmän förvaltningsdomstol).

Skälen för regeringens förslag

Kriminalvården ska kunna ändra formerna för utslussning, besluta om varning eller återinta den dömden i anstalt

Vid mindre allvarlig misskötsamhet bör Kriminalvården som första reaktion förändra utslussningen så att den dömden har förmåga att genomföra den, till exempel genom strängare villkor eller ytterligare kontroll. Om den dömden inte är föremål för elektronisk övervakning, kan det till exempel ofta vara lämpligt att besluta om sådan övervakning för att kontrollera att en föreskrift följs. Som exempel på vad som kan utgöra en mindre allvarlig misskötsamhet kan nämnas att den dömden kommer för sent till ett avtalat möte, eller andra avvikelser som närmast framstår som oaktsamma snarare än uppsåtliga. Som utredningen påpekar, får det inte vara fråga om misskötsamhet som satts i system eller på annat sätt är upprepad.

Utredningen föreslår att 26 kap. 19 § första stycket brottsbalken ska tillämpas även i fråga om villkorad utslussning. Av den bestämmelsen framgår att Kriminalvården får vidta en åtgärd som avses i 18 § första stycket, det vill säga ändra formerna för den villkorliga frigivningen om den frigivne bryter mot föreskrifter eller anvisningar om vad som i övrigt ska gälla för övervakningen. Om en sådan åtgärd är otillräcklig får Kriminalvården besluta att en varning ska meddelas den dömden. Regeringen anser att Kriminalvården bör ha möjlighet att ändra formerna för den villkorade utslussningen även i de fall den dömden inte står under övervakning. Därtill framgår i avsnitt 7.3.1 att regeringen, till skillnad från utredningen, inte anser att 18 § första stycket bör tillämpas för den som genomgår villkorad utslussning. I stället föreslås att det tas in en särskild bestämmelse i den nya verkställighetslagen om Kriminalvårdens möjlighet att ändra formerna för utslussningen. Mot den bakgrunden bör även möjligheterna för Kriminalvården att ändra formerna för utslussningen vid misskötsamhet av den dömden också regleras särskilt i verkställighetslagen.

Det bör alltså framgå av verkställighetslagen att Kriminalvården får ändra formerna för utslussningen om den som genomgår villkorad utslussning bryter mot föreskrifter eller anvisningar om det som i övrigt ska gälla för övervakningen. Det bör också framgå att Kriminalvården ska få besluta att en varning ska få meddelas den dömden om det inte är tillräckligt att ändra formerna för utslussningen. Av 38 kap. 10 § brottsbalken framgår att en varning utan dröjsmål ska meddelas den dömden personligen. Den bestämmelsen bör tillämpas även i fråga om en varning som meddelats den som genomgår villkorad utslussning.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att misskötsamhet av den dömde även bör kunna leda till att Kriminalvården tar in den dömde i anstalt för fortsatt avtjänande. En sådan möjlighet utgör en viktig skillnad mot vad som gäller för den som har frigetts villkorligt från ett fängelsestraff. Som exempel på situationer som bör kunna leda till att den dömde återtas i anstalt kan nämnas att den som är föremål för elektronisk övervakning avlägsnar kontrollutrustningen eller att en särskild utslussningsåtgärd upphävs på grund av misskötsamhet.

Av rättssäkerhetsskäl anser regeringen dock, i likhet med *Kriminalvården*, att förutsättningarna för återintagande i anstalt bör framgå av lagtexten. Det bör därför införas en bestämmelse i verkställighetslagen som innebär att Kriminalvården får upphäva ett tillstånd till vistelse utanför anstalt om den dömde bryter mot föreskrifter eller anvisningar om det som i övrigt ska gälla för den villkorade utslussningen och överträdelserna inte är av mindre betydelse. Vidare bör ett beslut om att upphäva ett tillstånd till vistelse utanför anstalt förutsätta att det inte är tillräckligt att Kriminalvården ändrar formerna för utslussningen eller meddelar en varning. Det bör också framgå att ett beslut om att upphäva ett tillstånd till vistelse utanför anstalt innebär att den dömde omedelbart ska föras till en anstalt för fortsatt verkställighet av påföljden.

Syftet med att återinta den dömde i anstalt är i första hand att möjliggöra ett omtag av utslussningen. Det kan till exempel vara fråga om att börja om från början med utslussningen, det vill säga gå tillbaka till det första steget som beviljades. I sammanhanget ligger ett stort ansvar på Kriminalvården att utifrån omständigheterna i varje fall av utslussning individanpassa åtgärderna för att skapa en säker och kontrollerad utslussning. Varaktigheten av ett återintagande kommer därför att variera beroende på situationen i det enskilda fallet. Som utvecklas närmare i det följande är det först om det inte kan antas att den dömde ens efter ett återintagande i anstalt kommer att sluta missköta sig, som Kriminalvården bör ge in en anmälan om att upphäva tillståndet till villkorad utslussning.

Allvarlig misskötsamhet ska kunna leda till att tillståndet till villkorad utslussning upphävs

För upprätthålla trovärdigheten för systemet med villkorad utslussning är det viktigt att Kriminalvården har möjlighet att agera med adekvata och resoluta åtgärder vid misskötsamhet i syfte att återupprätta samhällsskyddet. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att allvarlig misskötsamhet bör kunna leda till att tillståndet till villkorad utslussning upphävs. Frågan är vilken myndighet som bör pröva frågan om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning. Regeringen konstaterar att prövningen har vissa likheter med den prövning som övervakningsnämnderna gör i fråga om att förklara villkorligt medgiven frihet förverkad (se 26 kap. 19 § andra stycket brottsbalken). Därutöver prövar övervakningsnämnderna frågan om upphävande av ett tillstånd till en påbörjad vårdvistelse, vistelse i halvvägshus eller utökad frigång (se 13 kap. 3 § fängelselagen). Till skillnad från *Solna tingsrätt*, instämmer regeringen därför i utredningens förslag att övervakningsnämnden, efter anmälan av Kriminalvården bör pröva frågan om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning.

Ett upphävande av ett tillstånd till villkorad utslussning bör endast få beslutas om den dömde allvarligt åsidosätter sina skyldigheter enligt det som följer av den nya verkställighetslagen eller enligt särskilda föreskrifter som meddelats den dömde. Misskötsamheten bör anses som allvarlig om den dömde har brutit mot villkor som varit av central betydelse för att bevilja den aktuella utslussningsåtgärden, till exempel avlägsnande av elektronisk kontrollutrustning eller brott mot vistelseförbud. Andra exempel på allvarlig misskötsamhet kan vara att den dömde vid mer än något enstaka tillfälle är påverkad av alkohol eller narkotika, vägrar att medverka i en drogkontroll, inte sköter sin skyldighet att hålla kontakt med Kriminalvården eller inte utför eller deltar i den sysselsättning som är bestämd. Kriminalvården bör som utgångspunkt först försöka komma till rätta med misskötsamheten genom att vidta andra, mindre ingripande åtgärder, innan en anmälan om upphävande av tillståndet till villkorad utslussning sker. Är misskötsamheten flagrant, exempelvis om den dömde mycket snart efter att den villkorade utslussningen inletts missköter sig allvarligt eller om misskötsamheten består av ny brottslighet, bör en anmälan om upphävande emellertid ske skyndsamt och den dömde omedelbart återintas i anstalt. Misskötsamhet som består av återfall i brott ska dock hanteras enligt de särskilda regler som gäller för ny påföljdsbestämning efter tidigare dom i 34 kap. brottsbalken. I avsnitt 8.2.2 föreslås bland annat att rätten får upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning när den beslutar att en tidigare utdömd säkerhetsförvaring ska avse också tillkommande brottslighet.

Utredningen lämnar inte något förslag om att ett offentligt biträde ska förordnas för den dömde i ett ärende om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning. I avsnitt 6.2 föreslås att ett offentligt biträde ska förordnas för den dömde i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde. Eftersom ett beslut om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning är av mycket stor betydelse för den dömde bör enligt regeringens mening samma utgångspunkt beträffande rätten till offentligt biträde gälla som i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden. Ett offentligt biträde bör därför förordnas för den dömde i ett ärende om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde. Den dömde bör även beredas tillfälle att yttra sig innan ett beslut om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning meddelas.

Frågor om upphävande bör avgöras skyndsamt och prövas av den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde den anstalt där den dömde är inskriven är belägen. Om det finns särskilda skäl bör dock en annan övervakningsnämnd få pröva sådana frågor. I avsnitt 7.4 behandlas frågor om övervakningsnämndens beslut samt överklagande av sådana beslut.

Ett beslut om upphävande av ett tillstånd till villkorad utslussning innebär att den fortsatta verkställigheten ska äga rum i anstalt. Efter en tid i anstalt bör den dömde på nytt kunna ansöka om tillstånd till villkorad utslussning hos allmän domstol. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det inte bör föreskrivas någon viss tid som ska förflyta innan en sådan ansökan kan göras på nytt.

7.4 Beslutsordning

Regeringens förslag

Beslut enligt den nya verkställighetslagen ska fattas av Kriminalvården, om inte annat följer av lagen.

Ett beslut enligt verkställighetslagen ska gälla omedelbart om inte något annat beslutas.

Kriminalvårdens beslut enligt verkställighetslagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslutet ska överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömde var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades är belägen. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Kriminalvårdens beslut får dock inte överklagas innan beslutet har omprövats av Kriminalvården.

En särskild ordning ska gälla för beslut om att upphäva tillstånd till vissa särskilda utslussningsåtgärder och för beslut om att upphäva tillstånd till villkorad utslussning. Bestämmelserna i fängelselagen om beslut om att upphäva tillstånd till vissa särskilda utslussningsåtgärder och om överklagande av sådana beslut ska tillämpas även i fråga om säkerhetsförvaring.

Övervakningsnämndens beslut om att upphäva tillstånd till villkorad utslussning ska få överklagas av den dömde hos allmän domstol. Beslutet ska överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömde är inskriven är belägen. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

Bestämmelsen i 13 kap. fängelselagen om att regeringen i vissa fall får besluta att ett ärende om vistelse utanför anstalt ska prövas av regeringen ska tillämpas även beträffande säkerhetsförvaring.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens, men har en annan lagteknisk utformning. Utredningen föreslår inte att bestämmelserna i fängelselagen om beslut och överklagande i fråga om vissa särskilda utslussningsåtgärder samt om att regeringen i vissa fall får besluta att ett ärende om vistelse utanför anstalt ska prövas av regeringen, ska tillämpas även i fråga om den nya påföljden. Utredningens förslag om att beslut enligt den nya verkställighetslagen som huvudregel ska gälla omedelbart omfattar endast beslut som fattas av Kriminalvården eller övervakningsnämnd.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag

När det gäller frågan om vem som ska besluta om det närmare verkställighetsinnehållet och om vistelser utanför anstalt, kan det konstateras att Kriminalvården som utgångspunkt fattar sådana beslut när det gäller intagna i fängelse (13 kap. 1 § fängelselagen). Besluten kan överklagas till

allmän förvaltningsdomstol. Det framstår enligt regeringens mening som lämpligt att beslutsordningen i fråga om säkerhetsförvaring följer det som gäller enligt fängelselagen. Det bör därför ankomma på Kriminalvården, som är den verkställande myndigheten även när det gäller säkerhetsförvaring, att besluta om det närmare verkställighetsinnehållet samt om vistelser utanför anstalt. Regeringen instämmer i utredningens förslag att det bör framgå av den nya verkställighetslagen att Kriminalvården fattar beslut enligt lagen om inte annat anges. Kriminalvårdens beslut bör få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Behörig domstol bör vara den förvaltningsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömde var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades är belägen. Prövningstillstånd bör krävas vid överklagande till kammarrätten. För att ett överklagande ska få ske bör det ställas upp ett krav på att Kriminalvården först omprövar beslutet. Det innebär att beslutsordningen följer det som gäller enligt fängelselagen.

Enligt fängelselagen gäller en särskild ordning för beslut om att upphäva ett tillstånd till en påbörjad vårdvistelse, en vistelse i halvvägs- eller en utökad frigång. Av 13 kap. 3 § framgår att en övervakningsnämnd prövar sådana frågor efter anmälan av Kriminalvården eller på eget initiativ. I 4 § regleras interimistiska upphävanden. Av 5 § framgår vilken övervakningsnämnd som är behörig att pröva frågor om upphävande av tillstånd enligt 3 och 4 §§. Dessa bestämmelser bör tillämpas även i fråga om säkerhetsförvaring. Detsamma gäller reglerna om överklagande i 14 kap. 4 § fängelselagen.

I avsnitt 7.3.2 föreslås att beslut om upphävande av tillstånd till villkorad utslusning ska prövas av övervakningsnämnden efter anmälan av Kriminalvården. Som utredningen föreslår, bör övervakningsnämndens beslut få överklagas till allmän domstol. Behörig domstol bör vara den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömde är inskriven är belägen. Prövningstillstånd bör krävas vid överklagande till hovrätten.

Regeringen instämmer i utredningens förslag att beslut enligt lagen om säkerhetsförvaring som fattats av Kriminalvården eller av övervakningsnämnden ska gälla omedelbart om inte något annat beslutats. Enligt regeringens mening bör detsamma emellertid gälla även för domstolens beslut vid prövningen av ett överklagat beslut av Kriminalvården eller övervakningsnämnden. En sådan ordning följer vad som gäller för beslut enligt fängelselagen (se 13 kap. 2 §).

Enligt 3 kap. 6 § fängelselagen får regeringen, när det gäller en viss intagen, besluta att ett ärende om vistelse utanför anstalt ska överlämnas till regeringens prövning, om det behövs med hänsyn till rikets säkerhet eller risken för att den intagne under verkställigheten medverkar till terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666). Det bör införas en bestämmelse i den nya verkställighetslagen som anger att 13 kap. 6 § fängelselagen ska tillämpas även i fråga om säkerhetsförvaring.

7.5 Bemyndiganden

Regeringens bedömning

Det behövs inga bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om verkställigheten av säkerhetsförvaring eller om genomförande av särskild riskutredning eller ansökan, utredning eller beslut enligt lagen.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer inte överens med regeringens. Utredningen föreslår att det införs ett bemyndigande i den nya verkställighetslagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om verkställigheten av den nya påföljden. Utredningen föreslår också ett motsvarande bemyndigande om föreskrifter om genomförande av en särskild riskutredning och om ansökan, utredning eller beslut enligt den nya verkställighetslagen.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens bedömning

I flera fall kommer föreskrifter att behöva meddelas genom förordning. Regeringen har med stöd av 8 kap. 7 och 11 §§ regeringsformen befogenhet att meddela föreskrifter om verkställighet av lag (verkställighetsföreskrifter) och föreskrifter som inte enligt grundlag ska meddelas av riksdagen (regeringens restkompetens) eller att delegera den rätten till myndighet. Det finns därmed inget behov av att införa ett bemyndigande i den nya verkställighetslagen avseende föreskrifter på de områden som utredningen föreslår. Regeringen bedömer därför att något bemyndigande inte behövs.

8 Frågor som aktualiseras vid återfall i brott

8.1 Bestämmelserna om ny påföljdsbestämning efter tidigare dom

Regler om ny påföljdsbestämning efter tidigare dom finns i 34 kap. brottsbalken. Bestämmelserna i kapitlet tar sikte på situationer där det råder så kallad påföljdskonkurrens och är tillämpliga om den som har dömts till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller sluten ungdomsvård har begått ett annat brott före domen (nyupptäckt brott) eller om den dömde begår ett nytt brott efter domen men innan påföljden helt har verkställts eller annars

upphört (nytt brott). Huvudregeln i dessa situationer är att domstolen ska bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten (1 § första stycket). Detta gäller oavsett om det är fråga om ny eller nyupptäckt brottslighet. När domstolen dömer ut en ny påföljd kvarstår den tidigare påföljden oförändrad och den dömde ska verkställa båda påföljderna parallellt. I vissa fall får domstolen avvika från huvudregeln om ny påföljd och i stället besluta att den tidigare utdömda påföljden ska omfatta också den tillkommande brottsligheten eller undanröja den utdömda påföljden och döma till en ny gemensam påföljd för den samlade brottsligheten (1 § andra stycket samt 3 och 4 §§). Undergår den dömde fängelse på livstid får dock rätten endast besluta att den påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten (1 § tredje stycket). Det finns alltså inte någon möjlighet att undanröja en dom på livstids fängelse eller att döma till en ny påföljd så länge inte ett straff avseende fängelse på livstid omvandlats till ett tidsbestämt straff enligt omvandlingslagen. Den som dömts till livstids fängelse behöver i och med det inte avtjäna någon ny påföljd, om inte han eller hon döms för brottet efter det att livstidsstraffet tidsbestämts.

Om rätten dömer för tillkommande brottslighet till fängelse på livstid och det därmed finns flera påföljder på en gång som ska verkställas, ska livstidsstraffet enligt 26 kap. 25 § träda i stället för den andra påföljden. Ett livstidsstraff konsumerar alltså på verkställighetsstadiet samtliga andra påföljder som den livstidsdömde har dömts till.

I 34 kap. finns även regler om förverkande av villkorligt medgiven frihet. Villkorlig frigivning sker från tidsbestämda fängelsestraff och innebär att verkställigheten av ett fängelsestraff fortsätter efter det att den dömde har frigivits från fängelset. Den villkorliga frigivningen syftar till att kontrollera övergången från vistelse i anstalt till vistelse i frihet. Efter att villkorlig frigivning skett gäller en prøvotid som motsvarar den strafftid som återstår vid frigivningen, dock minst ett år. Regeringen har i prop. 2025/26:34 föreslagit att prøvotiden efter villkorlig frigivning ska vara minst två år. Fängelsestraffet är helt verkställt när prøvotiden har gått ut om villkorligt medgiven frihet inte längre kan förklaras förverkad (26 kap. 10 §). Om den dömde återfaller i brott under prøvotiden för den villkorliga frigivningen kan den villkorligt medgivna friheten, eller en del av denna, förklaras förverkad enligt 5 §. Det finns en presumtion för att förverka hela den villkorligt medgivna friheten, endast om det finns särskilda skäl får rätten avstå från fullt förverkande. Regeringen har i nyss nämnda proposition föreslagit att bestämmelsen ska ändras så att det tydligare framgår att huvudregeln vid återfall i brott under prøvotiden är att hela den villkorligt medgivna friheten ska förverkas. Ett beslut om att förverka den villkorligt medgivna friheten innebär att den dömde får avtjäna den förverkade tiden i anstalt eller med elektronisk övervakning enligt lagen (2025:000) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

8.2 Det behövs en särskild reglering vid återfall i brott i förhållande till den nya påföljden

Regeringens bedömning

Det behövs en särskild reglering vid återfall i brott i förhållande till säkerhetsförvaring.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans invänder mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Säkerhetsförvaring är en ny påföljd som i och för sig har likheter med såväl det tidsbestämda fängelsestraffet som det tidsobestämda livstidsstraffet, men med en konstruktion som skiljer sig från nuvarande påföljder. Som utredningen påpekar blir en ordning med särskilda regler beträffande påföljdsbestämningen vid återfall i brott med hänsyn till påföljdens tidsobestämda karaktär komplicerad. Enligt regeringen är det av stor vikt att regleringen utformas så att domstolen ska ha goda möjligheter att ta skälig hänsyn till tidigare och nya domar och ordna påföljdsförhållandena på ett lämpligt sätt. Utgångspunkten bör därför vara att systemet ska vara så flexibelt som möjligt, men med bibehållen förutsebarhet och med ett upprätthållt krav på likabehandling. Detta är också nödvändigt med hänsyn till att påföljdssituationen kan skilja sig åt väsentligt från fall till fall. I likhet med utredningen bedömer regeringen att den nya påföljdens tidsobestämda karaktär motiverar en något annorlunda utformning av regelverket jämfört med hittillsvarande påföljder. I mångt och mycket bör utformningen dock ligga i linje med vad som gäller för livstidsstraff som också är en tidsobestämd påföljd. I avsnitt 8.2.1 och 8.2.3 behandlas frågor som aktualiseras vid återfall i brott, såväl när det finns en tidigare påföljd att förhålla sig till när säkerhetsförvaring ska dömas ut som när den som avtjänar säkerhetsförvaring ska dömas på nytt för brott.

8.2.1 Säkerhetsförvaringens förhållande till en tidigare dom

Regeringens förslag

Om säkerhetsförvaring förekommer till verkställighet samtidigt som dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller slutna ungdomsvård, ska säkerhetsförvaringen träda i stället för den andra påföljden.

Om påföljden bestäms till säkerhetstraff ska villkorligt medgiven frihet inte förverkas.

Regeringens bedömning

Bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken om ny påföljdsbestämning efter tidigare dom på fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, sluten ungdomsvård, ungdomsvård eller ungdomstjänst behöver inte anpassas med anledning av den nya påföljden. Detsamma gäller bestämmelserna om under vilka förutsättningar rätten får undanröja en tidigare utdömd påföljd och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten.

Utredningens förslag och bedömning

Förslagen från utredningen stämmer överens med regeringens. Utredningen gör ingen uttrycklig bedömning av hur rätten ska förhålla sig till en tidigare dom när det är aktuellt att bestämma påföljden till säkerhetsförvaring för brott som begåtts före den tidigare domen eller efter den domen men innan påföljden helt har verkställts.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslagen. *Solna tingsrätt* anser att den nya påföljden inte bör träda i stället för tidigare utdömda påföljder som inte hunnit verkställas. I stället bör det enligt tingsrätten i dessa fall vara möjligt att döma ut en gemensam påföljd för den samlade brottsligheten. På så sätt kan rätten ta hänsyn till den tidigare påföljden vid bestämmandet av minimistraffets längd. *Justiekanslern* noterar att den nya påföljden enligt förslaget ska träda i stället för bland annat fängelse på viss tid om dessa påföljder verkställs samtidigt, i likhet med vad som redan idag gäller för livstidsstraffet enligt 26 kap. 25 § brottsbalken. Det kan alltså med den föreslagna utformningen uppstå en situation där säkerhetsförvaringen ska träda i stället för ett tidsbestämt fängelsestraff som är längre än den längsta tid som angetts för säkerhetsförvaringen i fråga. *Norrköpings tingsrätt* anser att förverkande av villkorligt medgiven frihet bör räknas in vid bestämmande av minimitiden.

Skälen för regeringens förslag

Det krävs ingen anpassning av reglerna i 34 kap. i förhållande till när säkerhetsförvaring ska dömas ut

Mot bakgrund av säkerhetsförvaringens föreslagna tillämpningsområde kommer den som blir aktuell för påföljden i många fall att vara dömd sedan tidigare. Om den brottslighet som ligger till grund för en dom på säkerhetsförvaring har begåtts före en tidigare dom, eller efter denna men innan påföljden helt har verkställts, kommer bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken att aktualiseras. I utredningen saknas resonemang om hur rätten ska förhålla sig till dessa bestämmelser när det är aktuellt att bestämma påföljden till säkerhetsförvaring. Det utredningen föreslår om att säkerhetsförvaring ska träda i stället för en tidigare utdömd påföljd träffar i stället verkställighetsstadiet, det vill säga då en dom på säkerhets-

förvaring redan har dömts ut och det förekommer andra ej helt verkställda påföljder. Den frågan återkommer regeringen till under nästa rubrik.

Även om det saknas resonemang i frågan om säkerhetsförvaringens förhållande till bestämmelserna i 34 kap. konstaterar regeringen att utredningen inte föreslår någon ändring av dessa bestämmelser i förhållande till när rätten ska döma ut säkerhetsförvaring. Det innebär att rätten i enlighet med 1 § första stycket som huvudregel ska döma särskilt till säkerhetsförvaring för den tillkommande brottsligheten. Undantagsreglerna i 3 och 4 §§ om konsumtionsdom och undanröjande är också tillämpliga. Det bör dock inte förekomma fall då förutsättningarna för att meddela en konsumtionsdom enligt 3 § är uppfyllda om den tillkommande brottsligheten är så pass allvarlig att den kan föranleda säkerhetsförvaring. Om förutsättningar föreligger enligt 4 § finns det emellertid en möjlighet att undanröja den tidigare påföljden och döma till säkerhetsförvaring som en gemensam påföljd för den samlade brottsligheten. Precis som *Solna tingsrätt* anser regeringen att en sådan ordning är rimlig. Den öppnar upp för ett flexibelt system där rätten kan se till att hänsyn tas till en tidigare dom i den mån det är lämpligt. Möjligheten till undanröjande av en tidigare påföljd kan till exempel bli aktuell i den situation som *Justitiekanslern* tar upp, då det finns ett längre tidsbestämt fängelsestraff sedan tidigare. Vid en gemensam påföljdsbestämning har rätten då möjlighet att bestämma en minimitid och ramtid som speglar allvaret i den samlade brottsligheten. Den dömda ska i så fall tillgodoräknas eventuell tid som frihetsberövad i enlighet med vad som gäller för tidsbestämda straff. Avräkningen ska ske mot såväl minimitiden som ramtiden. (Se avsnitt 7.1.)

Säkerhetsförvaring ska träda i stället för en tidigare utdömd påföljd

Om rätten väljer att döma särskilt till säkerhetsförvaring och det finns en tidigare, inte helt verkställd påföljd, instämmer regeringen i utredningens bedömning att det inte framstår som lämpligt att den dömda ska verkställa dessa påföljder parallellt. Det bör därför införas en ordning som innebär att en dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller slutna ungdomsvård ersätts av säkerhetsförvaring, i likhet med vad som redan gäller för fängelse på livstid (se 26 kap. 25 §). I likhet med vad som gäller vid undanröjande av en tidigare påföljd bör den dömda då få tillgodoräknas eventuell tid som frihetsberövad i enlighet med vad som gäller för tidsbestämda straff enligt tillgodoräknandelagen (se avsnitt 7.1).

I sammanhanget kan noteras att det i avsnitt 8.2.2 föreslås en uttrycklig reglering av att fängelse på livstid ska träda i stället för säkerhetsförvaring om dessa påföljder förekommer till verkställighet på en gång.

Villkorligt medgiven frihet ska inte förverkas

Eftersom det i många fall kommer att finnas en tidigare dom när det blir aktuellt att bestämma påföljden till säkerhetsförvaring kommer det även kunna förekomma ett reststraff från en tidigare fängelsedom (villkorligt medgiven frihet). Om det nya brottet begåtts under prövotiden och påföljden hade bestämts till ett tidsbestämt fängelsestraff hade domstolen i enlighet med 34 kap. 5 § brottsbalken normalt beslutat om förverkande

av den villkorligt medgivna friheten. Frågan är vad som ska gälla då påföljden i stället bestäms till säkerhetsförvaring. Ett alternativ är att rätten, i enlighet med *Norrköpings tingsrätts* förslag, beslutar om förverkande också i de fallen samt att den tiden fogas till minimitiden. En sådan ordning är enkel, förutsebar och rättvis. Samtidigt måste beaktas att säkerhetsförvaring är en tidsobestämd påföljd, vilket i sig är mycket mer ingripande än ett sedvanligt fängelsestraff. Den dömda kan komma att vara frihetsberövad under en potentiellt mycket lång tid. Även om endast minimitiden skulle avtjänas i anstalt förekommer inte heller villkorlig frigivning från säkerhetsförvaring (se avsnitt 5.4.2), vilket innebär att säkerhetsförvaringen alltid kommer att vara längre än vad en tidsbestämd påföljd hade varit. Ett förverkande av villkorligt medgiven frihet skulle också innebära att den förverkade delen av straffet i praktiken skulle omvandlas och verkställas som en annan påföljd. Vid de andra tidsobestämda påföljderna, fängelse på livstid och rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning, sker inte något förverkande av villkorligt medgiven frihet. Det talar för att förverkande inte heller bör ske när påföljden bestäms till säkerhetsförvaring. Det ska även noteras att rätten har en möjlighet att enligt 34 kap. 4 § undanröja en tidigare utdömd påföljd och döma ut säkerhetsförvaring som en ny påföljd för den samlade brottsligheten. Denna möjlighet föreligger formellt så länge den tidigare domen inte helt har verkställts, vilket för ett fängelsestraff sker först när prövotiden har gått ut. På så sätt finns det möjlighet att undvika oskäliga resultat på grund av att villkorligt medgiven frihet inte kan förverkas. Vid en samlad bedömning instämmer regeringen i utredningens förslag att något förverkande inte bör ske i dessa fall.

8.2.2 Säkerhetsförvaringens förhållande till tillkommande brottslighet

Regeringens förslag

Påföljden säkerhetsförvaring ska omfattas av bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken om ny påföljdsbestämning efter tidigare dom. Det ska dock införas särskilda bestämmelser i kapitlet för den som har dömts till säkerhetsförvaring som ska gälla i stället för 1, 3 och 4 §§. Det ska införas en bestämmelse 1 § som upplyser om att det finns särskilda bestämmelser för den som har dömts till säkerhetsförvaring.

Av de särskilda bestämmelserna ska framgå att om den som har dömts till säkerhetsförvaring ska dömas för ny eller nyupptäckt brottslighet, ska rätten som huvudregel besluta att säkerhetsförvaringen ska avse också den tillkommande brottsligheten. Under vissa förhållanden ska dock rätten få bestämma en ny påföljd för den brottsligheten eller undanröja den tidigare utdömda säkerhetsförvaringen och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten.

När rätten beslutar att en tidigare utdömd säkerhetsförvaring ska avse också tillkommande brottslighet ska rätten få upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning samt förlänga minimitiden och ramtiden om det behövs med hänsyn till den tillkommande brottslighetens allvar. Om

förlängningen föranleds av ny brottslighet ska minimitiden få överstiga arton år och ramtiden tjugofyra år.

Om fängelse på livstid förekommer till verkställighet samtidigt som säkerhetsförvaring ska livstidsstraffet träda i stället för säkerhetsförvaringen.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen föreslår inte uttryckligen att den nya påföljden ska omfattas av bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken om ny påföljdsbestämning efter tidigare dom och föreslår inte ändringar i 6 eller 8 §. Utredningen föreslår att de särskilda bestämmelserna ska avse den som undergår den nya påföljden, och lämnar alltså inte några förslag om vad som ska gälla för den som efter att verkställigheten har upphört ska dömas för tillkommande brottslighet. Utredningen föreslår inte att det ska vara möjligt att döma till ny påföljd för den tillkommande brottsligheten och i fråga om möjligheten att besluta om undanröjande föreslår utredningen en delvis annan utformning av lagtexten.

Utredningen föreslår att den totala tiden för påföljdens verkställighet ska få förlängas endast om den tillkommande brottsligheten är sådan att den kunnat aktualisera en dom på säkerhetsförvaring i sig. Utredningen föreslår vidare att rätten ska upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning om den nya minimitiden överstiger den tidigare minimitiden med minst ett år, om inte synnerliga skäl talar emot det. Utredningen lämnar inte något förslag om vad som ska gälla om minimitiden eller den totala tiden för påföljdens verkställighet efter förlängning överstiger arton respektive tjugofyra år. Utredningen lämnar inte heller något förslag om att det ska regleras att fängelse på livstid ska träda i stället för säkerhetsförvaring om påföljderna förekommer till verkställighet samtidigt.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget. *Svea hovrätt* anser att frågan om tillämpningen av 34 kap. brottsbalken i den situation där en person som dömts till den nya påföljden och sedan ska dömas för ett nytt eller nyupptäckt brott bör belysas ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet. *Kristianstads tingsrätt* anser att den föreslagna lydelsen av 34 kap. 10 § brottsbalken riskerar att leda till ologiska och oönskade resultat.

Skälen för regeringens förslag

Det ska införas särskilda regler för den som har dömts till säkerhetsförvaring samt en bestämmelse som upplyser om detta

Som framgår i avsnitt 8.2.1 bedömer regeringen att reglerna i 34 kap. brottsbalken inte behöver ändras i förhållande till när det finns en tidigare dom på fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller slutna ungdomsvård och det är aktuellt att döma ut säkerhetsförvaring för tillkommande brottslighet. Rätten har då alltså att förhålla sig till en tidigare påföljd på samma sätt som när någon

annan påföljd ska dömas ut, även om en dom på säkerhetsförvaring på verkställighetsstadiet ersätter andra påföljder.

Enligt regeringen bör dock bestämmelserna i 34 kap. göras tillämpliga även när det finns en tidigare dom på säkerhetsförvaring och det är aktuellt att döma ut en ny påföljd för tillkommande brottslighet. Liksom utredningen bedömer regeringen att det i vissa fall krävs särskilda bestämmelser i förhållande till den nya påföljden. Utredningen föreslår att dessa särskilda bestämmelser ska gälla för den som undergår, det vill säga avtjänar, den nya påföljden. Utredningens förslag innebär att de särskilda reglerna endast träffar den som lagförs under påföljdens verkställighet. Med utredningens förslag till lagtext saknas reglering för den som, efter att säkerhetsförvaringen är helt verkställd, ska lagföras för brott begångna före domen eller efter domen men innan påföljden helt verkställdes. Det innebär att rätten vid domstillfället skulle få döma ut en påföljd för den aktuella brottsligheten utan beaktande av konkurrenssituationen. En sådan ordning framstår som otillfredsställande och skiljer sig från den nuvarande regleringen i 34 kap. Den skulle också innebära att lagföringens tidpunkt skulle tillåtas styra påföljdsbestämningen och medföra stora skillnader för den som döms under verkställighet respektive efter att påföljden verkställts.

Enligt regeringens mening krävs det bestämmelser som reglerar påföljdsbestämningen vid tillkommande brottslighet för den som har dömts till säkerhetsförvaring, både när lagföring sker under påföljdens verkställighet och när lagföring sker efter att säkerhetsförvaringen är helt verkställd. Som utvecklas närmre under de kommande rubrikerna i detta avsnitt föreslår därför regeringen att det ska införas särskilda regler för påföljdsbestämningen när den som har dömts till säkerhetsförvaring ska dömas på nytt för tillkommande brottslighet. Det bör införas en bestämmelse i 34 kap. 1 § som upplyser om detta.

Huvudregeln vid tillkommande brottslighet ska vara konsumtionsdom

Om den som har dömts till säkerhetsförvaring ska dömas på nytt för tillkommande brottslighet uppstår frågan om hur denna brottslighet ska hanteras påföljdmässigt. Det kan röra sig om brott som har begåtts före domen eller brott som den dömde begått efter domen men innan säkerhetsförvaringen är helt verkställd. När det blir aktuellt att döma för den tillkommande brottsligheten kan säkerhetsförvaringen fortfarande avtjänas eller så kan verkställigheten ha upphört.

Vid bedömningen av hur en sådan situation ska hanteras kan konstateras att säkerhetsförvaring, liksom fängelse på livstid, är en tidsobestämd påföljd. Åklagaren har möjlighet att, fram till sex månader före det att ramtiden löper ut, ansöka om förlängning av ramtiden (se avsnitt 5.4.3). Först därefter går det, om en sådan ansökan inte görs, att säkert veta att påföljden kommer att upphöra vid ramtidens utgång. På så sätt skiljer sig påföljden från ett tidsbestämt fängelsestraff. Säkerhetsförvaring skiljer sig vidare från ett tidsbestämt fängelsestraff genom konstruktionen med villkorad utslussning i stället för villkorlig frigivning. Det finns därför flera skäl att undvika verkställighet av säkerhetsförvaring samtidigt som en annan påföljd. I stället bör rätten vid behov ha möjlighet att skärpa säkerhetsförvaringen så att den på ett rimligt sätt speglar allvaret i såväl

den tidigare som den tillkommande brottsligheten. Huvudregeln bör därför vara att den tidigare utdömda påföljden, det vill säga säkerhetsförvaringen, ska avse också den brottslighet som omfattas av den nya domen (så kallad konsumtionsdom). Detta bör regleras i en ny paragraf (se förslaget till 9 § första stycket). När rätten meddelar en konsumtionsdom ska rätten samtidigt få förlänga minimitiden och ramtiden samt upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning (se mer om dessa möjligheter nedan). Detta bör gälla såväl vid ny som nyupptäckt brottslighet.

Vid en konsumtionsdom ska rätten få förlänga minimitiden och ramtiden samt upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning

Som framgår under föregående rubrik bör rätten ges möjlighet att i samband med en konsumtionsdom skärpa säkerhetsförvaringen. På så sätt kan oskäligen resultat undvikas utan att svårigheter med två parallella verkställigheter uppstår.

Är det fråga om tillkommande brottslighet av mer allvarligt slag bör rätten ha möjlighet att bemöta denna med en kännbar sanktion. Det bör, i enlighet med vad utredningen föreslår, ske genom att rätten ges möjlighet att förlänga säkerhetsförvaringens minimitid och ramtid.

Det avgörande för om tiderna ska förlängas bör vara om den utdömda säkerhetsförvaringen hade ansetts tillräckligt ingripande även om den tillkommande brottsligheten hade ingått i bedömningen. Här måste straffvärdet för den tillkommande brottsligheten relateras till den fastställda minimitiden, men också till ramtidens längd.

Mot bakgrund av påföljdens tidsbestämda karaktär bör korrigering av minimitiden endast ske då fråga är om beaktansvärda skillnader i kvalitet, det vill säga att allt för små och obetydliga skillnader inte bör ges genomslag på så sätt att minimitiden påverkas. Är det fråga om ny brottslighet bör förlängning ske om det är påkallat med hänsyn till den nya brottslighetens allvar. Är det fråga om nyupptäckt brottslighet bör minimitiden förlängas endast om den nyupptäckta brottsligheten påtagligt skulle ha påverkat minimitidens längd, om det hade dömts ut för den samlade brottsligheten. Här är således utrymmet att ändra minimitiden mindre.

Vad avser förlängning av ramtiden föreslår utredningen att den tiden endast ska få förlängas om den tillkommande brottsligheten hade kunnat aktualisera en dom på säkerhetsförvaring i sig. Som *Kristianstads tingsrätt* påpekar kan dock en sådan tillämpning leda till oönskade resultat. Om minimitiden förlängs men inte ramtiden riskerar minimitiden i vissa fall kunna motsvara eller överstiga ramtiden. Det finns då inget verkställighetsutrymme kvar för villkorad utslussning. Dessutom skulle ramtidens längd tillåtas bero på om den samlade brottsligheten hanteras i en eller två domar. Visserligen föreslås att rätten ska ha möjlighet att besluta om förlängning av ramtiden under vissa förhållanden (jfr förslaget till 33 kap. 8 § brottsbalken), men det framstår som mer ändamålsenligt att förlängning av tiderna hanteras i samma process. Till skillnad från utredningen anser regeringen därför att rätten bör ha en möjlighet att förlänga ramtiden även om den tillkommande brottsligheten är sådan att den inte kunnat aktualisera säkerhetsförvaring i sig. Som utgångspunkt bör dock ramtiden förlängas endast i motsvarande mån som minimitiden förlängs. På så sätt kommer ramtidens längd överstiga minimitidens på motsvarande sätt som

innan förlängningen, det vill säga längden av den preventiva delen av frihetsberövandet kommer att vara oförändrad. Endast om den tillkommande brottsligheten består av brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid bör ramtiden kunna förlängas i större utsträckning, under förutsättning att ramtiden inte redan i den tidigare domen bestämts till en tid som överstiger minimitiden med sex år. Ramtiden får dock aldrig bestämmas till en tid som överstiger minimitiden med mer än sex år (jfr förslaget till 33 kap 4 § andra stycket). Enligt regeringen uppfyller en sådan reglering kravet på kausalt samband mellan brottmålsdomen och det preventiva frihetsberövandet som gäller enligt artikel 5.1 a Europakonventionen samt tillhörande praxis från Europadomstolen (jfr avsnitt 4.2.3). Möjligheten att förlänga ramtiden och förutsättningarna för att förlänga den med mer än minimitiden förlängs bör framgå av lag.

Utredningen lämnar inte något förslag om vad som ska gälla om den tillkommande brottsligheten är av sådant allvar att minimitiden eller ramtiden efter förlängning överstiger arton respektive tjugofyra år (jfr förslaget till 33 kap. 4 §). Även om en sådan situation inte torde vara särskilt vanligt förekommande är det möjligt att en person som dömts till säkerhetsförvaring med en lång minimitid begår ett nytt allvarligt brott under verkställigheten, utan att det finns förutsättningar att döma till fängelse på livstid för den nya, eller samlade, brottsligheten. Hade den tidigare påföljden bestämts till ett tidsbestämt fängelsestraff i stället för säkerhetsförvaring hade det i en sådan situation varit möjligt att döma till ett nytt fängelsestraff för den tillkommande brottsligheten. Vid fråga om ny brottslighet hade den sammanlagda strafftiden då kunnat överstiga arton år. För att undvika oskäligen resultat bör det på motsvarande sätt vara möjligt att förlänga minimitiden till över arton år och ramtiden till över tjugofyra år vid återfall i brott efter en dom på säkerhetsförvaring. Är det fråga om nyupptäckt brottslighet bör dock en sådan möjlighet inte finnas, eftersom rätten inte hade kunnat döma till mer än arton års fängelse för den samlade brottsligheten om påföljden hade bestämts till fängelse. Däremot bör rätten i ett sådant fall ha möjlighet att undanröja domen på säkerhetsförvaring och döma till en ny gemensam påföljd för den samlade brottsligheten, enligt vad som framgår under nästa rubrik. Möjligheten att under vissa förutsättningar överskrida gränserna i 33 kap. 4 § bör framgå av lag.

Rätten bör slutligen ha möjlighet att upphäva ett meddelat tillstånd till villkorad utslussning i samband med en konsumtionsdom. Utredningen föreslår att en sådan möjlighet ska vara reserverad till de fall då den tillkommande brottsligheten är av mer allvarligt slag. Enligt utredningens förslag ska rätten upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning om den nya minimitiden överstiger den tidigare minimitiden med minst ett år, om inte synnerliga skäl talar emot det. Regeringen konstaterar att utredningen samtidigt föreslår att övervakningsnämnden ska ha möjlighet att upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning om den dömda allvarligt missköter sig under den villkorade utslussningen, under förutsättning att misskötsamheten inte består av ny brottslighet (se avsnitt 7.3.2). Utredningens förslag innebär alltså att tillståndet kan upphävas vid allvarlig misskötsamhet, men inte vid ny brottslighet om den inte är så allvarlig att minimitiden förlängs med minst ett år. Enligt regeringen framstår en sådan ordning inte som rimlig. Enligt regeringen bör rätten ha möjlighet att

upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning vid all form av tillkommande brottslighet. Om den tillkommande brottsligheten är av sådant slag att det är påkallat att upphäva tillståndet får bedömas med beaktande av omständigheterna i varje enskilt fall.

Bestämmelserna om möjligheten att förlänga minimitiden och ramtiden samt upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning bör regleras i en ny paragraf (se förslaget till 10 §).

Det kan i sammanhanget även noteras att tillkommande brottslighet kan inverka på rättens prövning av om tillstånd till villkorad utslussning ska beslutas. Särskilt om det är fråga om ett nytt brott kan det innebära att ett sådant tillstånd inte beslutas (se avsnitt 5.4.2 om förutsättningarna för villkorad utslussning).

Det ska finnas möjlighet att i vissa fall bestämma en ny påföljd och att döma till en ny gemensam påföljd

Eftersom skälen för en konsumtionsdom inte är lika starka i alla situationer bör det finnas undantag från huvudregeln. Utredningen föreslår att det, om det finns särskilda skäl, ska vara möjligt att undanröja en tidigare utdömd säkerhetsförvaring och döma till en ny gemensam påföljd för den samlade brottsligheten. Enligt utredningen bör det dock inte finnas någon möjlighet att döma till en ny påföljd för tillkommande brottslighet, främst eftersom en sådan påföljd (det torde ofta bli fråga om ett fängelsestraff) inte kan verkställas under den tid som den dömde avtjänar säkerhetsförvaringen.

Till skillnad från utredningen föreslår regeringen att de nya särskilda bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken ska vara tillämpliga på den som har dömts till säkerhetsförvaring, oavsett om verkställighet pågår när rätten ska döma för tillkommande brottslighet. Eftersom det, om lagföring sker efter det att påföljden är helt verkställd, saknas möjlighet att skärpa denna på det sätt som föreslås vara möjligt under verkställigheten, bör det enligt regeringen vara möjligt i vissa fall att bemöta den tillkommande brottsligheten genom att döma till en ny påföljd. Av rättviseskäl bör så få ske endast i de fall brottsligheten hade lett till en förlängning av minimitiden och ramtiden om lagföringen hade skett under påföljdens verkställighet. Är det fråga om ny brottslighet bör därför en ny påföljd bestämmas om det är påkallat med hänsyn till den nya brottslighetens allvar. Är det fråga om nyupptäckt brottslighet bör krävas att denne påtagligt skulle ha påverkat minimitidens längd, om säkerhetsförvaring hade dömts ut för den samlade brottsligheten.

Om säkerhetsförvaringen inte är helt verkställd kan det i vissa fall framstå som lämpligare att, i stället för att meddela konsumtionsdom, undanröja säkerhetsförvaringen och döma till en ny gemensam påföljd för den samlade brottsligheten. Detta torde främst gälla när straffet ska bestämmas till fängelse på livstid. I en sådan situation bör rätten alltså undanröja säkerhetsförvaringen och döma till fängelse på livstid för den samlade brottsligheten. Det kan även uppkomma andra situationer då ett undanröjande samt gemensam påföljd för den samlade brottsligheten framstår som lämpligast. Det kan till exempel vara att det vid den senare domen blir aktuellt att besluta att den tilltalade ska överlämnas till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning eller att det framstår som lämpligare att döma till en ny säkerhetsförvaring för den

samlade brottsligheten. Vilken ordning som väljs får motiveras utifrån hur allvarligt det nya brottet är och vad den dömden har avtjänat till följd av den tidigare domen. Som utredningen föreslår bör det finnas en sådan möjlighet om det finns särskilda skäl för det. Enligt regeringen bör det framgå av lagtexten att ett sådant beslut får meddelas endast om domen på säkerhetsförvaring har fått laga kraft och dom meddelas innan säkerhetsförvaringen är helt verkställd (jfr 34 kap. 4 §).

Möjligheterna att döma till en ny påföljd eller undanröja säkerhetsförvaringen bör regleras tillsammans med huvudregeln om konsumtionsdom (se förslaget till 9 § andra och tredje stycket).

Säkerhetsförvaring bör omfattas av bestämmelserna i kapitlet i övrigt

Som framgår under rubrikerna ovan i detta avsnitt föreslås särskilda bestämmelser i 9 och 10 §§ för den som har dömts till säkerhetsförvaring som ska gälla i stället för 1, 3 och 4 §§. Övriga bestämmelser i kapitlet bör, i förekommande fall, bli tillämpliga även för den som har dömts till säkerhetsförvaring.

Bestämmelserna i 2 §, om straffmätning vid nyupptäckt brottslighet, är utformade så att de är tillämpliga även när rätten dömer till en ny påföljd för tillkommande brottslighet enligt 9 § andra stycket.

I 5 §, om förverkande av villkorligt medgiven frihet, görs ändringar som bland annat innebär att villkorligt medgiven frihet inte ska förverkas när påföljden bestäms till säkerhetsförvaring (se avsnitt 8.2.1).

I 6 §, om ändrade förhållanden efter en konsumtionsdom, bör dock ändringar göras i första stycket första meningen så att det framgår att bestämmelserna i paragrafen också är tillämpliga i de fall den tidigare utdömda påföljden är säkerhetsförvaring och rätten med tillämpning av 9 § första stycket har beslutat att säkerhetsförvaringen ska avse tillkommande brottslighet. Bestämmelsen i första stycket andra meningen, om när en tidigare dom ändras efter det att den har beaktats vid ny påföljdsbestämning, behöver dock inte ändras eftersom det inte är möjligt att döma till en ny påföljd förrän säkerhetsförvaringen är helt verkställd. I paragrafens andra stycke regleras vad som gäller när det vid verkställigheten av en dom på fängelse på viss tid eller på slutet ungdomsvård visar sig att brottet är begånget före det att en tidigare påföljd har dömts ut och det inte framgår av domarna att den andra påföljden har beaktats (enligt 2 §). Enligt bestämmelsen ska rätten i ett sådant fall, efter anmälan av åklagare, bestämma vad den dömden ska undergå till följd av den dom som sist ska verkställas. Av styckets sista mening framgår att en prövning enligt andra stycket inte hindrar att domen får verkställas om inte rätten beslutar annorlunda. Det som ska säkerställas genom denna bestämmelse är alltså att principen om gemensam straffmätning och tillämpning av asperationsprincipen har iakttagits när det tillkommande brottet är nyupptäckt. Med hänsyn till att rätten, på liknande sätt som vid en dom på fängelse och slutet ungdomsvård, ska fastställa tidsramar för påföljdens verkställighet så bör bestämmelsen ändras så att den omfattar även en dom på säkerhetsförvaring.

I 8 § finns bestämmelser om överlämnande eller utlämning till Sverige för verkställighet av dom och om överförande av verkställighet av en svensk brottmålsdom utomlands. Syftet med bestämmelserna är att i

angivna fall undanröja svårigheter som kan föreligga vid utlämning eller överlämnande till Sverige respektive vid verkställighet av en svensk brottmålsdom utomlands. En förutsättning för bestämmelsernas tillämplighet är att domen avser fängelse för två eller flera brott samt att hinder mot överlämnande, utlämning eller överförande av verkställighet av en svensk brottmålsdom föreligger avseende något av brotten enligt den främmande statens lagstiftning. För att möjliggöra en utlämning, ett överlämnande eller ett överförande av verkställigheten kan åklagaren ansöka om att domstol ska undanröja den gemensamt utdömda påföljden och döma till påföljd för den brottslighet för vilken överlämnande, utlämning eller överförande kan ske. Eftersom säkerhetsförvaring är en påföljd som är avsedd att dömas ut i sådana fall då fängelse på viss tid annars hade dömts ut för brottsligheten, säkerhetsförvaring föreslås kunna föras över till en annan stat (se avsnitt 10) och samma hinder kan uppstå vid överlämnande, utlämning eller verkställighet av säkerhetsförvaring som vid fängelse, bör regelverket utvidgas till att även gälla domar som avser säkerhetsförvaring.

Fängelse på livstid ska träda i stället för säkerhetsförvaring

Enligt regeringens förslag ska en tidigare utdömd säkerhetsförvaring kunna undanröjas om det är aktuellt att döma ut fängelse på livstid för tillkommande brottslighet. Enligt regeringen bör det trots det göras ett tillägg i 26 kap. 25 § brottsbalken så att det framgår att fängelse på livstid träder i stället även för säkerhetsförvaring om dessa påföljder förekommer till verkställighet på en gång. Om en tidigare utdömd säkerhetsförvaring inte skulle undanröjas bör det nämligen uttryckligen framgå av lag att livstidsstraffet konsumerar säkerhetsförvaringen på verkställighetsstadiet.

9 Verkställighet av beslut om avvisning och utvisning

Regeringens förslag

Ett beslut enligt utlänningslagen om att avvisa eller utvisa en utlämning som har dömts till säkerhetsförvaring ska inte få verkställas förrän

1. utlämningen har avtjänat minimitiden, rätten har beslutat om tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § brottsbalken och det begärs av den myndighet som ska verkställa beslutet, eller
2. verkställigheten av säkerhetsförvaringen har förts över till ett annat land.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen föreslår att bestämmelsen endast ska omfatta beslut om utvisning på grund av brott och att det ska införas en bestämmelse om att säkerhetsförvaringen upphör när beslutet om utvisning har verkställts. Av

utredningens förslag framgår inte något krav på att den dömda ska ha avtjänat minimitiden för att utvisning ska få ske. Utredningen lämnar inte några förslag om vad som ska gälla vid överförande av verkställighet till ett annat land.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Av 12 kap. 9 § utlänningslagen framgår att ett beslut om att avvisa eller utvisa en utlänning inte får verkställas förrän utlänningen har avtjänat ett fängelsestraff som han eller hon har dömts till eller verkställigheten av fängelsestraffet har flyttats över till ett annat land. Fängelsestraffet utgör alltså ett hinder mot verkställighet av beslut om utvisning på grund av brott och beslut om avvisning eller utvisning som meddelats i administrativ ordning. Motiven till bestämmelsen är att det skulle te sig stötande om en utlänning skulle kunna begå brott i Sverige utan att i realiteten riskera någon form av påföljd. (Se propositionen Ändringar i utlänningslagen, prop. 1994/95:179 s. 68).

Även för den som har dömts till rättspsykiatrisk vård finns bestämmelser om när avvisning eller utvisning får ske. Av 17 § lagen om rättspsykiatrisk vård framgår att verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning får ske trots tvångsvården om det begärs av den myndighet som ska verkställa beslutet och chefsöverläkaren finner att patientens tillstånd tillåter att beslutet verkställs. Är det fråga om rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning krävs därutöver, enligt paragrafens andra stycke, att chefsöverläkaren finner att det inte längre till följd av den psykiska störning som föranlett beslutet om särskild utskrivningsprövning finns risk för att patienten återfaller i brottslighet som är av allvarligt slag. Kravet på den prövning som chefsöverläkaren ska göra har införts för att tillgodose samhällsskyddsaspekten (se propositionen Vissa läkemedels- och psykiatrirfrågor, prop. 2006/07:78 s. 45–48).

Av samma skäl som gör sig gällande för fängelsestraff bör det, i enlighet med utredningens förslag, införas en bestämmelse som innebär att en dom på säkerhetsförvaring som utgångspunkt utgör verkställighetshinder mot utvisning på grund av brott. Även om det borde vara ovanligt att en utlänning döms till säkerhetsförvaring utan att domstolen beslutar om utvisning och det samtidigt föreligger ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning bör en sådan dom enligt regeringens mening utgöra verkställighetshinder även mot avvisningsbeslut och utvisningsbeslut som meddelats i administrativ ordning, på samma sätt som gäller för den som dömts till fängelse eller rättspsykiatrisk vård (jfr prop. 1994/95:179 s. 68).

På motsvarande sätt som för fängelsestraff och rättspsykiatrisk vård bör det även regleras när säkerhetsförvaringen upphör att utgöra ett verkställighetshinder. Säkerhetsförvaring är en påföljd som, under vissa förutsättningar, kan dömas ut i stället för ett fängelsestraff. I mångt och mycket bör utformningen av en bestämmelse om verkställighetshinder därför ligga i linje med vad som gäller för fängelsestraff. I och med att

säkerhetsförvaring är en tidsobestämd påföljd som döms ut för att tillvarata behovet av samhällsskydd gör sig dock särskilda hänsyn gällande i fråga om när ett avvisnings- eller utvisningsbeslut i sådana fall ska få verkställas. Bestämmelsen bör därför delvis utformas efter viss förebild i 17 § andra stycket lagen om rättspsykiatrisk vård, som föreskriver en prövning som tar hänsyn till samhällsskyddet.

För att skapa en ordning som ligger i linje med vad som gäller när ett fängelsestraff har dömts ut bör en första förutsättning för verkställighetshindrets upphörande vara att utlänningen har avtjänat minimtiden, som är den kortaste tiden för frihetsberövande. Minimitiden motsvarar av det fängelsestraff som hade dömts ut om påföljden hade bestämts till fängelse (se avsnitt 5.4.1), och på så sätt motsvarar en sådan bestämmelse det som gäller enligt 12 kap. 9 § utlänningslagen om att fängelsestraffet ska ha avtjänats.

Som utredningen föreslår bör det inför verkställigheten av ett utvisningsbeslut, i likhet med vad som sker vid rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning, även ske en prövning som tar hänsyn till samhällsskyddet. För denna kategori dömda bör straffet inte upphöra genom att den dömd förs till ett annat land förrän det är säkerhetsmässigt försvarligt att så sker. En annan ordning riskerar att uppfattas som stötande av målsäganden, men också ur ett bredare brottsofferperspektiv. Det nu sagda innebär att en andra förutsättning för att verkställighetshindret ska upphöra bör vara att rätten har beslutat om tillstånd till villkorad utslussning. Vid en prövning av om tillstånd till villkorad utslussning ska beslutas ska rätten bland annat beakta risken för att den dömd återfaller i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid, den tid som den dömd har avtjänat, vad som av domen framgår om brottslighetens karaktär, om den dömd allvarligt har åsidosatt vad som gäller för verkställigheten och om den dömd har medverkat till att genomföra åtgärder som syftar till att främja hans eller hennes anpassning i samhället (33 kap. 7 § brottsbalken). Vid bedömningen av om villkorad utslussning kan påbörjas sker således en prövning som tar hänsyn till samhällsskyddet och därmed bör ett beslut om avvisning eller utvisning inte få verkställas förrän ett sådant beslut har fattats.

Eftersom den föreslagna bestämmelsen möjliggör avvisning eller utvisning under påföljdens verkställighet bör en tredje förutsättning vara att verkställighet av beslutet begärs av den myndighet som ska verkställa beslutet, på motsvarande sätt som gäller för den som genomgår rättspsykiatrisk vård.

Utredningen lämnar inte några förslag om vad som ska gälla om verkställigheten av säkerhetsförvaringen ska föras över till annat land, vilket i avsnitt 10 föreslås vara möjligt. Enligt regeringens mening bör detta regleras på motsvarande sätt som gäller för tidsbestämda fängelsestraff. Har verkställigheten av säkerhetsförvaringen förts över till ett annat land bör påföljden alltså inte utgöra ett hinder mot verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning, oavsett om förutsättningarna i den föreslagna bestämmelsen i övrigt är uppfyllda.

Utredningen föreslår att det ska införas en bestämmelse om att påföljden upphör när beslutet om utvisning har verkställts, trots att ramtiden inte gått ut. Regeringen ser dock inte något behov av en sådan reglering i förhållande till säkerhetsförvaring. När utvisningen har verkställts

kommer det i praktiken dock inte att finnas några åtgärder kvar för Kriminalvården att vidta.

Bestämmelsen om verkställighetshinder bör införas i lagen om verkställighet av säkerhetsförvaring.

10 Överförande av verkställighet

Regeringens förslag

Säkerhetsförvaring ska kunna föras över till en annan stat och en utländsk dom på en frihetsberövande påföljd ska kunna anpassas till säkerhetsförvaring enligt lagen om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen och lagen om internationell verkställighet i brottmål.

Villkor som har ställts upp för överförande av verkställighet från en annan stat till Sverige ska följas.

Efter ansökan av en annan stat enligt lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål ska en frihetsberövad person som avtjänar säkerhetsförvaring i Sverige få överföras till den stat där påföljden har dömts ut för att där inställa sig för en ny prövning av domen. Ett sådant överförande ska kräva att den frihetsberövade samtycker. Motsvarande ska gälla när en frihetsberövad person i en annan stat avtjänar säkerhetsförvaring som har dömts ut i Sverige.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen lämnar dock inte fullständiga författningsförslag i dessa delar. Utredningen föreslår att vissa korrigeringar ska göras i 3 kap. 12 § lagen om internationell verkställighet i brottmål avseende anpassning av påföljden.

Remissinstanserna

Kriminalvården påpekar behovet av att i den fortsatta beredningen samordna med den pågående översynen av lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (Ju2024/01257). Ingen annan remissinstans yttrar sig särskilt över förslagen.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande regelverk om överförande av verkställighet av frihetsberövande påföljder inom EU och i förhållande till länder utanför EU ska tillämpas även på säkerhetsförvaring

Överförande av verkställighet i brottmål är en del av det internationella straffrättsliga samarbetet. Förenklat innebär samarbetet att vissa domar och beslut som meddelats i ett straffrättsligt förfarande i en stat verkställs i en annan stat.

Samarbetet mellan de nordiska länderna avseende överföring av verkställighet av bland annat fängelsestraff, bygger på lagharmonisering genom liknande regelverk i de nordiska länderna och regleras för svensk del i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (nordiska verkställighetslagen).

Mellan medlemsstaterna inom EU har samarbetet utvecklats genom olika rambeslut (bland annat Rådets rambeslut 2008/909/RIF om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder i syfte att verkställa dessa inom Europeiska unionen, huvudsakligen genomfört i svensk rätt genom lagen [2015:96] om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen [europeiska verkställighetslagen]).

I förhållande till länder utanför Norden och EU tillämpas lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål (internationella verkställighetslagen), som är subsidiär till den europeiska och nordiska verkställighetslagen. Lagen är även tillämplig i förhållande till Island och Norge när påföljden som ska verkställas faller utanför nordiska verkställighetslagens tillämpningsområde. Internationella verkställighetslagen möjliggör under vissa förutsättningar bland annat överförande av verkställighet av vissa frihetsberövande påföljder. Ett sådant överförande kan ske antingen med stöd av en internationell överenskommelse eller utan en överenskommelse.

Det straffrättsliga samarbetet mellan stater har en lång tradition. En ökad rörlighet över gränserna och förändring av den internationella brottsligheten har med tiden inneburit ökade krav på möjligheterna till ett effektivt samarbete. Överförande av verkställighet av påföljder är en viktig del i detta samarbete. Samarbetet på området för överförande av frihetsberövande påföljder är inte heller repressivt utan i grunden avsett att bidra till den dömdes sociala återanpassning. Samma överväganden som gör sig gällande avseende överförande av fängelsestraff, såväl tidsbestämda som tidsobestämda, gör sig enligt regeringen gällande även för säkerhetsförvaring. Vad avser europeiska verkställighetslagen och internationella verkställighetslagen finns det olika internationella överenskommelser och rättsakter som möjliggör att säkerhetsförvaringen omfattas av dessa lagar. Det kräver dock att ett antal ändringar görs i dessa lagar enligt vad som beskrivs närmre under de följande rubrikerna.

En ändring bör även göras i lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål för att möjliggöra en förnyad prövning av en dom som verkställs enligt internationella verkställighetslagen.

Det bör dessutom införas en bestämmelse i lagen om verkställighet av säkerhetsförvaring som föreskriver att villkor som har ställts upp för överförande av verkställighet från en annan stat till Sverige ska följas. Bestämmelsen bör avse såväl situationer där villkoren ställts upp i det enskilda fallet som där villkoren gäller enligt ett internationellt avtal (jfr prop. 2005/06:35 s. 42 och 61).

Vad avser den nordiska verkställighetslagen så möjliggör den inte överföring av säkerhetsförvaring. De tidsbestämda påföljderna som finns i Norge och Danmark (se avsnitt 4.3) är enligt 5 § undantagna från strafföverföring till Sverige. En ändring i detta avseende kräver en nordisk

överenskommelse och någon ändring i den lagen för att möjliggöra överföring föreslås därför inte i denna lagrådsremiss.

Vad gäller villkorad utslussning innebär ett beslut om tillstånd till sådan utslussning inte att den som dömts till säkerhetsförvaring frigges. I stället kommer den dömda att fortsatt stå under strikt kontroll av Kriminalvården och i varje fall i det inledande skedet delvis vistas på anstalt. Kriminalvården kan vidare under den villkorade utslussningen besluta att upphäva tillståndet till vistelse utanför anstalt och omedelbart återta den dömda till anstalten för fortsatt verkställighet (se avsnitt 7.3.2). Det är därmed inte fråga om sådan övervakning efter villkorlig frigivning eller övervakningsåtgärd som kan bli aktuell att föra över till en annan stat med stöd av rambeslutet 2008/947/RIF om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på domar och övervakningsbeslut i syfte att övervaka alternativa påföljder och övervakningsåtgärder, eller med stöd av andra internationella överenskommelser. Ändringar behöver därför inte göras i lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen eller i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet.

Europeiska verkställighetslagen

Samarbetet avseende överförande av frihetsberövande påföljder mellan Sverige och de övriga medlemsstaterna i EU regleras i europeiska verkställighetslagen. I lagen anges bland annat vad som avses med en svensk dom på frihetsberövande påföljd och en utländsk dom på frihetsberövande påföljd. Definitionerna avgränsar lagens tillämpningsområde och därmed vilka avgöranden som kan överföras mellan Sverige och andra medlemsstater enligt lagen. Med en svensk dom på frihetsberövande påföljd avses enligt 1 kap. 4 § en dom eller ett slutligt beslut som 1) har meddelats av en svensk domstol, 2) som avser fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller slutet ungdomsvård, och 3) som har fått laga kraft. Regeringen har bedömt att även tidsobestämda straff, vilket fängelse på livstid och överlämnade till rättspsykiatrisk vård är, omfattas utan att detta uttryckligen anges eftersom det följer av lagtexten att de kan vara obestämda (se propositionen Erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen, prop. 2014/15:29 s. 55). Med en utländsk dom på en frihetsberövande påföljd avses enligt 1 kap. 5 § ett avgörande som 1) har meddelats efter ett straffrättsligt förfarande av en domstol i en medlemsstat inom Europeiska unionen, 2) avser fängelse eller en annan frihetsberövande åtgärd under begränsad eller obegränsad tid på grund av en gärning som är straffbar i den medlemsstaten och 3) som har fått laga kraft.

För att en svensk dom som avser säkerhetsförvaring ska kunna verkställas i en annan medlemsstat måste den omfattas av lagens tillämpningsområde. Den nuvarande lydelsen kan inte anses omfatta säkerhetsförvaring. För att säkerställa att säkerhetstraff kan föras över till en annan medlemsstat krävs därför att definitionen av vad som utgör en svensk dom på frihetsberövande påföljd ändras på så sätt att säkerhetsförvaring läggs till i 1 kap. 4 § 2. En sådan ändring är förenlig med definitionen av påföljd i det rambeslut som ligger till grund för lagen (se artikel 1 Rådets rambeslut 2008/909/RIF). De skäl som tidigare anförts av regeringen för

att inte särskilt ange att tidsbestämda straff omfattas gör sig även gällande för säkerhetsförvaring. Definitionen av en utländsk dom på frihetsberövande påföljd omfattar i sin nuvarande utformning även säkerhetsförvaring varför någon motsvarande ändring inte behöver göras i 1 kap. 5 §.

Regler om anpassning av påföljden i en utländsk dom finns i 3 kap. 12–14 §§. Enligt 12 § första stycket ska Kriminalvården, om den frihetsberövande påföljden i den utländska domen behöver anpassas för att kunna verkställas i Sverige, besluta i fråga om påföljdens art eller längd eller överlämna åt Åklagarmyndigheten att ansöka hos rätten om att en ny påföljd ska bestämmas. Av andra stycket framgår att Kriminalvården får besluta om anpassning av påföljden endast om anpassningen är av enklare slag. Enligt tredje stycket får en utländsk dom på frihetsberövande påföljd, med hänsyn till dess art, endast anpassas till fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård. En frihetsberövande påföljd som har anpassats får, enligt fjärde stycket, inte bli strängare än den ursprungliga frihetsberövande påföljden. I 13 § finns närmare bestämmelser om hur en tidsbestämd påföljd ska anpassas. I 14 § finns närmare bestämmelser om bestämmande av en ny påföljd för den vars verkställighet har överförts, så kallad påföljdsomvandling. Möjligheten till påföljdsomvandling har hittills använts ytterst sällan och huvudsakligen varit aktuell i fråga om tidsbestämda påföljder för psykiskt störda lagöverträdare (jfr prop. 2014/15:29 s. 129–130).

Även om det mer sällan torde bli aktuellt att anpassa påföljden i en utländsk dom till säkerhetsförvaring bör 12 § tredje stycket ändras på så sätt att en sådan anpassning möjliggörs.

I 3 kap. 21 § finns regler om verkställighet. Paragrafens första stycke bör ändras på så sätt att det framgår att verkställighet i Sverige ska ske enligt vad som gäller vid verkställighet av säkerhetstraff, utöver det som redan stadgas vilket är fängelse, sluten ungdomsvård eller överlämnande till rättspsykiatrisk vård.

Internationella verkställighetslagen

Den 1 juli 2025 trädde den internationella verkställighetslagen i kraft. Lagen ersatte lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom. Den nya lagen innebär en mer enhetlig reglering om när Sverige kan begära och lämna bistånd med verkställighet i brottmål och bland annat utvidgas möjligheterna att föra över frihetsberövande påföljder från Sverige (se propositionen Internationell verkställighet i brottmål, prop. 2024/25:104). I lagen anges bland annat vad som avses med en svensk dom på frihetsberövande påföljd och en utländsk dom på frihetsberövande påföljd. Definitionerna avgränsar lagens tillämpningsområde och därmed vilka avgöranden som kan överföras mellan Sverige och andra stater enligt lagen. Med svensk dom på frihetsberövande påföljd avses enligt 1 kap. 4 § 1 en av svensk domstol meddelad lagakraftvunnen dom, eller ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet beslut, som avser fängelse eller överlämnande till rättspsykiatrisk vård. Med utländsk dom på frihetsberövande påföljd avses enligt 1 kap. 4 § 4 ett lagakraftvunnet avgörande som efter ett straffrättsligt förfarande har meddelats av en domstol i en annan stat och som avser fängelse eller någon annan frihetsberövande åtgärd under en

begränsad eller obegränsad tid på grund av en gärning som är straffbar i den staten.

För att en svensk dom som avser säkerhetsförvaring ska kunna verkställas i en annan stat måste den omfattas av lagens tillämpningsområde. Den nuvarande lydelsen kan inte anses omfatta säkerhetsförvaring. Definitionen av svensk dom på frihetsberövande påföljd bör därför ändras på så sätt att säkerhetsförvaring läggs till. Definitionen av en utländsk dom på frihetsberövande påföljd omfattar i sin nuvarande utformning även säkerhetsförvaring varför någon motsvarande ändring inte behöver göras i 1 kap. 4 § 4.

Regler om anpassning av påföljden i en utländsk dom finns i 3 kap. 11 – 13 §§. Enligt 11 § första stycket ska Kriminalvården, om den frihetsberövande påföljden i den utländska domen behöver anpassas för att kunna verkställas i Sverige, besluta i fråga om påföljdens art eller längd eller överlämna åt Åklagarmyndigheten att ansöka hos rätten om att en ny påföljd ska bestämmas. Enligt andra stycket får en utländsk dom på frihetsberövande påföljd, med hänsyn till dess art, endast anpassas till fängelse eller överlämnande till rättspsykiatrisk vård. En frihetsberövande påföljd som har anpassats får enligt tredje stycket inte bli strängare än den ursprungliga frihetsberövande påföljden. Enligt 12 § första stycket får Kriminalvården endast besluta om anpassning av påföljdens art om anpassningen är av enklare slag. Andra stycket innehåller regler om när och hur en tidsbestämd påföljd ska anpassas. I 13 § finns närmare bestämmelser om bestämmande av en ny påföljd för den vars verkställighet har överförts, så kallad påföljdsomvandling. Möjligheten till påföljdsomvandling har hittills använts ytterst sällan och huvudsakligen varit aktuell i fråga om tidsbestämda påföljder för psykiskt störda lagöverträdare (jfr prop. 2024/25:104 s.132).

Även om det mer sällan torde bli aktuellt att anpassa påföljden i en utländsk dom till säkerhetsförvaring bör 11 § tredje stycket ändras på så sätt att en sådan anpassning möjliggörs. Till skillnad från utredningen ser regeringen inte något behov av ändringar i 3 kap. 12 §.

I 3 kap. 20 § finns regler om verkställighet. Paragrafen bör ändras på så sätt att det framgår att verkställighet i Sverige ska ske enligt vad som gäller vid verkställighet av säkerhetstraff, utöver det som redan stadgas vilket är fängelse eller överlämnande till rättspsykiatrisk vård.

Lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål

Enligt 4 kap. 29 a § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål får, efter ansökan av annan stat, en frihetsberövad person som avtjänar fängelse i Sverige enligt internationella verkställighetslagen, överföras till den stat där fängelsestraffet har dömts ut för att där inställa sig för en ny prövning av domen. Ett sådant överförande kräver att den frihetsberövade samtycker. Bestämmelsen bör ändras så att den också omfattar säkerhetsförvaring för att möjliggöra en sådan förnyad prövning även av den påföljden. Motsvarande justering bör göras i 4 kap. 31 a § som gäller motsvarande situation när en frihetsberövad person avtjänar ett i Sverige utdömt fängelsestraff i en annan stat.

11 Sekretessfrågor

Regeringens förslag

Sekretess ska gälla hos domstol i brottmål för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer vid särskild riskutredning, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess ska gälla i en annan myndighets verksamhet för att bistå domstol med sådan utredning.

Sekretess ska även gälla i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning eller förlängning av ramtiden för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess ska gälla även hos en myndighet som lämnar biträde i sådana ärenden.

För uppgift i allmän handling ska sekretessen gälla i högst femtio år.

Det ska införas en bestämmelse om uppgiftsskyldighet i verkställighetslagen för uppgifter som behövs för en särskild riskutredning.

Utredningens förslag

Förslagen från utredningen stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Kammarrätten i Sundsvall ifrågasätter utredningens bedömning att en riskutredning hos Rättsmedicinalverket har sådana inslag att den bör betraktas som annan medicinsk verksamhet i den mening som avses i 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen. Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslagen.

Skälen för regeringens förslag

Sekretess ska gälla för uppgifter som framkommer vid särskilda riskutredningar samt i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden

Det finns en stark presumtion för offentlighet i allmän domstol. Frågor om utdömande av säkerhetsförvaring, tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden är av principiell betydelse och allmänheten har ett intresse av insyn i de prövningsförfaranden som nu föreslås. Prövningen är dock sådan att såväl brottmålen som ärendena kan komma att innehålla känsliga uppgifter om till exempel psykisk och fysisk hälsa samt missbruk som det kan finnas anledning att skydda genom regler om sekretess.

En särskild riskutredning ska hämtas in i brottmål innan påföljden bestäms till säkerhetsförvaring. Utredningen ska innehålla ett utlåtande om risken för att den tilltalade begår nya brott av allvarligt slag mot annans liv, hälsa, frihet eller frid. En särskild riskutredning har stora likheter med såväl en personutredning som en rättspsykiatrisk undersökning. Särskilda riskutredningar kommer att hämtas in i samma typer av brottmål och kan i stor utsträckning förväntas innehålla samma slags uppgifter om den

enskildes hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som personutredningar och rättspsykiatriska undersökningar gör.

För uppgifter om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer vid en särskild personutredning, rättspsykiatrisk undersökning eller annan sådan utredning gäller enligt 35 kap. 13 § OSL sekretess. Avgränsningen av sekretessen regleras genom ett så kallat rakt kvalificerat skaderekvisit, det vill säga för att en uppgift ska kunna hemlighållas krävs att det av någon särskild anledning kan antas att den som uppgiften rör eller någon som är närstående till den personen lider men om uppgiften röjs. Enligt paragrafen gäller motsvarande sekretess även i en annan myndighets verksamhet.

En förutsättning för att bestämmelsen ska kunna tillämpas är att uppgifterna framkommer vid en särskild personutredning, rättspsykiatrisk undersökning eller annan sådan utredning. Med uttrycket annan sådan utredning avses till exempel uppgifter som kommer fram under förundersökningen och som är avsedda att användas vid domstolen för dess bedömning av påföljdsfrågan (prop. 1979/80:2 del A s. 222 och 223). En särskilda riskutredning kommer att vara en utredning rörande den tilltalades personliga förhållanden. Utredningen är vidare avsedd att användas vid domstolen för dess bedömning av påföljdsfrågan. Även om uppgifter som framkommer vid en särskild riskutredning kommer fram efter det att förundersökningen avslutats bör därför dessa redan i dag omfattas av bestämmelsen. Regeringen anser dock att det finns skäl att, på samma sätt som i dag görs i fråga om särskild personutredning och rättspsykiatrisk undersökning, särskilt nämna särskild riskutredning i paragrafen. Ett sådant tillägg bör därför göras i 35 kap. 13 § OSL.

Enligt paragrafen gäller motsvarande sekretess även i en annan myndighets verksamhet för att bistå domstol med sådan utredning, vilket i detta fall är Rättsmedicinalverket och Kriminalvården.

Ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden har stora likheter med de uppgifter som förekommer i ärenden om omvandling av fängelse på livstid. Prövningen i dessa ärenden kommer att fokusera på samma förhållanden som vid omvandlingsärenden och samma slags uppgifter om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden kan förväntas förekomma.

För uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden i ärende om nåd och i ärende enligt omvandlingslagen gäller sekretess enligt 35 kap. 17 § OSL. Avgränsningen av sekretessen regleras genom ett så kallat rakt kvalificerat skaderekvisit, det vill säga för att en uppgift ska kunna hemlighållas krävs att det av någon särskild anledning kan antas att den som uppgiften rör eller någon som är närstående till den personen lider men om uppgiften röjs. Enligt paragrafen gäller motsvarande sekretess även hos en myndighet som lämnar biträde i sådant ärende.

Bestämmelsen kommer inte omfatta att uppgifter i ärende om tillstånd till villkorad utslussning eller förlängning av ramtiden. Det finns inte heller någon annan sekretessbestämmelse som omfattar uppgifter i sådana ärenden.

Enligt regeringens mening väger intresset av sekretess tyngre än insynsintresset när det gäller uppgifter om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden i ärenden om tillstånd till villkorad

utslussning eller förlängning av ramtiden, om det av någon särskild anledning kan antas att den som uppgiften rör eller någon som är närstående till den personen lider men om uppgiften röjs. Det finns därför anledning att skydda sådana uppgifter på samma sätt som när de framkommer i ärende om nåd och omvandling av livstid. Det gäller såväl avseende sekretessens föremål och räckvidd som styrka.

Ett tillägg bör därför göras i 35 kap. 17 § OSL så att även uppgifter om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer i ärende om tillstånd till villkorad utslussning eller förlängning av ramtiden skyddas enligt den bestämmelsen. Enligt paragrafen gäller motsvarande sekretess även hos en myndighet som lämnar biträde i sådana ärenden, vilket i detta fall är Rättsmedicinalverket och Kriminalvården.

Genom de föreslagna ändringarna kommer det, enligt 5 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken, att vara möjligt att meddela ett förordnande om att en förhandling ska hållas inom stängda dörrar när ett utlåtande om risk föredras såväl i brottmålet som i ärendet om tillstånd till villkorad utslussning eller förlängning av ramtiden.

Sekretess gäller även enligt 25 kap. 1 § OSL för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden då fråga är om annan medicinsk verksamhet än hälso- och sjukvård, exempelvis rättspsykiatrisk undersökning. Utredningen bedömer att även de riskutredningar som ska ske med anledning av säkerhetsförvaring kommer att omfattas av denna sekretessbestämmelse. *Kammarrätten i Sundsvall* ifrågasätter att en riskutredning har sådana inslag att den bör betraktas som annan medicinsk verksamhet i den mening som avses i bestämmelsen. Regeringen instämmer dock i utredningens bedömning att framtagandet av riskutredningar är sådan annan medicinsk verksamhet som avses i bestämmelsen i 25 kap. 1 § och att sådana utredningar därför kommer att omfattas även av denna sekretessbestämmelse.

Det ska införas en uppgiftsskyldighet

Regeringen förslår i avsnitt 6.1 att Rättsmedicinalverket ska ansvara för genomförandet av särskilda riskutredningar i frågor om säkerhetsförvaring efter särskilt beslut av domstol. Precis som vid riskbedömningar vid omvandling av fängelse på livstid till tidsbestämt straff och vid rättspsykiatriska undersökningar är det nödvändigt att myndigheten ges möjlighet att hämta in det underlag för bedömningen som krävs.

Myndigheterna har redan i dag möjlighet att lämna ut vissa uppgifter med stöd av generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL, om det är uppenbart att intresset av att uppgifterna lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Generalklausulen är emellertid inte tillräcklig för att säkerställa att Rättsmedicinalverket får del av alla de uppgifter som behövs för att kunna göra fullvärdiga riskbedömningar.

Sedan utredningens betänkande lämnades har regeringen även föreslagit att en ny generell sekretessbrytande bestämmelse ska införas i 10 kap. 15 a § OSL (se prop. 2024/2025:180 Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse). Den nya sekretessbrytande bestämmelsen innebär, i nu relevanta delar, att sekretess enligt 21–40 kap. OSL inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet om det behövs för att förebygga eller förhindra brottslig verksamhet.

Enligt bestämmelsens andra stycket får en uppgift inte lämnas ut med stöd av den nya bestämmelsen om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut. Det finns alltså en avvägningsnorm inbyggd i bestämmelsen. Enligt tredje stycket gäller den sekretessbrytande bestämmelsen inte i fråga om hälso- och sjukvårdssekretess enligt 25 kap. 1–5 §§. Den nya sekretessbrytande bestämmelsen är tänkt att träda i kraft den 1 december 2025.

I propositionen uttalade regeringen att den nya bestämmelsen kommer att vara tillämplig vid sidan av övriga sekretessbrytande bestämmelser och kunna tillämpas parallellt med och i vissa fall överlappa dessa. Samtidigt påpekades det att en del befintliga sekretessbrytande bestämmelser har ett bredare tillämpningsområde genom att de medger ett utlämnande under andra förutsättningar än de som anges i den nya bestämmelsen. Det kan till exempel handla om att de medger ett sekretessgenombrott utan intresseavvägning. Mot den bakgrunden ansåg regeringen att det saknades skäl att ändra eller upphäva befintliga sekretessbrytande bestämmelser som delvis kan ha ett tillämpningsområde som överlappar den nya bestämmelsens tillämpningsområde. (Prop. 2024/2025:180 s. 70.)

Regeringen konstaterar att den nya bestämmelsen inte bryter hälso- och sjukvårdssekretess enligt 25 kap. 1–5 §§ och att det därför fortfarande finns ett behov av att införa en uppgiftsskyldighet för sådana uppgifter. Skyldigheten, eller möjligheten, att lämna ut uppgifter till Rättsmedicinalverket för en särskild riskutredning, bör enligt regeringen inte framgå av olika bestämmelser som har olika tillämpningsområden. Det finns därför även i övrigt ett behov av en sådan bestämmelse som utredningen föreslår. En sådan bestämmelse får, precis som befintliga sekretessbestämmelser, i förekommande fall tillämpas vid sidan av den nya sekretessbrytande bestämmelsen.

Det bör därför, i enlighet med utredningens förslag, införas en uppgiftsskyldighet som möjliggör för myndigheter att lämna över sådana uppgifter som behövs för en särskild riskutredning. Bestämmelsen bör placeras i verkställighetslagen. Genom Rättsmedicinalverkets rätt att ta del av uppgifterna uppkommer en sådan uppgiftsskyldighet som enligt 10 kap. 28 § första stycket bryter den sekretess som kan gälla för uppgifterna.

För att undvika onödiga integritetsintrång bör uppgiftsskyldigheten inte vara mer omfattande än nödvändigt. Den bör därför endast bryta sådan sekretess som gäller enligt vissa utpekade bestämmelser. Därtill begränsas intrånget i den personliga integriteten av att Rättsmedicinalverket ska ha ett behov av uppgifterna. Rättsmedicinalverkets ansvar för genomförandet av särskilda riskutredningar innefattar ett liknande uppdrag som vid genomförandet av en rättspsykiatrisk undersökning enligt lagen om rättspsykiatrisk undersökning och bör avse samma uppgifter som anges i 14 och 14 a §§ i den lagen. Det integritetsintrång som kan uppstå om Rättsmedicinalverket får tillgång till uppgifter från vissa utpekade myndigheter framstår i sammanhanget som förhållandevis begränsat. Det bör särskilt framhållas att uppgifterna omfattas av ett sekretesskydd hos Rättsmedicinalverket och hos domstol i enlighet med förslaget ovan. Den dataskyddsreglering som gäller för Rättsmedicinalverket säkerställer också att personuppgifterna behandlas korrekt och utan onödiga integritetsintrång.

Sammanfattningsvis föreslås att en uppgiftsskyldighet ska införas i verkställighetslagen med innebörden att sådana uppgifter om den tilltalade eller dömd som behövs för en särskild riskutredning ska lämnas ut av

1. Försäkringskassan, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 28 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),

2. Arbetsförmedlingen, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 28 kap. 11 eller 12 § samma lag,

3. Kriminalvården, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 35 kap. 15 § samma lag,

4. Migrationsverket, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 37 kap. 1 § samma lag,

5. Totalförsvarets plikt- och provningsverk, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 38 kap. 1 § första stycket 1, 2, 3 eller 5 samma lag, och

6. den som bedriver verksamhet där det gäller sekretess enligt 25 kap. 1–5 §§ eller 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen eller tystnadsplikt enligt 29 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, 17 kap. 11 § socialtjänstlagen (2025:400) eller 6 kap. 12 § patientsäkerhetslagen (2010:659), trots sekretess eller tystnadsplikt.

12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 mars 2026.

Bestämmelserna i 33 kap. 1 § brottsbalken ska inte tillämpas på brott som begåtts före ikraftträdandet. De bestämmelserna ska dock få tillämpas även på sådana brott om de brott som begåtts efter ikraftträdandet i sig uppfyller förutsättningarna i bestämmelserna.

Regeringens bedömning

För övriga lagändringar behövs det inte några särskilda övergångsbestämmelser.

Utredningens förslag och bedömning

Förslaget och bedömningen från utredningen stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2028. Utredningen bedömer att det inte finns något behov av övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget och bedömningen. *Domstolsverket*, *Kriminalvården* och *Rättsmedicinalverket*

framhåller respektive myndighets behov av att få tid att förbereda verksamheten inför ett ikraftträdande. Liknande synpunkter framförs av *Seko*.

Kristianstads tingsrätt anser att det bör förtydligas att domstolen vid bestämmande av den totala tiden för påföljdens verkställighet endast bör beakta brott som har begåtts efter ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Ikraftträdande

Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Som framhålls av *Domstolsverket*, *Kriminalvården*, *Rättsmedicinalverket* och *Seko* är det dock viktigt att tillräcklig tid ges till berörda myndigheter att förbereda sina respektive verksamheter för den nya påföljden.

Regeringen gav den 22 maj 2025 Rättsmedicinalverket i uppdrag att förbereda verksamheten för de åtgärder som kan komma att krävas med hänsyn till regeringens avsikt att, med förbehåll för riksdagens godkännande, införa bestämmelser om en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd (Ju2025/01198).

Som redogörs för i avsnittet Övergångsbestämmelser så är en förutsättning för att säkerhetsförvaring ska kunna dömas ut är att den tilltalade har begått brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid av ett visst allvar efter det att lagändringarna har trätt i kraft. Detta innebär att de åtgärder som myndigheterna kommer att behöva vidta inte behöver vara genomförda förrän en viss tid efter att reformen träder i kraft och då endast i mindre omfattning. Den fulla kapaciteten kommer av dessa skäl inte att behöva uppnås förrän flera år därefter. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att svårigheterna för myndigheterna med att hinna vidta nödvändiga åtgärder inte är så stora att de motiverar ett senare ikraftträdande. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att lagändringarna bör träda i kraft den 1 mars 2026.

Övergångsbestämmelser

Av 2 kap. 10 § första stycket regeringsformen framgår dels att straff eller annan brottspåföljd inte får dömas ut för en gärning som inte var belagd med brottspåföljd när den begicks, dels att någon inte heller får dömas till svårare brottspåföljd för gärningen än den som var föreskriven då. Regleringen ger uttryck för det straffrättsliga retroaktivitetsförbudet. Det övergripande ändamålet med förbudet är att det ska finnas en möjlighet att förutse de straffrättsliga konsekvenserna av det egna handlandet. Retroaktivitetsförbudet kommer även till uttryck i artikel 7 i Europakonventionen och artikel 49 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

I den särskilda lag som infördes i samband med brottsbalkens ikraftträdande, lagen (1964:163) om införande av brottsbalken (promulgationslagen), regleras retroaktivitetsförbudet uttryckligen. Enligt 5 § andra stycket ska straffet bestämmas efter den lag som gällde vid gärningen, men om en annan lag gäller vid domstillfället ska den lagen tillämpas om den leder till frihet från straff eller till ett lindrigare straff. Bestämmelsen i 5 § andra stycket omfattar enligt sin ordalydelse endast straff. I tredje stycket finns en reglering om vad som gäller avseende utdömande av

annan påföljd för gärningar som begåtts före brottsbalkens införande, men det finns ingen generell reglering av vad som gäller för påföljder på motsvarande sätt som för straff i bestämmelsen i andra stycket. Den allmänna rättsgrundsats som ligger bakom bestämmelsen i promulgationslagen och som är uttryckligen stadgad i 2 kap. 10 § regeringsformen, nämligen att strängare påföljd inte ska kunna dömas ut än den som gällde vid tidpunkten för brottet gör sig dock naturligtvis gällande även i förhållande till andra påföljder och bör givetvis vara styrande vid utformningen av övergångsregleringen.

Som redogörs för inledningsvis framgår av 2 kap. 10 § regeringsformen att påföljden för en gärning inte får vara svårare än den som var föreskriven vid gärningstillfället. Eftersom säkerhetsförvaring föreslås vara en mer ingripande påföljd än fängelse på viss tid får påföljden inte dömas ut för brott som begåtts före ikraftträdandet. När ett åtal avser endast gärningar som begåtts före ikraftträdandet står det därför klart att påföljden inte kan bestämmas till säkerhetsförvaring.

Det kommer dock att uppstå situationer där en tilltalad har dömts för brott mot liv, hälsa, frihet eller frid före ikraftträdandet och därefter återfallit i sådan brottslighet eller där åtalet avser brott som har begåtts både före och efter ikraftträdandet.

Till att börja med anses retroaktivitetsförbudet inte hindra att tidigare brottslighet beaktas när återfallsrisken ska bedömas med anledning av ett senare begånget brott (se NJA 1988 s. 80). Utredningen bedömer att detta också innebär att retroaktivitetsförbudet inte hindrar att den som före ikraftträdandet har dömts för brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid och därefter återfaller i sådan brottslighet efter ikraftträdandet kan dömas till säkerhetsförvaring på grund av återfallet. Med beaktande av syftet med retroaktivitetsförbudet – att den som begår en gärning ska ha möjlighet att förutse de straffrättsliga konsekvenserna av den – instämmer regeringen i utredningens bedömning i det här avseendet. Med andra ord bör rätten kunna beakta en dom från tiden före ikraftträdandet när den prövar om det finns förutsättningar att bestämma påföljden till säkerhetsförvaring på grund av att den tilltalade har återfallit i brott efter ikraftträdandet.

Vad gäller den situationen att den brottslighet som domstolen har att pröva har begåtts såväl före som efter ikraftträdandet kan vägledning hämtas från NJA 2024 s. 117. Rättsfallet gällde bland annat frågan om hur en straffskärpning för grov kvinnofridskränkning skulle tillämpas när den tilltalade var åtalad för enskilda gärningar som begåtts före och efter straffskärpningens ikraftträdande. Högsta domstolen kom fram till att domstolen, i en sådan situation, först ska pröva om gärningarna sammantagna uppfyller förutsättningarna för att bedömas som grov kvinnofridskränkning. Om så är fallet ska domstolen därefter pröva om de gärningar som har begåtts efter straffskärpningen i sig uppfyller förutsättningarna. Om domstolen bedömer att de gärningar som begåtts efter ikraftträdandet inte är tillräckliga i sig har domstolen att tillämpa den tidigare straffskalan för brottet. Om de senare gärningarna däremot uppfyller förutsättningarna för att bedömas som grov kvinnofridskränkning ska domstolen tillämpa den skärpta straffskalan. Högsta domstolen betonar dock att det vid straffvärdebedömningen måste säkerställas att det inte uppkommer någon konflikt med retroaktivitetsförbudet avseende de gärningar som begåtts före straffskärpningens ikraftträdande. (NJA 2024 s. 117 p. 22 och 23.)

Enligt regeringen bör motsvarande princip gälla när det är fråga om en ny påföljd som införs. Om de relevanta brott som har begåtts efter ikraftträdandet i sig inte är av sådant allvar att de uppfyller förutsättningarna för att påföljden ska kunna bestämmas till säkerhetsförvaring får domstolen – i ljuset av att säkerhetsförvaring får anses vara en mer ingripande påföljd än fängelse på viss tid – bestämma en annan påföljd än säkerhetsförvaring för den samlade brottsligheten. Om de brott som begåtts efter ikraftträdandet däremot är tillräckligt allvarliga i sig får påföljden bestämmas till säkerhetsförvaring. Det bör införas en övergångsbestämmelse som förtydligar att bestämmelserna i 33 kap. 1 § brottsbalken inte ska tillämpas på brott som begåtts före ikraftträdandet. Bestämmelserna ska dock få tillämpas även på sådana brott om de brott som begåtts efter ikraftträdandet i sig uppfyller förutsättningarna i bestämmelserna.

När någon ska dömas till säkerhetsförvaring som gemensam påföljd även för brott som har begåtts före ikraftträdande måste det säkerställas att det inte uppkommer någon konflikt med retroaktivitetsförbudet både vid bestämmande av påföljdens minimitid och ramtid. När det gäller minimi-tiden, som föreslås motsvara det fängelsestraff som annars hade dömts ut, bör domstolen avseende de tidigare brotten ta hänsyn till att villkorlig frigivning inte sker från den nya påföljden. De tidigare brotten bör därför påverka minimitidens längd i mindre mån än om brotten hade begåtts efter ikraftträdandet. Vid bestämmande av ramtidens längd bör domstolen, som påpekas av *Kristianstads tingsrätt*, endast beakta de brott som har begåtts efter ikraftträdandet.

För övriga lagändringar behövs det inte några särskilda övergångsbestämmelser.

13 Konsekvenser av förslagen

Regeringens bedömning

Förslagen kan bidra till att minska risken för att dömda återfaller i allvarlig brottslighet. Samhällsskyddet mot allvarlig brottslighet kan därigenom stärkas.

Förslagen kommer att leda till kostnadsökningar för staten. De ökade kostnaderna kommer främst att belasta Kriminalvården och Rättsmedicinalverket samt i mindre mån Sveriges Domstolar och anslaget Rättsliga biträden m.m. I budgetpropositionen för 2026 har regeringen föreslagit att medel tillförs för att finansiera dessa kostnader.

För övriga berörda myndigheter är kostnaderna inte större än att de ryms inom myndigheternas befintliga ekonomiska anslag.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen uppskattar att införandet av den nya påföljden skulle innebära en årlig kostnadsökning för Kriminalvården i ett första skede med 31 miljoner kronor per år och att det efter de tre första åren kommer att

uppkomma en ökad kostnad om 339 miljoner kronor per år. Utredningen uppskattar vidare att varje förlängning av påföljden kommer att kosta Kriminalvården 2,3 miljoner kronor per person och år. Även för Sveriges Domstolar och anslaget Rättsliga biträden m.m. uppskattar utredningen kostnaderna till lägre belopp än vad regeringen gör.

Remissinstanserna

Arbetsgivarverket instämmer i utredningens beskrivning av konsekvenserna. *Barnombudsmannen* betonar att reformens konsekvenser för barn måste belysas och framhåller att ett barns intressen kan vara av betydelse både när det handlar om ett behov av att känna trygghet eller skyddas från en förövare och när det handlar om exempelvis möjligheten att upprätthålla kontakt med en förälder som dömts för brott. Även *Jämställdhetsmyndigheten* efterfrågar en djupare analys av situationen för barn som berörs av brott och påföljder, oavsett om påföljden gäller barnet eller den unge själv eller om de lever i en familj, alternativt utvidgad familj, med en förälder eller annan i barnets närhet som dömts till straffpåföljd. *Skyddsvärnet* framför liknande synpunkter.

Domstolsverket anser att det är svårt att förutspå ärendeutvecklingen och kostnaderna och därmed vilket behov av ekonomiska tillskott som är nödvändiga för anslagen Sveriges Domstolar och Rättsliga biträden m.m. *Förvaltningsrätten i Stockholm* och *Förvaltningsrätten i Jönköping* framhåller att det saknas en analys av vilka konsekvenser förslagen skulle få för de allmänna förvaltningsdomstolarna. Liknande synpunkter framförs av *Kammarrätten i Sundsvall*. Kammarrätten anser också att de beräknade kostnaderna för införandet av påföljden är så höga att det är tveksamt om den nya påföljden utgör ett nödvändigt och kostnadseffektivt alternativ. *Sveriges Domareförbund* framhåller att det är viktigt att domstolarna har tillräckliga ekonomiska resurser som är hållbara över tid och att ett upprepat tillförande av nya uppgifter bör synas i resurstilldelningen även om varje enskild ny uppgift är marginell.

Kriminalvården ser positivt på att utredningen lyfter fram den årliga kostnadsökningen för myndigheten men framhåller att kostnadsökningen med stor sannolikhet kommer att överstiga utredningens beräkningar. *Seko* framhåller bland annat vikten av att Kriminalvården får nödvändiga resursförstärkningar.

Rättsmedicinalverket ser en betydande risk för att kostnaderna underskattas av utredningen. *Göteborgs universitet (CELAM)* anser också att utredningen underskattar mängden riskutredningar som Rättsmedicinalverket kommer att bli ombudda att genomföra.

Tierps kommun efterfrågar en fördjupad ekonomisk beräkning av konsekvenserna för kommuner och att kommunala finansieringsprincipen tillämpas om beräkningar visar på ökade kostnader för kommuner. *Linköpings kommun* gör däremot inte någon annan bedömning än utredningen än att eventuella förändringar i belastningen på socialtjänsten inte är så stora att de medför några ekonomiska konsekvenser för kommunerna.

Övervakningsnämnden i Malmö påpekar att det i anslutning till införandet av den nya påföljden föreslås villkorad utslussning. De ärenden som det kan ge upphov till i övervakningsnämnderna får dock antas vara så få att det inte påverkar nämndens verksamhet i någon större omfattning.

Skälen för regeringens bedömning

Allmänna konsekvenser

Det huvudsakliga syftet med reformen är öka samhällsskyddet genom att personer som begår allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid och som har en hög återfallsrisk frihetsberövas under längre tid. Den nya påföljden är också konstruerad på ett sådant sätt att den som döms till påföljden får stora incitament till såväl skötsamhet under anstaltsvistelsen som deltagande i återfallsförebyggande arbete. Regeringen bedömer därför att reformen också kommer kunna minska risken för återfall i brott vilket är positivt ur ett brottsofferperspektiv och för samhället i stort.

Reformen bedöms ha positiva effekter ur ett jämställdhetsperspektiv, särskilt i relation till det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra eftersom fler dömda kommer att vara frihetsberövade under längre tid och återfallen i brott förväntas minska.

Den som är under arton år föreslås inte kunna dömas till den nya påföljden (se avsnitt 5.3). Förslagen har därför ingen direkt påverkan på barn i det avseendet. Som *Barnombudsmannen*, *Jämställdhetsmyndigheten* och *Skyddsvärnet* framhåller förväntas dock förslagen leda till att barn och unga i fler fall kommer att ha en förälder som är frihetsberövad under längre tid än vad som hade varit fallet om han eller hon i stället hade dömts till fängelse på viss tid. Detta väcker frågor om förenligheten med barnets bästa enligt artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och kan försvåra barnets rätt att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och att ha direkta kontakter med båda föräldrarna. Enligt artikel 9 i barnkonventionen ska konventionsstaterna säkerställa att barn inte skils från sina föräldrar mot barnets vilja, utom när det är nödvändigt för barnets bästa. I många fall när den dömden har gjort sig skyldig till exempelvis allvarliga sexualbrott eller våldsbrott – antingen mot barnet, barnets andra förälder eller mot någon annan – bedömer regeringen att det är nödvändigt för barnets bästa att skilja barnet från föräldern. Vidare väger intresset av att skydda framtida brottsoffer så pass tungt att det överväger de negativa effekterna ett frihetsberövande av en förälder kan ha för barnet. Förslagen kommer inte påverka barnets möjlighet att upprätthålla kontakten med sin förälder på något annat sätt än vad som varit fallet om föräldern hade dömts till fängelse på viss tid, förutom att frihetsberövandet kommer att pågå under längre tid.

Den som döms till säkerhetsförvaring kommer att vara frihetsberövad under längre tid än om han eller hon hade dömts till fängelse. Det föreslås vidare en konstruktion som innebär att den nya påföljden inte kommer att vara helt verkställd förrän ramtiden har löpt ut, eller vid en senare tidpunkt om det vid ramtidens utgång pågår en prövning av om ramtiden ska förlängas och rätten har beslutat att verkställigheten av säkerhetsförvaringen ska fortsätta till dess att den saken är slutligt avgjord. Förslagen i lagrådsremissen kommer därför att leda till en utökad personuppgiftsbehandling genom att personuppgifter kommer att behandlas under en längre tid. Detta får mot bakgrund av syftet med förslagen, det vill säga att öka samhällsskyddet, anses vara förenligt med proportionalitetsprincipen.

Ekonomiska konsekvenser för Kriminalvården

En konsekvens av att införa den nya påföljden är att personer som annars hade dömts till fängelse på viss tid kommer att vara frihetsberövade under längre tid än vad som annars hade varit fallet. Detta innebär i sig ökade kostnader för Kriminalvården.

Som regeringen har redogjort för i avsnitt 7 bör verkställigheten av den nya påföljden utformas på ett sätt som tar hänsyn dels till att det är fråga om en tidsobestämd påföljd och den påfrestning det innebär för den dömda, dels till att de som bör kunna dömas till påföljden är personer som har begått allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid och som har en hög risk för återfall i allvarlig sådan brottslighet. Detta innebär, precis som utredningen konstaterar, att vårddygnskostnaden för den nya påföljden bedöms vara högre än den genomsnittliga vårddygnskostnaden för en anstaltsplats. Utredningen har räknat med en vårddygnskostnad om 6 200 kronor för den nya påföljden vilket är baserat på kostnaden för placering på säkerhetsavdelning. I likhet med *Kriminalvården* bedömer regeringen att den nya påföljden kommer medföra kostnadsökningar som överstiger utredningens beräkningar. Regeringen bedömer också att vårddygnskostnaden för den nya påföljden kommer att överstiga kostnaden för placering på säkerhetsavdelning, bland annat eftersom alla dem som döms till den nya påföljden kommer att behöva omfattande insatser under verkställigheten för att säkerställa att återfallsrisken blir lägre.

Påföljdens minimitid kommer att motsvara det fängelsestraff som annars skulle ha dömts ut, med den skillnaden att någon villkorlig frigivning inte ska ske (se avsnitt 5.4). Under större delen av minimitiden kommer därför kostnaden för Kriminalvården att motsvara skillnaden mellan den högre vårddygnskostnaden som är motiverad för den som avtjänar ett den nya påföljden och den genomsnittliga vårddygnskostnaden.

För tiden efter att den dömda skulle ha frigetts villkorligt om han eller hon i stället hade dömts till fängelse på viss tid kommer den högre vårddygnskostnaden i stället att belasta Kriminalvården fullt ut.

Regeringen bedömer att utredningen överskattar hur många som kommer att dömas till den nya påföljden varje år. Regeringen delar inte heller utredningens uppfattning att antalet som kommer att dömas till påföljden kommer att kraftigt minska efter en viss tid. Regeringen uppskattar i stället att omkring tjugofem personer kommer att dömas till påföljden årligen. Vidare uppskattar regeringen att en genomsnittsperson kommer att dömas för brott som annars hade gett åtta års fängelse och i genomsnitt vara frihetsberövad sju år längre än om personen hade dömts till fängelse. Regeringen har i budgetpropositionen för 2026 föreslagit att Kriminalvårdens anslag ökas med 4 miljoner kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 27 miljoner kronor respektive 54 miljoner kronor. Sammantaget bedömer regeringen att förslagen kommer att leda till kostnadsökningar för Kriminalvården med 684 miljoner kronor per år när reformen har fått fullt genomslag. Dessa kostnader bedöms för Kriminalvården dock uppstå först år 2042.

Regeringen bedömer att detta innebär, som *Seko* efterfrågar, att Kriminalvården får de resursförstärkningar som är nödvändiga för lagändringarnas genomförande.

Ekonomiska konsekvenser för Rättsmedicinalverket

Rättsmedicinalverket föreslås ansvara för att ta fram riskutredningar till grund för bedömningen av återfallsrisken vid domstillfället och inför påföljdens upphörande, alternativt påföljdens förlängning (se avsnitt 6.1).

Till en början kommer förslaget att medföra uppstartskostnader för myndigheten eftersom den bland annat behöver utveckla och anpassa informationssystem, ta fram nya metodstöd och anställa ny personal. *Rättsmedicinalverket* anför att utredningens uppskattning av uppstartskostnaderna är underskattad, vilket regeringen instämmer i. Denna kostnad bedöms i stället uppgå till 7,2 miljoner kronor.

Rättsmedicinalverket kommer även att ha löpande kostnader för de riskutredningar som ska göras. Varje riskutredning bedöms kosta 181 500 kronor att genomföra. Rättsmedicinalverket och *Göteborgs universitet (CELAM)* framhåller att riskutredningarna kommer att vara fler än utredningens beräkningar. Regeringen instämmer i detta, bland annat eftersom regeringen anser att det ska vara i det närmaste obligatoriskt att hämta in en riskutredning vid domstillfället, om rätten överväger att bestämma påföljden till säkerhetsförvaring (se avsnitt 7.1). Regeringen uppskattar att omkring sjuttio riskutredningar kommer att hämtas in årligen när reformen har fått fullt genomslag.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2026 föreslagit att Rättsmedicinalverkets anslag ökas med 11 miljoner kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 7 miljoner kronor. Sammantaget bedömer regeringen att förslagen kommer att leda till kostnadsökningar för Rättsmedicinalverket med 13 miljoner kronor per år när reformen har fått fullt genomslag. Dessa kostnader bedöms för Rättsmedicinalverket uppstå år 2029.

Ekonomiska konsekvenser för Sveriges Domstolar och anslaget Rättsliga biträden m.m.

Regeringens förslag innebär nya uppgifter för de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna (se avsnitt 6.5 och 7). Förslagen kommer också medföra en ny typ av uppdrag för offentliga biträden och mer omfattande uppdrag för offentliga försvarare (se avsnitt 7.2).

Vad gäller domstolarna framhåller *Kammarrätten i Sundsvall*, *Förvaltningsrätten i Stockholm* och *Förvaltningsrätten i Jönköping* att det saknas en analys av vilka konsekvenser förslagen skulle få för de allmänna förvaltningsdomstolarna. *Sveriges Domareförbund* framhåller att det är viktigt att domstolarna tillför resurser när de åläggs nya arbetsuppgifter. Förslagen i lagrådsremissen kommer att innebära att de allmänna förvaltningsdomstolarna får en tillkommande måltyp och därmed ökade kostnader. För de allmänna domstolarna kommer målen att bli något mer omfattande. Dessutom kommer domstolarna att få nya frågor att pröva, såsom frågor om tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden. Regeringen har därför i budgetpropositionen för 2026 föreslagit att Sveriges Domstolars anslag ökas med 6 miljoner kronor från och med 2027. Vad slutligen gäller anslaget Rättsliga biträden m.m., som omfattar såväl kostnader för offentliga biträden som offentliga försvarare har regeringen i budgetpropositionen för 2026 föreslagit att anslaget Rättsliga

biträden ökas med 2 miljoner kronor 2026 och 4 miljoner kronor från och med 2027

Övriga ekonomiska konsekvenser

Som redogörs för i de tidigare avsnitten förväntas förslagen leda till kostnadsökningar för staten. *Kammarrätten i Sundsvall* invänder att kostnaderna är så stora att det är tveksamt om den nya påföljden kommer att utgöra ett nödvändigt och kostnadseffektivt alternativ. Regeringen vill i det avseendet framhålla att den allvarliga brottsligheten innebär stora samhälleliga kostnader utöver kostnaden för Kriminalvården i sig. Det gäller särskilt för dem som gång på gång återfaller i allvarlig brottslighet av integritetskränkande slag, inte sällan mot närstående. Ett mer träffsäkert ingripande utifrån risk för fortsatt brottslighet är därför nödvändigt.

Tierps kommun efterfrågar en fördjupad ekonomisk beräkning av konsekvenserna för kommuner och att kommunala finansieringsprincipen tillämpas om beräkningar visar på ökade kostnader för kommuner. *Linköpings kommun* gör däremot inte någon annan bedömning än utredningen än att eventuella förändringar i belastningen på socialtjänsten inte är större än att de ryms inom befintliga ekonomiska anslag. Regeringen delar Linköpings kommuns bedömning att de eventuella konsekvenser som förslaget om att införa säkerhetsförvaring kommer att få för kommunerna inte kommer att medföra några större ekonomiska konsekvenser.

Förslagen kommer slutligen, som *Övervakningsnämnden i Malmö* påpekar, leda till tillkommande arbetsuppgifter för nämnderna. Regeringen delar nämndens uppfattning att det antal ärenden som det kan ge upphov till i övervakningsnämnderna får antas vara så få att det inte påverkar nämndens verksamhet i någon större omfattning och eventuella kostnader som kan uppstå till följd av detta ryms därmed inom befintliga ekonomiska anslag.

14 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om verkställighet av säkerhetsförvaring

I lagen, som är ny, finns bestämmelser om verkställighet av säkerhetsförvaring och om särskilda riskutredningar. Övervägandena finns i avsnitt 5–7 och 9–11.

I 1 kap. finns inledande bestämmelser. I 2 kap. finns bestämmelser om verkställighetens innehåll. I 3 kap. finns bestämmelser om särskild riskutredning. I 4 kap. finns bestämmelser om villkorad utslussning. I 5 kap. finns övriga bestämmelser.

Verkställigheten av säkerhetsförvaring liknar i stor utsträckning verkställigheten av fängelsestraff och flera bestämmelser i lagen har sin motsvarighet i fängelselagen eller anger att fängelselagen ska tillämpas. Därutöver ska vissa bestämmelser i brottsbalken tillämpas i fråga om

säkerhetsförvaring. I dessa delar bör ledning i stor utsträckning kunna sökas såväl i motiven till fängelselagen respektive brottsbalken som i utvecklad rättspraxis till de bestämmelserna.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om verkställighet av säkerhetsförvaring enligt 33 kap. brottsbalken och om särskilda riskutredningar.

Paragrafen anger lagens innehåll. I lagen finns bestämmelser om verkställighet av säkerhetsförvaring. Lagen innehåller även bestämmelser om särskilda riskutredningar (se 3 kap.). Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

2 § Kriminalvården ansvarar för verkställigheten av säkerhetsförvaring.

I paragrafen anges att Kriminalvården är ansvarig myndighet för verkställigheten av säkerhetsförvaring. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.1.

3 § Vid verkställighet av säkerhetsförvaring ska följande bestämmelser i fängelselagen (2010:610) tillämpas:

1. 2 kap. 1, 2 och 4–5 §§ om placering,
 2. 3–9 kap. om sysselsättning och ersättning, fritid, personliga tillhörigheter, vistelse i gemensamhet och avskildhet, besök och andra kontakter, särskilda kontroll- och tvångsåtgärder samt hälso- och sjukvård,
 3. 10 kap. 2 och 3 §§ om särskild permission och inställelse vid domstol eller annan myndighet,
 4. 12 kap. 1, 3 och 4 §§ om varning och handläggning,
 5. 12 a kap. om avbrott i verkställigheten,
 6. 13 kap. 6 § om regeringens prövning av ärenden om vistelse utanför anstalt, och
 7. 15 kap. 1–4 a §§ om straff och förpassning m.m.
- I 4 kap. 2 § finns bestämmelser om när sådana åtgärder som finns i 11 kap. fängelselagen får beviljas och vilka bestämmelser som ska tillämpas i fråga om sådana åtgärder.

Vid tillämpningen av fängelselagen ska det som där sägs om

- dom på fängelse eller fängelsestraff gälla dom på säkerhetsförvaring,
- straffets fullgörande gälla påföljdens fullgörande, och
- permission enligt 10 kap. 1 § den lagen gälla permission enligt 2 kap. 5 § denna lag.

I paragrafen anges att vissa bestämmelser i fängelselagen ska tillämpas vid verkställighet av säkerhetsförvaring. Övervägandena finns i avsnitt 7.1, 7.2 och 7.4.

För de bestämmelser i fängelselagen som ska tillämpas kan ledning vid tillämpningen sökas i motiven till den lagen (se särskilt prop. 2009/10:135).

Av första stycket första punkten framgår att 2 kap. 1, 2 och 4–5 §§ fängelselagen om placering ska tillämpas. Det är Kriminalvården som avgör var den dömda ska placeras. Generellt gäller att en intagen inte får placeras så att han eller hon underkastas mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt. Intagna av motsatt kön får som huvudregel inte placeras tillsammans. Av hänvisningen till 4 § följer att en intagen under vissa förutsättningar får placeras på så kallad säkerhets-

avdelning. Enligt 4 a och b §§ finns möjlighet att i vissa fall under kort tid placera den intagne i häkte, till exempel om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. 5 § möjliggör för den intagne att ha spädbarn hos sig om det kan anses vara till barnets bästa.

Andra punkten hänvisar till 3–9 kap. fängelselagen. I 3 kap. finns bestämmelser om sysselsättning och ersättning, i 4 kap. om fritid, i 5 kap. om personliga tillhörigheter, i 6 kap. om vistelse i gemenskap och avskildhet, i 7 kap. om besök och andra kontakter, i 8 kap. om särskilda kontroll- och tvångsåtgärder samt slutligen i 9 kap. om hälso- och sjukvård. Avsikten är att de som dömts till säkerhetsförvaring i dessa avseenden ska hanteras på motsvarande sätt som de som avtjänar fängelse.

Regler om permission finns i 2 kap. i denna lag, men av hänvisningen till 10 kap. 2 § fängelselagen i *tredje punkten* följer att den intagne därutöver får beviljas så kallad särskild permission. Sådan permission får beviljas om det finns särskilt ömmande skäl och behovet av permission inte kan tillgodoses genom permission enligt 2 kap. 5 § och vistelsen utanför anstalt kan beviljas med hänsyn till den risk som finns för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt missköta sig.

Genom att 10 kap. 3 § fängelselagen är tillämplig får den intagne också tillfälligt vistas utanför anstalt om en myndighet begär det. Det är dock endast domstolar och övervakningsnämnder som med bindande verkan kan förordna att en intagen ska inställa sig.

Av *fjärde punkten* framgår att 12 kap. 1, 3 och 4 §§ fängelselagen om varning och handläggning ska tillämpas. Enligt 12 kap. 1 § kan en intagen som bryter mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten meddelas en varning. Varning kan meddelas om en intagen till exempel utan giltigt skäl vägrat att lämna prov för drogkontroll eller manipulerat sådana prov, innehaft otillåten kommunikationsutrustning eller innehaft andra otillåtna föremål. En varning kan även meddelas om en intagen brutit mot villkor i samband med vistelse utanför anstalt, exempelvis i samband med permission (jfr prop. 2009/10:135 s. 172). Vid misskötsamhet under villkorad utslussning tillämpas dock 4 kap. 5 §. Eventuella varningar under verkställigheten kan utgöra ett viktigt underlag för bedömningen av om den intagne är redo för villkorad utslussning när minimitiden har passerat. Genom att 12 kap. 3 och 4 §§ fängelselagen är tillämpliga gäller att frågor om varning ska avgöras skyndsamt samt att förhör ska hållas med den intagne innan ett beslut om varning meddelas.

I *femte punkten* anges att 12 a kap. fängelselagen om avbrott i verkställigheten ska tillämpas. För ledning vid tillämpningen av dessa bestämmelser hänvisas till propositionen En ny strafftidslag, prop. 2017/18:250 s. 214–216.

Av *sjätte punkten* framgår att 13 kap. 6 § fängelselagen om regeringens prövning av ärenden om vistelse utanför anstalt ska tillämpas. Av den bestämmelsen framgår att regeringen i vissa fall får besluta att ett ärende om vistelse utanför anstalt i fråga om en viss intagen ska prövas av regeringen. Det gäller om det behövs med hänsyn till rikets säkerhet, men också om det finns en risk för att den intagne medverkar i terrorism.

Sjunde punkten hänvisar till 15 kap. 1–4 a §§ fängelselagen som gäller straff och förpassning m.m. Genom hänvisningen till 1 § är det straffbart att olovligen försöka överlämna ett vapen eller annat farligt föremål till en

intagen som avtjänar säkerhetsförvaring. Detsamma gäller, enligt 2 §, den som lämnar alkohol eller annat berusningsmedel eller injektionsspruta eller kanyl. Med stöd av 15 kap. 2 a § kan Polismyndigheten förpassa, det vill säga återföra, en intagen som avvikit från anstalt till anstalt eller häkte. Hänvisningen till 15 kap. 3–4 a §§ innebär att Kriminalvården får förordna väktare att utöva vissa bevakningsuppdrag när en intagen vistas utanför anstalt samt att den som anlitas inte får röja viss information. Kriminalvården har också rätt att begära hjälp av Polismyndigheten vid transport i vissa fall.

Andra stycket innehåller en upplysning om att 4 kap. 2 § innehåller bestämmelser om när sådana åtgärder som finns i 11 kap. fängelselagen får beviljas och vilka bestämmelser som ska tillämpas i fråga om sådana åtgärder.

I *tredje stycket* görs vissa förtydliganden av vad som ska gälla vid tillämpning av fängelselagen vid verkställighet av säkerhetsförvaring. Av *första strecksatsen* framgår att det som sägs om dom på fängelse eller fängelsestraff ska gälla dom på säkerhetsförvaring. Det innebär bland annat att 8 kap. 7 a § fängelselagen om upptagning av fingeravtryck och andra underlag av den som verkställer en dom på fängelse ska tillämpas även på den som verkställer en dom på säkerhetsförvaring. Enligt *andra strecksatsen* ska det som sägs om straffets fullgörande gälla påföljdens fullgörande. Slutligen ska enligt *tredje strecksatsen* det som sägs om permission enligt 10 kap. 1 § fängelselagen gälla permission enligt 2 kap. 5 § denna lag. Andra och tredje strecksatsen får lästa tillsammans med första stycket 3 till följd att den som dömts till säkerhetsförvaring får beviljas så kallad särskild permission enligt 10 kap. 2 § fängelselagen bland annat om den intagnes behov av vistelse utanför anstalt inte kan tillgodoses genom permission enligt 2 kap. 5 § denna lag och vistelsen utanför anstalt kan beviljas med hänsyn till den risk som finns för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt missköta sig.

4 § Bestämmelser om när säkerhetsförvaring får verkställas och om hur tiden för verkställigheten ska beräknas finns i strafftidslagen (2018:1251).

Paragrafen innehåller en upplysning om att frågor om när säkerhetsförvaring får verkställas och om hur tiden för verkställigheten ska beräknas finns i strafftidslagen. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

2 kap. Verkställighetens innehåll

1 § Varje intagen ska bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet.

Paragrafen innehåller grundläggande bestämmelser om hur en intagen ska bemötas. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Innehållet i paragrafen motsvarar 1 kap. 4 § fängelselagen. På samma sätt som i fråga om den som avtjänar fängelsestraff, är det en självklar utgångspunkt att en intagen som avtjänar säkerhetsförvaring ska behandlas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med ett frihetsberövande. Det är angeläget att

Kriminalvårdens personal har ett professionellt och humant förhållnings-sätt och alltid upprätthåller ett sådant bemötande vid sin kontakt med de intagna.

2 § Verkställigheten ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas.

Verkställigheten ska, i den utsträckning det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd eftersätts, särskilt inriktas på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott. Särskild vikt ska läggas vid att minska risken för ny brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid.

För varje intagen ska det upprättas en individuellt utformad verkställighetsplan. Verkställigheten ska planeras och utformas efter samråd med den intagne och i samverkan med berörda myndigheter.

Paragrafen innehåller grundläggande bestämmelser om verkställighetens mål och utformning. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Av *första stycket* framgår att målet med verkställigheten är att den intagnes anpassning i samhället ska underlättas och att negativa följder av frihetsberövandet ska motverkas. Innehållet i första stycket motsvarar 1 kap. 5 § första stycket fängelselagen. Med negativa följder avses till exempel psykiska, sociala och ekonomiska konsekvenser (se prop. 2009/10:135 s. 120). Med hänsyn till säkerhetsförvaringens tids-obestämda karaktär är det särskilt viktigt att aktivt arbeta med att minska de eventuella negativa konsekvenserna för den dömd som kan uppstå till följd av ett långvarigt frihetsberövande.

Som en del i arbetet med att uppnå målsättningen anges i *andra stycket* att verkställigheten, under förutsättning att kravet på samhällsskydd inte eftersätts, särskilt ska inriktas på återfallsförebyggande åtgärder. Innehållet i andra stycket *första meningen* motsvarar 1 kap. 5 § andra stycket fängelselagen. I *andra meningen* slås fast att särskild vikt ska läggas vid att minska risken för ny brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid (jfr 33 kap. 1 § brottsbalken). Avsikten är att Kriminalvården ska arbeta aktivt med åtgärder i detta syfte. Åtgärderna ska syfta till att ge den intagne förutsättningar att återgå till ett liv i samhället. Regleringen ställer krav på såväl att den intagnes motivation till förändring som att hans eller hennes behov och förutsättningar tas till vara på ett professionellt sätt. Den ställer också krav på att de åtgärder som vidtas grundas på väl underbyggd kunskap om vad som är verkningsfullt.

Genom att den intagne deltar i behandling, såsom brotts- och missbruks-relaterad programverksamhet och andra återfallsförebyggande åtgärder, ges han eller hon möjlighet att påverka sin situation och på så sätt aktivt arbeta för förändring till det bättre på ett sådant sätt att det så småningom är möjligt att bevilja tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § brottsbalken.

Av andra stycket framgår också att kravet på samhällsskydd inte får eftersättas till förmån för återfallsförebyggande arbete. Alla åtgärder som genomförs i relation till de som avtjänar säkerhetsförvaring måste vara säkerhetsmässigt försvarliga.

Vilka återfallsförebyggande åtgärder som är lämpliga beror på den intagnes behov. Det ska därför, enligt *tredje stycket*, upprättas en individuellt utformad verkställighetsplan. En sådan plan baseras på en sammanställning av den intagnes risker, behov och mottaglighet. Planen

är nödvändig för att Kriminalvården ska kunna utforma verkställigheten på ett ändamålsenligt sätt. En viktig utgångspunkt är att den intagne ska motiveras att aktivt delta i och medverka vid planeringen av verkställigheten. I tredje stycket anges därför också att verkställigheten ska utformas efter samråd med den intagne. Samverkan ska även ske med berörda myndigheter, till exempel socialtjänsten, hälso- och sjukvård, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. För att verkställigheten ska kunna utformas på ett ändamålsenligt sätt och underlätta den intagnes anpassning i samhället krävs ofta stödåtgärder och stödinsatser från andra myndigheter än Kriminalvården, till exempel när det gäller att skaffa bostad och arbete eller att erbjuda sjukvård.

3 § Verkställigheten får inte innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än som följer av denna lag eller som är nödvändiga för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas.

En kontroll- eller tvångsåtgärd får endast användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas.

Paragrafen innehåller grundläggande bestämmelser om de ramar inom vilka Kriminalvården har att utöva sina befogenheter. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Innehållet i paragrafen motsvarar 1 kap. 6 § fängelselagen. För den närmare tillämpningen av paragrafen kan viss ledning hämtas i förarbetena till 1 kap. 6 § fängelselagen (prop. 2009/10:135 s. 121 och 122).

I *första stycket* anges att verkställigheten inte får innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än som följer av denna lag eller som är nödvändiga för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas. Hänvisningen till begränsningar ”som följer av denna lag” avser såväl sådana begränsningar som framgår direkt av lagen som sådana begränsningar som framgår via hänvisningar i lagen till andra lagar, i första hand brottsbalken och fängelselagen. Vissa bestämmelser i fängelselagen som ska tillämpas vid verkställighet av säkerhetsförvaring medger begränsningar av den intagnes frihet, till exempel 2 kap. 4–4 b §§ om placering på säkerhetsavdelning och i häkte och 8 kap. om särskilda kontroll- och tvångsåtgärder (se 1 kap. 3 §). Detsamma gäller vissa bestämmelser i brottsbalken som gjorts tillämpliga även på säkerhetsförvaring, exempelvis 26 kap. 16 och 17 §§ om särskilda föreskrifter och elektronisk övervakning (se 4 kap. 3 §).

I *andra stycket* klargörs att varje kontroll- eller tvångsåtgärd ska prövas mot den så kallade proportionalitetsprincipen.

4 § En intagen får under verkställigheten vistas utanför anstalten i enlighet med vad som följer av denna lag. En intagen får även vistas utanför anstalten om det sker med stöd av bestämmelser i annan lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till en annan stat.

Som vistelse utanför anstalt anses inte att en intagen, genom Kriminalvårdens försorg, transporteras utanför en anstalt med anledning av att ett beslut enligt lagen ska verkställas.

I paragrafen anges i vilka fall den intagne får vistas utanför anstalt. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Av *första stycket* framgår att den som avtjänar säkerhetsförvaring och är intagen i kriminalvårdsanstalt får vistas utanför anstalten i enlighet med vad som följer av denna lag. Hänvisningen till ”vad som följer av denna lag” avser såväl sådana bestämmelser som framgår direkt av lagen som sådana bestämmelser som framgår via hänvisningar i lagen till andra lagar, i första hand brottsbalken och fängelselagen. Av 1 kap. 3 § framgår att vissa bestämmelser i fängelselagen tillämpas vid verkställighet av säkerhetsförvaring, till exempel 10 kap. 2 och 3 §§ om särskild permission och inställelse vid domstol eller annan myndighet samt 9 kap. om hälso- och sjukvård. Dessa bestämmelser medger vistelse utanför anstalt. Därutöver får den intagne vistas utanför anstalt om det sker med stöd av bestämmelser i annan lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till en annan stat, till exempel enligt 4 kap. 29, 29 a och 31 §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Av *andra stycket* framgår att det inte anses som vistelse utanför anstalt om den intagne transporteras utanför anstalt med anledning av att ett beslut enligt lagen ska verkställas. En sådan transport kan avse till exempel förflyttning i anslutning till ändrad placering eller en sjuktransport.

5 § För att underlätta den intagnes anpassning i samhället får han eller hon beviljas tillstånd att vistas utanför anstalt för viss kort tid (permission) om

1. minst tre fjärdedelar av minimitiden har avtjänats, och
2. det inte finns en påtaglig risk för att han eller hon kommer att begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt missköta sig.

Om det finns särskilda skäl får permission beviljas trots att den tid som avses i första stycket 1 inte har förflutit.

Av paragrafen framgår att den intagne tillfälligt får vistas utanför anstalt i form av permission. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Enligt bestämmelsen får en intagen, för att underlätta hans eller hennes anpassning i samhället, beviljas tillstånd att vistas utanför anstalt för viss kort tid, permission. Normalt rör det sig om vistelser utanför anstalt som kan planeras. Att en intagen därutöver får beviljas särskild permission vid ömmande skäl framgår av 10 kap. 2 § fängelselagen, som ska tillämpas även vid verkställighet av säkerhetsförvaring enligt 1 kap. 3 § första stycket 3.

I *första stycket* anges vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att en intagen ska kunna beviljas permission. Enligt *punkten 1* krävs att den intagne har avtjänat minst tre fjärdedelar av minimitiden (så kallad kvalifikationstid). I 33 kap. 4 § brottsbalken finns bestämmelser om hur minimitiden ska bestämmas (se även 2 § lagen [2018:1250] om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande och 21 § strafftidslagen).

Enligt *punkten 2* krävs också att det inte finns en påtaglig risk för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt missköta sig. En sådan riskbedömning ska göras i varje enskilt fall inför varje permissionstillfälle. Vid riskbedömningen bör exempelvis aktuella misskötsamheter vid tidigare eller pågående verkställighet och den intagnes personliga förhållanden såsom missbruk eller psykisk ohälsa beaktas. Särskild hänsyn bör också tas till målsäganden.

Eftersom en förutsättning för tillämpningen av säkerhetsförvaring är att det finns en påtaglig risk för att den intagne kommer att återfalla i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid krävs att omständigheterna har förändrats i detta hänseende sedan domen för att permission ska vara aktuellt. Om den intagne har skött sig under verkställigheten samt deltagit i de åtgärder som anvisats i verkställighetsplanen bör det normalt kunna tas till intäkt för att det skett en sådan förbättring att risken inte längre är påtaglig. Kravet innebär att permission kan beviljas trots att det föreligger en viss risk för misskötsamhet. Det är därtill ofta möjligt att hantera en risk som bedöms föreligga genom villkor eller bevakning. I extrema fall kan dock utfallet bli sådant att den intagne inte kan beviljas permission. I så fall får arbetet med anpassningen till samhället fortsätta och en förnyad prövning ske efter ytterligare en tid.

Av *andra stycket* framgår att undantag från kravet på kvalifikationstid får göras om det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan vara den intagnes behov av att, innan kvalifikationstiden uppnåtts, till exempel besöka socialtjänsten eller en tandläkare (jfr prop. 2009/10:135 s. 160).

Bestämmelsen ska läsas tillsammans med 6 § som innehåller en mycket stark presumtion för bevakning vid permission under avtjänandet av säkerhetsförvaring innan tillstånd till villkorad utslussning har beviljats. Inledningsvis kommer det endast att vara fråga om korta och bevakade permissioner, närmast liknande så kallade lufthålspermissioner, som beviljas för att minska skadeverkningarna av långvariga frihetsberövanden. I 4 kap. finns bestämmelser om vistelse utanför anstalt när den intagne har beviljats tillstånd till villkorad utslussning. Av 1 § framgår att den villkorade utslussningen ska vara förenad med övervakning. Om inte annat beslutas upphör övervakningen vid ramtidens utgång.

Om allt förlöper väl kan tiden utanför anstalt utökas successivt, men det är viktigt att upptrappningen sker långsamt och att behovet av samhällsskydd alltid särskilt beaktas. Så småningom kan det bli fråga om regelbunden permission till exempel på helger, under förutsättning att den dömda övervakas med gps-utrustning eller på annat lämpligt sätt som möjliggör ett snabbt ingripande om så krävs. Jämfört med permission för de som avtjänar tidsbestämda fängelsestraff bör permission för de som avtjänar säkerhetsförvaring stegras långsammare och oftare vara förenad med elektronisk övervakning. Permission får också beviljas en intagen för att han eller hon ska kunna besöka frivården, socialtjänsten eller Arbetsförmedlingen, delta i öppenvårdsbehandling eller möten som arrangeras av till exempel Anonyma alkoholister eller Anonyma narkomaner. Liksom vid permissioner från fängelsestraff ska det för varje permissionstillfälle upprättas en permissionsplan.

6 § En intagen som inte har beviljats tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § brottsbalken ska, om det inte är uppenbart obehövligt, stå under bevakning då han eller hon vistas utanför anstalt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om bevakning vid vistelse utanför anstalt i tiden innan tillstånd till villkorad utslussning har beviljats. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

I bestämmelsen ställs det upp en presumtion för bevakning, vilket innebär att den intagne ska bevakas av medföljande personal från

Kriminalvården. Kriminalvården kan avstå ifrån bevakning om det är uppenbart obehövligt. Det kan exempelvis vara uppenbart obehövligt med bevakning vid placering inom psykiatri eller på annan sluten vårdenhets samt när det inte längre är påkallat av säkerhetsskäl, till exempel för att flertalet bevakade permissioner sköts utan anmärkning och den intagne har skött sig under verkställigheten.

7 § Ett tillstånd till vistelse utanför anstalt som avses i 4 § ska förenas med de villkor som behövs.

Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att villkor som har meddelats följs.

Paragrafen innehåller bestämmelser om villkor i samband med vistelse utanför anstalt. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

I *första stycket* anges att en vistelse utanför anstalt som avses i 4 § ska förenas med de villkor som behövs.

Vistelse utanför anstalt ska normalt förenas med ett eller flera villkor som är individuellt utformade efter de risker och behov som identifierats och framgår av i den intagnes verkställighetsplan. Det är omständigheterna i det enskilda fallet som avgör vilka villkor som behövs. Villkoren kan vara av samma typ som vid permission enligt fängelselagen, så som vistelseort, anmälningsskyldighet, krav på nykterhet och förbud mot att kontakta ett brottsoffer. I 4 kap. finns särskilda bestämmelser om villkor och krav på den intagne under villkorad utslussning.

Av *andra stycket* framgår att det är möjligt att använda elektroniska hjälpmedel för att kontrollera att villkor som har meddelats följs. Elektronisk övervakning bör ofta vara påkallad och bör regelmässigt beslutas i varje fall inledningsvis och särskilt när den intagne övergår från bevakad permission till obevakad permission. För den som genomgår villkorad utslussning och är föremål för särskilda föreskrifter tillämpas i stället 26 kap. 17 § brottsbalken i fråga om elektronisk övervakning (se 4 kap. 3 § denna lag). Av 26 kap. 17 § framgår att Kriminalvården kan besluta om elektronisk övervakning för att kontrollera att meddelade föreskrifter följs.

8 § I anslutning till vistelse utanför anstalt enligt denna lag, 4 kap. 29, 29 a och 31 §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål samt 2 kap. 12 § och 3 kap. 3 § lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder får en intagen tillfälligt placeras i häkte, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena.

I paragrafen finns bestämmelser om placering av en intagen i häkte vid vissa vistelser utanför anstalt enligt denna lag samt i andra fall. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Bestämmelsen är i denna del utformad efter förebild i 10 kap. 6 § fängelselagen. För den närmare tillämpningen av paragrafen kan ledning hämtas i förarbetena till den bestämmelsen, se prop. 2009/10:135 s. 163.

Bestämmelsen innebär att en intagen får placeras i häkte i anslutning till inställelse vid domstol eller annan myndighet, vid hälso- och sjukvård och vid vissa fall av internationellt straffrättsligt samarbete.

9 § Vid tillämpningen av denna lag ska sådana villkor som uppställts för överförande av straffverkställighet från en annan stat till Sverige följas.

Paragrafen tar sikte på den situationen att det vid överförandet av verkställighet av en tidsbestämd påföljd ådömd utomlands ställts upp vissa villkor för verkställigheten i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 10.

Bestämmelsen avser såväl situationer där villkoren ställts upp i det enskilda fallet som där villkoren gäller enligt ett internationellt avtal (jfr prop. 2005/06:35 s. 42 och 61). Tänkbara krav kan vara att den dömd ska avtjäna en viss minsta tid innan utslussning kan bli aktuell eller att vissa krav ska gälla under verkställigheten som sådan, till exempel i samband med villkorad utslussning. Vid tillämpningen av denna lag är sådana villkor bindande (jfr 2 kap. 13 § andra stycket brottsbalken).

3 kap. Om särskild riskutredning

1 § I 33 kap. 3 och 9 §§ brottsbalken finns bestämmelser om när rätten ska besluta om att hämta in en särskild utredning med utlåtande om risken för att den tilltalade begår nya brott av allvarligt slag mot annans liv, hälsa, frihet eller frid (särskild riskutredning).

Paragrafen innehåller en upplysning om när rätten enligt 33 kap. 3 och 9 §§ brottsbalken ska besluta om att hämta in en särskild riskutredning. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

2 § Rättsmedicinalverket ansvarar för genomförandet av särskilda riskutredningar. Sådana utredningar ska utföras med största möjliga skyndsamhet.

En utredning med utlåtande om risken för att den tilltalade eller dömd begår nya brott av allvarligt slag mot annans liv, hälsa, frihet eller frid samt de omständigheter som bedömningen grundas på ska omedelbart ges in till rätten när utredningsarbetet har avslutats. Utredningen ska ges in inom fyra veckor om den tilltalade är häktad och annars inom sex veckor från det att beslutet om riskutredning kom in till Rättsmedicinalverket.

Rätten får bevilja anstånd, om det finns synnerliga skäl.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ansvarig myndighet i fråga om särskilda riskutredningar, vad som ska redovisas i utlåtandet samt skyndsamhetskrav och tidsfrister för expediering av utlåtandet. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Av *första stycket* framgår att Rättsmedicinalverket ansvarar för genomförandet av särskilda riskutredningar. Det framgår också att sådana utredningar ska utföras med största möjliga skyndsamhet. Av detta följer att utredningsarbetet ska inledas så snart det är praktiskt möjligt efter att rätten beslutat att hämta in en särskild riskutredning.

Av *andra stycket första meningen* framgår att det som ska bedömas är återfallsrisken i relation till sådan brottslighet som kan ligga till grund för säkerhetsförvaring, såväl avseende brottstyperna som sådana som avseende brottsens allvar (se kommentaren till 33 kap. 1 § brottsbalken). Det är väsentligt att det av utlåtandet framgår vilka omständigheter som är av betydelse för återfallsrisken, liksom vilka riskreducerande åtgärder som bör vidtas. Även skyddsfaktorer bör framgå. Utlåtandet ska ge ett så gott

underlag som möjligt för den bedömning som rätten ska göra i fråga om risken för återfall i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid. De omständigheter som slutsatserna grundas på bör därmed stå i fokus i utlåtandet. Att utredningen ska ges in omedelbart syftar till att betona att det inte får ske någon fördröjning i något led i samband med att en riskutredning genomförs.

I andra stycket *andra meningen* anges den tidsfrist som gäller för expediering av utredningen. Om den tilltalade är häktad ska utredningen ges in inom fyra veckor, och annars inom sex veckor, från det att beslutet om riskutredning kom in till Rättsmedicinalverket. I ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden gäller alltså den längre tidsfristen.

Av *tredje stycket* framgår att rätten får bevilja anstånd med att ge in en utredning om det finns synnerliga skäl, vilket innebär att Rättsmedicinalverket i sådana fall måste begära förlängd tid. Möjligheten att meddela anstånd bör tillämpas restriktivt.

3 § En tilltalad som inte är häktad är skyldig att inställa sig för en särskild riskutredning på tid och plats som Rättsmedicinalverket bestämmer. Om det är möjligt ska utredningen genomföras så att den tilltalade inte hindras i sin förvärvsverksamhet eller utsätts för någon annan olägenhet.

Om den tilltalade är på fri fot ska Polismyndigheten på Rättsmedicinalverkets begäran lämna biträde för att inställa den tilltalade till riskutredningen.

I paragrafen behandlas den tilltalades inställelse till en särskild riskutredning som hämtas in med stöd av 33 kap. 3 § brottsbalken, det vill säga innan rätten bestämmer påföljden till säkerhetsförvaring. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

I *första stycket* anges att en tilltalad som inte är häktad är skyldig att inställa sig för en särskild riskutredning på tid och plats som Rättsmedicinalverket bestämmer. Det är alltså Rättsmedicinalverket som avgör vilken tid och plats som är lämplig för riskutredningen. Det anges också att utredningen såvitt möjligt ska genomföras så att den tilltalade inte hindras i sin förvärvsverksamhet eller utsätts för någon annan olägenhet.

Den tilltalade kommer dock i princip alltid att vara häktad. I de allra flesta fallen kommer det därför ankomma på Kriminalvården att, efter dialog med Rättsmedicinalverket, transportera den tilltalade till den plats där riskutredningen ska genomföras. Om den tilltalade avtjänar ett fängelsestraff tillämpas 10 kap. 3 § fängelselagen.

Av *andra stycket* framgår att Rättsmedicinalverket får begära Polismyndighetens biträde för att inställa en tilltalad som är på fri fot till riskutredningen. En begäran om Polismyndighetens biträde bör göras endast om den tilltalade inte följer Rättsmedicinalverkets kallelse eller om det finns något annat skäl att anta att han eller hon inte kommer att medverka frivilligt till utredningen.

Vid inställelse av den dömda för en särskild riskutredning som hämtas in med stöd av 33 kap. 9 § brottsbalken, det vill säga i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och i ärenden om förlängning av ramtiden, tillämpas 10 kap. 3 § fängelselagen genom hänvisning i 1 kap. 3 § första stycket 3 denna lag.

4 § Sådana uppgifter om den tilltalade eller dömd som behövs för en särskild riskutredning ska lämnas ut av

1. Försäkringskassan, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 28 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),

2. Arbetsförmedlingen, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 28 kap. 11 eller 12 § samma lag,

3. Kriminalvården, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 35 kap. 15 § samma lag,

4. Migrationsverket, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 37 kap. 1 § samma lag,

5. Totalförsvarets plikt- och provningsverk, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 38 kap. 1 § första stycket 1, 2, 3 eller 5 samma lag, och

6. den som bedriver verksamhet där det gäller sekretess enligt 25 kap. 1–5 §§ eller 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen eller tystnadsplikt enligt 29 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, 17 kap. 11 § socialtjänstlagen (2025:400) eller 6 kap. 12 § patientsäkerhetslagen (2010:659), trots sekretess eller tystnadsplikt.

Paragrafen reglerar utlämnande av sekretesskyddade uppgifter från vissa myndigheter. Övervägandena finns i avsnitt 11.

Bestämmelsen syftar till att säkerställa att Rättsmedicinalverket kan få tillgång till de uppgifter som behövs för att kunna lämna utlåtanden av så hög kvalitet som möjligt i de fall domstol beslutar om att hämta in en särskild riskutredning. Bestämmelsen är i denna del utformad efter förebild i 14 och 14 a §§ lagen om rättspsykiatrisk undersökning. Av paragrafen framgår att uppgifterna ska behövas för en särskild riskutredning. Uppgifter ska alltså inte hämtas in eller utlämnas slentrianmässigt, utan endast när de behövs för just det ändamålet. Den utlämnande myndigheten måste dock i allmänhet utgå från att de begärda uppgifterna behövs för utredningen (se propositionen om psykiatrisk tvångsvård, m.m., prop. 1990/91:58 s. 283 och propositionen Rättsmedicinalverkets hantering av humanbiologiskt material, prop. 2022/23:82 s. 66 och 67).

I *första till femte punkten* regleras utlämnande av uppgifter från följande myndigheter: Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Kriminalvården, Migrationsverket och Totalförsvarets plikt- och provningsverk. Uppgiftsskyldigheten gäller endast uppgifter som omfattas av sekretess enligt de bestämmelser som anges i respektive punkt. Om en uppgift omfattas av sekretess enligt en annan bestämmelse, kan utlämnande inte ske med stöd av denna bestämmelse. Det ankommer på Rättsmedicinalverket att precisera vilka uppgifter som behövs för undersökningen.

I *sjätte punkten* regleras utlämnande av sekretesskyddade uppgifter från hälso- och sjukvård och socialtjänst samt utlämnande av sådana uppgifter från vissa verksamheter där det gäller tystnadsplikt. Bestämmelsen innebär att uppgifter om den tilltalade eller dömd som behövs för en utredning ska lämnas ut från såväl offentligt som enskilt bedriven hälso- och sjukvård och socialtjänst, inklusive verksamhet som avser insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

5 § Ett urin-, utandnings-, saliv-, svett-, blod- eller hårprov får tas på en person som genomgår en särskild riskutredning om det behövs för att kunna bedöma personens psykiska eller kroppsliga tillstånd.

En urinprovtagning får inte utföras eller bevitnas av någon av motsatt kön som inte är läkare eller legitimerad sjuksköterska.

I paragrafen behandlas provtagning i samband med en särskild riskutredning. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Paragrafen är utformad efter förebild i 5 b § lagen om rättspsykiatrisk undersökning och 7 a § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. I *första stycket* regleras förutsättningarna för att ta prov på en person som genomgår en riskutredning. De prov som får tas är urin-, utandnings-, saliv-, svett-, blod- eller hårprov. Syftet med provtagningen ska vara att inom ramen för riskutredningen bedöma personens psykiska eller kroppsliga tillstånd. Det kan till exempel handla om att påvisa ett pågående eller tidigare bruk av alkohol, narkotika eller vissa läkemedel. Det kan också vara fråga om att avgöra om personen är påverkad av sådana substanser vid utredningstillfället. Provtagning får endast ske om det behövs för att bedöma personens kroppsliga eller psykiska tillstånd om dessa faktorer har betydelse för de bedömningar som ska göras i riskutredningen. Bedömningen av om det finns ett sådant behov ska göras i varje enskilt fall med beaktande av vad som i övrigt är känt om personen som utreds, till exempel i fråga om just missbruk, men också utifrån levnadsomständigheter, hälsotillstånd och psykiatrisk historik. Provet kan också behövas för att det ska vara möjligt att ange relevanta riskreducerande åtgärder, till exempel läkemedelsbehandling med anledning av missbruk.

Enligt *andra stycket* får en urinprovtagning inte utföras eller bevitnas av någon av motsatt kön som inte är läkare eller legitimerad sjuksköterska. Kravet motsvarar det som gäller för kroppsvisitation och kroppsbesiktning enligt 4 kap. 7 § första stycket häkteslagen (2010:611).

4 kap. Om villkorad utslussning

1 § Villkorad utslussning ska vara förenad med övervakning. Om inte annat beslutas upphör övervakningen när säkerhetsförvaringen är helt verkställd.

Kriminalvården får besluta att övervakningen ska upphöra vid en tidigare tidpunkt om behovet av samhällsskydd kan tillgodoses utan övervakning och det inte finns en beaktansvärd risk för att den dömda kommer att begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt missköta sig.

I paragrafen finns bestämmelser om övervakning under villkorad utslussning. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.1.

Av 33 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken framgår att rätten får besluta om tillstånd till villkorad utslussning samt förutsättningarna för ett sådant beslut. Enligt 1 kap. 2 § i denna lag ansvarar Kriminalvården för verkställigheten av säkerhetsförvaring, och det är därmed Kriminalvården som beslutar om det närmare innehållet i den villkorade utslussningen. De grundläggande utgångspunkterna för verkställighetens utformning som framgår av 2 kap. 2 § gäller även för den villkorade utslussningen. Utslussningen bör således planeras noggrant med hänsyn tagen till den dömdes individuella behov och förutsättningar. Behovet av kontroll av den dömda sätter ramarna för vilka åtgärder som kan vidtas.

Av *första stycket första meningen* framgår att villkorad utslussning ska vara förenad med övervakning. Syftet är att tillgodose behovet av samhällsskydd och på bästa sätt skydda samhället mot fortsatt brottslighet från den dömdes sida. Kriminalvården behöver inte fatta något beslut om övervakning. Beroende på hur Kriminalvården i det enskilda fallet

utformar det närmare innehållet i utslussningen, kan den dömda i varje fall i det inledande skedet av utslussningen helt eller delvis komma att vistas i anstalt. Av naturliga skäl är det i praktiken endast när den dömda vistas utanför anstalt som någon faktisk övervakning kommer att äga rum. Av första stycket *andra meningen* framgår att övervakningen upphör när säkerhetsförvaringen är helt verkställd, om inte annat beslutas. När säkerhetsförvaringen är helt verkställd regleras i 33 kap. 10 § brottsbalken.

Av *andra stycket* framgår att Kriminalvården har möjlighet att fatta ett beslut om att övervakningen ska upphöra vid en tidigare tidpunkt än när säkerhetsförvaringen är helt verkställd. Ett sådant beslut kan initieras av myndigheten själv eller genom att den som genomgår villkorad utslussning begär att övervakningen ska upphöra. Det krävs då att behovet av samhällsskydd kan tillgodoses utan övervakning och det får inte heller finnas en beaktansvärd risk för att den dömda kommer att begå brott, undandra sig påföljdens fullgörande eller på annat sätt missköta sig. Möjligheten att undanta den dömda från övervakning är avsedd att tillämpas restriktivt, och endast i slutet av verkställigheten då ramtidens utgång närmar sig. Det ska stå klart att den dömda klarar sig på egen hand och därmed inte är i behov varken av den kontroll eller det stöd som övervakningen innebär. Om det finns en osäkerhet i detta avseende ska övervakningen pågå fram till dess att säkerhetsförvaringen är helt verkställd.

2 § Om det behövs för att underlätta övergången till verkställighet utanför anstalt får Kriminalvården bevilja sådana åtgärder som finns i 11 kap. fängelselagen (2010:610).

Det som sägs om skyldighet för en intagen att lämna vissa prover och om upphävande av tillstånd till en utslussningsåtgärd i 11 kap. 7 och 8 §§ fängelselagen ska tillämpas även i fråga om den som genomgår villkorad utslussning. Detsamma gäller det som sägs om beslut om upphävande av tillstånd till en utslussningsåtgärd och om överklagande av beslut i 13 kap. 3–5 §§ och 14 kap. 4 § samma lag.

I paragrafen finns bestämmelser om att Kriminalvården, inom ramen för den villkorade utslussningen, får bevilja särskilda utslussningsåtgärder enligt 11 kap. fängelselagen. Paragrafen innehåller också hänvisningar till vilka bestämmelser i fängelselagen som ska tillämpas i fråga om sådana utslussningsåtgärder. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.1 och 7.4.

Av *första stycket* framgår att Kriminalvården får bevilja sådana särskilda utslussningsåtgärder som finns i 11 kap. fängelselagen, om det behövs för att underlätta övergången till verkställighet utanför anstalt. De särskilda utslussningsåtgärder som kan komma i fråga är frigång (2 §), vårdvistelse (3 §), vistelse i halvvägshus (4 §) och utökad frigång (5 §). Om det finns förutsättningar för att bevilja särskilda utslussningsåtgärder, torde det många gånger vara lämpligt att den villkorade utslussningen inleds med sådana åtgärder. Utslussningsåtgärderna kan kombineras med varandra utifrån behov och förutsättningar i syfte att uppnå en ändamålsenlig utslussning i samhället.

Av 11 kap. 2–5 §§ fängelselagen framgår att en förutsättning för att bevilja en särskild utslussningsåtgärd är att det inte finns någon beaktansvärd risk för att den intagna ska begå brott, undandra sig straffets

fullgörande eller på annat sätt allvarligt missköta sig. Av 4 kap. 3 § denna lag framgår att Kriminalvården får besluta om särskilda föreskrifter som ska följas av den som genomgår villkorad utslussning. Genom möjligheten att förena ett tillstånd till en utslussningsåtgärd med nödvändiga föreskrifter bör det många gånger vara möjligt att neutralisera en eventuell risk till en sådan nivå att den inte längre kan ses som beaktansvärd.

I *andra stycket* anges vissa bestämmelser i fängelselagen som ska tillämpas i fråga om särskilda utslussningsåtgärder som beslutas inom ramen för villkorad utslussning.

I 11 kap. 7 § fängelselagen föreskrivs en skyldighet för den dömda att lämna vissa angivna prover för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av vissa berusningsmedel eller hälsofarliga varor. Av 8 § framgår att ett tillstånd till en utslussningsåtgärd ska upphävas vid misskötsamhet av den intagne eller om det inte längre finns förutsättningar för åtgärden. För ledning i frågan vilka omständigheter som kan leda till att en utslussningsåtgärd upphävs hänvisas till prop. 2009/10:135 s. 169 och 170.

I 13 kap. 3–5 §§ fängelselagen regleras beslutsordningen för upphävande av ett beslut om tillstånd till en påbörjad vårdvistelse, en vistelse i halvvägshus eller en utökad frigång. Av bestämmelserna framgår bland annat att övervakningsnämnden prövar sådana frågor efter anmälan av Kriminalvården. Nämnden får också självständigt ta upp frågan till prövning. Kriminalvården får dock omedelbart upphäva ett sådant tillstånd i avvaktan på övervakningsnämndens prövning. Av 14 kap. 4 § framgår att en övervakningsnämnds beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

3 § Bestämmelserna i 26 kap. 11 och 13–17 §§ brottsbalken ska tillämpas även i fråga om den som genomgår villkorad utslussning. Därutöver får en särskild föreskrift avse hur och på vilket sätt den dömda får använda elektronisk kommunikationsutrustning.

Vid tillämpningen av 26 kap. 11 § brottsbalken ska det som där sägs om provotid gälla den villkorade utslussningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om särskilda föreskrifter och vissa allmänna skötsamhetskrav som gäller under villkorad utslussning. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.1.

Av *första stycket* framgår att vissa bestämmelser i brottsbalken ska tillämpas också i fråga om den som genomgår villkorad utslussning. Genom hänvisningen till 26 kap. 11 § ska den som genomgår utslussning vara skötsam och efter förmåga försöka försörja sig och betala eventuellt skadestånd som har dömts ut på grund av brottet. Han eller hon är skyldig att inställa sig hos Kriminalvården efter kallelse. Med hänsyn till att utslussningen ska ske successivt är det naturligt att de skyldigheter som följer enligt denna paragraf främst kommer att aktualiseras mot slutet av ramtiden, när kontrollen av den dömda generellt sett inte är lika sträng.

Av 26 kap. 13–17 §§ framgår i huvudsak följande. Övervakningen och kriminalvården i frihet bedrivs under ledning av Kriminalvården och det är myndigheten som utser övervakare samt har möjlighet att förordna en eller flera personer att biträda vid övervakningen. Under övervakningen ska Kriminalvården genom stöd och kontroll verka för att den som är under

villkorad utslussning inte begår nya brott och för att hans eller hennes anpassning i samhället främjas. Det ska upprättas en individuellt utformad plan för övervakningstiden. Övervakningen ska planeras och utformas i samråd med den dömda och i samverkan med berörda myndigheter. I planen får anvisningar lämnas om vad som ska gälla under övervakningen. Planen ska följas av den dömda. Han eller hon har också en skyldighet att hålla sin övervakare underrättad om sådant som bostad, i förekommande fall sysselsättning och andra förhållanden av betydelse. Dessutom ska kontakt hållas med övervakaren enligt dennes anvisningar. Detta kan efter beslut även gälla i fråga om en anställd vid Kriminalvården. Under hela verkställigheten gäller att en kontroll- eller tvångsåtgärd endast får användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. En mindre ingripande åtgärd som framstår som tillräcklig ska användas i första hand. Mot bakgrund av det påtagliga behovet av samhällsskydd vid säkerhetsförvaring kommer en tillämpning av proportionalitetsprincipen att falla ut annorlunda i vissa fall, jämfört med den som avtjänar ett tidsbestämt fängelsestraff.

Så kallade särskilda föreskrifter får beslutas om det behövs för att minska risken för återfall i brott eller om det på annat sätt underlättar den dömdes anpassning i samhället. I 26 kap. 16 § brottsbalken anges vad de särskilda föreskrifterna får avse. Föreskrifter ska regelmässigt beslutas för den som är under villkorad utslussning och inte sällan behövs flera föreskrifter för att säkerställa en säkerhetsmässigt försvarlig utslussning. Mot bakgrund av att behovet av samhällsskydd är särskilt påtagligt vid säkerhetsförvaring bör den som är under villkorad utslussning normalt behöva följa fler föreskrifter än den som är villkorligt frigiven. Vad som gäller i detta hänseende ska också framgå av planen.

Om det behövs för att kontrollera att en särskild föreskrift följs, får Kriminalvården besluta om elektronisk övervakning för högst sex månader åt gången. Ett sådant behov bör normalt anses föreligga i samband med villkorad utslussning, särskilt inledningsvis. Det kan motiveras med att det är särskilt viktigt att samhället tar ansvar för att kontrollera de som dömts för så allvarlig brottslighet som det är fråga om då säkerhetsförvaring avtjänas.

En föreskrift som får beslutas under villkorad utslussning, men inte för den som är villkorligt frigiven, är hur och på vilket sätt den dömda får använda elektronisk kommunikationsutrustning. Med det avses bland annat tjänster som möjliggör överföring av tal, fax och data och andra former av kommunikation. Det innebär att fast telefoni, mobiltelefoni, internet och e-post omfattas (jfr propositionen Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem, prop. 2023/24:81 s. 130 och propositionen Stärkt rätts-säkerhet vid genomförande av särskilda befogenheter på särskilda ungdomshem och LVM-hem, prop. 2017/18:169 s. 117). En sådan föreskrift kan vara lämplig dels för att minska risken för brottslighet som begås på internet, dels om det behövs för att skydda målsäganden från sådana kontakter. Avsikten är att föreskriften endast ska användas i sådana fall där det är möjligt att kontrollera att föreskriften följs.

I *andra stycket* förtydligas att det som sägs i 26 kap. 11 § brottsbalken om prövotid ska gälla den villkorade utslussningen.

4 § Om det finns anledning till det får Kriminalvården ändra beslut enligt 3 § om användning av elektronisk kommunikationsutrustning eller beslut enligt 26 kap. 13 § andra stycket, 16 och 17 §§ brottsbalken eller besluta om nya åtgärder enligt dessa bestämmelser.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ändring av beslut och beslut om nya åtgärder under villkorad utslussning. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.1.

Av paragrafen framgår att Kriminalvården, om det finns anledning till det, får ändra beslut enligt 3 § om användning av elektronisk kommunikationsutrustning eller beslut enligt 26 kap. 13 § andra stycket, 16 och 17 §§ brottsbalken (frågan om förordnande av övervakare, föreskrifter respektive elektronisk övervakning) eller besluta om nya åtgärder enligt dessa bestämmelser. En viktig skillnad mot vad som gäller för den som är villkorligt frigiven är att Kriminalvården ska fatta alla beslut – det finns ingen möjlighet för övervakaren att besluta om hur föreskrifterna ska verkställas. Möjligheten att ändra ett tidigare beslut eller besluta om nya åtgärder är inte beroende av att den dömda misskött sig. Avgörande är dennes behov av stöd och kontroll. Det kan till exempel vara nödvändigt att ändra tidigare beslut eller besluta om nya åtgärder om den dömdes situation förändras. Efter att beslutade åtgärder genomförts kan en risk- och behovsbedömning leda till att nya åtgärder beslutas.

5 § Om den dömda bryter mot föreskrifter eller anvisningar om det som i övrigt ska gälla för den villkorade utslussningen, får Kriminalvården vidta en åtgärd som avses i 4 §. Om en sådan åtgärd anses otillräcklig, får Kriminalvården besluta att en varning ska meddelas den dömda. Det som föreskrivs om varning i 38 kap. 10 § brottsbalken ska tillämpas även beträffande varning enligt denna paragraf.

Om överträdelsen inte är av mindre betydelse och det inte är tillräckligt att Kriminalvården beslutar om någon sådan åtgärd som avses i första stycket, får Kriminalvården upphäva tillståndet till vistelse utanför anstalt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder vid misskötsamhet. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.2.

Av *första stycket* framgår att Kriminalvården får ändra ett tidigare beslut eller besluta om nya åtgärder om den dömda bryter mot föreskrifter eller anvisningar om det som i övrigt ska gälla för den villkorade utslussningen. Om sådana åtgärder inte bedöms vara tillräckliga får Kriminalvården besluta att en varning ska meddelas den dömda. Genom hänvisningen till 38 kap. 10 § brottsbalken följer att en varning utan dröjsmål ska meddelas den dömda personligen.

Enligt *andra stycket* får Kriminalvården upphäva tillståndet till vistelse utanför anstalt om överträdelsen inte är av mindre betydelse och det inte är tillräckligt att myndigheten ändrar ett tidigare beslut, beslutar om nya åtgärder eller meddelar en varning. Det är dock inte en förutsättning för att meddela ett beslut om att upphäva tillståndet till vistelse utanför anstalt att Kriminalvården först har beslutat om nya åtgärder eller meddelat en varning. Ett beslut om att upphäva tillståndet till vistelse utanför anstalt innebär att den dömda återtas i anstalt för fortsatt avtjänande av säkerhetsförvaringen (se 6 §). Som exempel på mindre allvarlig misskötsamhet kan nämnas att den dömda kommer för sent till ett avtalat möte eller andra avvikelser som närmast framstår som oaktsamma snarare än

uppsåtliga. Det får dock inte vara fråga om missskotsamhet som satts i system eller på annat sätt är upprepad.

Syftet med att återintaga den dömden i anstalt är i första hand att möjliggöra ett omtag av utslussningen. Det kan till exempel vara fråga om att börja om från början med utslussningen, det vill säga gå tillbaka till det första steget som beviljades. I sammanhanget åvilar det Kriminalvården att utifrån omständigheterna i varje fall av utslussning individanpassa åtgärderna för att skapa en säker och kontrollerad utslussning. Varaktigheten av ett återintagande kommer därför att variera beroende på situationen i det enskilda fallet.

6 § Om ett tillstånd till vistelse utanför anstalt upphävs enligt 5 § andra stycket, ska den dömden omedelbart föras till en anstalt för fortsatt verkställighet av påföljden i anstalten. Detsamma gäller om en utslussningsåtgärd upphävs enligt 2 § andra stycket.

Paragrafen innebär att den dömden, om ett tillstånd till vistelse utanför anstalt eller en utslussningsåtgärd upphävs, ska föras till en anstalt för fortsatt verkställighet av påföljden där. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.2.

7 § Ett beslut om tillstånd till villkorad utslussning ska upphävas om den dömden allvarligt åsidosätter sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt särskilda föreskrifter som meddelats med stöd av 3 §.

Frågan om upphävande prövas av övervakningsnämnden efter anmälan av Kriminalvården.

Ett offentligt biträde ska förordnas för den dömden, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde. Innan ett beslut om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning meddelas ska den dömden beredas tillfälle att yttra sig.

Bestämmelser om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning när den som har dömts till säkerhetsförvaring har begått ett annat brott finns i 34 kap. 10 § brottsbalken.

I paragrafen anges när ett beslut om tillstånd till villkorad utslussning ska upphävas liksom prövningsordningen i sådana fall. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.2.

Av *första stycket* framgår att ett upphävande av ett tillstånd till villkorad utslussning endast får beslutas om den dömden allvarligt åsidosätter sina skyldigheter. Även om det formellt sett inte krävs att Kriminalvården försökt komma till rätta med missskotsamheten innan tillståndet upphävs bör andra åtgärder, såsom ändring av formerna för utslussningen eller meddelande av varning (se 5 §), ha vidtagits innan anmälan om upphävande sker. Kriminalvården kan med stöd av 5 § andra stycket återta den dömden i anstalt för fortsatt avtjänande. Det är först om det kan antas att den dömden inte ens efter ett återintagande i anstalt kommer att sluta missskötas sig som Kriminalvården bör ge in en anmälan om upphävande av tillståndet till villkorad utslussning. Är missskotsamheten flagrant, exempelvis om den dömden mycket snart efter att den villkorade utslussningen inletts misssköt sig allvarligt, bör dock en anmälan om upphävande emellertid ske skyndsamt och den dömden omedelbart återintagas i anstalt.

Som exempel på allvarlig missskotsamhet som kan leda till att ett beslut om tillstånd till villkorad utslussning upphävs kan nämnas att den dömden

har brutit mot villkor som varit av central betydelse för att bevilja den aktuella utslussningsåtgärden, till exempel avtagande av elektronisk kontrollutrustning eller brott mot vistelseförbud. Andra exempel på allvarlig misskötsamhet kan vara att den dömde vid mer än något enstaka tillfälle är påverkad av alkohol, vägrar att medverka i en drogkontroll, inte sköter sin skyldighet att hålla kontakt med Kriminalvården eller inte utför eller deltar i den sysselsättning som är bestämd.

I *andra stycket* anges att frågan om upphävande prövas av övervakningsnämnden efter anmälan av Kriminalvården. Nämnden bör ofta kunna utgå från att Kriminalvårdens bedömning är korrekt men ska alltid göra en egen bedömning av om misskötsamheten är så pass allvarlig att tillståndet ska upphävas.

Tredje stycket innebär att ett offentligt biträde ska förordnas för den dömde i ett ärende om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning, om det inte är uppenbart att behov av biträde saknas. Närmare bestämmelser om offentligt biträde finns i lagen (1996:1620) om offentligt biträde. Av *tredje stycket* framgår också att den dömde ska beredas tillfälle att yttra sig innan ett beslut om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning meddelas.

Fjärde stycket innehåller en upplysning om att bestämmelser om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning när den som har dömts till säkerhetsförvaring har begått ett annat brott finns i 34 kap. 10 § brottsbalken. Misskötsamhet som består av återfall i brott ska alltså hanteras enligt de särskilda regler som gäller för ny påföljdsbestämning efter tidigare dom och i sådana fall får rätten under vissa förutsättningar upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning. Om den dömde inte häktas i samband med den nya brottsligheten har dock Kriminalvården med stöd av 5 § möjlighet att upphäva tillståndet till vistelse utanför anstalt under den tid påföljdens verkställighet pågår.

8 § En fråga om upphävande enligt 7 § första stycket ska avgöras skyndsamt och prövas av den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde den anstalt där den dömde är inskriven är belägen.

Om det finns särskilda skäl, får även en annan övervakningsnämnd pröva en sådan fråga.

Paragrafen innehåller ett skyndsamhetskrav och reglerar vilken övervakningsnämnd som är behörig att pröva frågor om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.2.

Det är i första hand den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde den anstalt där den dömde är inskriven är belägen som ska pröva en fråga om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning. Om det finns särskilda skäl får även en annan nämnd pröva en sådan fråga, till exempel om den dömde vid prövningen finns på en annan ort. Av paragrafen framgår också att frågor om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning ska hanteras skyndsamt.

9 § Övervakningsnämndens beslut enligt detta kapitel får överklagas till allmän domstol. Ett beslut överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömde är inskriven är belägen.

Övervakningsnämnden ska inte vara part i domstolen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om vad som gäller vid överklagande av beslut om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Av *första stycket* framgår att övervakningsnämndens beslut får överklagas till allmän domstol. Ett beslut överklagas till den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömde är inskriven är belägen.

Av *andra och tredje styckena* framgår dels att övervakningsnämnden inte är part i domstolen, dels att det krävs prövningstillstånd vid överklagande till hovrätten.

5 kap. Övriga bestämmelser

1 § Ett beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat beslutas.

Av paragrafen framgår när beslut enligt lagen börjar gälla. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Paragrafen innebär att Kriminalvårdens eller övervakningsnämndens beslut som fattats med stöd av lagen får verkställas även om beslutet överklagas. Detsamma gäller rättens beslut när den prövar ett överklagat beslut som fattats med stöd av lagen. Detta gäller under förutsättning att något annat inte beslutas.

2 § Om inte annat föreskrivs, fattas beslut enligt denna lag av Kriminalvården.

Kriminalvårdens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Ett beslut överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömde var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades är belägen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen reglerar Kriminalvårdens beslutanderätt enligt denna lag samt vad som gäller vid överklagande av beslut som fattas med stöd av lagen. Paragrafen innehåller också en bestämmelse om att beslut enligt denna lag som huvudregel gäller omedelbart. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Av *första stycket* framgår att Kriminalvården fattar beslut i alla frågor som rör verkställighet av säkerhetsförvaring om inte något annat anges. Ett exempel är 4 kap. 8 § där det framgår att övervakningsnämnden prövar frågor om upphävande av tillstånd till villkorad utslussning.

Av *andra stycket* framgår att Kriminalvårdens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Den dömde har rätt att överklaga de beslut som gäller honom eller henne och som har gått honom eller henne emot (jfr. 42 § förvaltningslagen [2017:900]). Vid verksamhet som bedrivs i anstalt i vilken Kriminalvården fullgör de skyldigheter som åligger myndigheten enligt fängelselagen förutsätts inte alltid formella beslut av myndigheten. Viss ledning beträffande vilka frågor som kräver formella beslut och som därför kan överklagas får sökas i den praxis som gäller för beslut av Kriminalvården enligt fängelselagen. Den förvaltningsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömde var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades är belägen är behörig att pröva beslut som fattas enligt denna lag.

Av *tredje stycket* framgår att det krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

3 § Ett beslut får inte överklagas enligt 2 § andra stycket innan beslutet har omprövats av Kriminalvården. En sådan omprövning får begäras av den som beslutet gäller om det har gått honom eller henne emot. Ett överklagande av ett beslut som inte har omprövats ska anses som en begäran om omprövning.

Vid omprövning enligt första stycket får beslutet inte ändras till klagandens nackdel.

Paragrafen innehåller en regel om obligatorisk omprövning av Kriminalvården. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Av *första stycket* framgår att Kriminalvårdens beslut enligt denna lag inte får överklagas innan det har omprövats av myndigheten. En omprövning av ett beslut får begäras av den som beslutet gäller om det har gått honom eller henne emot. Om den intagne överklagar beslutet innan det har omprövats ska överklagandet anses som en begäran om omprövning. Omprövningen är en förutsättning för att klaganden ska kunna föra ärendet vidare till allmän förvaltningsdomstol.

Enligt *andra stycket* får en omprövning enligt första stycket inte leda till att beslutet ändras till klagandens nackdel.

4 § En begäran om omprövning ska vara skriftlig och ha kommit in till Kriminalvården inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. I begäran om omprövning ska klaganden ange vilket beslut som avses och vilken ändring i beslutet som han eller hon begär.

Kriminalvården prövar om skrivelsen med begäran om omprövning har kommit in i rätt tid. Om skrivelsen har kommit in för sent ska den avvisas, om inte förseningen beror på att myndigheten inte har lämnat klaganden en korrekt underrättelse om hur man begär omprövning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de formella krav som ställs på en begäran om omprövning. Bestämmelsen är utformad med förebild i 14 kap. 3 § fängelselagen. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

I *första stycket* anges att en begäran om omprövning ska vara skriftlig och ha kommit in till Kriminalvården inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Det är alltså tidpunkten när klaganden underrättades om beslutet som är avgörande för beräkningen av tidsfristen. I begäran om omprövning ska klaganden ange vilket beslut som avses och vilken ändring i beslutet som han eller hon begär. Att den som begär omprövning ska ange på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ändras innebär inte att bestämmelsen ställer några höga krav på tydlighet eller konkretion. Klagandens skriftligen uttryckta vilja bör tolkas välvilligt av Kriminalvården.

Enligt *andra stycket* prövar Kriminalvården om skrivelsen med begäran om omprövning har kommit in i rätt tid. Om skrivelsen har kommit in för sent ska Kriminalvården avvisa begäran om omprövning, om inte förseningen beror på att myndigheten inte har lämnat klaganden en korrekt underrättelse om hur man begär omprövning. Om underrättelsen är missvisande eller om myndigheten inte har lämnat en sådan underrättelse i ett enskilt fall när den borde ha lämnats ska begäran om omprövning inte avvisas.

5 § Ett beslut enligt utlänningslagen (2005:716) om att avvisa eller utvisa en utlänning som har dömts till säkerhetsförvaring får inte verkställas förrän

1. utlänningen har avtjänat minimitiden, rätten har beslutat om tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § brottsbalken och det begärs av den myndighet som ska verkställa beslutet, eller

2. verkställigheten av säkerhetsförvaringen har förts över till ett annat land.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet av beslut att avvisa eller utvisa en utlänning som har dömts till säkerhetsförvaring. Övervägandena finns i avsnitt 9.

Av paragrafen följer att en dom på säkerhetsförvaring innebär hinder mot verkställighet av ett beslut enligt utlänningslagen om avvísning eller utvisning. Verkställighetshindret varar till dess att förutsättningarna i första punkten är uppfyllda eller, enligt andra punkten, då verkställigheten av säkerhetsförvaringen har förts över till ett annat land. Bestämmelsen omfattar inte bara beslut om utvisning på grund av brott utan också beslut om avvísning eller utvisning som meddelats i administrativ ordning.

Förutsättningarna i *första punkten* är kumulativa. Det krävs för det första att utlänningen har avtjänat minimitiden. Minimitiden, som är den kortaste tiden för avtjänande, ska fastställas av rätten när den bestämmer påföljden till säkerhetsförvaring (se 33 kap. 4 § brottsbalken). För det andra krävs det att rätten har beslutat om tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § brottsbalken. Ett sådant tillstånd får beslutas av rätten efter ansökan av den dömda eller av Kriminalvården. Slutligen krävs det att verkställighet begärs av den myndighet som ska verkställa beslutet.

Av *andra punkten*, som är alternativ till första punkten, framgår att den utdömda säkerhetsförvaringen inte utgör ett hinder mot avvísning eller utvisning om verkställigheten av påföljden har förts över till ett annat land. Säkerhetsförvaring kan föras över till en annan stat enligt lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen och lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål.

14.2 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

1 kap.

3 § Med påföljd för brott förstås i denna balk straffen böter och fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn, överlämnande till särskild vård och säkerhetsförvaring.

Paragrafen innehåller en uppräkningslista av de påföljder för brott som förekommer i brottsbalken och vilka av påföljderna som även utgör straff. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.1.

Paragrafen ändras på så sätt att säkerhetsförvaring läggs till som en ny påföljd.

5 § Fängelse är att anse som ett svårare straff än böter.

Om förhållandet mellan fängelse och säkerhetsförvaring samt villkorlig dom och skyddstillsyn föreskrivs i 30 kap. 1 §.

Paragrafen beskriver förhållandet mellan de olika straffen och innehåller även en hänvisning till 30 kap. 1 § vad gäller hur vissa påföljder förhåller sig till varandra vid påföljdsvalet. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.1.

Andra stycket ändras på så sätt att säkerhetsförvaring läggs till i den hänvisning som görs till 30 kap. 1 §.

26 kap.

25 § Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsovervakning, slutna ungdomsvård eller säkerhetsförvaring, ska livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång dom på säkerhetsförvaring och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsovervakning eller slutna ungdomsvård, ska säkerhetsförvaringen träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång en dom på fängelse på viss tid i minst två år och en dom på böter eller förvandlingsstraff för böter som har meddelats innan den förstnämnda påföljden har börjat verkställas, ska fängelsestraffet träda i stället för den andra påföljden.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighetskonkurrens, det vill säga vad som gäller om det finns flera olika påföljder som ska verkställas på samma gång. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.1 och 8.2.2.

I *första stycket* läggs säkerhetsförvaring till i uppräkningslistan av de påföljder som på verkställighetsstadiet konsumeras av en dom på fängelse på livstid.

Enligt bestämmelsen i *andra stycket*, som är ny, ska en dom på säkerhetsförvaring träda i stället för domar avseende samma påföljder som fängelse på livstid ska träda i stället för.

Bestämmelsen i det tidigare *andra stycket* förs oförändrad över till ett nytt *tredje stycke*.

30 kap.

1 § Vid val av påföljd är

– fängelse och säkerhetsförvaring att anse som svårare påföljder än villkorlig dom och skyddstillsyn,

– säkerhetsförvaring att anse som en svårare påföljd än fängelse på viss tid, och

– fängelse på livstid att anse som en svårare påföljd än säkerhetsförvaring.

Bestämmelser om användningen av överlämnande till särskild vård finns i 31 och 32 kap.

Paragrafen innehåller anvisningar om hur vissa påföljder förhåller sig till varandra vid val av påföljd. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.1.

Första stycket ändras på så sätt att en beskrivning av hur säkerhetsförvaring förhåller sig till andra påföljder läggs till. Vid val av påföljd är säkerhetsförvaring, liksom fängelse, att anse som en svårare påföljd än villkorlig dom och skyddstillsyn. När det gäller relationen mellan fängelse och säkerhetsförvaring är säkerhetsförvaring att anse som en svårare påföljd än fängelse på viss tid. Fängelse på livstid är däremot att anse som

en svårare påföljd än säkerhetsförvaring. Första stycket ändras också redaktionellt.

6 § Den som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska i första hand dömas till en annan påföljd än fängelse *eller säkerhetsförvaring*. Rätten får döma till fängelse *eller säkerhetsförvaring* endast om det finns synnerliga skäl. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska rätten beakta

1. om brottet har ett högt straffvärde,
2. om den tilltalade saknar eller har ett begränsat behov av psykiatrisk vård,
3. om den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus eller på något annat liknande sätt, samt
4. omständigheterna i övrigt.

Rätten får inte döma till fängelse *eller säkerhetsförvaring*, om den tilltalade till följd av den allvarliga psykiska störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Detta gäller dock inte om den tilltalade har vållat sin bristande förmåga på det sätt som anges i första stycket 3.

Om rätten i fall som avses i första eller andra stycket finner att någon påföljd inte bör dömas ut, ska den tilltalade vara fri från påföljd.

Paragrafen reglerar påföljdsvalet när ett brott har begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Första stycket ändras på så sätt att det anges att säkerhetsförvaring – på motsvarande sätt som gäller i förhållande till fängelse – endast får användas om det finns synnerliga skäl om den tilltalade har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning.

Andra stycket ändras på så sätt att även säkerhetsförvaring omfattas av det så kallade absoluta fängelseförbudet.

33 kap. Om säkerhetsförvaring

I kapitlet finns bestämmelser om den nya påföljden säkerhetsförvaring. Övervägandena finns i avsnitt 5 och 6.

I 1 § finns bestämmelser om påföljdens tillämpningsområde. I 2 § finns särskilda bestämmelser om brott som någon har begått innan han eller hon fyllt arton år. I 3 § finns bestämmelser om inhämtande av särskild riskutredning inför påföljdsbestämningen. I 4 § finns bestämmelser om vilka tidsramar som ska fastställas av rätten när påföljden bestäms till säkerhetsförvaring. I 5 § föreskrivs att den som döms till säkerhetsförvaring ska för verkställighet av påföljden tas in i kriminalvårdsanstalt. I 6 och 7 §§ finns bestämmelser om tillstånd till villkorad utslussning. I 8 § finns bestämmelser om förlängning av ramtiden. I 9 § föreskrivs att frågor om åtgärder som rör tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden ska handläggas skyndsamt. I 10 § regleras när påföljden är helt verkställd och i 11 § finns en upplysning om att bestämmelser om verkställighet av säkerhetsförvaring och om särskilda riskutredningar finns i lagen (2026:000) om verkställighet av säkerhetsförvaring.

1 § Den som har begått brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid av sådant allvar att han eller hon skulle ha dömts till fängelse i fyra år eller mer om påföljden hade bestämts till fängelse för den brottsligheten får dömas till säkerhetsförvaring, om han eller hon tidigare dömts till en frihetsberövande påföljd för sådan brottslighet genom en dom som har fått laga kraft.

Till säkerhetsförvaring får även den dömas som vid ett och samma tillfälle döms för upprepad brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid, om den brottsligheten är av sådant allvar att han eller hon skulle ha dömts till fängelse i sex år eller mer om påföljden hade bestämts till fängelse.

För att påföljden ska få bestämmas till säkerhetsförvaring enligt första eller andra stycket krävs också

1. att det finns en påtaglig risk för återfall i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid, och

2. att det inte är tillräckligt med fängelse på viss tid eller andra åtgärder för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Påföljden får inte bestämmas till säkerhetsförvaring om det finns skäl att döma till fängelse på livstid eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Paragrafen anger vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att påföljden ska få bestämmas till säkerhetsförvaring. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Rätten får bestämma påföljden till säkerhetsförvaring i två situationer, återfallssituationen som regleras i första stycket och flerbrottsfallet som regleras i andra stycket. Därutöver anges i tredje stycket vissa ytterligare förutsättningar som måste vara uppfyllda för att rätten ska få bestämma påföljden till säkerhetsförvaring och som är gemensamma för de båda situationerna.

I *första stycket* föreskrivs att den som har begått brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid av sådant allvar att han eller hon skulle ha dömts till fängelse i fyra år eller mer om påföljden hade bestämts till fängelse för den brottsligheten får dömas till säkerhetsförvaring om han eller hon tidigare dömts till en frihetsberövande påföljd för sådan brottslighet genom en dom som har fått laga kraft.

Med brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid avses brott mot en annan person. Det kan exempelvis röra sig om mord, misshandel, människorov, olaga frihetsberövande, våldtäkt eller andra sexualbrott. Det rör sig alltså i huvudsak om brott enligt 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken, men även andra brott där våld, hot om våld eller frihetsberövande ingår som moment i gärningen kan vara relevanta, exempelvis rån och grovt rån. Även mordbrand och allmänfarlig ödeläggelse kan omfattas om det funnits fara för människors liv eller hälsa.

Det ställs även upp ett krav på att den brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid som den tilltalade döms för ska vara av sådant allvar att han eller hon skulle ha dömts till fängelse i fyra år eller mer om påföljden hade bestämts till fängelse. Avgörande är alltså hur långt fängelsestraff som skulle ha dömts ut efter att, i förekommande fall, även 29 kap. 4, 5, 5 a eller 7 § tillämpats, om fängelse hade valts som påföljd för den relevanta brottsligheten. Eventuell annan brottslighet som den tilltalade samtidigt döms för ska inte beaktas i den här prövningen men kan påverka den utdömda påföljdens längd.

Slutligen ställs det upp ett krav på att den tilltalade tidigare har dömts till en frihetsberövande påföljd för sådan brottslighet genom en dom som har fått laga kraft. Som utgångspunkt omfattar tillämpningsområdet återfallssituationer som enligt gällande rätt kan beaktas inom ramen för påföljdssystemet, det vill säga att den tidigare domen inte ligger längre tillbaka i tiden än fyra till fem år. I vissa fall kan dock längre tid beaktas,

till exempel om den tilltalade avtjänat ett längre fängelsestraff och brotten i den domen ligger längre tillbaka i tiden. Särskilt vid längre strafftider, som det kommer att vara fråga om, där återfallet sker efter den tid som normalt gör att återfallet inte längre bedöms som relevant, kan det leda till otillfredsställande resultat om återfallet inte kan beaktas. Bedömningen måste därför ske utifrån sedvanliga principer för beaktande av återfallets betydelse för påföljdsvalet. Det krävs inte att den första domen har avtjänats, det relevanta är att den dömde återfaller efter det att domen har fått laga kraft.

Med frihetsberövande påföljd avses samtliga befintliga frihetsberövande påföljder, det vill säga fängelse, rättspsykiatrisk vård och sluten ungdomsvård, men också säkerhetsförvaring.

Begreppet sådan brottslighet syftar tillbaka på brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid av sådant allvar att den tilltalade skulle ha dömts till fängelse i fyra år eller mer om påföljden hade bestämts till fängelse för den brottsligheten. Det avgörande är alltså längden av det fängelsestraff som hade dömts ut om fängelse hade valts som påföljd för den relevanta brottsligheten, oavsett vilken frihetsberövande påföljd som dömdes ut i den tidigare domen. Om den tidigare domen avser även annan brottslighet måste de brott som kan ligga till grund för säkerhetsförvaring i sig ha varit så allvarliga att påföljden hade bestämts till fängelse i minst fyra år om rätten endast hade prövat den brottsligheten. Om det inte uttryckligen framgår hur straffmätningssvårigheten har bedömts för den relevanta brottsligheten får en bedömning göras utifrån de omständigheter som framgår av domen. Om det inte går att avgöra av den tidigare domen om den tidigare brottsligheten var så allvarlig att den når upp till kravet bör en annan påföljd väljas i stället för säkerhetsförvaring.

I *andra stycket* föreskrivs att den som vid ett och samma tillfälle döms för upprepad brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid får dömas till säkerhetsförvaring om den brottsligheten är av sådant allvar att han eller hon skulle ha dömts till fängelse i sex år eller mer om påföljden hade bestämts till fängelse. Att det ska vara fråga om upprepad brottslighet betyder att den tilltalade måste dömas för flera brott. Ju allvarligare brott desto färre krävs för att förutsättningarna för att döma ut påföljden ska vara uppfyllda, men det bör normalt förutsättas att det är fråga om minst tre brott. De brottstyper som omfattas är desamma som i första stycket, det vill säga brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid. Brottsligheten måste vidare vara av sådant allvar att den tilltalade skulle dömas till fängelse i sex år eller mer om påföljden hade bestämts till fängelse för den brottsligheten.

I *tredje stycket* anges ytterligare förutsättningar som måste vara uppfyllda för att påföljden ska kunna bestämmas till säkerhetsförvaring för sådan brottslighet som avses i första och andra styckena.

I tredje stycket *första punkten* ställs det upp ett krav på att det ska finnas en påtaglig risk för återfall i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid. Det ska göras en framåtblickande bedömning av den tilltalades risk för att återfalla i brott. Med kravet på påtaglig risk avses att det måste vid domstillfället finnas konkreta omständigheter som talar för en sådan risk. Det får inte vara fråga om en obetydlig, oklar eller avlägsen risk utan risken ska vara klar och konkret. Den mer allmänt förhöjda risk som finns hos många av dem som döms till fängelse är inte tillräcklig.

Vad som närmare utgör en påtaglig risk måste ytterst avgöras i varje enskilt fall. Den eller de gärningar som är uppe för prövning i brottmålet kommer att bilda utgångspunkt för värderingen av återfallsrisken. Även tidigare, allvarlig brottslighet utgör ett viktigt underlag för riskbedömningen. Allvaret i det begångna brottet eller den samlade brottsligheten, liksom handlingarnas karaktär, är vidare av betydelse för bedömningen av återfallsrisken. Sättet som gärningen genomförts på, om den var planerad eller impulsiv, vilket uppsåt som gärningspersonen agerat med och hans eller hennes motiv för gärningen kan också vara av betydelse.

Andra moment som ska beaktas i prövningen är den dömdes sociala situation och personlighet liksom prognosen för den framtida sociala situationen. Miljötillhörighet, missbruk samt sexuellt beteende är andra omständigheter som i förekommande fall ska ingå i bedömningen. Om den tilltalade har kopplingar till en kriminell organisation eller allvarlig organiserad brottslighet kan det tala för en påtaglig återfallsrisk. Detsamma gäller om han eller hon har en psykiatrisk problematik. Omständigheter som ett stöttande nätverk, att vara etablerad på arbetsmarknaden, genuint avståndstagande från kriminella miljöer och ånger samt empati för brottsoffret kan däremot tala mot en påtaglig återfallsrisk i ett enskilt fall.

Risken ska avse återfall i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid. Någon exakt gräns för hur allvarlig den brottslighet som riskbedömningen tar sikte på ska vara ställs inte upp i lagtexten. Det ligger också i sakens natur att det är svårt att avgöra exempelvis hur allvarlig våldsbrottslighet eller sexualbrottslighet den tilltalade riskerar att återfalla i. Om risken för återfall bedöms föreligga endast för mindre allvarlig brottslighet saknas det dock förutsättningar att döma till säkerhetsförvaring, även om den brottsligheten skulle ingå i kategorin brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid.

Rätten kommer som utgångspunkt att ha tillgång till ett yttrande från Rättsmedicinalverket avseende återfallsrisken (se 3 §) och i vissa fall en särskild personutredning från frivården till stöd för sin bedömning. Rätten måste dock göra en egen, självständig rättslig bedömning av den tilltalades risk för återfall.

I tredje stycket *andra punkten* ställs det upp ett tillräcklighetskrav som innebär att påföljden inte får bestämmas till säkerhetsförvaring om det är tillräckligt med ett tidsbestämt straff eller andra åtgärder för att skydda samhället mot fortsatt brottslighet från den dömdes sida. Detta gäller även om de övriga villkoren för säkerhetsförvaring är uppfyllda. Med andra åtgärder kan avses att den tilltalade är föremål för andra samhällsinsatser, till exempel psykiatrisk tvångsvård enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård eller långvarig missbruksvård i samband med ett längre tidsbestämt straff.

Ju allvarligare brott den tilltalade ska dömas för, och befaras återfalla i, desto mindre bör utrymmet vara att anse att det är tillräckligt med ett tidsbestämt straff eller andra åtgärder. Den tilltalades ålder kan vara av betydelse när tillräcklighetskriteriet bedöms. De allra flesta unga upphör med brott i takt med åldern, varför ett tidsbestämt straff i många fall kommer vara tillräckligt om den tilltalade är ung.

I *fjärde stycket* föreskrivs att påföljden inte får bestämmas till säkerhetsförvaring om det finns skäl att döma till fängelse på livstid eller rätts-

psykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning. Detta ger uttryck för att påföljden är subsidiär till fängelse på livstid och rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning. Se också 30 kap. 1 § där det framgår att fängelse på livstid är att anse som en svårare påföljd än säkerhetsförvaring vid påföljdsvalet. I 30 kap. 6 § finns ytterligare bestämmelser om påföljdsvalet när ett brott har begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning.

2 § För brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt arton år får det inte dömas till säkerhetsförvaring.

Rätten får dock döma till säkerhetsförvaring som gemensam påföljd även för brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt arton år, om de brott som har begåtts efter det att han eller hon har fyllt arton år i sig uppfyller förutsättningarna i 1 §.

Paragrafen reglerar hur brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt arton år ska hanteras. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

I *första stycket* redogörs för huvudregeln att brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt arton år inte får ligga till grund för säkerhetsförvaring. Bestämmelsen tar sikte på den tilltalades ålder vid tidpunkten för de brott som han eller hon ska dömas för i det aktuella målet. Det innebär att det inte finns något hinder mot att i en återfalls-situation beakta att den tilltalade begått brotten i den tidigare domen innan han eller hon har fyllt arton år. Den tilltalades ålder vid de tidigare brotten kan dock ha betydelse för bedömningen av återfallsrisk och om andra åtgärder än säkerhetsförvaring är tillräckliga för att tillgodose behovet av samhällsskydd (jfr 1 § tredje stycket).

Av *andra stycket* framgår att påföljden får bestämmas till säkerhetsförvaring som gemensam påföljd även för brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt arton år om de brott som har begåtts efter det att han eller hon har fyllt arton år i sig uppfyller förutsättningarna i 1 §. De brott som den tilltalade har begått efter artonårsdagen måste med andra ord vara tillräckliga i sig för att bestämma påföljden till säkerhetsförvaring. Detta gäller såväl i återfallssituationen som i flerbrottsfallet. När någon döms till säkerhetsförvaring som gemensam påföljd även för brott som har begåtts innan artonårsdagen måste rätten, när den fastställer påföljdens tidsramar enligt 4 §, ta hänsyn till att säkerhetsförvaring som utgångspunkt inte får dömas ut för brott som har begåtts innan artonårsdagen. När minimitiden fastställs måste rätten därför beakta att villkorlig frigivning inte sker från påföljden varför de tidigare brotten ska påverka minimitidens längd i mindre mån än om brotten hade begåtts efter artonårsdagen. Vid bestämmande av ramtidens längd ska hänsyn tas endast till hur allvarlig den brottslighet som har begåtts efter artonårsdagen är.

3 § Innan påföljden bestäms till säkerhetsförvaring, ska rätten besluta om att hämta in en särskild utredning med utlåtande om risken för att den tilltalade begår nya brott av allvarligt slag mot annans liv, hälsa, frihet eller frid (särskild riskutredning). En sådan utredning behöver dock inte hämtas in om det är uppenbart obehövligt.

Beslut om att hämta in en särskild riskutredning får bara meddelas om övertygande bevisning har presenterats om att den tilltalade har begått brott som kan leda till att påföljden bestäms till säkerhetsförvaring.

I paragrafen regleras under vilka förutsättningar rätten ska hämta in en särskild riskutredning i situationer där det kan bli aktuellt att bestämma påföljden till säkerhetsförvaring. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Av *första stycket* framgår att rätten, i ett brottmål där frågan om att bestämma påföljden till säkerhetsförvaring aktualiseras, som huvudregel ska hämta in en särskild riskutredning med utlåtande om risken för att den tilltalade återfaller i brottslighet av allvarligt slag mot annans liv, hälsa, frihet eller frid.

En särskild riskutredning syftar till att ge ytterligare underlag för rätten i bedömningen av om förutsättningen i 1 § tredje stycket 1 är uppfylld, det vill säga om det föreligger en påtaglig risk för att den tilltalade kommer att begå nya allvarliga brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid. Syftet med riskutredningen är att rätten ska få ett så fullständigt bedömningsunderlag som möjligt.

Rätten får avstå ifrån att hämta in en särskild riskutredning om den bedömer att det är uppenbart obehövligt. Så kan vara fallet exempelvis om den tilltalade nyligen avtjänat säkerhetsförvaring och kort efter verkställighetens avslutande har återfallit i sådan brottslighet som kan ligga till grund för en ny säkerhetsförvaring, eller om frågan nyligen har aktualiserats i ett tidigare mål och det därför redan finns en särskild riskutredning som fortfarande är aktuell.

I *andra stycket* anges att en särskild riskutredning endast får hämtas in när rätten efter en huvudförhandling har bedömt att det finns övertygande bevisning om att den tilltalade har begått brott som kan leda till att påföljden bestäms till säkerhetsförvaring. Kravet på övertygande bevisning motsvarar vad som i dag gäller för förordnande om en rättspsykiatrisk undersökning enligt 2 § lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning. En viktig skillnad från vad som gäller för förordnande om en rättspsykiatrisk undersökning är dock att den tilltalades eventuella erkännande inte är tillräckligt för att hämta in en särskild riskutredning. När riskutredningen är klar får en fortsatt huvudförhandling hållas, vid vilken påföljden slutligen kan bestämmas.

Det bör inte förekomma att en rättspsykiatrisk undersökning och särskild riskutredning förordnas vid samma tillfälle. Eftersom rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska väljas som påföljd före säkerhetsförvaring (se 1 § fjärde stycket) bör domstolen i första hand besluta om en rättspsykiatrisk undersökning, om förutsättningarna för att hämta in en sådan utredning är uppfyllda. När utlåtandet från den rättspsykiatriska undersökningen har kommit in får rätten, beroende på resultatet, bedöma om det finns behov av att hämta in en särskild riskutredning. Om det utifrån bedömningarna i den rättspsykiatriska undersökningen, eventuellt tillsammans med tidigare brottslighet, är uppenbart att det finns en påtaglig risk för återfall i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid kan det många gånger vara uppenbart obehövligt att hämta in ytterligare utredning.

I 3 kap. lagen om verkställighet av säkerhetsförvaring finns ytterligare bestämmelser om särskild riskutredning.

4 § När påföljden bestäms till säkerhetsförvaring ska rätten fastställa den kortaste tiden för frihetsberövande (minimitiden) och den totala tiden för säkerhetsförvaringens verkställighet (ramtiden).

Minimitiden ska motsvara längden av det fängelsestraff som skulle ha dömts ut om fängelse hade valts som påföljd och får högst uppgå till arton år. Ramtiden ska bestämmas till en tid som överstiger minimitiden med lägst fyra och högst sex år. Vid bestämmande av ramtidens längd ska rätten beakta hur allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid som den tilltalade ska dömas för.

Ramtiden får förlängas enligt det som framgår av 8 §.

Paragrafen reglerar hur tidsramarna för säkerhetsförvaringen ska bestämmas. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.1.

I *första stycket* beskrivs de tidsramar som ska fastställas när påföljden bestäms till säkerhetsförvaring. Dessa ska framgå av domslutet. Rätten ska fastställa den kortaste tid som den som döms till säkerhetsförvaring ska vara frihetsberövad (minimitiden) och den totala tiden för säkerhetsförvaringens verkställighet (ramtiden). Säkerhetsförvaringen är helt verkställd vid ramtidens utgång om det inte vid den tidpunkten pågår en prövning av om ramtiden ska förlängas enligt 8 § och rätten enligt 38 kap. 3 b § tredje stycket har beslutat att verkställigheten av säkerhetsförvaringen ska fortsätta till dess att den saken är slutligt avgjord (se 10 §).

I *andra stycket* regleras hur de olika tidsramarna ska bestämmas. Minimitiden ska motsvara längden av det fängelsestraff som skulle ha dömts ut om fängelse hade valts som påföljd. Avgörande är alltså hur långt fängelsestraffet skulle ha varit efter att, i förekommande fall, även 29 kap. 4, 5, 5 a eller 7 § tillämpats. Minimitiden kommer därför att kunna bestämmas till lägst fyra år i återfallssituationen och lägst sex år i flerbrottsfallet. I båda fallen får minimitiden som högst bestämmas till arton år (jfr 26 kap. 1–3 a §§).

Ramtiden ska bestämmas till en tid som överstiger minimitiden med lägst fyra och högst sex år, vilket innebär att ramtiden kommer att kunna bestämmas till lägst åtta år i återfallssituationen, lägst tio år i flerbrottsfallet och högst tjugofyra år i båda fallen. Som utgångspunkt ska den tid som ramtidens längd överstiger minimitidens med anpassas efter minimitidens längd på så sätt att ramtiden ska överstiga minimitiden med längre tid ju längre minimitiden är. Det innebär att ramtiden ska överstiga minimitiden med omkring fyra år när minimitiden bestäms i den lägre delen av skalan, omkring fem år när minimitiden bestäms i mitten av skalan och omkring sex år när minimitiden är i den övre delen av skalan. Om den tilltalade döms även för annan brottslighet än brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid som påverkar minimitidens längd ska den tid ramtiden överstiger minimitiden med bestämmas utifrån hur lång minimitiden hade varit om han eller hon endast dömts för säkerhetsförvaringsgrundande brottslighet.

I *tredje stycket* finns en upplysning om att ramtiden i vissa fall får förlängas enligt 8 §.

5 § Den som har dömts till säkerhetsförvaring ska för verkställighet av påföljden tas in i kriminalvårdsanstalt.

Paragrafen klargör att den som har dömts till säkerhetsförvaring ska tas in i kriminalvårdsanstalt för verkställighet av påföljden. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.1.

6 § Rätten får, efter ansökan av den dömd eller Kriminalvården, besluta om tillstånd till villkorad utslussning. Ett sådant tillstånd innebär att Kriminalvården får besluta att den dömd får vistas utanför anstalt med särskilt stöd och under kontroll. Det får dock inte ske några utslussningsåtgärder före minimitidens utgång.

Paragrafen behandlar det nya institutet villkorad utslussning. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.2.

Av paragrafen framgår att det är rätten som beslutar om tillstånd till villkorad utslussning. Att frågan prövas av allmän domstol framgår av 38 kap. 3 a § första stycket. Det är den dömd själv eller Kriminalvården som kan ansöka om tillstånd till villkorad utslussning. Ytterligare processuella regler om tillstånd till villkorad utslussning liksom om åtgärder vid misskötsamhet finns i 38 kap.

Tillstånd till villkorad utslussning innebär att Kriminalvården får besluta att den dömd får vistas utanför anstalt med särskilt stöd och under kontroll. När tillstånd till villkorad utslussning har beslutats är det, som framgår av lagen om verkställighet av säkerhetsförvaring, Kriminalvården som beslutar om när, hur och vilka utslussningsåtgärder som ska genomföras. Kriminalvården beslutar med stöd av den lagen också om vilka villkor som ska gälla under utslussningen. Vilka föreskrifter som kan beslutas samt vad som i övrigt gäller under villkorad utslussning framgår av 4 kap. lagen om verkställighet av säkerhetsförvaring.

Av paragrafen framgår vidare att några utslussningsåtgärder inte får ske före minimitidens utgång, vilket innebär att några faktiska åtgärder inte får vidtas. Om den dömd dessförinnan behöver tillstånd att vistas utanför anstalt får permissionsinstitutet användas enligt vad som närmare framgår av 2 kap. lagen om verkställighet av säkerhetsförvaring. Vid misskötsamhet kan Kriminalvården omedelbart återinta den dömd i anstalt och vid mer allvarlig misskötsamhet kan övervakningsnämnden upphäva tillståndet till villkorad utslussning (se 4 kap. 5–7 §§ lagen om verkställighet av säkerhetsförvaring). Den dömd får då på nytt ansöka om tillstånd till villkorad utslussning. Vid tillkommande brottslighet för den som har dömts till säkerhetsförvaring finns särskilda regler i 34 kap.

7 § Vid bedömningen av om tillstånd till villkorad utslussning ska beslutas ska rätten särskilt beakta

1. risken för att den dömd återfaller i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid,
2. den tid som den dömd har avtjänat,
3. det som framgår av domen om brottslighetens karaktär,
4. om den dömd på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten, och
5. om den dömd har medverkat till att genomföra åtgärder som syftar till att främja hans eller hennes anpassning i samhället.

Paragrafen anger vilka omständigheter rätten ska beakta vid bedömningen av om tillstånd till villkorad utslussning enligt 6 § ska beslutas. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.2.

Rättens prövning ska ta sikte på om den dömd har utvecklats i sådan grad att det inte längre föreligger en lika påtaglig återfallsrisk som vid domstillfället. Det är med andra ord samhällsskyddet som ska stå i fokus för bedömningen.

Enligt *första punkten* ska risken för återfall i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid beaktas. Prövningen ska avse om det finns konkreta omständigheter som kan leda till en annan bedömning av återfallsrisken vid detta tillfälle jämfört med vid domstillfället. Det handlar om att bedöma om den dömde har ändrat sitt beteende eller sin situation i sådan utsträckning att återfallsrisken nu kan bedömas annorlunda. Att identifierade risker ofta kan neutraliseras, eller i varje fall minskas, genom riskreducerande åtgärder ska också ingå som en del i bedömningen.

Risken ska avse återfall i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid. Vilka typer av brott som avses med brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid framgår av kommentaren till 1 §. Någon exakt gräns för hur allvarlig den brottslighet som riskbedömningen tar sikte på ska vara ställs inte upp i lagtexten. Det ligger också i sakens natur att det är svårt att avgöra exempelvis hur allvarlig våldsbrottslighet eller sexualbrottslighet den tilltalade riskerar att återfalla i.

På motsvarande sätt som vid omvandling av livstidsstraff enligt lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid ska återfallsrisken beaktas som en del i en samlad bedömning, men om återfallsrisken är hög får det ett större genomslag vid bedömningen och innebär i regel att villkorad utslussning inte bör beviljas. Den dömde ska med andra ord inte kunna bli föremål för utslussningsåtgärder om det inte är säkerhetsmässigt försvarligt. Risken kan dock vara mer framträdande än vid omvandling av fängelse på livstid. Ett omvandlingsbeslut är nämligen definitivt och kommer så småningom att leda till villkorlig frigivning. Ett tillstånd till villkorad utslussning handlar i stället om att påbörja en försiktig utslussning i samhället. Vid misskötsamhet kan den dömde komma att återintas i anstalt och det finns även en möjlighet att upphäva tillståndet till villkorad utslussning (se 4 kap. 5–7 §§ lagen om verkställighet av säkerhetsförvaring).

Enligt *andra punkten* ska som ytterligare omständighet beaktas den tid som den dömde har avtjänat. Framför allt om verkställigheten närmar sig ramtidens slut kan detta utgöra en omständighet som starkt talar för att tillstånd till villkorad utslussning bör ges.

Enligt *tredje punkten* ska prövningen också omfatta det som framgår av domen om brottslighetens karaktär. Allvaret och omfånget av den ursprungliga brottsligheten kan vara olika. Även det som i den domen framkommer om tidigare brottslighet kan vara relevant för prövningen och får beaktas.

Enligt *fjärde punkten* ska det också särskilt beaktas om den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten. Rätten ska därvid beakta exempelvis hur den dömde har betett sig mot andra intagna och mot personalen, om det föreligger allvarliga disciplinförseelser eller om en varning har delats ut. Misskötsamhet av sådant slag ska påverka bedömningen och i regel leda till att tillstånd till villkorad utslussning kan medges först i senare skede, närmare ramtidens utgång. Den dömdes beteende under verkställigheten och hans eller hennes uttryck för bättring kommer att vara av stor betydelse för prövningen.

Enligt *femte punkten* ska rätten slutligen beakta om den dömde har medverkat till att genomföra åtgärder som syftar till att främja hans eller hennes anpassning i samhället. Om den dömde är motiverad att förändra sin

situation och aktivt medverkat i olika brottsförebyggande program och behandlingsprogram är det något som talar för att han eller hon ska få tillstånd till villkorad utslussning i ett tidigare skede än om han eller hon varit passiv under sin verkställighet. Andra omständigheter som kan vara av relevans är om den dömde har klarat av permissioner och andra vistelser utanför anstalten väl.

Uppräkningen i paragrafen av omständigheter som ska beaktas är inte uttömmande. Även andra omständigheter kan beaktas, men bör vara av jämförbart slag och väga lika tungt. Det ska alltid göras en helhetsbedömning. Den avgörande frågan rätten har att ta ställning till är om det i tiden efter domen har skett en sådan förbättring och förändring av situationen att risken för ny, allvarlig brottslighet är i tillräcklig grad reducerad. Om utredningen inte ger vid handen att nya omständigheter har inträtt som förändrar den dömdes situation måste utgångspunkten vara att den riskbedömning som gjordes vid domstillfället alltså gäller. Även möjligheten att reducera fortsatt risk genom villkor (riskreducerande åtgärder) ska dock beaktas (se 4 kap. 2 och 3 §§ lagen om verkställighet av säkerhetsförvaring). Täta möten med frivården, elektronisk övervakning och missbruksbehandling är exempel på villkor som kan verka riskreducerande.

Som underlag för riskbedömningen ska rätten enligt 9 § besluta om att hämta in en särskild riskutredning, om det inte är uppenbart obehövligt. Tillstånd till villkorad utslussning får aldrig beviljas om en sådan riskutredning inte har hämtats in (se 9 § andra stycket). Utöver en sådan utredning kommer det att finnas handlingar från Kriminalvården som grund för bedömningen (se 38 kap. 8 a § andra stycket). Det kan också finnas uppgifter från behandlare och andra som har haft regelbunden kontakt med den dömde som kan bidra med värdefull information inför prövningen. Det är viktigt att rätten har ett så allsidigt bedömningsunderlag som möjligt. Processuella regler finns i 38 kap.

8 § Rätten får, efter ansökan av åklagaren, förlänga ramtiden med högst tre år vid varje tillfälle om ett fortsatt frihetsberövande är absolut nödvändigt för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Ramtiden får också förlängas med högst ett år vid varje tillfälle om det behövs för att villkorad utslussning enligt 6 § ska kunna pågå under tillräckligt lång tid för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Kriminalvården ska anmäla till åklagaren om det finns skäl att ansöka om förlängning.

Paragrafen anger förutsättningarna för förlängning av ramtiden. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.3.

I *första stycket* regleras under vilka förutsättningar ramtiden får förlängas. Vidare framgår att det är rätten som beslutar om en förlängning. Att frågan prövas av allmän domstol framgår av 38 kap. 3 a §. En ansökan om förlängning görs av åklagaren. Ytterligare processuella regler om förlängning av ramtiden finns i 38 kap.

Möjligheten till förlängning enligt första stycket bör tillämpas restriktivt och endast användas när ett fortsatt frihetsberövande bedöms vara absolut nödvändigt för att tillgodose behovet av samhällsskydd. Ramtiden får förlängas med högst tre år vid varje prövningstillfälle.

Det prövningen ska avse är om det är nödvändigt att den dömde, främst utifrån risken för återfall i brott mot annans liv, hälsa frihet eller frid, alltiämt bör hållas frihetsberövad. Med uttrycksformen ”absolut nödvändigt” ska förstås att det måste finnas mycket starka skäl för att förlänga ramtiden. Kravet för förlängning är betydligt strängare än kravet för att döma någon till säkerhetsförvaring med stöd av 1 §, vilket är ett uttryck för att verkställigheten av påföljden som utgångspunkt endast ska pågå under den ursprungligen utdömda ramtiden.

Det ska göras en helhetsbedömning av om det är absolut nödvändigt att förlänga ramtiden. Hänsyn ska framför allt tas till den enskildes återfallsrisk. Det kan också finnas andra omständigheter att beakta, till exempel omfattande misskötsamhet under verkställighetstiden eller bristande deltagande i återfallsförebyggande åtgärder. Det kommer också i många fall att vara nödvändigt att, med hänsyn till samhällsskyddet, förlänga ramtiden om det inte har funnits förutsättningar för villkorad utslussning under den ursprungligen utdömda ramtiden.

Rätten kommer som utgångspunkt att ha tillgång till ett yttrande från Rättsmedicinalverket avseende återfallsrisken (se 9 §). På samma sätt som när rätten överväger att bestämma påföljden till säkerhetsförvaring ska dock rätten göra en självständig bedömning av den dömdes risk för återfall.

Av *andra stycket* framgår att ramtiden också får förlängas om det behövs för att den villkorade utslussningen ska kunna pågå under tillräckligt lång tid för att tillgodose behovet av samhällsskydd. Denna förlängningsmöjlighet ska användas när det finns förutsättningar för villkorad utslussning men där det bedöms nödvändigt att den får pågå under längre tid än vad ramtiden medger. En förlängning på den här grunden får endast göras med högst ett år vid varje tillfälle. I dessa fall gäller inte samma restriktivitet med krav på att förlängningen ska vara absolut nödvändig påkallad för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Av *tredje stycket* framgår att det åligger Kriminalvården att anmäla till åklagaren om det finns skäl att ansöka om förlängning.

9 § Rätten ska besluta om att hämta in en särskild riskutredning i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning enligt 6 § och i ärenden om förlängning av ramtiden enligt 8 §. En sådan utredning behöver dock inte hämtas in om det är uppenbart obehövligt.

En ansökan om tillstånd till villkorad utslussning eller om förlängning av ramtiden enligt 8 § första stycket får inte bifallas utan att en sådan utredning har hämtats in.

Frågor om tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden ska handläggas skyndsamt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om särskild riskutredning i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och i ärenden om förlängning av ramtiden. I paragrafen föreskrivs också ett skyndsamhetskrav för handläggningen av sådana ärenden. Övervägandena finns i avsnitt 6.1 och 6.2.

Syftet med en särskild riskutredning i de ärenden som omfattas av paragrafen är detsamma som när rätten hämtar in en sådan utredning inför att den bestämmer påföljden till säkerhetsförvaring, det vill säga att ge rätten ett underlag för riskbedömningen. Det är dock rätten som avgör om det finns förutsättningar för villkorad utslussning eller förlängning av

ramtiden. Av 38 kap. 8 a § andra stycket framgår att domstolen i dessa fall även ska hämta in ett yttrande från Kriminalvården om det inte är uppenbart obehövligt.

Av *första stycket* framgår att rätten som huvudregel ska besluta om att hämta in en särskild riskutredning i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och i ärenden om förlängning av ramtiden. En utredning behöver dock inte hämtas in om det är uppenbart obehövligt. Ett exempel på när det kan vara uppenbart obehövligt att hämta in en särskild riskutredning är att den dömde tidigare fått avslag på ansökan om tillstånd till villkorad utslussning och ansöker på nytt utan att omständigheterna har förändrats i något relevant hänseende. Möjligheten att avstå ifrån att hämta in en riskutredning i sådana situationer bör dock tillämpas restriktivt. Det kan också vara uppenbart obehövligt att hämta in en särskild riskutredning i ärenden om förlängning av ramtiden enligt 8 § andra stycket, det vill säga då förlängningen syftar till att den villkorade utslussningen ska kunna pågå under tillräckligt lång tid för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Av *andra stycket* framgår att en ansökan om tillstånd till villkorad utslussning eller förlängning av ramtiden enligt 8 § första stycket (det vill säga då frågan är om ett fortsatt frihetsberövande är absolut nödvändigt för att tillgodose behovet av samhällsskydd) inte får bifallas utan att en särskild riskutredning har hämtats in.

I *tredje stycket* anges att frågor om tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden ska handläggas skyndsamt. Skyndsamhetskravet gäller hos samtliga myndigheter som handlägger sådana frågor, det vill säga Kriminalvården, Åklagarmyndigheten och domstolen.

10 § Säkerhetsförvaringen är helt verkställd vid ramtidens utgång om rätten inte har fattat beslut enligt 38 kap. 3 b § tredje stycket.

Paragrafen innehåller en upplysning om att säkerhetsförvaringen är helt verkställd när ramtiden har löpt ut, om rätten inte har fattat beslut enligt 38 kap. 3 b § tredje stycket om att verkställigheten av säkerhetsförvaringen ska fortsätta till dess att frågan om förlängning av ramtiden är slutligt avgjord. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.2.

11 § Bestämmelser om verkställighet av säkerhetsförvaring och om särskilda riskutredningar finns i lagen (2026:000) om verkställighet av säkerhetsförvaring.

Paragrafen innehåller en upplysning om att bestämmelser om verkställighet av säkerhetsförvaring och om särskilda riskutredningar finns i lagen om verkställighet av säkerhetsförvaring. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

34 kap.

1 § Om den som har dömts till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller sluten ungdomsvård har begått ett annat brott före domen (nyupptäckt brott) eller om den dömde begår ett nytt brott efter domen men innan påföljden helt har verkställts eller annars upphört (nytt brott), ska rätten bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten.

I stället för att bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten får rätten, i de fall som avses i 3 och 4 §§, besluta att den tidigare utdömda påföljden

ska avse också den brottsligheten, eller undanröja den utdömda påföljden och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten.

Undergår den dömda fängelse på livstid får rätten endast besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten.

För den som har dömts till säkerhetsförvaring finns särskilda bestämmelser i 9 och 10 §§.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ny påföljdsbestämning efter tidigare dom på fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller sluten ungdomsvård. Paragrafen innehåller också en bestämmelse som begränsar de möjligheter som domstolen har om den dömda undergår fängelse på livstid. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Fjärde stycket, som är nytt, upplyser om att det i 9 och 10 §§ finns särskilda bestämmelser om påföljdsbestämning för den som har dömts till säkerhetsförvaring, vilka ersätter de bestämmelser som framgår av denna paragraf, samt 3 och 4 §§ som hänvisas till i paragrafen. Tvärtemot huvudregeln i första stycket ska rätten då i första hand bestämma att den tidigare utdömda säkerhetsförvaringen ska avse också den tillkommande brottsligheten (9 § första stycket). Endast under vissa förutsättningar får rätten bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten eller undanröja den utdömda påföljden och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten (9 § andra och tredje styckena). De särskilda bestämmelserna reglerar även rättens möjlighet att vid tillkommande brottslighet förlänga minimitiden och ramtiden samt upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning (10 §). Av upplysningen följer att övriga bestämmelser i kapitlet är tillämpliga när den som ska dömas för ett brott sedan tidigare är dömd till säkerhetsförvaring.

5 § Om 1 § första stycket tillämpas i fråga om brott som har begåtts under prövotiden för någon som villkorligt frigetts från fängelse, ska den villkorligt medgivna friheten förklaras förverkad om inte särskilda skäl talar mot det.

Som särskilda skäl för att inte förverka eller för att förverka endast en del av villkorligt medgiven frihet får rätten beakta

1. om den nya brottsligheten i förhållande till den tidigare är av lindrig beskaffenhet,

2. om lång tid har förflutit mellan brotten samt om lång tid har förflutit mellan tidpunkten för den villkorliga frigivningen och den nya brottsligheten, eller

3. om ett förverkande annars skulle framstå som oskäligt.

Om påföljden bestäms till säkerhetsförvaring får villkorligt medgiven frihet inte förverkas.

Om rätten inte beslutar om förverkande enligt första stycket, får den besluta om åtgärd som avses i 26 kap. 19 § första stycket eller förlänga prövotiden med högst ett år utöver den tid som följer av 26 kap. 10 §. Rätten får dock inte besluta om elektronisk övervakning enligt 26 kap. 17 §.

En åtgärd enligt *fjärde* stycket får beslutas endast före prövotidens utgång och *inte i något fall om påföljden bestäms till säkerhetsförvaring*. Förverkande får beslutas endast om frågan tas upp i ett mål där den frigivne häktats eller fått del av åtal inom ett år från prövotidens utgång.

Paragrafen anger vad som gäller i fråga om förverkande av villkorligt medgiven frihet när den som har dömts till fängelse har begått ett nytt brott under prövotiden. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.1.

Enligt bestämmelsen i *tredje stycket*, som är ny, finns det inte någon möjlighet att förverka villkorligt medgiven frihet om den som har begått ett nytt brott under prövotiden döms till säkerhetsförvaring.

Bestämmelsen i det tidigare tredje stycket förs oförändrad över till *fjärde stycket*.

Bestämmelsen i det tidigare fjärde stycket förs över till ett nytt *femte stycke* och i första meningen görs ett tillägg som anger att den som döms till säkerhetsförvaring inte heller kan bli föremål för åtgärder som avses i fjärde stycket, det vill säga varning eller förlängd prövotid.

6 § Om rätten med tillämpning av 3 eller 9 § *första stycket* genom dom som fått laga kraft har beslutat att fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsovervakning, sluten ungdomsvård eller *säkerhetsförvaring* som dömts ut i tidigare mål ska avse ytterligare brott, och om den tidigare påföljd som han eller hon dömts till för något annat brott har dömts ut, och framgår för den tillkommande brottsligheten efter anmälan av åklagare prövas på nytt. Detsamma ska gälla, när påföljd avseende fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn eller sluten ungdomsvård bestämts med tillämpning av 2 § och den tidigare påföljden ändras.

Visar det sig, när en dom på fängelse på viss tid, sluten ungdomsvård eller *säkerhetsförvaring* ska verkställas, att den dömden begått brottet före det att en påföljd som han eller hon dömts till för något annat brott har dömts ut, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden har beaktats, ska, sedan domarna fått laga kraft, rätten efter anmälan av åklagare med tillämpning av 2 § bestämma vad den dömden ska undergå till följd av den dom som sist ska verkställas. En sådan prövning hindrar inte att domen får verkställas, om inte rätten beslutar något annat.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ändrade förhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.2.

Första stycket ändras på så sätt att bestämmelserna i paragrafen också görs tillämpliga i de fall den tidigare utdömda påföljden är säkerhetsförvaring och rätten med tillämpning av 9 § *första stycket* har beslutat att säkerhetsförvaringen ska avse ytterligare brott.

Andra stycket ändras så att det blir möjligt att korrigera även en dom på säkerhetsförvaring om det, när den ska verkställas, visar sig att den dömden begått brottet före det att en tidigare påföljd har dömts ut och det inte framgår av domen att den andra påföljden har beaktats. Det kan i sammanhanget noteras att en dom på säkerhetsförvaring ska träda i stället för bland annat fängelse på viss tid om påföljderna förekommer till verkställighet samtidigt (se 26 kap. 25 §). Om den tidigare påföljden inte har verkställts kommer den alltså att falla bort på verkställighetsstadiet. Under sådana förhållanden saknas det anledning att korrigera domen på säkerhetsförvaring.

8 § Uppkommer fråga om överlämnande eller utlämning till Sverige för verkställighet av en dom, varigenom någon dömts till fängelse eller *säkerhetsförvaring* som gemensam påföljd för två eller flera brott, och kan överlämnande eller utlämning enligt den andra statens lagstiftning inte ske för alla brotten, ska rätten, efter anmälan av åklagare, undanröja den gemensamt utdömda påföljden och döma till påföljd för den brottslighet för vilken överlämnande eller utlämning kan äga rum.

Det som föreskrivs i första stycket ska även gälla då fråga uppkommer om att en svensk brottmålsdom som avser två eller flera brott ska verkställas utomlands

enligt lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet, lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen eller lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål, men det finns hinder mot verkställighet enligt den andra statens lagstiftning i fråga om något eller några av brotten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om påföljdsbestämning vid överlämnande eller utlämning till Sverige för verkställighet av dom och vid verkställighet av svensk brottmålsdom utomlands. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.2.

Första stycket ändras så att bestämmelsen är tillämplig även vid utlämning eller överlämnande för verkställighet av en dom varigenom någon dömts till säkerhetsförvaring. Det är därigenom möjligt att vid påföljdsbestämningen begränsa påföljden till att endast avse brottslighet som kan omfattas av ett beslut om överlämnande eller utlämning till Sverige.

Genom ändringen i första stycket är det även möjligt att, enligt *andra stycket*, vid överförande av verkställigheten av en svensk brottmålsdom till utlandet begränsa påföljden till att endast avse brottslighet som det inte finns hinder mot verkställighet av enligt den andra statens lagstiftning.

9 § Om den som har dömts till säkerhetsförvaring ska dömas för ny eller nyupptäckt brottslighet, ska rätten besluta att säkerhetsförvaringen ska avse också den tillkommande brottsligheten.

I stället för att besluta att säkerhetsförvaringen ska avse också den tillkommande brottsligheten får rätten bestämma en ny påföljd för den brottsligheten. En sådan dom får meddelas endast om säkerhetsförvaringen är helt verkställd och det är fråga om

1. ny brottslighet och det är påkallat med hänsyn till den nya brottslighetens allvar, eller

2. nyupptäckt brottslighet och denna påtagligt skulle ha påverkat minimitidens längd, om säkerhetsförvaring hade dömts ut för den samlade brottsligheten.

Rätten får även undanröja en tidigare utdömd säkerhetsförvaring och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten. Ett sådant beslut får meddelas endast om det finns särskilda skäl för det samt domen på säkerhetsförvaring har fått laga kraft och dom meddelas innan säkerhetsförvaringen är helt verkställd.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om ny påföljdsbestämning efter tidigare dom på säkerhetsförvaring. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.2.

Av *första stycket* framgår att rätten som huvudregel, oavsett om det är fråga om ny eller nyupptäckt brottslighet, ska besluta att den tidigare utdömda säkerhetsförvaringen ska avse också den tillkommande brottsligheten. Rätten ska alltså i första hand meddela en så kallad konsumtionsdom. När rätten beslutar att en tidigare utdömd säkerhetsförvaring ska avse också tillkommande brottslighet får rätten även, i enlighet med vad som framgår av 10 §, förlänga minimitiden och ramtiden samt upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning.

I paragrafens *andra* och *tredje stycke* finns bestämmelser om på vilka sätt rätten får avvika från huvudregeln om konsumtionsdom. Endast i den omfattning som framgår av dessa stycken får rätten välja ett annat alternativ än huvudregeln som gäller enligt första stycket. De alternativ som då kan komma i fråga är att bestämma en ny påföljd för den

tillkommande brottsligheten (andra stycket) eller att undanröja den tidigare utdömda säkerhetsförvaringen och döma till en gemensam påföljd för den samlade brottsligheten (tredje stycket).

Som framgår av *andra stycket* måste säkerhetsförvaringen vara helt verkställd för att rätten ska få bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten. Om dom meddelas under verkställigheten har rätten i stället möjlighet att skärpa påföljden genom de åtgärder som avses i 10 §. Säkerhetsförvaring är enligt 33 kap. 10 § helt verkställd vid ramtidens utgång, om rätten inte har beslutat att verkställigheten av säkerhetsförvaringen ska fortsätta till dess att frågan om förlängning av ramtiden är slutligt avgjord (se 38 kap. 3 b § tredje stycket).

Är det fråga om ny brottslighet (det vill säga brottslighet begången efter domen på säkerhetsförvaring men innan påföljden helt verkställts) krävs därutöver, enligt *andra stycket första punkten*, att det är påkallat att bestämma en ny påföljd med hänsyn till den nya brottslighetens allvar. Det avgörande är om det framstår som orimligt att inte möta den nya brottsligheten med någon annan reaktion än konsumtion. Vid den bedömningen är det brottslighetens straffvärde som ska beaktas, det vill säga om straffvärdet för den nya brottsligheten är så högt att en ny påföljd bör bestämmas. En ny påföljd bör bestämmas endast då det är fråga om brottslighet av något allvarligare karaktär. Brottslighet med ett straffvärde motsvarande någon månads fängelse bör som regel inte leda till att en ny påföljd bestäms. En ny påföljd bör dock bestämmas när det är fråga om brottslighet med ett straffvärde omkring ett halvår. Det är fråga om samma bedömning som ska göras vid förlängning av minimitiden enligt 10 § *andra stycket första punkten*. Hade rätten under pågående verkställighet förlängt minimitiden på grund av ny brottslighet finns alltså som regel förutsättning att efter verkställigheten bestämma en ny påföljd för den nya brottsligheten.

I *andra stycket andra punkten* regleras vad som gäller vid nyupptäckt brottslighet (det vill säga brottslighet som är begången före domen på säkerhetsförvaring). I de fallen får en ny påföljd endast dömas ut om denna brottslighet påtagligt skulle ha påverkat minimitidens längd, om säkerhetsförvaring hade dömts ut för den samlade brottsligheten. Rätten har alltså att bedöma i vilken mån den nyupptäckta brottsligheten, med en tillämpning av principerna för straffmätning vid flerfaldig brottslighet, hade påverkat längden av det fängelsestraff som skulle ha dömts ut om fängelse hade valts som påföljd, och därmed minimitidens längd. Straffvärdebedömningen ska i en sådan situation alltså avse den samlade brottsligheten. För att en ny påföljd ska få dömas ut ska det vara fråga om påtagliga skillnader mellan den minimitid som har dömts ut och den som skulle ha dömts ut om all brottslighet hade prövats i en och samma rättegång. Vad som utgör påtaglig påverkan får bedömas i varje enskilt fall. Som riktmärke bör det dock röra sig om en ökad minimitid med omkring sex månader efter beaktande av principerna för straffmätning vid flerfaldig brottslighet för att det ska vara fråga om påtaglig påverkan. Det är fråga om samma krav som vid förlängning av minimitiden enligt 10 § *andra stycket andra punkten*. Om rätten under pågående verkställighet hade förlängt minimitiden på grund av nyupptäckt brottslighet finns alltså som regel förutsättning för att efter verkställigheten bestämma en ny

påföljd för den nyupptäckta brottsligheten. I enlighet med 2 § får rätten när den dömer till en ny påföljd för ett nyupptäckt brott döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

I tredje stycket framgår förutsättningarna för när rätten får undanröja en utdömd säkerhetsförvaring och döma till en gemensam påföljd för den samlade brottsligheten i stället för att meddela konsumtionsdom. Ett sådant beslut får meddelas endast om det finns särskilda skäl för det. Särskilda skäl föreligger regelmässigt om det finns förutsättningar att bestämma påföljden till fängelse på livstid eller till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning. Ett beslut om undanröjande får, på motsvarande sätt som gäller enligt 4 §, meddelas endast om domen på säkerhetsförvaring har fått laga kraft och dom meddelas innan säkerhetsförvaringen helt har verkställts.

10 § När rätten beslutar att en tidigare utdömd säkerhetsförvaring ska avse också tillkommande brottslighet får rätten samtidigt förlänga minimitiden och ramtiden samt upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning.

Minimitiden och ramtiden får förlängas endast om det är fråga om

1. ny brottslighet och det är påkallat med hänsyn till den nya brottslighetens allvar, eller

2. nyupptäckt brottslighet och denna påtagligt skulle ha påverkat minimitidens längd, om säkerhetsförvaring hade dömts ut för den samlade brottsligheten.

Om den tillkommande brottsligheten utgör brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid får ramtiden förlängas med längre tid än den tiden minimitiden förlängs med. Ramtiden får dock aldrig överstiga minimitiden med mer än sex år. Om förlängning beslutas enligt andra stycket 1 får minimitiden överstiga arton år och ramtiden tjugofyra år.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om rättens möjlighet att förlänga säkerhetsförvaringens minimitid och ramtid samt upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning när den meddelar en konsumtionsdom enligt 9 § första stycket. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.2.

Om den som har dömts till säkerhetsförvaring ska dömas för tillkommande brottslighet är, som framgår av 9 § första stycket, huvudregeln att en konsumtionsdom ska meddelas. När en konsumtionsdom meddelas får rätten enligt första stycket samtidigt förlänga minimitiden och ramtiden samt upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning. Det ligger i sakens natur att sådana åtgärder endast kan beslutas under påföljdens verkställighet.

Upphävande av ett tillstånd till villkorad utslussning förutsätter att rätten dessförinnan har beslutat ett sådant tillstånd enligt 33 kap. 6 §. Vid bedömningen av om ett tillstånd ska upphävas är det, liksom vid prövningen av om ett tillstånd ska beslutas, samhällsskyddet som ska stå i fokus. De omständigheter som rätten enligt 33 kap. 7 § ska beakta vid bedömningen av om tillstånd till villkorad utslussning ska beslutas bör beaktas även vid bedömningen av om tillståndet ska upphävas. Tillståndet bör normalt upphävas om minimitiden och ramtiden förlängs eftersom den dömde, om han eller hon har påbörjat utslussningen, i sådana fall kommer att återintas i anstalt för fortsatt avtjänande. Även om minimitiden inte förlängs kan dock rätten upphäva ett tillstånd till villkorad utslussning. Det bör dock alltid göras en bedömning av omständigheterna i varje enskilt fall i frågan

om det är påkallat att upphäva tillståndet. Vid bedömningen bör särskilt beaktas om det är fråga om ny brottslighet, det vill säga återfall i brott.

Av *andra stycket* framgår förutsättningarna för att rätten ska få förlänga minimitiden och ramtiden. Avser konsumtionsdomen ny brottslighet får, enligt *andra stycket första punkten*, tiderna förlängas endast om det är påkallat med hänsyn till den nya brottslighetens allvar. Det avgörande är om det framstår som alltför lindrigt att inte möta den nya brottsligheten med en mer kännbar reaktion utöver vad den dömde redan undergår till följd av säkerhetsförvaringen. Vid bedömningen av om tiderna ska förlängas är det brottslighetens straffvärde som ska beaktas, det vill säga om straffvärdet för den nya brottsligheten är så hög att tiderna bör förlängas. Mot bakgrund av påföljdens tidsbestämda karaktär bör förlängning ske endast då fråga är om brottslighet av något allvarigare karaktär. Brottslighet med ett straffvärde motsvarande någon månads fängelse bör som regel inte leda till att tiderna förlängs. Brottslighet med straffvärde omkring ett halvår bör dock som regel leda till en förlängning. Det är fråga om samma bedömning som ska göras enligt 9 § *andra stycket första punkten*. Minimitidens längd ska, efter förlängning, motsvara den ursprungliga minimitiden plus den tid som hade dömts ut för den nya brottsligheten om fängelse i stället hade valts som påföljd.

I *andra stycket andra punkten* regleras vad som gäller vid nyupptäckt brottslighet. I de fallen får tiderna förlängas endast om denna brottslighet påtagligt skulle ha påverkat minimitidens längd, om säkerhetsförvaring hade dömts ut för den samlade brottsligheten. Rätten har alltså att bedöma i vilken mån den nyupptäckta brottsligheten, med en tillämpning av principerna för straffmätning vid flerfaldig brottslighet, hade påverkat längden av det fängelsestraff som skulle ha dömts ut om fängelse hade valts som påföljd, och därmed minimitidens och ramtidens längd. Straffvärdebedömningen ska i en sådan situation alltså avse den samlade brottsligheten. För att tiderna ska få förlängas ska det vara fråga om påtagliga skillnader mellan den minimitid som har dömts ut och den som skulle ha dömts ut om all brottslighet hade prövats i en och samma rättegång. Vad som utgör påtaglig påverkan får bedömas i varje enskilt fall. Som riktmärke bör det dock röra sig om en ökad minimitid med omkring sex månader, efter beaktande av principerna för straffmätning vid flerfaldig brottslighet, för att det ska vara fråga om påtaglig påverkan. Det är fråga om samma bedömning som ska göras enligt 9 § *andra stycket andra punkten*.

Av *tredje stycket första meningen* följer att ramtiden som utgångspunkt bör förlängas i motsvarande mån som minimitiden förlängs. På så sätt bibehålls längden av den preventiva delen av frihetsberövandet. Om den tillkommande brottsligheten består av brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid (det vill säga brott som kan ligga till grund för säkerhetsförvaring och därmed ett preventivt frihetsberövande), får dock ramtiden förlängas med längre tid än den tid minimitiden förlängs med. Samma principer som styr hur minimitiden och ramtiden ska bestämmas när säkerhetsförvaring väljs som påföljd ska vara vägledande även när rätten avgör frågan om förlängning av tiderna enligt denna bestämmelse (jfr 33 kap. 4 § och kommentaren till den paragrafen).

Enligt *tredje stycket andra meningen* får dock ramtiden aldrig överstiga minimitiden med mer än sex år (jfr 33 kap 4 § *andra stycket*). Det innebär

att det är möjligt att förlänga ramtiden med längre tid än den tid minimitiden förlängs med endast om ramtiden ursprungligen översteg minimitiden med mindre än sex år.

I tredje stycket *tredje meningen* regleras ett undantag till de tidsgränser som följer av 33 kap. 4 § andra stycket. Sker förlängning enligt första stycket första punkten får minimitiden överstiga arton år och ramtiden tjugofyra år. Det är således endast om förlängning sker på grund av ny brottslighet som tiderna får överstiga de annars gällande gränserna. Sker förlängning på grund av nyupptäckt brottslighet hade den minimitid som skulle ha dömts ut om all brottslighet hade prövats i en och samma rättegång som längst fått uppgå till arton år. Det finns därför inte någon möjlighet att förlänga minimitiden så att den överstiger arton år i de fallen. Om det hade funnits förutsättningar att döma till fängelse på livstid om all brottslighet hade prövats i en och samma rättegång kan det i stället finnas förutsättningar att, i enlighet med 9 § tredje stycket, undanröja säkerhetsförvaringen och döma till en gemensam påföljd för den samlade brottsligheten.

38 kap.

3 a § En ansökan om tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § eller en ansökan om förlängning av ramtiden enligt 33 kap. 8 § ska vara skriftlig och tas upp av den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömda är inskriven är belägen.

Åklagaren ska vara den dömdes motpart.

Ett offentligt biträde ska förordnas för den dömda, om det inte är uppenbart att han eller hon saknar behov av biträde.

I paragrafen, som är ny, finns regler om formkrav avseende ansökan, forum, prövningsförfarandet samt om den dömdes rätt till offentligt biträde. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Enligt *första stycket* ska en ansökan om tillstånd till villkorad utslussning eller en ansökan om förlängning av ramtiden vara skriftlig. Ansökan tas upp av den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt där den dömda är inskriven är belägen.

Av *andra stycket* följer att förfarandet vid prövningen är en tvåpartsprocess där åklagaren är den dömdes motpart. Åklagarens uppgift är främst att se till att de kriterier som prövningarna omfattar får en allsidig belysning. Åklagaren ska särskilt bevaka samhällsintresset liksom brotts-offeraspekter på liknande sätt som i dag sker till exempel vid omvandling av fängelse på livstid samt vid särskild utskrivningsprövning vid rättspsykiatrisk vård. Eftersom åklagaren är part har han eller hon möjlighet att överklaga beslut i frågor om tillstånd till villkorad utslussning och beslut i frågor om förlängning av ramtiden.

Enligt *tredje stycket* finns en stark presumtion för att den dömda ska tilldelas ett offentligt biträde i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och om förlängning av ramtiden. Frågor om offentligt biträde regleras i lagen om offentligt biträde.

I de allra flesta fall kommer det att vara den dömda själv som initierar prövningen om tillstånd till villkorad utslussning. Har den dömda inte redan varit i kontakt med ett biträde för upprättande av ansökan och heller inte uttryckt någon uppfattning i frågan, bör han eller hon tillfrågas av

rätten om eventuella önskemål om vem som ska förordnas. Föreslår den dömde någon som är lämplig, ska denne förordnas, om det inte finns ekonomiska eller andra skäl som talar mot det (se 26 § rättshjälpslagen [1996:1619]). Även i förlängningsmål bör den dömde tillfrågas på samma sätt.

Ett offentligt biträde ska förordnas om det inte är uppenbart att behov av biträde saknas. Det finns således ett begränsat utrymme för att avstå ifrån att förordna ett offentligt biträde. Det kan exempelvis vara uppenbart att behov av biträde saknas i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning om det finns ett tidigare avslagsbeslut och förutsättningarna i allt väsentligt är oförändrade. I förlängningsprövningar bör ett offentligt biträde i princip undantagslöst förordnas för den dömde.

3 b § *En ansökan om tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § får göras tidigast ett år före minimitidens utgång. Om en ansökan från den dömde avslås, får han eller hon ansöka på nytt tidigast ett år efter det att beslutet har fått laga kraft.*

En ansökan om förlängning av ramtiden enligt 33 kap. 8 § ska ha kommit in till tingsrätten senast sex månader innan ramtiden löper ut.

Om ansökan enligt andra stycket har gjorts i rätt tid får rätten besluta att verkställigheten av säkerhetsförvaringen ska fortsätta till dess att saken är slutligt avgjord.

I paragrafen, som är ny, regleras när en ansökan om tillstånd till villkorad utslussning respektive förlängning av ramtiden får göras. Paragrafen reglerar också rättens möjlighet att besluta om att verkställigheten av säkerhetsförvaringen ska fortsätta till dess att frågan om förlängning av ramtiden är slutligt avgjord. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.2, 5.4.3 och 6.2.

Av första stycket framgår att en ansökan om tillstånd till villkorad utslussning får göras tidigast ett år före minimitidens utgång. Om den dömde varit frihetsberövad på ett sådant sätt att han eller hon ska tillgodoräkna sig den tiden ska sådan tid räknas av från minimitiden i enlighet med vad som framgår av 2 § lagen om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Det framgår av 33 kap. 6 § att några faktiska åtgärder med anledning av tillståndet inte får ske innan minimitiden har gått ut. Under minimitiden får den dömde i stället beviljas permission om han eller hon ska vistas utanför anstalt.

Om en ansökan av den dömde avslås får han eller hon ansöka på nytt tidigast ett år efter det att beslutet fick laga kraft. Denna bestämmelse gäller även för det fall den dömde ansöker om tillstånd på nytt efter att ett beviljat tillstånd har upphävts (jfr 34 kap. 10 § samt 4 kap. 7 § lagen om verkställighet av säkerhetsförvaring). En sådan ansökan får alltså göras direkt efter upphävandet men om avslag meddelas får den dömde ansöka på nytt tidigast ett år efter det att avslagsbeslutet fick laga kraft. Någon sådan tid gäller dock inte för Kriminalvården, som kan ansöka på nytt utan att en viss tid har passerat. Ett tänkbart exempel kan vara att den dömdes situation förändras på ett drastiskt sätt och att återfallsrisken eliminerats därav, till exempel på grund av allvarlig sjukdom. I ett sådant läge kan Kriminalvården ansöka på nytt utan att ett helt år har passerat. Vid radikalt

försämrad hälsa under verkställigheten finns också möjlighet för den dömda att ansöka om nåd.

Av *andra stycket* framgår att en ansökan om förlängning av ramtiden måste ha kommit in till tingsrätten senast sex månader innan ramtiden löper ut. Om någon ansökan inte har gjorts inom denna tid upphör påföljden vid ramtidens utgång (se 33 kap. 10 §).

Om ansökan om förlängning av ramtiden har kommit in i rätt tid, framgår av *tredje stycket* att rätten får besluta att verkställigheten av säkerhetsförvaringen ska fortsätta till dess att saken är slutligt avgjord, det vill säga då beslutet får laga kraft. Åklagaren ska i dessa fall framställa ett sådant yrkande och rätten ska fatta ett formellt beslut i frågan. Ett sådant beslut kan fattas också av högre rätt, även i situationer när lägre rätt har avslagit ansökan om förlängning. Utgångspunkten bör vara att verkställigheten av säkerhetsförvaringen även vid överklagande till högre rätt inte ska upphöra innan frågan om förlängning är slutligt avgjord.

Rätten ska, till exempel genom inhämtande av strafftidsbeslut eller utdrag ur belastningsregistret, kontrollera att det med hänsyn till de frister som anges i paragrafen finns förutsättningar att ta upp ansökan till prövning. Är förutsättningarna enligt denna paragraf inte uppfyllda ska ansökan avvisas.

6 § Nämndemän ska delta när en tingsrätt avgör en fråga som avses i 2 eller 2 a § eller i 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §, 32 kap. 4 §, 33 kap. 6 eller 8 § eller 34 kap. 6 § andra stycket eller 8 §. Detsamma ska gälla i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 4 §, förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 5 §.

Vid avgörande av en fråga som avses i 27 kap. 2 a § tredje stycket eller 5 § tredje stycket eller 28 kap. 11 § första och tredje styckena, är en tingsrätt domför med en lagfaren domare.

Paragrafen innehåller bestämmelser om domförhet. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Ändringen i *första stycket* innebär att nämndemän ska delta när en tingsrätt avgör en fråga om tillstånd till villkorad utslussning eller förlängning av ramtiden. Såvitt avser rättens sammansättning i hovrätten gäller bestämmelserna i 2 kap. 4 § rättegångsbalken.

8 a § *I ärenden om åtgärd enligt 33 kap. 6 eller 8 § ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig över det som tillförts ärendet genom någon annan. Om den dömda begär att bli hörd muntligen, ska han eller hon ges tillfälle till det om det inte är uppenbart obehövligt.*

Om det inte är uppenbart obehövligt ska rätten hämta in ett yttrande från Kriminalvården.

Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

I övrigt gäller det som föreskrivs om brottmål i rättegångsbalken.

I paragrafen, som är ny, finns regler om handläggningen i domstol av ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Av *första stycket första meningen* framgår att tingsrätten ska ge parterna tillfälle att yttra sig över det som tillförts ärendet genom någon annan. Av detta följer även att åklagaren ska ges tillfälle att yttra sig över vad den

dömde säger under ett förhör inför rätten, vilket innebär att åklagaren ska kallas till ett sådant sammanträde. Detsamma gäller för Kriminalvården när det är myndigheten som har ansökt om tillstånd till villkorad utslussning och därför är part i ärendet. För handläggningen i hovrätten gäller 52 kap. rättegångsbalken. I 7 § samma kapitel finns bestämmelser om när hovrätten ska ge motparten tillfälle att yttra sig vid överklagande av tingsrättens beslut.

Förfarandet i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden är huvudsakligen skriftligt. Enligt *andra meningen* ska emellertid den dömde ges tillfälle att höras muntligen inför rätten, om han eller hon begär det. Rätten kan i sådana fall avstå ifrån att hålla ett sammanträde endast om det är uppenbart obehövt. Det kan till exempel vara fråga om att rätten tidigare har beslutat att avslå en ansökan om tillstånd till villkorad utslussning och några nya omständigheter sedan den senaste prövningen inte har tillkommit som utgör skäl för domstolen att frånga sin tidigare bedömning. Behovet av att höra den dömde muntligen i hovrätten kan vara mindre om så skett i tingsrätten, men särskilt i förlängningsmålen bör det även i hovrätten finnas mycket starka skäl för att avslå den dömdes begäran om att bli hörd muntligen.

Av *andra stycket* framgår att rätten ska hämta in ett yttrande från Kriminalvården i ärenden som nu avses, om det inte är uppenbart obehövt. Vid ansökan om förlängning av ramtiden bör åklagaren som huvudregel bifoga ett yttrande från Kriminalvården till ansökan, eftersom det är myndigheten som anmäler till åklagaren att förlängning är påkallad. I de fallen bör den dömde snarast beredas tillfälle att yttra sig samt tillfrågas om han eller hon önskar offentligt biträde. I övriga fall bör rätten så snart som möjligt hämta in ett sådant yttrande. Av 33 kap. 9 § framgår att rätten även ska hämta in en så kallad särskild riskutredning i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning samt i ärenden om förlängning av ramtiden. Som exempel på uppgifter som regelmässigt bör ingå i Kriminalvårdens yttrande är sådana uppgifter som finns i den journal som förs för varje intagen enligt 5 § fängelseförordningen (2010:2010), exempelvis domar, rättspsykiatriska undersökningar, personutredningar och handlingar som upprättas under verkställigheten och som kan ha betydelse för rättens prövning.

Av *tredje stycket* framgår att rättens avgörande sker genom beslut. Enligt hänvisning i 30 kap. 10 § rättegångsbalken gäller vad som är föreskrivet i 2 och 7 §§ samma kapitel om dom även i fråga om slutligt beslut. Eftersom ärenden om tillstånd till villkorad utslussning och förlängning av ramtiden avgörs utan huvudförhandling ska beslutet grundas på vad handlingarna innehåller och vad som i övrigt förekommit i ärendet. Rätten är således inte bunden av allmänna principer om omedelbarhet och muntlighet. Enligt nämnda 10 § gäller även vad som i 5 och 8 §§ är föreskrivet, om det behövs med hänsyn till frågans beskaffenhet. Av 5 § framgår bland annat att beslutet ska vara motiverat och 8 § innehåller vissa bestämmelser om utformningen av originalet av rättens beslut. I fråga om de ärenden som nu avses är frågans beskaffenhet sådan att 5 och 8 §§ som utgångspunkt ska tillämpas.

Av *fjärde stycket* framgår att det som föreskrivs i rättegångsbalken om brottmål gäller i övrigt för handläggningen. Det innebär bland annat att bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av rättens beslut blir

tillämpliga. När Kriminalvården ansöker om tillstånd till villkorad utslussning får myndigheten ställning som part i ärendet, vilket innebär att den kan överklaga beslut i sin egenskap av part.

14.3 Förslaget till lag om ändring i passlagen (1978:302)

7 § Passansökan ska avslås, om

1. bestämmelserna i 6 § inte har iakttagits och sökanden inte har följt uppmaningen att avhjälpa bristen,

2. ansökan avser pass för barn under arton år och barnets vårdnadshavare inte har lämnat medgivande och det inte finns synnerliga skäl att ändå utfärda pass,

3. sökanden är anhållen, häktad eller underkastad övervakning enligt 24 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken eller reseförbud eller anmälningsskyldighet enligt 25 kap. 1 § samma balk,

4. sökanden är föremål för ett beslut om övervakningsåtgärder enligt 2 kap. 1 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen och åklagare inte har lämnat medgivande,

5. sökanden är föremål för en uppföljningsförklaring som avser en övervakningsåtgärd enligt 3 kap. 3 § 3–5 lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen och åklagare inte har lämnat medgivande,

6. sökanden är efterlyst och ska omhändertas omedelbart vid anträffandet,

7. sökanden genom en dom som har fått laga kraft har dömts till frihetsberövande påföljd, som inte har börjat verkställas, och det finns sannolika skäl att anta att han eller hon har för avsikt att undandra sig verkställigheten,

8. sökanden avtjänar fängelsestraff och den sammanlagda tiden att avtjäna är fängelse i minst ett år och sökanden inte har villkorligt frigivits,

9. sökanden avtjänar säkerhetsförvaring,

10. sökanden genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

11. sökanden genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, eller

12. sökanden enligt 2 kap. 12 § eller 6 kap. 6 § konkurslagen (1987:672) är ålagd att lämna ifrån sig sitt pass eller förbud att utfärda pass för sökanden har meddelats enligt samma bestämmelser.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en passansökan ska avslås. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Paragrafen ändras på så sätt att en ny *nionde punkt* läggs till och de efterföljande punkterna numreras om. Den nya punkten innebär att en passansökan ska avslås om sökanden avtjänar säkerhetsförvaring. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd.

12 § Passmyndigheten ska återkalla ett gällande pass, om

1. passinnehavaren har förlorat eller efter ansökan har befriats från sitt svenska medborgarskap,

2. passet avser barn under arton år och barnets vårdnadshavare eller, om barnet vistas här i landet och står under vårdnad av båda föräldrarna, en av dem begär att passet ska återkallas och det inte finns synnerliga skäl mot återkallelse,

3. en passinnehavare, som är efterlyst och ska omhändertas omedelbart vid anträffandet, uppehåller sig utomlands och det av särskilda skäl är motiverat att passet återkallas,

4. passinnehavaren genom en dom som har fått laga kraft har dömts till frihetsberövande påföljd, som inte har börjat verkställas, och det finns sannolika skäl att anta att han eller hon har för avsikt att undandra sig verkställigheten,

5. passinnehavaren avtjänar fängelsestraff och den sammanlagda tiden att avtjäna är fängelse i minst ett år och innehavaren inte har villkorligt frigetts,

6. *passinnehavaren avtjänar säkerhetsförvaring,*

7. passinnehavaren genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

8. passinnehavaren genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,

9. det fanns hinder mot att bevilja passansökan enligt 7 § vid tiden för passets utfärdande och hindret fortfarande består,

10. någon annan än den som passet är *utfärdat till* förfogar över passet, eller

11. passinnehavaren är underkastad ett utreseförbud enligt 31 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller ett tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag.

Ett särskilt pass ska dessutom återkallas, när de skäl som har *lett till att passet utfärdades* inte längre finns.

Det som sägs i första stycket 2 ska inte gälla i det fall pass har utfärdats utan vårdnadshavares medgivande enligt 11 § andra stycket.

Det som sägs i första stycket 11 ska inte gälla i det fall pass har utfärdats enligt 7 a § andra stycket eller 11 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om i vilka fall passåterkallelse ska ske. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Första stycket ändras på så sätt att en ny *sjätte punkt* läggs till och de efterföljande punkterna numreras om. Den nya punkten innebär att ett gällande pass ska återkallas om passinnehavaren avtjänar säkerhetsförvaring. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd.

Övriga ändringar är endast språkliga och redaktionella.

18 § Passmyndigheten får besluta att pass ska omhändertas, om

1. fråga om återkallelse av passet enligt 12 § första stycket 2, 4 eller 11 har uppkommit och det finns risk att passinnehavaren reser ut ur landet innan beslut om återkallelse hinner meddelas,

2. framställning enligt 24 eller 25 § har beslutats och det finns risk att passinnehavaren reser ut ur landet innan fråga om återkallelse av passet eller begränsning av dess giltighet har slutbehandlats.

Bestämmelserna i 17 § tillämpas också när beslut om omhändertagande har meddelats enligt första stycket.

Om pass som har omhändertagits enligt första stycket 1 inte har återkallats inom en vecka efter passets omhändertagande, ska innehavaren ges tillfälle att få tillbaka passet. Pass som har omhändertagits enligt första stycket 2 ska förvaras av passmyndigheten tills frågan om återkallelse eller begränsning har avgjorts slutligt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när passmyndigheten får omhänderta pass. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Paragrafen ändras endast på så sätt att sista punkten i uppräkningsen i *första stycket punkten 1* ändras till följd av den nya numrering som föreslås i 12 §.

19 § Passtillstånd krävs för den som

1. avtjänar fängelsestraff och inte är villkorligt frigiven, eller genomgår sluten ungdomsvård, utom när straffet eller vården är en månad eller kortare tid,

2. avtjänar säkerhetsförvaring, eller

3. står under övervakning efter dom på skyddstillsyn eller efter villkorlig frigivning från fängelse.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när passtillstånd behövs för den som är dömd till vissa påföljder. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Paragrafen ändras på så sätt att en ny *andra punkt* läggs till och att efterföljande punkt numreras om. Den nya punkten innebär att det fordras passtillstånd för den som avtjänar säkerhetsförvaring. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd. Ändringen i inledningen av paragrafen är endast språklig.

21 § En fråga om passtillstånd för den som avtjänar fängelsestraff enligt 19 § 1, *avtjänar säkerhetsförvaring enligt 19 § 2* eller står under övervakning enligt 19 § 3 prövas av Kriminalvården. Myndigheten får hänskjuta ärendet till övervakningssnämnd för avgörande. Ärendet *ska* alltid hänskjutas, om Kriminalvården finner att tillstånd inte bör meddelas. Ärenden som gäller den som avtjänar fängelsestraff *ska* hänskjutas till den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde den kriminalvårdsanstalt där den intagne är inskriven är belägen. Ärenden som gäller den som står under övervakning *ska* hänskjutas till den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde det frivårdskontor där den övervakade är inskriven är beläget. En fråga om passtillstånd för den som genomgår sluten ungdomsvård enligt 19 § 1 prövas av Statens institutionsstyrelse.

Passtillstånd *ska* vägras, om det skäligen kan antas att den dömda skulle ägna sig åt brottslig verksamhet i samband med en utlandsresa, att han eller hon genom att resa utomlands skulle söka undandra sig fortsatt verkställighet av den ådömda påföljden eller att resan annars skulle motverka hans eller hennes anpassning i samhället.

Paragrafen anger vilken myndighet som ska pröva en fråga om passtillstånd och förutsättningarna för att vägra passtillstånd. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2

Första stycket ändras så att det framgår av bestämmelsen att en fråga om passtillstånd för den som avtjänar säkerhetsförvaring enligt 19 § 2 ska prövas av Kriminalvården. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd. I övrigt görs endast språkliga och redaktionella ändringar.

24 § Om en passinnehavare avtjänar fängelsestraff som anges i 19 § 1, *avtjänar säkerhetsförvaring enligt 19 § 2*, eller står under övervakning enligt 19 § 3 och skulle passtillstånd ha vägrats enligt 21 § andra stycket, kan övervakningsnämnden besluta att framställning *ska* göras hos passmyndigheten om att passet *ska* återkallas. Om en passinnehavare genomgår sluten ungdomsvård enligt 19 § 1 och skulle passtillstånd ha vägrats enligt 21 § andra stycket, kan Statens institutionsstyrelse göra en motsvarande framställning.

Om en passinnehavare bereds vård som anges i 20 § och om det med hänsyn till ändamålet med vården är olämpligt att han eller hon har pass, kan Socialstyrelsen besluta att en framställning *ska* göras hos passmyndigheten om att passet *ska* återkallas.

I paragrafen anges vilken myndighet som kan göra en framställning om att passet ska återkallas för en passinnehavare som avtjänar vissa i paragrafen angivna påföljder. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Första stycket ändras så att övervakningsnämnden även kan besluta att göra en framställning hos passmyndigheten om att återkalla ett pass för den som avtjänar säkerhetsförvaring. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd. I övrigt görs endast språkliga och redaktionella ändringar.

26 § Om en passmyndighet får kännedom om att ett pass har utfärdats i strid mot bestämmelserna om passtillstånd, ska den omedelbart anmäla detta till myndighet som anges i 24 §, om passinnehavaren fortfarande avtjänar fängelsestraff eller *säkerhetsförvaring* eller genomgår sluten ungdomsvård, står under övervakning eller bereds sjukvård som avses i *den paragrafen*.

Paragrafen anger i vilka fall en passmyndighet som får kännedom om att ett pass har utfärdats i strid mot bestämmelserna om passtillstånd ska anmäla detta till övervakningsnämnden, Statens institutionsstyrelse eller Socialstyrelsen. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Paragrafen ändras på så sätt att en passmyndighet som får kännedom om att ett pass har utfärdats i strid mot bestämmelserna om passtillstånd ska anmäla det till övervakningsnämnden om passinnehavaren fortfarande avtjänar säkerhetsförvaring. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd. I övrigt görs endast språkliga ändringar.

14.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

17 § Utöver vad som följer av 16 § ska uppgifter om

1. fängelse- eller förvandringsstraff för böter gallras tio år efter frigivningen,
2. fängelsestraff som ska anses helt verkställt genom tidigare frihetsberövande eller från vilket någon genom beslut om nåd helt har befriats gallras tio år efter domen eller beslutet,
3. förvandringsstraff för böter som har fallit bort enligt 18 § bötesverkställighetslagen (1979:189) gallras fem år efter det att straffet föll bort,
4. *säkerhetsförvaring* gallras tio år efter det att påföljden är helt verkställd,
5. skyddstillsyn eller villkorlig dom gallras
 - a) tio år efter domen eller beslutet, eller
 - b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,
6. sluten ungdomsvård gallras tio år efter det att påföljden helt verkställts,
7. ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsovervakning gallras
 - a) tio år efter domen eller beslutet, eller
 - b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,
8. överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall gallras
 - a) tio år efter domen eller beslutet, eller
 - b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,
9. överlämnande till rättspsykiatrisk vård gallras tio år efter utskrivningen,

10. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,

11. att någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

12. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) tre år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet,

13. beslut om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder gallras tio år efter beslutet,

14. beslut om tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek gallras fem år efter beslutet, och

15. beslut om vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) fem år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för beslutet.

Paragrafen reglerar när uppgifter ska gallras ur belastningsregistret. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Paragrafen ändras på så sätt att en ny *fjärde punkt* läggs till och de efterföljande punkterna numreras om. Den nya punkten innebär att uppgifter om säkerhetsförvaring ska gallras tio år efter att påföljden är helt verkställd. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd.

18 § Om det före utgången av den tid som anges i 17 eller 17 a § har gjorts en ny anteckning enligt 3, 4 eller 4 a § som avser samma person, ska ingen av uppgifterna gallras så länge någon av dem ska finnas kvar i registret. Detta ska dock inte gälla om den nya anteckningen avser penningböter.

En uppgift ska dock alltid gallras senast tjugo år efter den dom eller det beslut som ledde till att uppgiften fördes in i registret. I fråga om uppgift som avses i 17 § 1, 4 eller 9 gäller detta endast om de tidsfrister som anges där har gått ut.

Ska en uppgift som avses i 3, 4 eller 4 a § gallras enligt denna paragraf, ska även sådana uppgifter som har antecknats i anslutning till uppgiften gallras, om inte regeringen föreskriver annat.

Paragrafen innehåller bestämmelser om så kallad uppskjuten gallring. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Andra stycket ändras på så sätt att det läggs till en hänvisning till bestämmelsen i 17 § 4 om gallring av uppgift om säkerhetsförvaring. Vidare ändras hänvisningen till följd av att punkterna i 17 § numreras om.

14.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder

4 § Den som har avtjänat fängelsestraff, *säkerhetsförvaring*, sluten ungdomsvård eller förvandlingsstraff för böter har rätt till ersättning, om det efter överklagande eller anlitande av särskilt rättsmedel meddelas frikännande dom eller döms ut en mindre ingripande påföljd eller om den dom som har legat till grund för verkställigheten undanröjs utan beslut om ny handläggning. Detsamma gäller den som efter beslut av domstol enligt 31 kap. 3 § brottsbalken har varit intagen för rättspsykiatrisk vård.

I paragrafen regleras rätten till ersättning för den som har avtjänat viss straffrättslig påföljd. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Paragrafen ändras på så sätt att *säkerhetsförvaring* läggs till i uppräknningen av de frihetsberövande påföljder som omfattas av paragrafen. Ändringen är en följd av att *säkerhetsförvaring* införs som en ny påföljd.

14.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

4 kap.

29 a § Efter ansökan av en annan stat får en frihetsberövad person, som avtjänar ett fängelsestraff *eller säkerhetsförvaring* i Sverige enligt lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål, överföras till den stat där *påföljden* har dömts ut för att där inställa sig för en ny prövning av domen. Ett sådant överförande får ske endast om den frihetsberövade samtycker till det. Samtycket ska framgå av ansökan.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överförande av en dömd person från Sverige till en annan stat. Övervägandena finns i avsnitt 10.

I *första meningen* görs ett tillägg som innebär att även den som avtjänar *säkerhetsförvaring* får överföras till en annan stat för en ny prövning av domen. Ändringen är en följd av att *säkerhetsförvaring* införs som en ny påföljd.

31 a § En svensk domstol får begära att en frihetsberövad person som, enligt lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål, *i en annan stat avtjänar ett fängelsestraff eller säkerhetsförvaring som har dömts ut i Sverige*, förs över till Sverige för att inställa sig till en ny prövning av den dom som verkställigheten gäller. Av ansökan ska det framgå att den frihetsberövade samtycker till att överföras.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överförande av en dömd person från en annan stat till Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 10.

I *första meningen* görs ett tillägg som innebär att även den som i en annan stat avtjänar *säkerhetsförvaring* får överföras till Sverige för en ny prövning av en dom som har dömts ut här. Ändringen är en följd av att *säkerhetsförvaring* införs som en ny påföljd.

14.7 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

35 kap.

13 § Sekretess gäller hos domstol i brottmål samt i annat mål eller ärende som bestämmelserna om förundersökning i brottmål är tillämpliga på, för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer vid särskild personutredning, *särskild riskutredning*, rättspsykiatrisk undersökning eller annan sådan utredning, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i en annan myndighets verksamhet för att bistå domstol med sådan utredning.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Paragrafen innehåller regler om sekretess för vissa uppgifter i brottmål samt i vissa andra mål eller ärenden. Övervägandena finns i avsnitt 11.

I *första stycket första meningen* görs ett tillägg som förtydligar att sekretess kan gälla även för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer i en riskutredning som genomförs efter beslut enligt 33 kap. 3 § brottsbalken.

17 § Sekretess gäller i ärende om nåd, *i ärende om tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § brottsbalken eller förlängning av ramtiden enligt 33 kap. 8 § samma balk* och i ärende enligt lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller även hos en myndighet som lämnar biträde i sådana ärenden.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Paragrafen reglerar sekretess i ärende om nåd och i ärende enligt omvandlingslagen. Övervägandena finns i avsnitt 11.

I *första stycket första meningen* görs ett tillägg som innebär att sekretess kan gälla även för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer i ärende om tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 6 § brottsbalken och förlängning av ramtiden enligt 33 kap. 8 § samma balk. Det kan röra sig om uppgifter som lämnas i samband med ansökan eller uppgifter som kommer fram under handläggningen i domstol, till exempel vid genomförandet av en utredning om risken för återfall i brottslighet enligt 33 kap. 9 § brottsbalken. Sekretessen gäller inte bara hos domstolen utan även hos de myndigheter som bistår domstolen genom att till exempel avge yttrande eller verkställa utredning i ärendet.

14.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

1 kap.

4 § Med en svensk dom på frihetsberövande påföljd avses i denna lag en dom eller ett slutligt beslut

1. som har meddelats av en svensk domstol,
2. som avser fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård, sluten ungdomsvård *eller säkerhetsförvaring*, och
3. som har fått laga kraft.

Paragrafen innehåller en definition av vad som avses med en svensk dom på frihetsberövande påföljd, det vill säga vilka svenska frihetsberövande påföljder som omfattas av lagens tillämpningsområde och som kan bli föremål för verkställighet i en annan medlemsstat inom EU. Övervägandena finns i avsnitt 10.

I *andra punkten* görs ett tillägg så att också en dom på säkerhetsförvaring omfattas av definitionen av en svensk dom på frihetsberövande påföljd. Därmed kan en dom som avser säkerhetsförvaring bli föremål för verkställighet i en annan medlemsstat inom EU. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd.

3 kap.

12 § Om den frihetsberövande påföljden i den utländska domen behöver anpassas för att kunna verkställas i Sverige, ska Kriminalvården

1. besluta i fråga om påföljdens art eller längd, eller
2. överlämna åt Åklagarmyndigheten att göra en ansökan hos tingsrätten om att en ny påföljd ska bestämmas.

Beslut enligt första stycket 1 får meddelas endast om anpassningen av påföljden är av enklare slag.

En utländsk dom på frihetsberövande påföljd får, med hänsyn till dess art, endast anpassas till fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård, sluten ungdomsvård *eller säkerhetsförvaring*.

En frihetsberövande påföljd som har anpassats enligt första stycket får inte bli strängare än den ursprungliga frihetsberövande påföljden.

Paragrafen behandlar möjligheten för Kriminalvården att anpassa påföljden genom att själv besluta om dess art eller längd eller att överlämna åt Åklagarmyndigheten att göra framställning hos tingsrätten om att ny påföljd ska bestämmas. Övervägandena finns i avsnitt 10.

I *tredje stycket* görs ett tillägg så att en utländsk dom på frihetsberövande påföljd också får anpassas till säkerhetsförvaring. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd.

21 § Verkställighet i Sverige ska ske enligt vad som gäller vid verkställighet av fängelse, sluten ungdomsvård, överlämnande till rättspsykiatrisk vård *eller säkerhetsförvaring*, om inte annat följer av denna lag.

Verkställighet får ske även om påföljden är strängare än vad som enligt svensk lag hade kunnat följa på brottet eller brotten.

I paragrafen anges vad som gäller i fråga om verkställigheten i Sverige av en utländsk dom. Övervägandena finns i avsnitt 10.

I *första stycket* görs ett tillägg så att den utländska domen också kan verkställas som om den hade varit en svensk dom på säkerhetsförvaring. Med svenska verkställighetsregler avses samtliga regler för verkställighet, oavsett vilken påföljd som avses. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd.

14.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

2 § Om någon har dömts till fängelse på viss tid, *till säkerhetsförvaring* eller till sluten ungdomsvård och den dömde med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar, ska tiden för frihetsberövandet tillgodoräknas den dömde som verkställighet av påföljden.

Tillgodoräknande ska dock inte ske om

1. tiden för frihetsberövandet redan tillgodoräknats den dömde, eller
2. den dömde samtidigt avtjänat sådan frihetsberövande påföljd i annat mål.

Villkor som uppställts vid överförande av verkställighet från en annan stat till Sverige ska gälla vid tillämpning av denna paragraf.

Paragrafen reglerar i vilka fall och under vilka förutsättningar som tillgodoräknande av tid för frihetsberövande som verkställighet av påföljd ska komma i fråga. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Paragrafen ändras på så sätt att den nya påföljden säkerhetsförvaring läggs till för att möjliggöra tillgodoräknande av tid för frihetsberövande även för den som dömts till säkerhetsförvaring. Avräkning ska ske mot minimtiden och ramtiden, vilket innebär att lika lång tid ska räknas av från de två tidsramarna (se 21 § strafftidslagen).

14.10 Förslaget till lag om ändring i strafftidslagen (2018:1251)

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas.

Det som föreskrivs om fängelsestraff och strafftid i denna lag ska gälla även för säkerhetsförvaring och för tid för verkställighet av säkerhetsförvaring, om inte något annat är föreskrivet.

Paragrafen anger strafftidslagens innehåll och tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Andra stycket, som är nytt, anger att det som föreskrivs om fängelsestraff och strafftid i lagen ska gälla även för säkerhetsförvaring och för tid för verkställighet av säkerhetsförvaring om inte något annat är föreskrivet. Det innebär att strafftidslagens bestämmelser om bland annat förutsättningar för verkställighet, nöjdförklaring och beräkning av strafftid är tillämpliga även för verkställighet av säkerhetsförvaring.

18 § När ett fängelsestraff på viss tid *eller säkerhetsförvaring* verkställs ska strafftiden beräknas i dagar. Ett fängelsestraff i månader eller år ska omräknas till dagar. Med en månad ska avses trettio dagar och med ett år trehundrasextiofem dagar.

Paragrafen reglerar hur strafftiden ska beräknas. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Första meningen ändras på så sätt att säkerhetsförvaring läggs till. Det innebär att samma beräkningsgrunder som gäller för fängelsestraff på viss tid gäller för tid för verkställighet av säkerhetsförvaring. De tider som måste beräknas är minimitiden och ramtiden utifrån de fastställda tidsramar som framgår av domslutet.

21 § En dömd ska meddelas ett strafftidsbeslut som fastställer

1. dagen för strafftidens början,
2. fängelsestraffets längd i dagar,
3. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande,
4. dagen för strafftidens slut,
5. tidigaste dag för villkorlig frigivning,
6. återstående strafftid i dagar, och
7. dagen för prøvotidens utgång.

Om ett *strafftidsbeslut* avser ett fängelsestraff på livstid, ska beslutet fastställa

1. dagen för strafftidens början, och
2. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande om straffet tidsbestäms.

Om ett strafftidsbeslut avser säkerhetsförvaring, ska beslutet fastställa

1. dagen för verkställighetens början,
2. minimitidens längd i dagar,
3. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande, och
4. dagen för ramtidens slut.

Beslutet ska meddelas omedelbart.

Paragrafen reglerar vad som ska ingå i ett strafftidsbeslut. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

I *tredje stycket* införs en ny bestämmelse som reglerar vilka uppgifter strafftidsbeslutet ska innehålla i de fall den dömda avtjänar säkerhetsförvaring. I sådana fall ska det i ett strafftidsbeslut fastställas dagen för verkställighetens början, minimitidens längd i dagar, antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande och därmed räknas av från minimitiden och ramtiden samt dagen för ramtidens slut.

Vad som ska förstås med dagen för verkställighetens början och antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande framgår av bestämmelserna i 17–20 §§, se vidare i prop. 2017/18:250 s. 180–183. Eventuella frihetsberövanden som ska tillgodoräknas den dömda ska räknas av från minimitiden och ramtiden, vilket innebär att lika lång tid ska räknas av från de två olika tidsramarna.

Vad gäller minimitidens längd i dagar framgår det av 18 § att strafftiden beräknas i dagar.

När ramtiden har löpt ut är säkerhetsförvaringen som utgångspunkt helt verkställd. Om en ansökan om förlängning väcks senast sex månader innan ramtiden löper ut kan dock ramtiden förlängas med upp till tre år vid varje tillfälle (33 kap. 8 § och 38 kap. 3 b § andra stycket brottsbalken). Om så sker ska strafftidsbeslutet ändras enligt 22 §. Detsamma gäller om minimi-

tiden och ramtiden förlängs med stöd av 34 kap. 10 § brottsbalken. I undantagsfall kan påföljdens verkställighet fortgå även efter det att ramtiden löpt ut enligt straffidsbeslutet, nämligen om en ansökan om förlängning av ramtiden har gjorts i rätt tid och rätten har beslutat att verkställigheten av säkerhetsförvaringen ska fortsätta till dess att saken är slutligt avgjord (38 kap. 3 b § tredje stycket).

Bestämmelsen i det tidigare tredje stycket förs oförändrad över till ett nytt *fjärde stycke*.

Övriga ändringar är endast språkliga och redaktionella.

14.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område

4 kap.

7 § Personuppgifter som kan antas ha samband med brottslig verksamhet och som har gjorts gemensamt tillgängliga enligt 3 kap. 2 § första stycket 1 får, om de behandlas i ett ärende, inte behandlas längre än ett år efter det att ärendet avslutades.

Om personuppgifterna inte behandlas i ett ärende får de inte behandlas längre än tre år efter utgången av det kalenderår då registreringen avseende personen gjordes. Personuppgifter som kan antas ha samband med brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer får inte behandlas längre än fem år efter utgången av det kalenderår då registreringen gjordes. Om en ny registrering beträffande personens anknytning till brottslig verksamhet görs före utgången av de tidsfristerna, får de personuppgifter som redan finns om personen fortsätta att behandlas så länge någon av uppgifterna får behandlas.

Den tid då en misstänkt person avtjänar ett fängelsestraff *eller säkerhetsförvaring* eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av de tidsfrister som anges i andra stycket.

Paragrafen reglerar hur länge personuppgifter får behandlas i under-tättelseverksamhet. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

I *tredje stycket* läggs säkerhetsförvaring till i bestämmelsen. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd. Den nya påföljden är helt verkställd vid ramtidens utgång (33 kap. 10 § brottsbalken).

8 § Personuppgifter som behandlas i samband med sådan övervakning som avses i 3 kap. 2 § första stycket 2 får inte behandlas längre än tio år efter utgången av det kalenderår då den senaste registreringen avseende personen gjordes.

Den tid då en övervakad person avtjänar ett fängelsestraff *eller säkerhetsförvaring* eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av den tidsfrist som anges i första stycket.

Paragrafen reglerar hur länge uppgifter om en person som är föremål för övervakning enligt 3 kap. 2 § första stycket 2 får behandlas. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

I *andra stycket* läggs säkerhetsförvaring till i bestämmelsen. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd. Den nya påföljden är helt verkställd vid ramtidens utgång (33 kap. 10 § brottsbalken).

14.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område

4 kap.

8 § Personuppgifter som kan antas ha samband med sådan brottslig verksamhet som anges i 3 kap. 2 § första stycket 1 får, om de behandlas i ett ärende, inte behandlas längre än ett år efter det att ärendet avslutades.

Om personuppgifterna inte behandlas i ett ärende får de inte behandlas längre än tre år efter utgången av det kalenderår då registreringen avseende personen gjordes. Personuppgifter som kan antas ha samband med brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer får inte behandlas längre än fem år efter utgången av det kalenderår då registreringen gjordes. Om en ny registrering beträffande personens anknytning till brottslig verksamhet görs före utgången av de tidsfristerna, får de uppgifter som redan finns om personen fortsätta att behandlas så länge någon av uppgifterna får behandlas.

Den tid då en misstänkt person avtjänar ett fängelsestraff *eller säkerhetsförvaring* eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av de tidsfrister som anges i *andra stycket*.

Paragrafen reglerar hur länge personuppgifter får behandlas i undermåttseverksamhet. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

I *tredje stycket* läggs säkerhetsförvaring till i bestämmelsen. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd. Den nya påföljden är helt verkställd vid ramtidens utgång (33 kap. 10 § brottsbalken).

9 § Personuppgifter som behandlas i samband med sådan övervakning som avses i 3 kap. 2 § första stycket 2 får inte behandlas längre än tio år efter utgången av det kalenderår då den senaste registreringen avseende personen gjordes.

Den tid då en övervakad person avtjänar ett fängelsestraff *eller säkerhetsförvaring* eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av den tidsfrist som anges i *första stycket* .

Paragrafen reglerar hur länge uppgifter om en person som är föremål för övervakning enligt 3 kap. 2 § första stycket 2 får behandlas. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

I *tredje stycket* läggs säkerhetsförvaring till i bestämmelsen. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd. Den nya påföljden är helt verkställd vid ramtidens utgång (33 kap. 10 § brottsbalken).

14.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål

1 kap.

4 § I denna lag avses med

1. svensk dom på frihetsberövande påföljd: en av svensk domstol meddelad lagakraftvunnen dom, eller ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet beslut, som avser fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring,

2. svenskt bötesstraff: en av svensk domstol meddelad lagakraftvunnen dom, eller ett av svensk myndighet utfärdat och godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, som avser böter enligt 25 kap. brottsbalken,

3. svenskt beslut om förverkande: ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet beslut, eller ett av svensk myndighet utfärdat och godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, om förverkande - h

a) som avser

- vinster från ett brott, eller

- egendom som någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av den mottagna ersättningen,

b) som avser egendom

- som har använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott,

- som har framställts genom brott,

- vars användande utgör brott,

- som någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott, eller

- som på annat liknande sätt har varit föremål för brott, eller

c) som meddelats med stöd av 36 kap. 5 eller 6 § brottsbalken,

4. utländsk dom på frihetsberövande påföljd: ett lagakraftvunnet avgörande som efter ett straffrättsligt förfarande har meddelats av en domstol i en annan stat och som avser fängelse eller någon annan frihetsberövande åtgärd under en begränsad eller obegränsad tid på grund av en gärning som är straffbar i den staten,

5. utländskt bötesstraff: ett lagakraftvunnet avgörande som efter ett straffrättsligt förfarande har meddelats av en domstol i en annan stat och som avser en skyldighet för en fysisk person att betala ett penningbelopp på grund av en gärning som är straffbar i den staten,

6. utländskt beslut om förverkande: ett lagakraftvunnet avgörande som efter ett straffrättsligt förfarande har meddelats av en domstol i en annan stat och som avser ett slutligt berövande av egendom när domstolen

a) förklarat att egendomen har utgjort

- vinster från ett brott, eller

- ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av den mottagna ersättningen,

b) förklarat att förverkandet avser egendom

- som har använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott,

- som har framställts genom brott,

- vars användande utgör brott,

- som någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott, eller

- som på annat liknande sätt har varit föremål för brott, eller

c) förklarat att egendomen härrör från brottslig verksamhet enligt regler som motsvarar bestämmelserna i 36 kap. 5 eller 6 § brottsbalken,

7. utländsk utevarodom: ett avgörande enligt 4, 5 eller 6 som inte behöver ha fått laga kraft, när avgörandet har meddelats efter talan av annan än den dömda eller den som beslutet om förverkande gäller och utan att han eller hon varit personligen närvarande vid förhandling i saken inför domstol.

Avgöranden som har meddelats av en domstol i en annan stat enligt första stycket 5 och 6 a och b ska likställas med avgöranden som i den staten meddelats av en

myndighet efter ett straffrättsligt förfarande, i den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige. Detsamma gäller sådana avgöranden som har meddelats efter ett förfarande som i den internationella överenskommelsen likställs med ett straffrättsligt förfarande.

Paragrafen innehåller definitioner av de svenska och utländska avgöranden som faller inom lagens tillämpningsområde och som alltså kan bli föremål för verkställighet i en annan stat eller i Sverige enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 10.

I *första stycket första punkten* görs ett tillägg som innebär att även säkerhetsförvaring omfattas av definitionen av en svensk dom på frihetsberövande påföljd. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd.

3 kap.

11 § Om den frihetsberövande påföljden i den utländska domen behöver anpassas för att kunna verkställas i Sverige, ska Kriminalvården

1. besluta i fråga om påföljdens art eller längd, eller
2. överlämna åt Åklagarmyndigheten att ansöka hos rätten om att en ny påföljd ska bestämmas.

En frihetsberövande påföljd får, med hänsyn till dess art, endast anpassas till fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård *eller säkerhetsförvaring*.

En frihetsberövande påföljd som har anpassats får inte bli strängare än den ursprungliga frihetsberövande påföljden.

Paragrafen behandlar möjligheten för Kriminalvården att anpassa påföljden eller överlämna åt Åklagarmyndigheten att göra en ansökan hos rätten om att en ny påföljd ska bestämmas. Övervägandena finns i avsnitt 10.

I *andra stycket* görs ett tillägg som innebär att en utländsk frihetsberövande påföljd även får anpassas till säkerhetsförvaring. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd.

20 § Verkställighet i Sverige ska ske i enlighet med vad som gäller enligt svenska regler vid verkställighet av fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård *eller säkerhetsförvaring*.

Verkställighet får ske även om påföljden är strängare än vad som enligt svensk lag hade kunnat följa på brottet eller brotten.

Paragrafen anger vad som gäller i fråga om verkställigheten i Sverige av en utländsk dom. Övervägandena finns i avsnitt 10.

I *första stycket* görs ett tillägg som innebär att verkställighet i Sverige ska ske även enligt vad som gäller vid verkställighet av säkerhetstraff. Ändringen är en följd av att säkerhetsförvaring införs som en ny påföljd.

14.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (2025:798) om ändring i passlagen (1978:302)

7 § Passansökan ska avslås, om

1. bestämmelserna i 6 § inte har följts och sökanden inte har följt uppmaningen att avhjälpa bristen,

2. ansökan avser pass för barn under arton år och barnets vårdnadshavare inte har lämnat medgivande och det inte finns synnerliga skäl att ändå utfärda pass,

3. sökanden är anhållen, häktad eller underkastad övervakning enligt 24 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken eller reseförbud eller anmälningsskyldighet enligt 25 kap. 1 § samma balk,

4. sökanden är föremål för ett beslut om övervakningsåtgärder enligt 2 kap. 1 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen, och åklagaren inte har lämnat medgivande,

5. sökanden är föremål för en uppföljningsförklaring som avser en övervakningsåtgärd enligt 3 kap. 3 § 3–5 lagen om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen, och åklagaren inte har lämnat medgivande,

6. sökanden är efterlyst och ska omhändertas omedelbart vid anträffandet,

7. sökanden genom en dom som har fått laga kraft har dömts till frihetsberövande påföljd, som inte har börjat verkställas, och det finns sannolika skäl att anta att han eller hon har för avsikt att undandra sig verkställigheten,

8. sökanden avtjänar fängelsestraff och den sammanlagda tiden att avtjäna är fängelse i minst ett år och sökanden inte har villkorligt frigetts,

9. sökanden avtjänar säkerhetsförvaring,

10. sökanden genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

11. sökanden genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, eller

12. sökanden enligt 2 kap. 12 § eller 6 kap. 6 b § konkurslagen (1987:672) är ålagd att lämna ifrån sig sitt pass eller förbud att utfärda pass för sökanden har meddelats enligt samma bestämmelser.

Paragrafen reglerar när en passansökan ska avslås. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Lagen (2025:798) om ändring i passlagen innehåller ändringar i paragrafen som träder i kraft den 1 juli 2026. Ändringen är författnings-teknisk och innebär att det tas in en hänvisning till säkerhetsförvaring i *nionde punkten* och att och de efterföljande punkterna numreras om (jfr lagförslag 1.3).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

2. Vid tillämpningen av 7 § 12 ska ett beslut om att sökanden ska lämna ifrån sig sitt pass, eller om ett förbud att utfärda pass för sökanden, som har meddelats enligt 6 kap. 6 § konkurslagen (1987:672) i dess lydelse före den 1 juli 2026, anses som ett beslut enligt 6 kap. 6 b § konkurslagen.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.2.

Hänvisningen till 7 § ändras redaktionellt till följd av att punkterna numreras om i den paragrafen.

Sammanfattning av betänkandet Ett ändamålsenligt samhällsskydd – Vissa reformer av straff- och straffverkställighetslagstiftningen (SOU 2024:48) i relevanta delar

Utredningens uppdrag

Utredningen har haft i uppdrag att lämna förslag som särskilt vid allvarlig och upprepad brottslighet ökar samhällsskyddet, minskar risken för återfall i brott, leder till ökad trygghet för brottsoffer samt medför skärpta reaktioner vid återfall i brott. I det sammanhanget har utredningen bland annat haft i uppdrag att överväga och, oavsett ställningstagande i sak, lämna förslag samt fullständiga författningsförslag om en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd.

Nedan följer ett utdrag ur sammanfattningen av för utkastet relevanta förslag.

Ett ändamålsenligt samhällsskydd

Utredningens lagförslag i korthet

En ny tidsobestämd påföljd, säkerhetsstraff, avsett för särskilt allvarliga situationer av återfall eller flerfaldig brottslighet av synnerligen allvarlig karaktär vid brott mot liv, hälsa, frihet eller frid och där det finns en påtaglig risk för återfall i sådan brottslighet, ska införas.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2028.

Samhällsskydd och brottsofferperspektiv

Enligt utredningens direktiv är en utgångspunkt att de förslag som lämnas ska öka samhällsskyddet samt leda till ökad trygghet för brottsoffer. Vi har därför ansett att det varit angeläget att ge dessa begrepp ett mer konkret innehåll och på så sätt klargöra de egentliga grunderna och målen för åtgärder som föreslås i samhällsskyddets och brottsoffrens intresse.

Samhällsskydd handlar om att staten i vissa fall har ett ansvar för att skydda sina medborgare från en persons (fortsatta) brottslighet. Samhällsskydd handlar således om ett skydd för samhället i kollektiv bemärkelse. I vissa fall är brottsligheten av sådant slag att behovet av samhällsskydd är särskilt påtagligt.

Vi konstaterar inledningsvis i betänkandet att samhällsskydd, i betydelsen samhällets behov av skydd mot (ytterligare) brottslighet, redan i dag är en integrerad del av det straffrättsliga systemet och att det är självklart att påföljdssystemet ska vara uppbyggt så att det bidrar till ett effektivt och rättssäkert samhällsskydd.

Brottsofferperspektivet är främst kopplat till en rad individuella rättigheter som erkännande, stöd och information i processen enligt till exempel EU:s brottsofferdirektiv, men också de rättigheter som finns i Europa-

konventionen som handlar om rätten att i vissa fall skyddas från brott. Brottsofferundersökningar och annan forskning ger inget stöd för att det är just samhällsskyddsaspekter, i den mer inskränkta betydelsen längre straff och fler i fängelse, som är det som brottsoffer främst efterfrågar. En human behandling av dömda och stöd under verkställigheten kan ligga väl i linje med brottsoffrens intresse av att på lång sikt åstadkomma ett samhällsskydd som kommer dem till godo. Även återfallsförebyggande åtgärder kan vara ett sätt att öka potentiella brottsoffers förtroende för rättsväsendet, men sådana åtgärder måste kombineras med andra åtgärder som ger brottsoffret tillgång till och rättvisa i rättsprocessen.

Det som har varit vägledande i vårt arbete och våra överväganden har varit frågan hur det straffrättsliga systemet ska vara utformat för att minska brottsligheten över tid, det vill säga hur samhällsskyddet på bästa sätt ökas i realiteten samt på ett robust och bestående sätt. Ett återfallsförebyggande arbete i syfte att anpassa den dömde till samhället och samhällsskydd bör inte ses som varandras motsatser utan som delar som överlappar varandra. En sådan inriktning står inte heller i konflikt med brottsofferperspektivet, utan leder tvärtom till att det stärks.

Påföljdsfrågor

Säkerhetsstraff – en ny tidsobestämd påföljd

Frågan om att återinföra en tidsobestämd frihetsberövande påföljd inrymmer mycket svåra etiska och rättsstatliga avvägningar och ställningstaganden som ytterst handlar om att finna en godtagbar avvägning mellan å ena sidan det legitima kravet på skydd mot framtida allvarliga gärningar från gärningspersonens sida och å andra sidan att samhällets ingripande så långt som möjligt ska stå i proportion till den begångna gärningen, det vill säga svara mot brottslighetens allvar.

Vi föreslår att en ny tidsobestämd påföljd – säkerhetsstraff – ska införas i brottsbalken. Straffet ska kunna dömas ut i stället för fängelse på viss tid i vissa väl avgränsade och särskilt allvarliga fall av djupt integritetskränkande brottslighet mot någons liv, hälsa, frihet eller frid.

Om brottet eller den samlade brottsligheten har ett straffvärde som motsvarar fängelse på livstid, eller om förutsättningarna är sådana att den dömde ska överlämnas till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning, ska de påföljderna väljas i första hand. Detta eftersom det i de fallen sker en riskbedömning inför frigivningen varför samhällsskyddsaspekterna redan är tillräckligt tillgodosedda.

Vi motiverar vårt ställningstagande utifrån att det i de mest allvarliga fallen där återfallsrisken är påtaglig framstår som motiverat med ett mer riskbaserat, preventivt ingripande som sträcker sig utöver brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. Vi är också öppna med att det är fråga om en avvikelse från den grundläggande straffrättsliga principen att ingripandet ska stå i proportion till gärningens allvar. Straffet motiveras av att det behövs för att möta ett särskilt stort behov av samhällsskydd.

Vår bedömning är att nuvarande straffskalor – även med beaktande av de straffskalehöjande reglerna i 26 kap. 2 och 3 §§ och den särskilda återfallsregleringen i 29 kap. 4 § brottsbalken – inte räcker till i ett begränsat antal särskilt allvarliga fall.

Enligt förslaget ska säkerhetsstraff kunna aktualiseras i två typfall: återfallssituationen och flerbrottsfallet.

I återfallssituationen ska den dömda ha dömts till ett fängelsestraff om minst fyra år för brott mot liv, hälsa, frihet eller frid och därefter återfalla i minst lika allvarlig brottslighet av samma typ. I flerbrottsfallet ska den dömda i stället vid ett och samma tillfälle dömas för flerfaldig brottslighet, så kallad seriebrottslighet, som sammantaget är synnerligen allvarlig. Det kan vara serievåldtäktsmän eller gärningspersoner som begår mycket allvarliga våldsbrott mot en partner eller ett barn. I flerbrottsfallet ska krävas att straffvärdet motsvarar omkring sex års fängelse.

För båda fallen ska därtill krävas att det är fråga om brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid samt att det finns en påtaglig risk för återfall i sådan allvarlig brottslighet. Det betyder att ekonomisk brottslighet, vapenbrott och narkotikabrott inte kommer att kunna leda till ett säkerhetsstraff.

Rätten ska ha möjlighet att inhämta en utredning om risk för återfall i brott innan påföljden bestäms till säkerhetsstraff. Rättsmedicinalverket ska ansvara för riskutredningen.

Om påföljden bestäms till säkerhetsstraff ska rätten fastställa en minimitid som ska motsvara längden av det straff som skulle ha dömts ut om fängelse på viss tid hade valts som påföljd. Under denna tid ska den dömda alltid vara frihetsberövad och det ska inte ske någon villkorlig frigivning.

Rätten ska också fastställa en maximitid för den totala tid under vilken säkerhetsstraffet ska verkställas. Maximitiden ska vara högst 18 år, men får vara upp till 24 år om det för brottet eller något av brotten finns fängelse på livstid i straffskalan. Genom en sådan tidsram tydliggörs att utgångspunkten är att straffet inte ska pågå längre än under den tiden och avsikten är också att ordningen ska minska de skadeverkningar som tidsobestämtheten kan innebära.

Tidsobestämtheten består av att maximitiden ska kunna förlängas med upp till tre år åt gången om ett fortsatt frihetsberövande är oundgängligen påkallat för att tillgodose behovet av samhällsskydd. Den så kallade förlängningsventilen är således avsedd att användas endast i exceptionella fall och ska alltid beslutas av allmän domstol. Ett säkerhetsstraff får aldrig förlängas utan att en särskild utredning om den dömdes återfallsrisk har inhämtats från Rättsmedicinalverket.

Säkerhetsstraffet har således utformats för att tillgodose en ordning som innebär att de allra flesta frigges innan maximitiden är slut. För att det ska vara möjligt krävs att verkställigheten redan från början är inriktad på att förbereda den dömda för ett liv utanför anstalt. Det kan handla om behandling, andra återfallsförebyggande åtgärder eller deltagande i annan verksamhet.

Kriminalvården ska utse en koordinator för den dömda som ska ge henne eller honom erforderligt stöd under tiden som säkerhetsstraffet avtjänas. Efter en viss tid, men alltid minst två år, ska den dömda kunna beviljas tillstånd till kortare permissioner, i princip undantagslöst under sträng bevakning av medföljande personal.

Efter minimitidens utgång ska den dömda, efter tillstånd från allmän domstol, kunna slussas ut i samhället genom en åtgärd som vi benämner villkorad utslussning. Ett sådant tillstånd får inte meddelas utan att det har

inhämtats en särskild utredning om den dömdes återfallsrisk från Rättsmedicinalverket. Om det behövs för att tiden för utslussning ska bli tillräckligt lång för att tillgodose behovet av samhällsskydd ska maximitiden även kunna förlängas av det skälet, också i de fallen efter beslut av domstol.

Om tillstånd till villkorad utslussning beviljas ska Kriminalvården nog, utifrån identifierade risker och behov hos den dömda, anordna en gradvis och säker utslussning till ett liv utanför anstalt. Inledningsvis ska tiden utanför anstalt vara mycket kort och under övervakning eller bevakning om det behövs, men den kan därefter successivt trappas upp vid goda resultat och så småningom ersättas med vistelser utanför anstalt på egen hand under elektronisk övervakning.

Villkor ska regelmässigt beslutas. Utslussningen ska ske under säkerhetsmässigt försvarliga former, vilket innebär att behovet av samhällsskydd ska vara avgörande för alla åtgärder som beslutas. Här bedömer vi att de erfarenheter som Kriminalvården har avseende utslussningsarbete av de livstidsdömda och andra långtidsdömda kommer att vara värdefulla.

Om den dömda missköter sig ska han eller hon omedelbart kunna återintas i anstalt dels av Kriminalvården, dels efter beslut att upphäva tillståndet till villkorad utslussning av övervakningsnämnd eller i vissa fall domstol. I första hand ska dock mindre allvarlig misskötsamhet hanteras genom att formerna för utslussningen förändras i enlighet med vad Kriminalvården beslutar.

Vid ny eller nyupptäckt brottslighet ska särskilda regler i 34 kap. brottsbalken gälla eftersom säkerhetsstraffets tidsbestämda karaktär gör att reglerna om ny påföljdsbestämning måste vara mer flexibla än i fråga om vad som gäller för tidsbestämda straff. I första hand ska rätten besluta att det tidigare ådömda säkerhetsstraffet ska avse också tillkommande brottslighet, men det ska finnas vissa möjligheter att undanröja säkerhetsstraffet och i stället döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten. Rätten ska också kunna besluta om en ny minimitid om det är fråga om allvarligare brottslighet, och i vissa fall, även kunna besluta om förlängd maximitid. Ett säkerhetsstraff är tillfullo avtjänat när maximitiden är slut.

Vi anser inte att gärningspersoner som var under 18 år när brottet begicks ska kunna dömas till säkerhetsstraff. Däremot ska brott före 18 års ålder kunna beaktas om den dömda därefter på nytt begår sådan allvarlig brottslighet som kan leda till säkerhetsstraff.

Vår bedömning är att den föreslagna konstruktionen svarar såväl mot de krav som gäller enligt art. 5.1 a i Europakonventionen som mot de krav för tidsbestämda påföljder som följer av Europadomstolens praxis.

Betänkandets lagförslag i relevanta delar

Förslag till säkerhetsstrafflag (2028:000)

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Vid verkställighet av säkerhetsstraff enligt 33 kap. brottsbalken gäller denna lag samt följande bestämmelser i fängelselagen (2010:610):

1 kap. 4–6 §§ om verkställighetens mål och utformning,

2 kap. 1–2, 4–5 §§ om placering,

3–9 kap. om sysselsättning, ersättning, fritid, personliga tillhörigheter, vistelse i gemensamhet och avskildhet, besök och andra kontakter, särskilda kontroll- och tvångsåtgärder samt hälso- och sjukvård,

10 kap. 2–3 §§ om särskild permission och inställelse vid domstol eller annan myndighet,

12 kap. 1, 3–4 §§ om varning och handläggning,

12 a kap. om avbrott i verkställigheten, och

15 kap. 1–4 a §§ om straff och förpassning m.m.

2 § Bestämmelser om när säkerhetsstraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas finns i strafftidslagen (2018:1251).

2 kap. Verkställighetens innehåll

1 § Vid verkställighetens utformning enligt 1 kap. 5 § andra stycket fängelselagen (2010:610) ska särskild vikt läggas vid att minska risken för ny brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid.

2 § Kriminalvården ska förordna en särskild koordinator för den intagne. Koordinatorn ska hålla regelbunden kontakt med den intagne och träffa henne eller honom under verkställigheten.

Koordinatorn ska genom kontroll, stöd och hjälp verka för att verkställighetsplanen följs.

Till särskild koordinator ska tjänsteman eller annan lämplig person förordnas.

Om det finns skäl för det får Kriminalvården entlediga koordinatorn och i stället förordna någon annan.

3 § Den som är intagen i kriminalvårdsanstalt får vistas utanför anstalten under verkställigheten i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag eller enligt de bestämmelser i fängelselagen som är tillämpliga enligt 1 kap. 1 §.

En intagen får under verkställigheten även vistas utanför anstalten

1. om han eller hon ska genomgå en utredning om risk för återfall i brott enligt 4 kap. 1 eller 2 §§, dock endast i den utsträckning som den myndighet som ansvarar för utredningen bedömer är nödvändigt för att utredningen ska kunna genomföras, och

2. om det sker med stöd av bestämmelser i annan lag om tillfälligt överförande av frihetsberövade personer till en annan stat.

Som vistelse utanför anstalt anses inte att en intagen, genom Kriminalvårdens försorg, transporteras utanför en anstalt med anledning av att ett beslut enligt lagen ska verkställas.

4 § För att underlätta den intagnes anpassning i samhället får han eller hon beviljas tillstånd att vistas utanför anstalt för viss kort tid (permission) om

1. minst tre fjärdedelar, dock minst två år, av minimitiden har avtjänats,
2. det inte finns en påtaglig risk för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt missköta sig, och
3. samhällsskyddet kan upprätthållas.

5 § En intagen som inte har beviljats tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 3 § brottsbalken ska, om det inte är uppenbart obehövligt, stå under bevakning då han eller hon vistas utanför anstalt.

6 § Ett tillstånd till vistelse utanför anstalt enligt 3–4 §§ ska förenas med de villkor som behövs.

Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att meddelade villkor följs.

7 § Vid prövning enligt denna lag ska sådana villkor som uppställs för överförande av straffverkställighet från en annan stat till Sverige följas.

8 § I anslutning till en vistelse utanför anstalt enligt denna lag, 4 kap. 29, 29 a och 31 §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål samt 2 kap. 12 § och 3 kap. 3 § lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder får en intagen tillfälligt placeras i häkte, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller med hänsyn till transportförhållandena.

3 kap. Förlängning av säkerhetsstraffets maximitid och villkorad utslussning

1 § I 33 kap. 3–5 §§ brottsbalken finns bestämmelser om att säkerhetsstraffet (maximitiden) kan förlängas och att den dömda kan beviljas tillstånd till villkorad utslussning.

2 § En ansökan om förlängning av maximitiden ska göras av åklagare. Kriminalvården ska anmäla till åklagare om det finns skäl att ansöka om förlängning.

3 § Om ansökan om förlängning inte görs senast sex månader före det att maximitiden löper ut, upphör säkerhetsstraffet vid maximitidens utgång. Har ansökan gjorts i rätt tid får rätten besluta att säkerhetsstraffet ska fortgå till dess att saken är slutligt avgjord.

4 § En ansökan om tillstånd till villkorad utslussning får göras av den dömde eller av Kriminalvården. Kriminalvårdens beslut att ansöka om tillstånd till villkorad utslussning får inte överklagas.

5 § En ansökan om tillstånd till villkorad utslussning får göras tidigast ett år före minimitidens utgång. Om en ansökan från den dömde avslås, får en ny ansökan av henne eller honom göras tidigast ett år efter det att beslutet fått laga kraft.

6 § En ansökan om förlängning av säkerhetsstraff och om tillstånd till villkorad utslussning ska vara skriftlig och tas upp av den tingsrätt som först avgjort det mål där säkerhetsstraffet dömts ut eller av den tingsrätt inom vars domkrets den anstalt som den dömde är inskriven i är belägen.

Åklagaren ska vara den dömdes motpart.

7 § I ärenden om förlängning av säkerhetsstraff och om tillstånd till villkorad utslussning ska den dömde ha rätt till ett offentligt biträde, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

8 § I ärenden om förlängning av säkerhetsstraff och om tillstånd till villkorad utslussning ska parterna ges tillfälle att yttra sig över det som tillförts ärendet genom någon annan.

Begär den dömde att bli hörd muntligen, ska han eller hon ges tillfälle till det om det inte är uppenbart obehövt.

9 § I ärenden om förlängning av säkerhetsstraff och om tillstånd till villkorad utslussning ska rätten, om det inte är uppenbart obehövt, inhämta yttrande från Kriminalvården.

10 § Frågor om förlängning av säkerhetsstraff och tillstånd till villkorad utslussning ska handläggas skyndsamt.

11 § När tingsrätten avgör en fråga om förlängning av säkerhetsstraff eller om tillstånd till villkorad utslussning ska den bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Rättens avgörande sker genom beslut.

I övrigt gäller vad som föreskrivs om brottmål i rättegångsbalken.

4 kap. Om särskild riskutredning

1 § I brottmål får rätten, innan påföljden bestäms till säkerhetsstraff enligt 33 kap. 1 § brottsbalken, besluta om att inhämta en särskild utredning med utlåtande om risken för att den tilltalade begår nya brott av allvarligt slag mot liv, hälsa, frihet eller frid (särskild riskutredning).

Beslut om att inhämta en särskild riskutredning får bara meddelas, om övertygande bevisning har presenterats om att den tilltalade har begått brott som kan föranleda att påföljden bestäms till säkerhetsstraff.

2 § Rätten ska besluta om att inhämta en särskild riskutredning i ärenden om förlängning av säkerhetsstraff och i ärenden om tillstånd till villkorad utslussning. En sådan utredning behöver dock inte inhämtas om det är uppenbart obehövt.

En ansökan om förlängning av säkerhetsstraff eller tillstånd till villkorad utslussning får inte bifallas utan att en sådan utredning har inhämtats. Bilaga 2

3 § En särskild riskutredning som beslutats enligt 1 eller 2 §§ ska utföras med största möjliga skyndsamhet.

Ett utlåtande avseende risken för att den tilltalade eller den dömda begår nya brott av allvarligt slag mot liv, hälsa, frihet eller frid samt de omständigheter som bedömningen grundas på ska utan dröjsmål ges in till rätten när undersökningsarbetet har avslutats. Utlåtandet ska ges in inom fyra veckor, om den misstänkte är häktad, och annars inom sex veckor från det att beslutet om riskutredning kom in till ansvarig myndighet.

Rätten får medge anstånd, om det finns synnerliga skäl.

4 § En tilltalad som inte är häktad är skyldig att inställa sig för utredning på tid och plats som den som ska avge utlåtandet över bedömningen bestämmer. Såvitt möjligt ska utredningen genomföras så att den tilltalade inte hindras i sin förvärvsverksamhet eller utsätts för någon annan olägenhet.

På begäran av den som ska avge utlåtande enligt 1 § ska Polismyndigheten, om den tilltalade är på fri fot, lämna biträde för att inställa den misstänkte till riskutredningen.

5 § Sådana uppgifter om den tilltalade eller dömda som behövs för genomförandet av en riskutredning enligt 1–2 §§ ska lämnas ut av

1. Försäkringskassan, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 28 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),

2. Arbetsförmedlingen, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 28 kap. 11 eller 12 § samma lag,

3. Kriminalvården, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 35 kap. 15 § samma lag,

4. Migrationsverket, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 37 kap. 1 § samma lag,

5. Totalförsvarets plikt- och provningsverk, trots att uppgifterna omfattas av sekretess enligt 38 kap. 1 § första stycket 1, 2, 3 eller 5 samma lag, och

6. den som bedriver verksamhet där det gäller sekretess enligt 25 kap. 1–5 §§ eller 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller tystnadsplikt enligt 29 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, 15 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller 6 kap. 12 § patientsäkerhetslagen (2010:659), trots sekretess eller tystnadsplikt.

6 § Ett urin-, utandnings-, saliv-, svett-, blod- eller hårprov får tas på en person som genomgår en riskutredning om det behövs för att kunna bedöma personens psykiska eller kroppsliga tillstånd.

En urinprovtagning får inte utföras eller bevitnas av någon av motsatt kön som inte är läkare eller legitimerad sjuksköterska.

5 kap. Krav på den dömden under villkorad utslussning

1 § Den som genomgår villkorad utslussning ska ställas under övervakning. Om inte annat beslutas upphör övervakningen vid maximitidens utgång.

Kriminalvården får besluta att övervakningen ska upphöra vid en tidigare tidpunkt, men endast om behovet av samhällsskydd kan tillgodoses utan övervakning och det inte finns en beaktansvärd risk för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt missköta sig.

2 § Vad som föreskrivs i 26 kap. 11 §, 13–17 §§, 18 § första stycket och 19 § första stycket brottsbalken ska tillämpas även beträffande den som är under villkorad utslussning. Därutöver får en särskild föreskrift avse hur och på vilket sätt den dömden får använda elektronisk kommunikationsutrustning.

Vid tillämpningen av 26 kap. 11 och 18 §§ brottsbalken ska det som föreskrivs om provotid i stället avse maximitiden.

Om det behövs för att underlätta övergången till verkställighet utanför anstalt får Kriminalvården även besluta om sådana åtgärder som finns i 11 kap. fängelselagen (2010:610).

6 kap. Upphävande av tillstånd till villkorad utslussning

1 § Ett beslut om tillstånd till villkorad utslussning ska upphävas om den dömden allvarligt åsidosätter vad som åligger henne eller honom enligt denna lag eller enligt särskilda föreskrifter som meddelats med stöd av 5 kap. 2 §.

Frågan om upphävande av tillståndet enligt första stycket prövas av övervakningsnämnden efter anmälan av Kriminalvården.

Bestämmelser om åtgärder när den som dömts till säkerhetsstraff har begått ett annat brott finns i 34 kap. brottsbalken.

2 § Frågor som avses i detta kapitel ska avgöras skyndsamt och prövas av den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde den anstalt ligger där den dömden är intagen.

Om det finns särskilda skäl, får även en annan övervakningsnämnd pröva sådana frågor.

3 § Övervakningsnämndens beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat beslutas.

Den dömden får hos allmän domstol inom vars domkrets den anstalt ligger där den dömden är inskriven överklaga ett beslut som fattats av en övervakningsnämnd enligt denna lag.

Övervakningsnämnden ska inte vara part i domstolen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om verkställighet som sker enligt denna lag.

Föreskrifter om genomförande av en särskild riskutredning som avses i 4 kap. och gällande ansökan, utredning eller beslut enligt lagen meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

2 § Om inte annat framgår, fattas beslut om verkställighet enligt denna lag av Kriminalvården. Besluten gäller omedelbart, om inte något annat beslutas.

Beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol inom vars domkrets den anstalt är belägen som den intagne var inskriven i när det beslut som överklagas fattades.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

3 § Ett beslut får inte överklagas enligt 2 § innan beslutet har omprövats av Kriminalvården. En sådan omprövning får begäras av den beslutet angår om det har gått henne eller honom emot. Ett överklagande av ett beslut som inte har omprövats ska anses som en begäran om omprövning.

Vid omprövning enligt första stycket får beslutet inte ändras till den klagandes nackdel.

4 § En begäran om omprövning ska vara skriftlig och ha kommit in till Kriminalvården inom tre veckor från den dag då den klagande fick del av beslutet. I begäran om omprövning ska den klagande ange vilket beslut som avses och vilken ändring i beslutet som han eller hon begär.

Kriminalvården prövar om skrivelsen med begäran om omprövning har kommit in i rätt tid. Om skrivelsen har kommit in för sent ska den avvisas, om inte förseningen beror på att myndigheten lämnat den klagande felaktig underrättelse om hur man begär omprövning.

5 § I fråga om den som avtjänar säkerhetsstraff och som ska utvisas med anledning av brott efter beslut enligt utlänningslagen (2005:716) får verkställighet av beslutet ske om

1. det begärs av den myndighet som ska verkställa beslutet, och

2. den dömden har beviljats tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 3 § brottsbalken.

Säkerhetsstraffet upphör när beslutet om utvisning har verkställts.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken (1962:700)

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken (1962:700)

dels att rubriken till 26 kap. ska ha följande lydelse,

dels att 1 kap. 3 och 5 §§, 26 kap. 25 §, 30 kap. 1 och 6 §§ och 34 kap.

1 och 5 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 33 kap., av följande lydelse,

dels att det ska införas 3 nya paragrafer, 34 kap. 9–11 §§ av följande lydelse,

dels att det närmast före 26 kap 21 §§, 33 kap. 1 § och 34 kap. 9 § ska införas nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §¹

Med påföljd för brott förstås i denna balk straffen böter *och* fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård.

Med påföljd för brott förstås i denna balk straffen böter, fängelse *och säkerhetsstraff* samt villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård.

5 §²

Fängelse är att anse som ett svårare straff än böter.

Fängelse *och säkerhetsstraff* är att anse som svårare straff än böter.

Om förhållandet mellan fängelse samt villkorlig dom och skyddstillsyn föreskrivs i 30 kap. 1 §.

Om förhållandet mellan fängelse *och säkerhetsstraff* samt villkorlig dom och skyddstillsyn föreskrivs i 30 kap. 1 §.

26 kap.

Övriga bestämmelser

25 §³

Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsovervakning eller sluten ungdomsvård, ska livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Vad som föreskrivs avseende dom på fängelse på livstid ska även gälla vid dom på säkerhetsstraff.

Förekommer till verkställighet på en gång en dom på fängelse på viss tid i minst två år och en dom på böter eller förvandlingsstraff för böter som

¹ Senaste lydelse 1988:942.

² Senaste lydelse 1988:942.

³ Senaste lydelse 2020:617.

har meddelats innan den förstnämnda påföljden har börjat verkställas, ska Bilaga 2
fängelsestraffet träda i stället för den andra påföljden.

30 kap.

1 §⁴

Vid val av påföljd är fängelse att anse som en svårare påföljd än villkorlig dom och skyddstillsyn.

Bestämmelser om användningen av överlämnande till särskild vård finns i 31 och 32 kap.

Vid val av påföljd är fängelse och säkerhetsstraff att anse som en svårare påföljd än villkorlig dom och skyddstillsyn. *Säkerhetsstraff är att anse som ett svårare straff än fängelse med undantag för fängelse på livstid.*

Bestämmelser om användningen av överlämnande till särskild vård samt om säkerhetsstraff finns i 31, 32 och 33 kap.

6 §⁵

Den som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska i första hand dömas till en annan påföljd än fängelse. Rätten får döma till fängelse endast om det finns synnerliga skäl. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska rätten beakta

1. om brottet har ett högt straffvärde,

2. om den tilltalade saknar eller har ett begränsat behov av psykiatrisk vård,

3. om den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus eller på något annat liknande sätt, samt

4. omständigheterna i övrigt.

Rätten får inte döma till fängelse, om den tilltalade till följd av den allvarliga psykiska störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Detta gäller dock inte om den tilltalade har vållat sin bristande

Den som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska i första hand dömas till en annan påföljd än fängelse eller säkerhetsstraff. Rätten får döma till fängelse eller säkerhetsstraff endast om det finns synnerliga skäl. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska rätten beakta

1. om brottet har ett högt straffvärde,

2. om den tilltalade saknar eller har ett begränsat behov av psykiatrisk vård,

3. om den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus eller på något annat liknande sätt, samt

4. omständigheterna i övrigt.

Rätten får inte döma till fängelse eller säkerhetsstraff, om den tilltalade till följd av den allvarliga psykiska störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Detta gäller dock inte om den tilltalade har vållat sin bristande

⁴ Senaste lydelse 2006:891.

⁵ Senaste lydelse 2008:320.

förmåga på det sätt som anges i första stycket 3.

förmåga på det sätt som anges i första stycket 3.

Om rätten i fall som avses i första eller andra stycket finner att någon påföljd inte bör dömas ut, ska den tilltalade vara fri från påföljd.

33 kap. Om säkerhetsstraff

1 §

Den som

1. tidigare har dömts till fängelse i lägst fyra år för ett eller flera brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid, och därefter återfaller i sådan brottslighet av minst lika allvarligt slag, eller

2. vid ett och samma tillfälle ska dömas för upprepade brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid och som sammantaget är synnerligen allvarlig, får, om påföljden inte ska bestämmas till fängelse på livstid eller rättspsykiatrisk vård, dömas till säkerhetsstraff om det finns en påtaglig risk för att han eller hon återfaller i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid likartat slag och ett tidsbestämt fängelsestraff eller andra åtgärder inte är tillräckliga för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Den som har begått brott innan han eller hon fyllt arton år får inte dömas till säkerhetsstraff. Brott som någon har begått innan han eller hon fyllt arton år får dock beaktas vid prövningen enligt första stycket om det finns särskilda skäl.

2 §

När rätten bestämmer påföljden till säkerhetsstraff ska den i domslutet fastställa den minsta tiden för frihetsberövande i kriminalvårdsanstalt (minimitiden) och den tid som verkställigheten av säkerhetsstraffet ska pågå (maximitiden).

Minimitiden ska motsvara längden av det fängelsestraff som skulle ha dömts ut, om fängelse i stället hade valts som påföljd.

Maximitiden ska bestämmas till lägst 10 år och högst 18 år, eller högst 24 år om det för brottet, eller något av brotten, finns fängelse på livstid i straffskalan.

Maximitiden kan förlängas enligt vad som framgår av 5 §.

3 §

Rätten får besluta om tillstånd till villkorad utslussning. Ett sådant tillstånd innebär att Kriminalvården får besluta att den dömden får vistas utanför anstalt med särskilt stöd och under kontroll. Några utslussningsåtgärder får dock inte ske före minimitidens utgång.

I den utsträckning det är möjligt, utan att behovet av samhällsskydd eftersätts, ska utslussningen särskilt inriktas på åtgärder som är ägnade att minska risken för återfall i brott och underlätta den dömdes anpassning i samhället.

4 §

Vid prövning av om tillstånd till villkorad utslussning ska beviljas ska rätten särskilt beakta

1. risken för att den dömden återfaller i allvarlig brottslighet mot annans liv, hälsa, frihet eller frid,
2. den tid som den dömden har avtjänat,
3. vad som av domen framgår om brottslighetens karaktär,
4. om den dömden allvarligt har åsidosatt vad som gäller för verkställigheten, och
5. om den dömden har medverkat till att genomföra åtgärder som syftar till att främja hans eller hennes anpassning i samhället.

5 §

Säkerhetsstraffets maximitid får förlängas om ett fortsatt frihetsberövande är oundgängligen påkallat för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Maximitiden får också förlängas om det behövs för att villkorad

utslussning enligt 3 § ska kunna pågå under tillräckligt lång tid för att tillgodose behovet av samhällsskydd.

Maximitiden får förlängas med högst tre år vid varje tillfälle.

6 §

Ytterligare bestämmelser om säkerhetsstraff finns i säkerhetsstrafflagen (2028:000).

34 kap.

1 §⁶

Om den som har dömts till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller sluten ungdomsvård har begått ett annat brott före domen (nyupptäckt brott) eller om den dömda begår ett nytt brott efter domen men innan påföljden helt har verkställts eller annars upphört (nytt brott), ska rätten bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten.

I stället för att bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten får rätten, i de fall som avses i 3 och 4 §§, besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den brottsligheten, eller undanröja den utdömda påföljden och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten.

Undergår den dömda fängelse på livstid får rätten endast besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten.

För den som undergår säkerhetsstraff finns särskilda bestämmelser i 9–11 §§.

5 §⁷

Tillämpas 1 § första stycket eller 3 § i fråga om någon som villkorligt frigetts från fängelse, ska, om brottet har begåtts under prövotiden, den villkorligt medgivna friheten eller en del av denna förklaras förverkad om inte särskilda skäl talar mot det.

Som särskilda skäl för att inte förverka eller för att *förverka endast* en del av villkorligt medgiven frihet får rätten beakta

Om 1 § första stycket tillämpas avseende ny brottslighet under prövotid för någon som villkorligt frigetts från fängelse, ska hela den villkorligt medgivna friheten förklaras förverkad om inte särskilda skäl talar mot det.

Som särskilda skäl för att inte förverka eller för att *endast förverka* en del av villkorligt medgiven frihet får rätten beakta

⁶ Senaste lydelse 2020:617.

⁷ Senaste lydelse 2019:464.

1. om den nya brottsligheten i förhållande till den tidigare är av lindrig beskaffenhet,

2. om lång tid har förflutit mellan brotten, *eller*

3. om ett förverkande annars skulle framstå som oskäligt.

Om rätten inte beslutar om förverkande enligt första stycket, får den besluta om åtgärd som avses i 26 kap. 19 § första stycket eller förlänga prøvotiden med högst *trehundra sextio fem dagar* utöver den tid som följer av 26 kap. 10 §. Rätten får dock inte besluta om elektronisk övervakning enligt 26 kap. 17 §.

En åtgärd enligt *tredje stycket* får beslutas endast före prøvotidens utgång. Förverkande får beslutas endast om frågan tas upp i ett mål där den frigivne häktats eller fått del av åtal inom ett år från prøvotidens utgång.

1. om den nya brottsligheten i förhållande till den tidigare är av lindrig beskaffenhet,

2. om lång tid har förflutit mellan brotten *eller mellan tidpunkten för den villkorliga frigivningen och den nya brottsligheten, eller*

3. om ett förverkande annars skulle framstå som oskäligt.

Om påföljden bestäms till säkerhetsstraff ska villkorligt medgiven frihet inte förverkas.

Om rätten inte beslutar om förverkande enligt första stycket, får den besluta om åtgärd som avses i 26 kap. 19 § första stycket eller förlänga prøvotiden med högst *ett* år utöver den tid som följer av 26 kap. 10 §. Rätten får dock inte besluta om elektronisk övervakning enligt 26 kap. 17 §.

En åtgärd enligt *fjärde stycket* får beslutas endast före prøvotidens utgång *och inte i något fall om påföljden bestäms till säkerhetsstraff*. Förverkande *av villkorligt medgiven frihet* får beslutas endast om frågan tas upp i ett mål där den frigivne häktats eller fått del av åtal inom ett år från prøvotidens utgång.

Särskilda bestämmelser om den dömde undergår säkerhetsstraff

9 §

Om den som undergår säkerhetsstraff ska dömas för ny eller nyupptäckt brottslighet, ska rätten besluta att det tidigare utdömda säkerhetsstraffet ska avse också den tillkommande brottsligheten.

Om det föreligger särskilda skäl får rätten i stället undanröja säkerhetsstraffet och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten.

10 §

När rätten beslutar att ett tidigare utdömt säkerhetsstraff ska avse också tillkommande brottslighet och det är fråga om ny brottslighet ska en ny minimitid fastställas, om det är påkallat med hänsyn till den nya brottslighetens allvar.

Är det fråga om nyupptäckt brottslighet får rätten fastställa en ny minimitid endast i de fall den nyupptäckta brottsligheten påtagligt skulle ha påverkat säkerhetsstraffets längd, om det hade dömts ut för den samlade brottsligheten.

Om minimitiden förlängs får även maximitiden förlängas, dock endast om den tillkommande brottsligheten är av sådan beskaffenhet som avses i 33 kap. 1 § första stycket 1.

11 §

Om rätten fastställer en ny minimitid som med minst ett år överstiger den tidigare minimitiden ska ett tillstånd till villkorad utslussning upphävas, om inte synnerliga skäl talar emot det.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

Härigenom föreskrivs att 7 och 12 §§ passlagen (1978:302) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*7 §¹

Passansökan ska avslås, om

1. bestämmelserna i 6 § inte har iakttagits och sökanden inte har följt uppmaningen att avhjälpa bristen,

2. ansökan avser pass för barn under arton år och barnets vårdnadshavare inte har lämnat medgivande och det inte finns synnerliga skäl att ändå utfärda pass,

3. sökanden är anhållen, häktad eller underkastad övervakning enligt 24 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken eller reseförbud eller anmälningsskyldighet enligt 25 kap. 1 § samma balk,

4. sökanden är föremål för ett beslut om övervakningsåtgärder enligt 2 kap. 1 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen och åklagare inte har lämnat medgivande,

5. sökanden är föremål för en uppföljningsförklaring som avser en övervakningsåtgärd enligt 3 kap. 3 § 3–5 lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen och åklagare inte har lämnat medgivande,

6. sökanden är efterlyst och ska omhändertas omedelbart vid anträffandet,

7. sökanden genom en dom som har fått laga kraft har dömts till frihetsberövande påföljd, som inte har börjat verkställas, och det finns sannolika skäl att anta att han

Passansökan ska avslås, om

1. bestämmelserna i 6 § inte har iakttagits och sökanden inte har följt uppmaningen att avhjälpa bristen,

2. ansökan avser pass för barn under arton år och barnets vårdnadshavare inte har lämnat medgivande och det inte finns synnerliga skäl att ändå utfärda pass,

3. sökanden är anhållen, häktad eller underkastad övervakning enligt 24 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken eller reseförbud eller anmälningsskyldighet enligt 25 kap. 1 § samma balk,

4. sökanden är föremål för ett beslut om övervakningsåtgärder enligt 2 kap. 1 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen och åklagare inte har lämnat medgivande,

5. sökanden är föremål för en uppföljningsförklaring som avser en övervakningsåtgärd enligt 3 kap. 3 § 3–5 lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen och åklagare inte har lämnat medgivande,

6. sökanden är efterlyst och ska omhändertas omedelbart vid anträffandet,

7. sökanden genom en dom som har fått laga kraft har dömts till frihetsberövande påföljd, som inte har börjat verkställas, och det finns sannolika skäl att anta att han

¹ Senaste lydelse 2015:486.

eller hon har för avsikt att undandra sig verkställigheten,

8. sökanden avtjänar fängelsestraff och den sammanlagda tiden att avtjäna är fängelse i minst ett år och sökanden inte har villkorligt frigivits,

9. sökanden genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

10. sökanden genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, eller

11. sökanden enligt 2 kap. 12 § eller 6 kap. 6 § konkurslagen (1987:672) är ålagd att lämna ifrån sig sitt pass eller förbud att utfärda pass för sökanden har meddelats enligt samma bestämmelser.

eller hon har för avsikt att undandra sig verkställigheten,

8. sökanden avtjänar fängelsestraff och den sammanlagda tiden att avtjäna är fängelse i minst ett år och sökanden inte har villkorligt frigivits,

9. sökanden avtjänar säkerhetsstraff,

10. sökanden genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

11. sökanden genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, eller

12. sökanden enligt 2 kap. 12 § eller 6 kap. 6 § konkurslagen (1987:672) är ålagd att lämna ifrån sig sitt pass eller förbud att utfärda pass för sökanden har meddelats enligt samma bestämmelser.

12 §²

Passmyndigheten ska återkalla ett gällande pass, om

1. passinnehavaren har förlorat eller efter ansökan har befriats från sitt svenska medborgarskap,

2. passet avser barn under arton år och barnets vårdnadshavare eller, om barnet vistas här i landet och står under vårdnad av båda föräldrarna, en av dem begär att passet ska återkallas och det inte finns synnerliga skäl mot återkallelse,

3. en passinnehavare, som är efterlyst och ska omhändertas omedelbart vid anträffandet, uppehåller sig utomlands och det av särskilda skäl är motiverat att passet återkallas,

4. passinnehavaren genom en dom som har fått laga kraft har dömts till frihetsberövande påföljd, som inte har börjat verkställas, och

Passmyndigheten ska återkalla ett gällande pass, om

1. passinnehavaren har förlorat eller efter ansökan har befriats från sitt svenska medborgarskap,

2. passet avser barn under arton år och barnets vårdnadshavare eller, om barnet vistas här i landet och står under vårdnad av båda föräldrarna, en av dem begär att passet ska återkallas och det inte finns synnerliga skäl mot återkallelse,

3. en passinnehavare, som är efterlyst och ska omhändertas omedelbart vid anträffandet, uppehåller sig utomlands och det av särskilda skäl är motiverat att passet återkallas,

4. passinnehavaren genom en dom som har fått laga kraft har dömts till frihetsberövande påföljd, som inte har börjat verkställas, och

det finns sannolika skäl att anta att han eller hon har för avsikt att undandra sig verkställigheten,

5. passinnehavaren avtjänar fängelsestraff och den sammanlagda tiden att avtjäna är fängelse i minst ett år och innehavaren inte har villkorligt frigetts,

6. passinnehavaren genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

7. passinnehavaren genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,

8. det fanns hinder mot att bevilja passansökan enligt 7 § vid tiden för passets utfärdande och hindret fortfarande består,

9. någon annan än den för vilken passet är utställt förfogar över passet, eller

10. passinnehavaren är underkastad ett utreseförbud enligt 31 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller ett tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag.

Ett särskilt pass ska dessutom återkallas, när de skäl som har föranlett passets utfärdande inte längre finns.

Vad som sägs i första stycket 2 ska inte gälla i det fall pass har utfärdats utan vårdnadshavares medgivande enligt 11 § andra stycket.

Vad som sägs i första stycket 10 ska inte gälla i det fall pass har utfärdats enligt 7 a § andra stycket eller 11 §.

det finns sannolika skäl att anta att han eller hon har för avsikt att undandra sig verkställigheten,

5. passinnehavaren avtjänar fängelsestraff och den sammanlagda tiden att avtjäna är fängelse i minst ett år och innehavaren inte har villkorligt frigetts,

6. passinnehavaren avtjänar säkerhetsstraff,

7. passinnehavaren genomgår sluten ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

8. passinnehavaren genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,

9. det fanns hinder mot att bevilja passansökan enligt 7 § vid tiden för passets utfärdande och hindret fortfarande består,

10. någon annan än den för vilken passet är utställt förfogar över passet, eller

11. passinnehavaren är underkastad ett utreseförbud enligt 31 a § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller ett tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1998:630) om belastningsregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Utöver vad som följer av 16 § ska uppgifter om

1. fängelse- eller förvandlingsstraff för böter gallras tio år efter frigivningen,

2. fängelsestraff som ska anses helt verkställt genom tidigare frihetsberövande eller från vilket någon genom beslut om nåd helt har befriats gallras tio år efter domen eller beslutet,

3. fängelsestraff som har fallit bort enligt 35 kap. 8 eller 9 § brottsbalken eller förvandlingsstraff för böter som har fallit bort enligt 18 eller 21 § bötesverkställighetslagen (1979:189) gallras fem år efter det att straffet föll bort,

4. skyddstillsyn eller villkorlig dom gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

5. sluten ungdomsvård gallras tio år efter det att påföljden helt verkställts,

6. ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person

Utöver vad som följer av 16 § ska uppgifter om

1. fängelse- eller förvandlingsstraff för böter gallras tio år efter frigivningen,

2. fängelsestraff som ska anses helt verkställt genom tidigare frihetsberövande eller från vilket någon genom beslut om nåd helt har befriats gallras tio år efter domen eller beslutet,

3. fängelsestraff som har fallit bort enligt 35 kap. 8 eller 9 § brottsbalken eller förvandlingsstraff för böter som har fallit bort enligt 18 eller 21 § bötesverkställighetslagen (1979:189) gallras fem år efter det att straffet föll bort,

4. säkerhetsstraff gallras tio år efter maximitidens utgång,

5. skyddstillsyn eller villkorlig dom gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

6. sluten ungdomsvård gallras tio år efter det att påföljden helt verkställts,

7. ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person

som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

7. överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

8. överlämnande till rättspsykiatrisk vård gallras tio år efter utskrivningen,

9. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,

10. att någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

11. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) tre år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet,

12. beslut om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder gallras tio år efter beslutet,

13. beslut om tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek gallras fem år efter beslutet, och

14. beslut om vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud gallras

a) tio år efter beslutet, eller

som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

8. överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

9. överlämnande till rättspsykiatrisk vård gallras tio år efter utskrivningen,

10. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,

11. att någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

12. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) tre år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet,

13. beslut om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder gallras tio år efter beslutet,

14. beslut om tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek gallras fem år efter beslutet, och

15. beslut om vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud gallras

a) tio år efter beslutet, eller

Bilaga 2

b) fem år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för beslutet.

b) fem år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Den som har avtjänat fängelsestraff, sluten ungdomsvård eller förvandlingsstraff för böter har rätt till ersättning, om det efter överklagande eller anlitande av särskilt rättsmedel meddelas frikännande dom eller döms ut en mindre ingripande påföljd eller om den dom som har legat till grund för verkställigheten undanröjs utan beslut om ny handläggning. Detsamma gäller den som efter beslut av domstol enligt 31 kap. 3 § brottsbalken har varit intagen för rättspsykiatrisk vård.

Den som har avtjänat fängelsestraff, *säkerhetsstraff*, sluten ungdomsvård eller förvandlingsstraff för böter har rätt till ersättning, om det efter överklagande eller anlitande av särskilt rättsmedel meddelas frikännande dom eller döms ut en mindre ingripande påföljd eller om den dom som har legat till grund för verkställigheten undanröjs utan beslut om ny handläggning. Detsamma gäller den som efter beslut av domstol enligt 31 kap. 3 § brottsbalken har varit intagen för rättspsykiatrisk vård.

Denna lag träder i kraft 1 januari 2028.

¹ Senaste lydelse 1998:714.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 29 a och 31 a §§ lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

29 a §¹

Efter ansökan av en annan stat får en frihetsberövad person, som avtjänar ett *fängelsestraff* i Sverige enligt lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom, överföras till den stat där *fängelsestraffet* har utdömts för att där inställa sig för en ny prövning av domen. Ett sådant överförande får ske endast om den frihetsberövade samtycker till det. Samtycket ska framgå av ansökan.

Efter ansökan av en annan stat får en frihetsberövad person, som avtjänar ett *fängelse- eller ett säkerhetsstraff* i Sverige enligt lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom, överföras till den stat där *straffet* har utdömts för att där inställa sig för en ny prövning av domen. Ett sådant överförande får ske endast om den frihetsberövade samtycker till det. Samtycket ska framgå av ansökan.

31 a §²

En svensk domstol får begära att en frihetsberövad person som, enligt lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom, avtjänar ett i Sverige utdömt *fängelsestraff* i en annan stat, förs över till Sverige för att inställa sig till en ny prövning av den dom som verkställigheten gäller. Av ansökan ska det framgå att den frihetsberövade samtycker till att överföras.

En svensk domstol får begära att en frihetsberövad person som, enligt lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom, avtjänar ett i Sverige utdömt *fängelse- eller säkerhetsstraff* i en annan stat, förs över till Sverige för att inställa sig till en ny prövning av den dom som verkställigheten gäller. Av ansökan ska det framgå att den frihetsberövade samtycker till att överföras.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

¹ Senaste lydelse 2013:836.

² Senaste lydelse 2013:836.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 35 kap. 13 och 17 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.

13 §¹

Sekretess gäller hos domstol i brottmål samt i annat mål eller ärende som bestämmelserna om förundersökning i brottmål är tillämpliga på, för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer vid särskild personutredning, rättspsykiatrisk undersökning eller annan sådan utredning, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i en annan myndighets verksamhet för att bistå domstol med sådan utredning.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

17 §²

Sekretess gäller i ärende om nåd och i ärende enligt lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller även hos en myndighet som lämnar biträde i sådana ärenden.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Sekretess gäller hos domstol i brottmål samt i annat mål eller ärende som bestämmelserna om förundersökning i brottmål är tillämpliga på, för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer vid särskild personutredning, *särskild riskutredning*, rättspsykiatrisk undersökning eller annan sådan utredning, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i en annan myndighets verksamhet för att bistå domstol med sådan utredning.

Sekretess gäller i ärende om nåd, *i ärende om förlängning av säkerhetsstraff eller tillstånd till villkorad utslussning enligt 33 kap. 3–5 §§ brottsbalken* och i ärende enligt lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller även hos en myndighet som lämnar biträde i sådana ärenden.

¹ Senaste lydelse 2009:400.

² Senaste lydelse 2009:400.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

Förslag till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 § och 3 kap. 12 och 21 §§ i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §¹

Med en svensk dom på frihetsberövande påföljd avses i denna lag en dom eller ett slutligt beslut

1. som har meddelats av en svensk domstol,

2. som avser fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård, och

3. som har fått laga kraft.

Med en svensk dom på frihetsberövande påföljd avses i denna lag en dom eller ett slutligt beslut

1. som har meddelats av en svensk domstol,

2. som avser fängelse, *säkerhetsstraff*, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård, och

3. som har fått laga kraft.

3 kap.

12 §²

Om den frihetsberövande påföljden i den utländska domen behöver anpassas för att kunna verkställas i Sverige, ska Kriminalvården

1. besluta i fråga om påföljdens art eller längd, eller

2. överlämna åt Åklagarmyndigheten att göra en ansökan hos tingsrätten om att en ny påföljd ska bestämmas.

Beslut enligt första stycket 1 får meddelas endast om anpassningen av påföljden är av enklare slag.

En utländsk dom på frihetsberövande påföljd får, med hänsyn till dess art, endast anpassas till fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård.

En frihetsberövande påföljd som har anpassats enligt första stycket får inte bli strängare än den ursprungliga frihetsberövande påföljden.

En utländsk dom på frihetsberövande påföljd får, med hänsyn till dess art, endast anpassas till fängelse, *säkerhetsstraff*, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård.

21 §³

Verkställighet i Sverige ska ske enligt vad som gäller vid verkställighet av fängelse, sluten ungdomsvård eller överlämnande till

Verkställighet i Sverige ska ske enligt vad som gäller vid verkställighet av fängelse, *säkerhetsstraff*, sluten ungdomsvård eller överläm-

¹ Senaste lydelse 2015:96.

² Senaste lydelse 2015:96.

³ Senaste lydelse 2018:1261.

rättspsykiatrisk vård, om inte nande till rättspsykiatrisk vård, om annat följer av denna lag. inte annat följer av denna lag.

Verkställighet får ske även om påföljden är strängare än vad som enligt svensk lag hade kunnat följa på brottet eller brotten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Om någon har dömts till fängelse på viss tid eller till sluten ungdomsvård och den dömde med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar, ska tiden för frihetsberövandet tillgodoräknas den dömde som verkställighet av påföljden.

Om någon har dömts till fängelse på viss tid, *till säkerhetsstraff* eller till sluten ungdomsvård och den dömde med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar, ska tiden för frihetsberövandet tillgodoräknas den dömde som verkställighet av påföljden.

Tillgodoräknande ska dock inte ske om

1. tiden för frihetsberövandet redan tillgodoräknats den dömde, eller
2. den dömde samtidigt avtjänat sådan frihetsberövande påföljd i annat mål.

Villkor som uppställts vid överförande av verkställighet från en annan stat till Sverige ska gälla vid tillämpning av denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

¹ Senaste lydelse 2018:1250.

Förslag till lag om ändring i strafftidslagen (2018:1251)

Härigenom föreskrivs att 1, 18–19 och 21 §§ i strafftidslagen (2018:1251) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Denna lag innehåller bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas.

Denna lag innehåller bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas.

Vad som föreskrivs om fängelsestraff i denna lag ska gälla även för säkerhetsstraff.

18 §²

När ett fängelsestraff på viss tid verkställs ska strafftiden beräknas i dagar. Ett fängelsestraff i månader eller år ska omräknas till dagar. Med en månad ska avses trettio dagar och med ett år trehundra sextiofem dagar.

När ett fängelsestraff på viss tid eller ett säkerhetsstraff verkställs ska strafftiden beräknas i dagar. Ett fängelsestraff i månader eller år ska omräknas till dagar. Med en månad ska avses trettio dagar och med ett år trehundra sextiofem dagar.

21 §³

En dömd ska meddelas ett strafftidsbeslut som fastställer

1. dagen för strafftidens början,
2. fängelsestraffets längd i dagar,
3. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande, och
4. dagen för strafftidens slut.

Om fängelsestraffet uppgår till mer än trettio dagar, ska beslutet även fastställa

1. tidigaste dag för villkorlig frigivning,
2. återstående strafftid i dagar, och

En dömd ska meddelas ett strafftidsbeslut som fastställer

1. dagen för strafftidens början,
2. fängelsestraffets längd i dagar,
3. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande,
4. dagen för strafftidens slut,
5. tidigaste dag för villkorlig frigivning,
6. återstående strafftid i dagar, och
7. dagen för provotidens utgång.

Om ett beslut enligt första stycket avser ett fängelsestraff på livstid, ska beslutet fastställa

1. dagen för strafftidens början, och

¹ Senaste lydelse 2018:1251.

² Senaste lydelse 2018:1251.

³ Senaste lydelse 2018:1251.

3. dagen för prövotidens utgång.

2. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande om straffet tidsbestäms.

Om ett beslut enligt första stycket avser ett fängelsestraff på livstid, ska beslutet fastställa

Om ett beslut enligt första stycket avser ett säkerhetsstraff, ska beslutet fastställa

1. dagen för strafftidens början, och

1. dagen för strafftidens början,

2. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande om straffet tidsbestäms.

2. minimitidens längd i dagar,

3. antalet dagar som ska tillgodoräknas av tidigare frihetsberövande, och

4. dagen för maximitidens slut.

Beslutet ska meddelas utan dröjsmål.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026 i fråga om 21 § första och andra stycket och i övrigt den 1 januari 2028.

Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 7 och 8 §§ lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

7 §¹

Personuppgifter som kan antas ha samband med sådan brottslig verksamhet som anges i 3 kap. 2 § första stycket 1 får, om de behandlas i ett ärende, inte behandlas längre än ett år efter det att ärendet avslutades.

Om personuppgifterna inte behandlas i ett ärende får de inte behandlas längre än tre år efter utgången av det kalenderår då registreringen avseende personen gjordes. Personuppgifter som kan antas ha samband med brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer får inte behandlas längre än fem år efter utgången av det kalenderår då registreringen gjordes. Om en ny registrering beträffande personens anknytning till brottslig verksamhet görs före utgången av de tidsfristerna, får de personuppgifter som redan finns om personen fortsätta att behandlas så länge någon av uppgifterna får behandlas.

Den tid då en misstänkt person avtjänar ett fängelsestraff eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av de tidsfrister som anges i andra stycket.

Den tid då en misstänkt person avtjänar ett fängelsestraff, *ett säkerhetsstraff* eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av de tidsfrister som anges i andra stycket.

8 §²

Personuppgifter som behandlas i samband med sådan övervakning som avses i 3 kap. 2 § första stycket 2 får inte behandlas längre än tio år efter utgången av det kalenderår då den senaste registreringen avseende personen gjordes.

Den tid då en övervakad person avtjänar ett fängelsestraff eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av den tidsfrist som anges i första stycket.

Den tid då en övervakad person avtjänar ett fängelsestraff, *ett säkerhetsstraff* eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av den tidsfrist som anges i första stycket.

¹ Senaste lydelse 2018:1693.

² Senaste lydelse 2018:1693.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 8 och 9 §§ lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

8 §¹

Personuppgifter som kan antas ha samband med sådan brottslig verksamhet som anges i 3 kap. 2 § första stycket 1 får, om de behandlas i ett ärende, inte behandlas längre än ett år efter det att ärendet avslutades.

Om personuppgifterna inte behandlas i ett ärende får de inte behandlas längre än tre år efter utgången av det kalenderår då registreringen avseende personen gjordes. Personuppgifter som kan antas ha samband med brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer får inte behandlas längre än fem år efter utgången av det kalenderår då registreringen gjordes. Om en ny registrering beträffande personens anknytning till brottslig verksamhet görs före utgången av de tidsfristerna, får de uppgifter som redan finns om personen fortsätta att behandlas så länge någon av uppgifterna får behandlas.

Den tid då en misstänkt person avtjänar ett fängelsestraff eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av de tidsfrister som anges i andra stycket.

Den tid då en misstänkt person avtjänar ett fängelsestraff, *ett säkerhetsstraff* eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av de tidsfrister som anges i andra stycket.

9 §²

Personuppgifter som behandlas i samband med sådan övervakning som avses i 3 kap. 2 § första stycket 2 får inte behandlas längre än tio år efter utgången av det kalenderår då den senaste registreringen avseende personen gjordes.

Den tid då en övervakad person avtjänar ett fängelsestraff eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av den tidsfrist som anges i första stycket.

Den tid då en övervakad person avtjänar ett fängelsestraff, *ett säkerhetsstraff* eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska inte räknas med vid beräkningen av den tidsfrist som anges i första stycket.

¹ Senaste lydelse 2018:1694.

² Senaste lydelse 2018:1694.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över betänkandet lämnats av Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Arbetsmiljöverket, Asylrättscentrum, Barnombudsmannen, Brottsförebyggande rådet, Brottsofferjouren Sverige, Brottsoffermyndigheten, Civil Rights Defenders, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Eskilstuna tingsrätt, Folkhälsomyndigheten, Förvaltningsrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Stockholm, Gällivare kommun, Göta hovrätt, Göteborgs tingsrätt, Göteborgs universitet (Centrum för etik, juridik och mental hälsa, CELAM), Hovrätten för Övre Norrland, Institutet för mänskliga rättigheter, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Kalmar tingsrätt, Kammarrätten i Sundsvall, Kriminalvården, Kristianstads tingsrätt, Linköpings kommun, Linnéuniversitetet (Institutionen för kriminologi och polisiärt arbete), Luleå kommun, Lunds tingsrätt, Malmö kommun, Malmö universitet (Institutionen för kriminologi), Migrationsverket, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Norrköpings tingsrätt, Polismyndigheten, Riksdagens Ombudsmän, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks), Rättsmedicinalverket, Söko Kriminalvård, Skyddsvärnet, Socialstyrelsen, Solna tingsrätt, Statens institutionsstyrelse (SiS), Stockholms tingsrätt, Stockholms universitet (Juridiska institutionen och Kriminologiska institutionen), Svea hovrätt, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Sveriges Kommuner och Regioner, Säkerhetspolisen, Södertälje kommun, Tierps kommun, Unizon, Umeå universitet (Juridiska institutionen), Uppsala universitet (Juridiska fakulteten och Nationellt centrum för kvinnofrid), Åklagarmyndigheten, Övervakningsnämnden Malmö, Övervakningsnämnden Göteborg och Övervakningsnämnden Sundsvall.

Yttrande har också inkommit från Fackförbundet ST, Patriotiska Studentförbundet och en privatperson.

Region Norrbotten, Region Stockholm, Region Värmland, Saco-S, Trelleborgs kommun och Vännäs kommun har avstått från att yttra sig.

Följande remissinstanser har inte inkommit med något yttrande: Arvika kommun, Barnrättsbyrån, Bris – Barnens rätt i samhället, Bollnäs kommun, BUFFF, Centrum för rättvisa, Grums kommun, Gävle kommun, Hofors kommun, Huddinge kommun, Jokkmokks kommun, Kalix kommun, Knas Hemma, Krokoms kommun, Kävlinge kommun, Lidingö kommun, Lysekils kommun, Norrtälje kommun, Nykvarns kommun, Oskarshamns kommun, Region Jämtland Härjedalen, Region Kronoberg, Riksförbundet Kriminellas Revansch i Samhället (RIKSKRIS), Rädda Barnen, Skellefteå kommun, Skövde kommun, Strängnäs kommun, Sundbybergs kommun, Sveriges läkarförbund, Unga KRIS, UNICEF, Vårdförbundet, Västerås kommun och Örebro kommun.